

Lagrådsremiss

En ny paketreselag – ett starkare resenärsskydd

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Linköping den 15 mars 2018

Heléne Fritzon

Erik Tiber
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar förslag för att stärka skyddet för resenärer och främja en välfungerande resemarknad.

Många resenärer bokar numera sina resor på internet, och många reseföretag erbjuder möjligheter för resenärer att på ett annat sätt än tidigare skraddarsy resor. Utvecklingen har medfört att vissa resor inte omfattas av det regelverk som gäller för paketresor i dag. I lagrådsremissen föreslås därför en ny paketreselag som är anpassad till den utveckling som har skett på resemarknaden. Förslagen innebär att fler resenärer kommer att omfattas av skyddsregler. Dessutom förstärks kraven på att resenären ska få förhandsinformation om paketresan. Resenären får rätt att avbeställa paketresan innan den har påbörjats. Kraven blir hårdare på arrangören att se till att paketresan fullgörs. Vidare ges resenären en rätt till inkvartering, när hemtransport inte kan ordnas. Arrangören blir också skyldig att ge resenären lämplig assistans när resenären befinner sig i svårigheter.

I den nya lagen finns även regler för resenärer som köper ett sammanlänkat researrangemang. Dessutom införs regler om att resenären ska ha rätt till skadestånd för bokningsfel.

Förslagen bygger på ett EU-direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Lagrådsremissen innehåller också förslag om bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om tillsyn över intyggivare i bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresgästföreningar.

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2018.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till paketreselag	5
2.2	Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)	18
2.3	Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)	19
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt	20
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	21
2.6	Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	22
3	Ärendet och dess beredning	24
4	Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang	25
5	Genomförande av direktivet	29
5.1	Utgångspunkter för genomförandet	29
5.2	En ny lag om paketresor	30
5.3	Lagens tillämpningsområde och definitioner	32
5.3.1	Tillämpningsområdet	32
5.3.2	Paketresa	36
5.3.3	Sammanlänkat researrangemang	39
5.3.4	Övriga definitioner	42
5.4	Paketreseavtalet och information om paketresan	46
5.4.1	Förhandsinformation	46
5.4.2	Paketreseavtalet och dess innehåll	51
5.5	Ändringar innan paketresan påbörjas	57
5.5.1	Resenärens avbeställningsrätt	57
5.5.2	Ändringar av det avtalade priset	60
5.5.3	Andra ändringar i paketreseavtalet	61
5.5.4	Resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet	62
5.5.5	Arrangörens rätt att ställa in paketresan	64
5.5.6	Återbetalning	65
5.5.7	Resenärens rätt att överlåta paketresan	66
5.6	Fullgörande av paketresan	67
5.6.1	Ansvar för att paketresan fullgörs	67
5.6.2	Reklamation, resenärens rätt att vända sig till återförsäljaren och preskription	69
5.6.3	Ersättningsarrangemang	72
5.6.4	Annat avhjälpande, prisavdrag och hävning	75
5.6.5	Hemtransport i förtid	80
5.6.6	Skadestånd	80

5.6.7	Begränsningar av arrangörens skadeståndsansvar.....	83
5.6.8	Förhållandet till regler om transportörens ansvar	84
5.6.9	Assistans	85
5.6.10	Återkrav.....	86
5.7	Sammanlänkade researrangemang.....	88
5.8	Skadestånd till följd av bokningsfel	90
5.9	Tillsyn.....	91
5.10	Följdändringar	93
6	Boverkets tillsyn över intygsgivare återställs.....	95
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	97
8	Konsekvenser	98
9	Författningskommentar	100
9.1	Förslaget till paketreselag.....	100
9.2	Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614).....	147
9.3	Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1994:1009).....	147
9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt	148
9.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler	148
9.6	Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)	149
Bilaga 1	EU-direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang.....	151
Bilaga 2	Sammanfattning av delbetänkandet Ny paketreselag (SOU 2016:56)	184
Bilaga 3	Delbetänkandets lagförslag.....	191
Bilaga 4	Slutbetänkandets lagförslag i nu aktuell del	217
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser (betänkandena).....	232
Bilaga 6	Jämförelsetabell.....	234
Bilaga 7	Sammanfattning av promemorian om Boverkets tillsyn över intygsgivare	236
Bilaga 8	Promemorians lagförslag.....	237
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanser (promemorian)	239

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. paketreselag,
2. lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614),
3. lag om ändring i sjölagen (1994:1009),
4. lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt,
5. lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
6. lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till paketreselag

Häri genom föreskrivs¹ följande

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller för paketresor som näringsidkare säljer eller erbjuder till försäljning och för sammanlänkade researrangemang som näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av.

Lagen gäller inte för paketresor och researrangemang som

1. varar kortare än 24 timmar och som inte innefattar övernattningsresenärer, eller
2. anordnas utan vinstsyfte, tillfälligt och för en avgränsad grupp resenärer, eller
3. köps av en resenär som är näringsidkare med ett avtal om anordnande av affärsresor som grund.

Definitioner

2 § Med *resetjänst* avses i lagen

1. passagerartransport,
2. inkvartering som inte utgör en integrerad del av en passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,
3. uthyrning av en bil eller av en motorcykel som kräver körkort med behörigheten A, eller
4. en turisttjänst som inte utgör en integrerad del av en resetjänst som avses i 1–3.

3 § Med *paketresa* avses i lagen en kombination av minst två olika typer av resetjänster som avser samma resa, om

1. resetjänsterna sätts ihop av en näringsidkare innan ett avtal om samtliga resetjänster ingås, eller
2. resetjänsterna i annat fall
 - a) köps från ett enda försäljningsställe, om resetjänsterna har valts innan resenären accepterar betalningsskyldighet,
 - b) säljs, erbjuds eller debiteras till ett gemensamt pris,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG, i den ursprungliga lydelsen.

c) säljs eller marknadsförs som en paketresa eller som en resa med en liknande beteckning,

d) sätts ihop efter att det har ingåtts ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av resetjänster, eller

e) köps från olika näringsidkare genom ett länkat bokningsförfarande på internet, där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress förs över från den näringsidkare som det första avtalet ingås med till en eller flera andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de näringsidkarna inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades.

För att en kombination av en resetjänst som avses i 2 § 1–3 och en eller flera resetjänster som avses i 2 § 4 ska vara en paketresa krävs att den eller de senare resetjänsterna utgör en betydande del av värdet på eller på något annat sätt ett väsentligt inslag i kombinationen och att dessa resetjänster köps eller väljs innan fullgörandet av resetjänsten som avses i 2 § 1–3 har inletts.

4 § Med *sammanlänkat researrangemang* avses i lagen ett arrangemang som innehåller minst två olika typer av resetjänster som, utan att vara en paketresa, avser samma resa där resetjänsterna köps genom separata avtal med en eller flera resetjänstleverantörer, om en näringsidkare

1. genom förmedling eller på annat sätt underlättar resenärens separata val och betalningar av resetjänsterna vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe, eller

2. på ett riktat sätt förmedlar eller på något annat sätt underlättar ett köp av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare och avtalet om den resetjänsten ingås inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades.

För att en resetjänst som avses i 2 § 1–3 och en eller flera resetjänster som avses i 2 § 4 ska vara ett sammanlänkat researrangemang krävs att den eller de senare resetjänsterna utgör en betydande del av värdet på researrangemanget eller på något annat sätt ett väsentligt inslag i det.

5 § I lagen avses med

1. *resenär*: en fysisk person som avser att ingå ett avtal som omfattas av denna lag eller som har rätt att resa till följd av ett sådant avtal,

2. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

3. *arrangör*: en näringsidkare som sätter ihop och som själv eller genom en återförsäljare säljer eller erbjuder paketresor eller som överför en resenärs uppgifter till en annan näringsidkare i fall som avses i 3 § första stycket 2 e,

4. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som satts ihop av en arrangör.

Avtalsvillkor som avviker från lagen

6 § Avtalsvillkor som i jämförelse med denna lag är till nackdel för resenären är utan verkan mot honom eller henne, om inte något annat föreskrivs i lagen.

2 kap. Paketreseavtalet och information om paketresan

Förhandsinformation

1 § Innan ett paketreseavtal ingås ska arrangören, i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som erbjuds, informera resenären om

1. arrangörens namn, telefonnummer, besöksadress och e-postadress,
2. resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, nämligen
 - a) resmål och resplan,
 - b) transportmedel och dess typ och standard,
 - c) inkvarteringens typ, läge och standard och andra för inkvarteringen utmärkande drag,
 - d) vilka måltider som ingår,
 - e) besök, utflykter och andra tjänster som ingår,
 - f) om någon del av paketresan är en gruppresa och, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek,
 - g) om särskilda språkkunskaper krävs för att ta del av en turisttjänst som ingår,
 - h) paketresans lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, på begäran, paketresans lämplighet för den aktuella resenären,
3. paketresans pris, inklusive skatter, och om tilläggsavgifter och andra kostnader, eller, för det fall kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan paketreseavtalet ingås, vilka kostnader som kan tillkomma,
4. villkor för betalning,
5. villkor om minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras och när resenären senast ska informeras om att resan har ställts in på den grunden,
6. pass- och visumkrav och beräknad tid för att få visum,
7. hälsobestämmelser på resmålet,
8. resenärens rätt att avbeställa paketresan innan den har påbörjats; är avbeställningsrätten beroende av att en avbeställningsavgift betalas, ska resenären få information även om det, och
9. möjligheter eller krav på att teckna en reseförsäkring.

Innan ett avtal ingås ska arrangören dessutom informera resenären om hans eller hennes rättigheter och den resegaranti enligt resegarantilagen (2018:000) som gäller för paketresan. Denna information ska ges i ett standardformulär som fastställs av regeringen. Om avtalet ingås per telefon, får arrangören ge informationen muntligen.

2 § Informationen i 1 § ska ges på ett klart och begripligt sätt. Den ska vara framträdande i förhållande till annan information som ges samtidigt. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer.

Förhandsinformationen som avtalsinnehåll

3 § Informationen som avses i 1 § första stycket 2–5 och 8 är en del av paketreseavtalet, om parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat.

Paketreseavtal som ingås på en webbplats

4 § Vid ett paketreseavtal som ingås på en webbplats är resenären bunden av en beställning som medför en betalningsförpliktelse endast om förpliktelsen har tydliggjorts före beställningen och resenären uttryckligen har påtagit sig förpliktelsen.

Resenären ska få en kopia av eller en bekräftelse på paketreseavtalet

5 § När ett paketreseavtal har ingåtts ska arrangören utan onödigt dröjsmål ge resenären en kopia av eller en bekräftelse på avtalet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Om avtalet ingås när parterna är närvarande ska, om resenären begär det, kopian eller bekräftelsen ges i en handling.

Om avtalet är ett avtal utanför affärslokaler enligt 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler, ska kopian eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Paketreseavtalets innehåll

6 § Ett paketreseavtal och en bekräftelse på ett sådant avtal ska innehålla alla villkor för paketresan. Avtalet och bekräftelsen ska också innehålla den förhandsinformation som avses i 1 § första stycket. Om resenären har framställt ett särskilt krav i fråga om paketresan som arrangören har accepterat ska även det framgå av avtalet och bekräftelsen.

I avtalet och bekräftelsen ska det även finnas information om

1. arrangörens ansvar för att paketreseavtalet fullgörs,
2. arrangörens skyldighet att tillhandahålla assistans,
3. resenärens skyldighet att utan onödigt dröjsmål informera arrangören om fel i paketresan (reklamation), om han eller hon vill åberopa ett sådant fel,
4. hur arrangören kan kontaktas, om resenären vill begära assistans eller reklamera,
5. vem som ansvarar för resegaranti enligt resegarantilagen (2018:000),
6. hur en underårig resenär kan kontaktas, om det är en resa som innefattar inkvartering,
7. arrangörens rutiner för hantering av klagomål och vilka möjligheter som finns att få en tvist med arrangören prövad utanför domstol, och
8. resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 3 kap. 9 §.

Avtalet och bekräftelsen ska vara klart och begripligt formulerade.

Resehandlingar och information om transport

7 § Arrangören ska i rimlig tid innan paketresan påbörjas förse resenären med biljetter och andra handlingar som resenären behöver. Om resan innefattar passagerartransport ska arrangören dessutom inom samma tid informera resenären om de planerade tiderna för avresa, incheckning, uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

Paketresor som säljs genom en återförsäljare

8 § Om paketresan säljs genom en återförsäljare, ansvarar även återförsäljaren för att resenären ges information enligt 1 och 2 §§ och för att resenären får en kopia av eller en bekräftelse på avtalet enligt 5 och 6 §§. Återförsäljaren ska innan paketreseavtalet ingås lämna sådana uppgifter om sig själv som avses i 1 § första stycket 1.

Paketresor som säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet

9 § I fall som avses i 1 kap. 3 § första stycket 2 e ska den näringsidkare som resenärens uppgifter förs över till, i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som denne erbjuder, ge resenären sådan information som avses i 1 § första stycket på det sätt som anges i 2 §.

Den näringsidkare som uppgifterna förs över till ska informera arrangören om det avtal som leder till att en paketresa uppkommer och även i övrigt ge arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

Så snart arrangören har fått besked om att en paketresa har uppkommit, ska arrangören informera resenären om paketreseavtalets innehåll enligt 6 § i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för denne.

Påföljder om information inte ges

10 § Om resenären inte, på det sätt som anges i 2 §, före ett paketreseavtals ingående har fått sådan information om tilläggsavgifter och andra kostnader enligt 1 § första stycket 3, är resenären inte skyldig att svara för sådana kostnader.

11 § Om resenären inte har fått information enligt 1, 2, 5, 6, 7 eller 8 § eller 9 § första eller tredje stycket, tillämpas marknadsföringslagen (2008:486), med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörmingsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

Avtalsvillkor om tilläggsavgifter och kostnader för telekommunikation

12 § Ett avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument ska betala mer för en paketresa än det som i paketreseavtalet anges vara priset är utan verkan mot resenären, om han eller hon inte uttryckligen har godkänt villkoret.

En arrangör får inte använda sig av ett avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument är hänvisad till att använda ett telefonnummer med förhöjd taxa för att ta kontakt med arrangören per telefon med anledning av ett mellan dem ingånget paketreseavtal.

Bestämmelser som avser konsumenter finns i 3 a och 13 §§ lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Skadestånd till följd av bokningsfel

13 § Resenären har rätt till ersättning från en arrangör, återförsäljare eller annan näringsidkare för den skada som resenären vid bokningen av en paketresa drabbas av till följd av

1. ett sådant tekniskt fel i ett bokningssystem som arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren ansvarar för, eller

2. fel som görs vid en bokning som arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren har påtagit sig att utföra.

Resenären har inte rätt till ersättning om felet beror på resenären eller på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

3 kap. Ändringar innan paketresan påbörjas

Resenärens avbeställningsrätt

1 § Resenären får avbeställa paketresan innan den har påbörjats. Resenären ska i så fall betala en avbeställningsavgift om arrangören begär det och rätten att ta ut en sådan avgift framgår av paketreseavtalet. Arrangören får dock inte ta ut någon avgift om genomförandet av paketresan väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Detsamma gäller om transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Avbeställningsavgiften ska vara skälig. Om en på förhand bestämd avbeställningsavgift anges i paketreseavtalet, ska den beräknas med hänsyn till när avbeställningen görs och till förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om avbeställningsavgiften inte har bestämts på förhand i avtalet, får den högst motsvara paketresans pris efter avräkning för dels intäkter som arrangören haft till följd av att arrangören har kunnat sälja resan på nytt, dels minskade kostnader som arrangören har haft till följd av att resenären inte har utnyttjat resan.

Arrangören ska på resenärens begäran informera resenären om hur avbeställningsavgiften har beräknats.

Ändringar av det avtalade priset

2 § Det avtalade priset på paketresan får höjas endast om

1. prishöjningen sker som en direkt följd av ändrade

a) priser på drivmedel som påverkar kostnaden för passagerartransporter,

b) skatter eller avgifter som tas ut av tredje man för resetjänster som ingår i paketresan, eller

c) växelkurser,

2. det framgår av paketreseavtalet att en prishöjning får göras, hur det nya priset ska beräknas och att resenären har rätt till en prissänkning enligt 3 §, och

3. arrangören senast 20 dagar innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt informerar resenären om prishöjningen.

Informationen enligt första stycket 3 ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären och

innehålla skälen för prishöjningen och en redogörelse för hur det nya priset har beräknats.

I 5 § andra stycket finns en bestämmelse om resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet vid större prishöjningar.

3 § Om det framgår av paketreseavtalet att en prishöjning får göras, har resenären rätt till en prissänkning vid sådana ändringar av priser, skatter, avgifter eller växelkurser som avses i 2 § första stycket 1, som inträffar innan paketresan påbörjas och som leder till minskade kostnader för arrangören.

Andra ändringar i paketreseavtalet

4 § Om arrangören i paketreseavtalet har förbehållit sig rätten att göra andra ändringar än som avser priset, får sådana ändringar göras endast om

1. ändringarna är obetydliga, och
2. resenären informeras om ändringarna innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet

5 § Resenären har rätt att frånträda paketreseavtalet, om arrangören innan paketresan påbörjas förklarar att paketresan inte kommer att fullgöras i enlighet med avtalet till följd av att arrangören

1. är tvungen att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper som avses i 2 kap. 1 § första stycket 2, eller
2. inte kan uppfylla ett särskilt krav från resenären som avses i 2 kap. 6 § första stycket tredje meningen.

Resenären har även rätt att frånträda paketreseavtalet om arrangören höjer priset enligt 2 § med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans pris.

Om resenären frånträder paketreseavtalet och inte accepterar en ersättningsresa enligt 6 § första stycket 3, har han eller hon rätt till ersättning enligt 4 kap. 9–11 §§.

6 § Om arrangören avser att bryta avtalet eller höja priset på sätt som anges i 5 § första och andra styckena, ska arrangören utan onödigt dröjsmål informera resenären om detta. Informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Av informationen ska även framgå

1. en skälighetsfrist inom vilken resenären har rätt att frånträda avtalet,
2. följderna av att resenären inte frånträder avtalet inom den angivna fristen,
3. om resenären erbjuds en ersättningsresa för det fall han eller hon frånträder avtalet, och
4. om resenären erbjuds ett prisavdrag enligt tredje stycket och vilket prisavdrag som i så fall erbjuds.

Resenären ska inom den frist som anges i första stycket 1 och 2 meddela arrangören om han eller hon vill frånträda avtalet. Om resenären inte gör det, förlorar resenären sin rätt att frånträda avtalet.

Frånträder resenären inte avtalet har han eller hon rätt till prisavdrag, om avtalsbrottet innebär att paketresan blir sämre. Resenären har rätt till prisavdrag även om han eller hon accepterar en ersättningsresa som är sämre än den ursprungligen avtalade paketresan.

Arrangörens rätt att ställa in paketresan

7 § Arrangören får ställa in paketresan, om färre personer än ett i paketreseavtalet angivet minimiantal har köpt resan och arrangören inom en i avtalet angiven tid informerar resenären om att resan ställs in. Resan får inte ställas in senare än

1. 20 dagar innan resan påbörjas, om den varar längre än 6 dagar,
2. 7 dagar innan resan påbörjas, om den varar mellan 2 och 6 dagar, eller
3. 48 timmar innan resan påbörjas, om den varar kortare än 2 dagar.

Arrangören får också ställa in resan, om den inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören utan onödigt dröjsmål innan paketresan påbörjas informerar resenären om att resan ställs in.

Återbetalning

8 § Om resenären avbeställer paketresan eller arrangören ställer in den, ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar betala tillbaka det som resenären har betalat för resan. Detsamma gäller om resenären frånträder paketreseavtalet enligt 5 och 6 §§ och inte accepterar någon ersättningsresa enligt 6 § första stycket 3. Vid avbeställning får arrangören göra avdrag för eventuell avbeställningsavgift från det som ska betalas tillbaka.

Vid en prissänkning enligt 3 § får arrangören göra avdrag för administrativa kostnader med anledning av återbetalningen. Arrangören ska på resenärens begäran informera resenären om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

Resenärens rätt att överlåta paketresan

9 § Resenären får överlåta paketresan till någon som uppfyller villkoren i avtalet för att få delta i resan, om överlåtaren i skäligen tid innan paketresan påbörjas skriftligen informerar arrangören om överlåtelsen. Information som ges senast sju dagar innan paketresan påbörjas ska alltid anses ha getts i skäligen tid.

Arrangören får ta ut en avgift för överlåtelsen. Överlåtelseavgiften får varken överstiga kostnaderna med anledning av överlåtelsen eller vara oskälig. Arrangören ska informera överlåtaren om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

Överlåtaren och förvärvaren är solidariskt ansvariga för betalning av överlåtelseavgiften och det som återstår att betala för paketresan.

4 kap. Fullgörande av paketresan

Ansvar för att paketresan fullgörs

1 § Arrangören ansvarar i förhållande till resenären för att paketresan fullgörs i enlighet med avtalet. Ansvaret gäller även för sådana prestationer som ska fullgöras av någon annan än arrangören.

Om resan har sålts genom en återförsäljare som är etablerad i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och arrangören är etablerad i en stat utanför EES, ansvarar återförsäljaren på samma sätt som arrangören, om inte arrangören fullgör prestationen.

Reklamation

2 § Resenären får åberopa ett fel i paketresan endast om resenären utan onödigt dröjsmål från det att han eller hon märkt felet lämnar ett meddelande till arrangören om felet (reklamation).

Trots första stycket får resenären åberopa ett fel, om arrangören eller återförsäljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Resenärens rätt att vända sig till återförsäljaren

3 § Om paketresan har sålts genom en återförsäljare, får resenären vända sig till återförsäljaren för att reklamera och lämna andra meddelanden som rör paketresans genomförande. Återförsäljaren ska utan onödigt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden till arrangören.

Ersättningsarrangemang och annat avhjälpande

4 § Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan eller om annars, sedan paketresan påbörjats, en betydande del av de resetjänster som omfattas av avtalet inte kan tillhandahållas, ska arrangören utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga ersättningsarrangemang.

Ersättningsarrangemangen ska, om möjligt, vara likvärdiga med eller av högre kvalitet än den resetjänst som inte kan tillhandahållas. Om de ersättningsarrangemang som arrangören erbjuder är av lägre kvalitet, ska arrangören erbjuda ett prisavdrag enligt 7 § första stycket.

Resenären får avvisa ett erbjudande om ersättningsarrangemang endast om erbjudandet inte är jämförbart med vad som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller om det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

5 § Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan och detta beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter, är skyldigheten för arrangören enligt 4 § att erbjuda inkvartering begränsad till tre nätter. Detta gäller bara under förutsättning att omständigheterna även kan åberopas av transportören för att begränsa dennes ansvar enligt en unionsrättsakt som är tillämplig på transporten. Om det i unionsrättsakten föreskrivs att transportörens ansvar att erbjuda inkvartering avser en längre period än tre nätter, gäller samma period i fråga om arrangörens skyldighet enligt denna lag.

Arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering är inte begränsad för en resenär som har nedsatt rörlighet, en medföljande till en sådan resenär,

en resenär som är gravid, en ensamresande underårig eller en resenär som är i behov av särskild medicinsk hjälp, om arrangören senast 48 timmar innan paketresan påbörjades fick information om resenärens särskilda behov.

6 § Om det finns något annat fel i paketresan än sådana som avses i 4 §, ska arrangören avhjälpa felet. Om det inte krävs ett omedelbart avhjälpande, ska arrangören avhjälpa felet inom skälig tid. Om resenären har angett en tid inom vilken felet ska avhjälpas, ska den tiden följas om den är skälig.

Arrangören är inte skyldig att avhjälpa felet, om det finns ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till felets omfattning och de påverkade resetjänsternas värde.

Om arrangören är skyldig att avhjälpa felet men inte gör det, har resenären rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för att själv avhjälpa felet.

Prisavdrag och hävning

7 § Resenären har rätt till prisavdrag för fel i paketresan, om inte felet beror på resenären.

I fråga om andra fel i paketresan än sådana fel som avses i 4 § får resenären i stället häva paketreseavtalet, om felet är av väsentlig betydelse och

1. avhjälpande inte sker inom den tid som anges i 6 § första stycket,
2. avhjälpande inte kommer i fråga av skäl som anges i 6 § andra stycket, eller
3. arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

Hemtransport i förtid

8 § Om paketreseavtalet innefattar passagerartransport och resenären häver avtalet enligt 7 § andra stycket, ska arrangören utan onödigt dröjsmål erbjuda resenären likvärdig transport utan extra kostnad tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenären kommer överens om. Detsamma gäller om paketreseavtalet innefattar passagerartransport och resenären inte får något erbjudande om ersättningsarrangemang enligt 4 § första stycket eller avvisar ett erbjudande enligt 4 § tredje stycket.

Skadestånd

9 § Resenären har rätt till ersättning för den skada som han eller hon drabbas av till följd av fel i paketresan, om inte felet beror på resenären eller på någon som saknar koppling till fullgörandet av paketresan och felet inte kunde förutses eller undvikas. Resenären har inte heller rätt till ersättning om felet beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

10 § I den utsträckning följande unionsrättsakter, internationella instrument och lagar begränsar en resenärs rätt till ersättning för en skada från

en transportör, tillämpas samma begränsningar i fråga om resenärens rätt till ersättning för en skada från arrangören:

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss, i den ursprungliga lydelsen,

2. 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgoods,

3. sjölagen (1994:1009),

4. rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 889/2002,

5. lagen (2010:510) om lufttransporter,

6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer, i den ursprungliga lydelsen, och

7. järnvägstrafiklagen (2018:000).

11 § Om en resenärs rätt till ersättning för skada inte är begränsad enligt 10 §, får den begränsas i paketreseavtalet. En sådan begränsning får dock inte innebära att resenärens rätt till ersättning understiger tre gånger paketresans pris. Begränsningen får inte heller avse ersättning för personskador eller sådana skador som orsakats uppsåtligt eller av oaktsamhet.

Assistans

12 § Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans om resenären befinner sig i svårigheter.

Om resenären uppsåtligt eller av oaktsamhet har orsakat behovet av assistans, har arrangören rätt att ta ut en avgift för assistansen. Avgiften ska vara skäligen och får inte överstiga arrangörens faktiska kostnader.

Återkrav

13 § I den utsträckning en arrangör eller återförsäljare betalar ersättning till eller på något annat sätt kompenserar en resenär för fel i paketresan, inträder arrangören eller återförsäljaren i resenärens rätt till ersättning från den som orsakat felet.

5 kap. Sammanlänkade researrangemang

Förhandsinformation

1 § En näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang ska, innan resenären blir bunden av ett avtal om en resetjänst som leder till att ett sådant researrangemang uppkommer, informera resenären om

1. att resenären inte kommer att omfattas av de regler som gäller för paketresor,

2. att varje resetjänstleverantör ensam ansvarar för att fullgöra de resetjänster som leverantören ska utföra enligt respektive avtal, och

3. i vilken utsträckning det som resenären har betalat för de resetjänster som tillsammans utgör ett sammanlänkat researrangemang kommer att omfattas av resegaranti enligt resegarantilagen (2018:000), och vem som i så fall ansvarar för utbetalning av ersättning enligt resegarantin.

Informationen ska ges i ett standardformulär som fastställs av regeringen. Om det inte finns något standardformulär, ska den ges på ett klart och begripligt sätt.

Information till en näringsidkare

2 § Om ingåendet av ett avtal om en resetjänst leder till att ett sammanlänkat researrangemang uppkommer, ska den näringsidkare som ingår avtalet ge information om avtalet till den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av researrangemanget.

Påföljder om information inte ges eller säkerhet enligt resegarantilagen inte ställs

3 § Om den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte ger information enligt 1 § eller inte ställer säkerhet enligt 5 § resegarantilagen (2018:000), tillämpas 3 kap. 1 och 7–9 §§ samt 4 kap. 1, 2 och 4–13 §§ i fråga om de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Det som i dessa bestämmelser föreskrivs om paketresan och om arrangören ska i stället gälla det sammanlänkade researrangemanget och den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av det sammanlänkade researrangemanget.

4 § Om den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte ger information enligt 1 §, tillämpas marknadsföringslagen (2008:486), med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörrningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

Skadestånd till följd av bokningsfel

5 § Resenären har rätt till ersättning från en näringsidkare för den skada som resenären vid bokningen av en resetjänst som ingår i ett sammanlänkat researrangemang drabbas av till följd av

1. ett sådant tekniskt fel i ett bokningssystem som näringsidkaren ansvarar för, eller
2. ett fel som görs vid en bokning som näringsidkaren har påtagit sig att utföra.

Resenären har inte rätt till ersättning om felet beror på resenären eller på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

6 kap. Tillsyn

Tillsynsmyndighet

1 § Konsumentverket utövar tillsyn över att denna lag följs.

Utöandet av tillsynen

2 § Näringsidkaren ska lämna de upplysningar om verksamheten som Konsumentverket begär för tillsynen.

Konsumentverket har rätt att för tillsynen göra inspektioner hos en näringsidkare och ta del av de handlingar som behövs.

Om näringsidkaren inte lämnar upplysningarna eller inte tillhandahåller handlingarna, får Konsumentverket förelägga näringsidkaren att fullgöra sin skyldighet. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Överklagande

3 § Om Konsumentverket enligt 2 § tredje stycket har förelagt en näringsidkare att lämna en upplysning eller att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Konsumentverket enligt 2 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1992:1672) om paketresor.
 3. Den upphävda lagen gäller fortfarande för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

2.2 Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

Härigenom föreskrivs i fråga om bostadsrättslagen (1991:614) dels att rubriken närmast före 3 kap. 1 § ska lyda "Planens innehåll", dels att det ska införas en ny paragraf, 3 kap. 3 a §, av följande lydelse, dels att det närmast före 3 kap. 2 § ska införas en ny rubrik som ska lyda "Intygsgivare".

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

2.3 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 8 § sjölagen (1994:1009) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

8 §¹

Om transportavtalet avser en bestämd person, får den personen inte överlåta sin rätt enligt avtalet till någon annan. Sedan resan har påbörjats får överlåtelse inte ske, även om avtalet inte avser en bestämd person.

Första stycket gäller inte när lagen (1992:1672) om paketresor är tillämplig på avtalet.

Första stycket gäller inte avtal som omfattas av bestämmelserna om paketresor i paketreselagen (2018:000).

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2015:256.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt ska införas en ny paragraf, 4 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Häriigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §²

Detta kapitel gäller för avtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Med tjänst avses i detta kapitel också uthyrning av fast egendom. För avtal om finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument gäller i stället 3 kap.

Detta kapitel gäller inte för avtal som

1. avser uthyrning för varaktigt boende,
2. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,
3. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller i en automatiserad affärslokal,
4. ingås med en operatör genom användning av en offentlig telefonautomat,
5. avser en tjänst som fullgörs genom användning av en telefon-, internet- eller faxuppkoppling, om tjänsten utförs vid ett enda tillfälle,
6. avser vadhållning, kasinospel eller andra lotteritjänster,
7. avser försäljning av livsmedel eller andra dagligvaror för hushållet som levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning, eller
8. omfattas av *lagen (1992:1672)* om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt *eller omfattas av bestämmelserna om paketresor i paketreselagen (2018:000).*

Kapitlet gäller inte för avtal utanför affärslokaler, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor.

I fråga om avtal om transport av personer gäller endast 3 § tredje stycket och 9 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2014:14.

² Senaste lydelse 2014:14.

2.6 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Härigenom föreskrivs att 1 § marknadsföringslagen (2008:486) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2017/18:77 *Föreslagen lydelse*

1 §

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

– lagen (1992:1672) om paketresor,

– tobakslagen (1993:581),

– lotterilagen (1994:1000),

– sjölagen (1994:1009),

– lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,

– lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet,

– lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,

– lagen (1999:158) om investerarskydd,

– lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster,

– lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

– lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,

– prisinformationslagen (2004:347),

– lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,

– försäkringsavtalslagen (2005:104),

– lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,

– lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,

– lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

– lagen (2010:510) om lufttransporter,

– radio- och tv-lagen (2010:696),

– lagen (2010:751) om betaltjänster,

– tobakslagen (1993:581),

– lotterilagen (1994:1000),

– sjölagen (1994:1009),

– lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,

– lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet,

– lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,

– lagen (1999:158) om investerarskydd,

– lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster,

– lagen (2004:46) om värdepappersfonder,

– lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,

– prisinformationslagen (2004:347),

– lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,

– försäkringsavtalslagen (2005:104),

– lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,

– lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,

– lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,

– lagen (2010:510) om lufttransporter,

– radio- och tv-lagen (2010:696),

– lagen (2010:751) om betaltjänster,

- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölksersättning och tillskottsning,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden,
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter,
- lagen (2016:415) om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalningstransaktioner,
- lagen (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel, *och*
- lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.

- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölksersättning och tillskottsning,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden,
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter,
- lagen (2016:415) om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalningstransaktioner,
- lagen (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel,
- lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, *och*
- *paketreselagen (2018:000).*

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

3 Ärendet och dess beredning

En ny paketreselag

Den 25 november 2015 utfärdades Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG). Direktivet börjar tillämpas den 1 juli 2018. Direktivet finns i svensk lydelse som *bilaga 1*.

Regeringen gav i juni 2015 en särskild utredare i uppdrag att analysera direktivet och föreslå hur det ska genomföras i svensk rätt. Utredaren gavs vidare i uppdrag att analysera dagens system för att ställa resegarantier och överväga vilka ändringar som kan behövas. Utredaren skulle även överväga behovet av resegarantier för andra typer av researrangemang än paketresor och assisterade researrangemang.

Utredningen, som antog namnet Paketreseutredningen, överlämnade delbetänkandet Ny paketreselag (SOU 2016:56) till regeringen i september 2016. I delbetänkandet lämnades dels förslag till en ny paketreselag, dels de författningsförslag som utredningen i övrigt bedömde vara nödvändiga för att genomföra paketresedirektivet. En sammanfattning av delbetänkandet finns i *bilaga 2*. Delbetänkandets lagförslag finns i *bilaga 3*.

Paketreseutredningens slutbetänkande Ny resegarantilag (SOU 2016:84) överlämnades i november 2016. Slutbetänkandet avser huvudsakligen frågor om resegaranti, som behandlas i lagrådsremissen Ny resegarantilag som regeringen lägger fram parallellt med denna lagrådsremiss. Den lagrådsremissen innehåller förslag till genomförande i svensk rätt av direktivets regler om skydd vid obestånd. Slutbetänkandet innehåller vissa begränsade ändringar i delbetänkandets förslag till en ny paketreselag. Slutbetänkandets förslag till ny paketreselag finns i *bilaga 4*.

Betänkandena har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Regeringskansliet (Ju2016/06139/L2 och Fi2016/04295/KO).

I EU-kommissionens regi har ett antal möten hållits om genomförandet av direktivet. Överläggningar har dessutom hållits med företrädare för berörda departement i övriga nordiska länder om tolkningen och genomförandet av direktivet.

En jämförelsetabell med en sammanställning av bestämmelserna i direktivet och närmast motsvarande bestämmelser i förslaget till paketreselag finns i *bilaga 6*.

Boverkets tillsyn över intygsgivare

Högsta förvaltningsdomstolen fann i ett avgörande den 8 maj 2017 att bostadsrättsförordningens (1991:630) bestämmelse om varning för intygsgivare som missköter sitt uppdrag inte får tillämpas eftersom det saknas ett bemyndigande i lag för regeringen att besluta föreskrifter om disciplinära åtgärder mot intygsgivare (rättsfallet HFD 2017 ref. 22). I en skrivelse till Justitiedepartementet framförde Boverket därefter att det

finns ett behov av ändringar i bostadsrättslagen (1991:614) och lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt för att återställa verkets möjlighet att besluta om disciplinära åtgärder (Ju2017/04441/L1).

Inom Justitiedepartementet har det tagits fram en promemoria med förslag till nödvändiga författningsändringar. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 7*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 8*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2017/0813/L1).

4 Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang

Sedan det tidigare paketresedirektivet (90/314/EG) trädde i kraft har resemarknaden förändrats. I allt större utsträckning köps resor via internet och resetjänster kombineras på ett mer kundanpassat sätt än vad som förutsattes i det tidigare direktivet. Vissa kombinationer av resetjänster täcks inte alls av det gamla direktivet, medan det beträffande andra kombinationer är mer oklart. Dessutom innehåller det tidigare direktivet bestämmelser om informationskrav i kataloger och broschyrer som inte längre framstår som ändamålsenliga. Vidare har direktivet genomförts på ett sådant sätt att lagstiftningen i medlemsstaterna skiljer sig åt på ett betydande sätt. Mot denna bakgrund utfärdades i november 2015 ett nytt direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Direktivet är indelat i åtta kapitel och har tre bilagor.

Kapitel I innehåller artiklar som behandlar direktivets syfte, tillämpningsområde, definitioner och harmoniseringsnivå.

Syftet med direktivet är enligt *artikel 1* att bidra till en väl fungerande inre marknad och till att uppnå en så hög och enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt.

Artikel 2 anges direktivets tillämpningsområde. Direktivet ska tillämpas på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning. Direktivet är dock inte tillämpligt på resor som varar kortare tid än 24 timmar, såvida inte inkvartering över natten ingår. Vidare är resor som erbjuds eller underlättas tillfälligt, på ideell basis och endast för en begränsad grupp resenärer undantagna från direktivets tillämpningsområde. Slutligen undantas resor som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna närings- eller yrkesverksamheten.

Artikel 3 innehåller definitioner av centrala uttryck i direktivet, såsom vem som anses utgöra resenär, näringsidkare, arrangör eller återförsäljare. I artikeln klargörs också vad som avses med resetjänst, paketresa och det nya uttrycket sammanlänkat researrangemang, som vissa av direktivets bestämmelser är tillämpliga på. Ett annat centralt uttryck som definieras

är oundvikliga och extraordinära omständigheter, som har betydelse för bl.a. arrangörens skadeståndsskyldighet om han eller hon bevisar att bristande överensstämmelse beror på sådana omständigheter.

Artikel 4 ger uttryck för att direktivet innebär fullharmonisering. Medlemsstaterna får inte i sin nationella lagstiftning behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i direktivet.

Kapitel II reglerar informationsskyldigheter och innehåll i paketreseavtalet.

I *artikel 5* föreskrivs en skyldighet för arrangören, och i förekommande fall återförsäljaren, att lämna förhandsinformation om paketresan till resenären innan han eller hon binds av ett paketreseavtal. I artikeln föreskrivs också att resenären ska få information genom särskilda informationsformulär som finns bifogade till direktivet.

I *artikel 6* anges att medlemsstaterna ska se till att den förhandsinformation som lämnas blir bindande för arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren.

Artikel 7 reglerar innehållet i paketreseavtalet och handlingar som arrangören eller återförsäljaren ska tillhandahålla resenären före paketresans början.

Enligt *artikel 8* har näringsidkaren bevisbördan för att informations-skyldigheten har fullgjorts.

Kapitel III i direktivet reglerar ändringar av paketreseavtalet före paketresans början.

Artikel 9 reglerar under vilka förutsättningar och på vilka villkor resenären har rätt att överlåta paketreseavtalet till en annan resenär.

Artikel 10 anger under vilka förutsättningar ändringar får ske av priset på paketresan efter att paketreseavtalet har ingåtts.

Artikel 11 reglerar dels förutsättningarna för arrangören att ändra andra villkor i paketreseavtalet än priset, dels resenärens rättigheter vid en ändring.

I *artikel 12* föreskrivs att resenären ska ha en rätt att säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Vidare regleras arrangörens rätt att ta ut en uppsägningsavgift när resenären säger upp avtalet före paketresans början. I artikeln regleras också arrangörens rätt att under vissa förutsättningar säga upp paketreseavtalet när alltför få personer har köpt resan eller när oundvikliga och extraordinära omständigheter gör det omöjligt att fullgöra avtalet.

Kapitel IV innehåller artiklar om paketresans fullgörande.

Enligt *artikel 13* ska medlemsstaterna se till att arrangören är ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller andra resetjänstleverantörer. Medlemsstaterna ges en möjlighet att föreskriva ett motsvarande ansvar för återförsäljare. Resenären ska enligt artikeln åläggas en skyldighet att utan onödigt dröjsmål påtala bristande överensstämmelse som resenären upplever under fullgörandet av en resetjänst som omfattas av paketreseavtalet. Arrangören ska avhjälpa bristande överensstämmelse, såvida det inte är omöjligt eller medför oproportionella kostnader med beaktande av den bristande överensstämmelsens omfattning och värdet av de påverkade resetjänsterna. I artikeln föreskrivs en skyldighet för arrangören att, utan extra kostnader för resenären, ordna lämpliga alternativa arrangemang om en betydande del av resetjänsterna inte kan tillhandahållas

enligt överenskommelsen i paketreseavtalet. Om de alternativ som erbjuds resenären leder till en paketresa av lägre kvalitet, ska han eller hon ha rätt till en skäligen prissänkning. Artikel 14 reglerar också under vilka förutsättningar resenären har rätt att avvisa föreslagna alternativa arrangemang och i vilka fall resenären har rätt att säga upp paketreseavtalet utan uppsägningsavgift. Arrangören åläggs också att i vissa fall anordna hemtransport åt resenären. Arrangörens skyldigheter att stå för kostnaden för nödvändig inkvartering i de fall det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemresa enligt överenskommelsen i paketreseavtalet begränsas till en period om högst tre nätter, såvida inte mer långtgående skyldigheter följer av unionslagstiftning om passagerarrättigheter för det aktuella transportmedlet. Mer långtgående skyldigheter kan under vissa förutsättningar finnas i förhållande till resenärer med särskilda behov, t.ex. personer med nedsatt rörlighet, gravida, eller ensamresande minderåriga.

Artikel 14 reglerar förutsättningarna för prissänkning och skadestånd. Resenären ska ha rätt till en rimlig prissänkning för perioder under vilka det rådde bristande överensstämmelse, om inte arrangören bevisar att den bristande överensstämmelsen beror på resenären. Resenären ska ha rätt till skälig ersättning från arrangören för eventuella skador som resenären drabbas av till följd av bristande överensstämmelse. Resenären ska inte ha rätt till skadestånd, om arrangören bevisar att den bristande överensstämmelsen kan tillskrivas resenären eller en tredje part som inte har någon anknytning till paketreseavtalet, eller har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. I artikeln finns också bestämmelser om relationen mellan paketresedirektivet och internationella konventioner och EU-förordningar om resenärers rättigheter. Vidare anges att medlemsstaterna inte får föreskriva en kortare preskriptionstid än två år för att framställa anspråk enligt artikeln.

Artikel 15 reglerar möjligheterna för resenären att kontakta arrangören via återförsäljaren.

I *artikel 16* finns regler om arrangörens skyldigheter att tillhandahålla assistans till resenärer som befinner sig i svårigheter.

Kapitel V innehåller regler om skydd vid obestånd.

Enligt *artikel 17* ska medlemsstaterna se till att arrangörer ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Om transport av passagerare inbegrips i paketreseavtalet, ska arrangörerna även ställa säkerhet för hemtransport av resenärerna. En fortsättning på paketresan får erbjudas. Skyldigheten att ställa säkerhet ska omfatta arrangörer som är etablerade på medlemsstatens territorium eller som säljer eller erbjuder paketresor i en medlemsstat eller som på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat. Skyddet ska också omfatta samtliga resenärer som arrangören har sålt paketresor till, oavsett var de är bosatta, var resan har sålts eller i vilken medlemsstat det organ som svarar för skyddet vid obestånd är beläget. När fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd ska säkerheten vara tillgänglig utan kostnader för att säkerställa hemtransporter och, om så krävs, finansiering av inkvartering före hemtransporten. För resetjänster som inte har fullgjorts ska återbetalning göras utan onödigt dröjsmål på resenärens begäran.

Av *artikel 18* framgår att medlemsstaterna ska garantera ett ömsesidigt erkännande av nationella system för skydd vid obestånd samt att upprätta en strukturerad samarbetsmekanism i form av centrala kontaktpunkter för ett effektivt utbyte av information.

Kapitel VI innehåller bara en artikel, *artikel 19*, som reglerar sammanlänkade researrangemang. Det är fråga om resetjänster som inte är en paketresa, men som kombinerats på ett sådant sätt att de ändå har viss likhet med sådana resor. I artikeln föreskrivs bl.a. att medlemsstaterna ska införa ett krav för näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang att tillhandahålla skydd vid obestånd. Näringsidkaren ska också åläggas att informera resenären om att han eller hon inte omfattas av de rättigheter som gäller vid paketreseavtal, men får ett visst skydd vid obestånd. För det fall att den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang inte informerar resenären i enlighet med direktivets krav ska de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 9 och 12 och i kapitel 4 tillämpas när det gäller de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Det innebär i praktiken att näringsidkaren i många avseenden får samma skyldigheter som en arrangör har vid en paketresa.

Kapitel VII innehåller allmänna bestämmelser.

Artikel 20 anger att medlemsstaterna ska se till att den återförsäljare som är etablerad i en medlemsstat och som erbjuder eller säljer resor för en arrangör som är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) ska omfattas av de skyldigheter som fastställs för arrangörer i kapitlen om paketresans fullgörande och skydd vid obestånd, såvida inte återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kraven i dessa kapitel.

Artikel 21 innehåller en regel om ansvaret för bokningsfel.

Artikel 22 föreskriver en rätt för den arrangör eller återförsäljare som har fullgjort sin skyldighet gentemot resenären att kräva gottgörelse från en tredje part som bidrog till den händelse som utlöste skyldigheten.

Artikel 23 anger bl.a. att direktivet är tvingande till förmån för resenären.

Artikel 24 innehåller regler om tillsyn.

Artikel 25 anger att överträdelse ska sanktioneras med effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner.

Artiklarna 26 och *27* rör rapportering och översyn när det gäller tillämpningen av direktivet och vissa följdändringar i dels Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddslagstiftningen, ”förordningen om konsumentskyddssamarbete”, dels Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, det s.k. konsumenträttighetsdirektivet.

Kapitel VIII innehåller slutbestämmelser.

I *artikel 28* anges medlemsstaternas tidsfrist för införlivandet av direktivet och vissa därmed sammanhängande frågor.

Av *artikel 29* framgår att det tidigare paketresedirektivet ska upphöra att gälla. Vidare anges att hänvisningar till det tidigare direktivet ska anses som hänvisningar till det nya direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III. *Artikel 30* föreskriver när direktivet träder i kraft. *Artikel 31* anger att direktivet riktar sig till medlemsstaterna.

Bilaga I till direktivet innehåller tre olika varianter av standardinformationsformulär att användas när resenären köper en paketresa.

Bilaga II innehåller fem varianter av standardinformationsformulär att användas när resenären köper ett sammanlänkat researrangemang.

I bilaga III finns en tabell med jämförelser mellan det tidigare paketresedirektivet och det nya paketresedirektivet.

5 Genomförande av direktivet

5.1 Utgångspunkter för genomförandet

Ett EU-direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men överlåter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Det innebär att en medlemsstat inte behöver använda sig av samma terminologi eller systematik som i direktivet. Det avgörande är att medlemsstaterna uppnår det avsedda resultatet. Medlemsstaterna ska också verka för en enhetlig tolkning och tillämpning av EU-rätten. Särskilt viktigt är detta när det gäller direktiv som – i likhet med det aktuella direktivet – syftar till att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Den EU-rättsliga principen om direktivkonform tolkning innebär att en nationell domstol som tolkar nationell rätt är skyldig att i den utsträckning som det är möjligt tolka den nationella rätten mot bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte så att det resultat som avses i direktivet uppnås.

Jämförd med 1992 års lag och det tidigare paketresedirektivet är regleringen i det nya direktivet mer detaljerad. Vid genomförandet av det tidigare direktivet intogs den ståndpunkten att detaljföreskrifter inte borde tas in i lagen utan att de i stället skulle framgå av verkställighetsföreskrifter. Det gällde bl.a. bestämmelser om vilken information som resenären skulle ha rätt att få. Lagens uppbyggnad och struktur ansågs på det sättet passa bättre in i svensk lagstiftningstradition (prop. 1992/93:95 s. 30). Sedan dess har emellertid ett stort antal EU-direktiv genomförts i svensk rätt och i många fall har bestämmelserna tagits in i lag och getts en utformning som ligger närmare de direktiv som genomförts. Samma synsätt bör genomsyra även genomförandet av det nya paketresedirektivet. Direktivet har dock en onödigt komplicerad utformning och struktur. Vid genomförandet bör därför enkelhet, överskådlighet och konsekvens eftersträvas. Förenklingar och anpassningar till svensk rätt i övrigt bör därför ske så långt som direktivet tillåter.

5.2 En ny lag om paketresor

Regeringens förslag: Paketresedirektivets civilrättsliga regler och regler om tillsyn över att dessa regler följs ska genomföras i en ny lag. Den nya lagen ska ges namnet paketreselagen. Lagen ska vara tvingande till resenärens förmån.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker eller har inte någon invändning mot utredningens förslag. *Allmänna reklamationsnämnden* anser att det är att föredra om så stor del som möjligt av 1992 års lag behålls i sak. Nämnden förordar att den nya lagen ges en tydligare struktur och disposition. *Uppsala tingsrätt* anser att namnet på den nya lagen bör återspegla att den inte bara reglerar paketresor utan även sammanlänkade researrangemang. *Umeå universitet* efterlyser en generell översyn av den svenska obligationsrätten för att samordna den med grundläggande principer i EU-rätten.

Skälen för regeringens förslag

Paketreselagen – en ny lag om paketresor och sammanlänkade researrangemang

Det nya direktivet har ett vidare tillämpningsområde än det tidigare direktivet och gäller inte bara paketresor utan även sammanlänkade researrangemang. Med hänsyn till det samband som finns bör den nya regleringen omfatta såväl paketresor som sammanlänkade researrangemang. Det är därför ofrånkomligt att den nya regleringen både till sin uppbyggnad och i sak i många avseenden avviker från 1992 års lag. Det nya direktivet innehåller vidare fler och mer detaljerade bestämmelser. Om 1992 års lag behålls, skulle det krävas omfattande ändringar och tillägg i lagen för att genomföra direktivet. En lämpligare lösning är att ersätta den med en ny lag. I den mån det är möjligt och lämpligt bör den nya regleringen utformas med 1992 års lag som förebild, vilket *Allmänna reklamationsnämnden* förordar. För att åstadkomma en tydligare struktur och disposition av lagen, vilket nämnden också efterfrågar, bör lagen delas upp i kapitel och lagens paragrafer förses med rubriker.

En fråga som uppmärksammas av *Uppsala tingsrätt* är hur den nya lagen ska benämnas. Visserligen kommer lagen inte bara att gälla paketresor utan även sammanlänkade researrangemang. Samtidigt avser flertalet regler i den nya lagen paketresor. Det mest framträdande inslaget i ett sammanlänkat researrangemang är att resenären ska få information om att han eller hon inte kommer att omfattas av de regler som gäller för paketresor och att varje resetjänstleverantör ensam ansvarar för att fullgöra de resetjänster som leverantören ska utföra enligt respektive avtal. Det begränsade obeståndsskydd som föreslås gälla för sammanlänkade researrangemang kommer dessutom inte att regleras i den nya paketreselagen utan föreslås regleras i en ny resegarantilag (se nedan). Till detta kommer att den nya lagen skulle få ett otympligt namn om även sammanlänkade researrangemang inkluderades i lagens titel. Den nya lagen bör därför benämnas paketreselagen.

Umeå universitet gör den allmänna reflektionen att genomförandet av olika EU-direktiv har lett till olika särlösningar och att den svenska obligationsrätten har blivit mindre enhetlig. I det perspektivet är det givetvis eftersträvansvärt att den nya lagen så långt det är möjligt knyter an till annan svensk civilrättslig lagstiftning på främst det konsumenträttsliga området. Det saknas dock både anledning och möjlighet att genomföra den allmänna översyn av det svenska civilrättsliga regelverket som universitetet efterfrågar. Däremot är det naturligt att kontinuerligt i lagstifningsarbetet jämföra med och beakta hur motsvarande regleringar utformats på andra relevanta rättsområden.

Lagens tvingande karaktär

1992 års lag är tvingande när en resenär förvärvar en paketresa för huvudsakligen enskilt ändamål av en näringsidkare som agerar i sin yrkesmässiga verksamhet. 1992 års lag gäller inte bara på det traditionellt konsumenträttsliga området utan också i fråga om tjänsteresor och resor som en förening ordnar för föreningsmedlemmarnas räkning. 1992 års lag är därför tvingande i förhållande till vissa resenärer och dispositiv i förhållande till andra. Avgränsningen följer vad som i svensk rätt är det vanliga tillämpningsområdet för konsumentskyddande lagstiftning (prop. 1992/93:95 s. 25 och 26).

Även den nya lagen kommer – med flera viktiga undantag – att tillämpas utanför det konsumenträttsliga området (se avsnitt 5.3.1). En nyhet i det nya direktivet är att reglerna i det är tvingande till förmån för resenären (artikel 23). Detta innebär att den avgränsning mellan olika resenärer som tidigare har funnits inte kan upprätthållas. Den nya lagen bör alltså undantagslöst vara tvingande till resenärens förmån oavsett om resenären är konsument eller inte. Detta bör framgå uttryckligen av lagen.

Frågor om resegaranti kommer att regleras i en särskild lag

Direktivet innehåller flera bestämmelser som avser skydd vid obestånd (artiklarna 17–19). Regeringen föreslår i lagrådsremissen Ny resegarantilag att bestämmelserna ska genomföras genom en ny lag om resegaranti. Den kommer att avse skyldigheten att ställa säkerhet för återbetalning av betalningar som gjorts av resenären. Lagen behandlar även ömsesidigt erkännande av skydd vid obestånd.

5.3 Lagens tillämpningsområde och definitioner

5.3.1 Tillämpningsområdet

Regeringens förslag: Lagen ska gälla för paketresor som näringsidkare säljer eller erbjuder till försäljning och för sammanlänkade researrangemang som näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av.

- Lagen ska inte gälla för paketresor och researrangemang som
- varar kortare än 24 timmar och som inte innefattar övernattnings,
 - anordnas utan vinstsyfte, tillfälligt och för en avgränsad grupp resenärer, eller
 - köps av en resenär som är näringsidkare med ett avtal om anordnande av affärsresor som grund.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår att lagen ska gälla för paketresor som en näringsidkare erbjuder till försäljning och för kopplade researrangemang som en näringsidkare underlättar. Utredningen föreslår vidare att undantaget för näringsidkare ska avse paketresor eller kopplade researrangemang som köps på grundval av ett ramavtal för affärsresor.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inte någon invändning mot det. Flera remissinstanser – bl.a. *Researrangörsföreningen i Sverige* och *Kommerskollegium* – pekar på de svårigheter som finns när det gäller att avgränsa direktivets tillämpningsområde. *Stockholms tingsrätt*, *Patent- och marknadsdomstolen*, reser frågan om huruvida rekvisitet ”erbjuder till försäljning” verkligen är liktydigt med direktivets ”erbjuder eller säljer”. *Konsumentverket* gör den tolkningen att även erbjudandet av gratisresor omfattas av direktivet när en rad tilläggstjänster erbjuds till försäljning på resmålet. Flera remissinstanser – bl.a. *Uppsala tingsrätt* och *Allmänna reklamationsnämnden* – ifrågasätter att de researrangemang som i direktivet kallas sammanlänkade kallas kopplade researrangemang. *Svensk Sjöfart* anser att undantaget för paketresor och sammanlänkade researrangemang som varar i mindre än 24 timmar bör utsträckas till 48 timmar. *Svenska Resebyråföreningen* anser – i motsats till *Riksidrottsförbundet*, *Scouterna* och *Youth for Understanding Sverige* – att undantaget för researrangemang som anordnas för en begränsad grupp resenärer på ideell grund inte är motiverat. *Civilsamhällets organisationer i samverkan* och *Sveriges kristna råd* anser för sin del att undantaget även bör omfatta återkommande paketresor och sammanlänkade researrangemang. *FORUM – idéburna organisationer med social inriktning*, *Stockholms tingsrätt*, *Patent- och Marknadsdomstolen* och *Svenska Resebyråföreningen* pekar på att det kan råda oklarhet om vad som avses med sådana ramavtal för affärsresor som är undantagna från lagens tillämpningsområde. *Svenska Resebyråföreningen* och *Sveriges Bussföretag* invänder att ramavtal är ett snävare ord än det som i direktivet benämns allmänna avtal. *Sveriges Konsumenter* ser dock fördelar med att den nya lagen också omfattar resenärer som inte köpt paketresan eller researrangemanget på grundval av ett ramavtal för affärsresor.

Skälen för regeringens förslag

Lagen ska gälla för paketresor och sammanlänkade researrangemang

Av artikel 2.1 i direktivet framgår att direktivet är tillämpligt på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning. Det nya paketresedirektivet har – som nämnts tidigare – ett mer vidsträckt tillämpningsområde än det tidigare paketresedirektivet och 1992 års lag, och omfattar inte bara paketresor utan även sammanlänkade researrangemang. Tillämpningsområdet för den nya lagen bör på motsvarande sätt utvidgas till att gälla även sammanlänkade researrangemang.

Direktivet är tillämpligt på paketresor som erbjuds eller säljs, vilket i den engelska språkversionen av direktivet svarar mot ”offered for sale or sold”. Detta rekvisit skiljer sig från vad som gäller enligt 1992 års lag, som tillämpas i fråga om paketresor som säljs eller marknadsförs. Med marknadsföring avses enligt den definition som finns i 3 § marknadsföringslagen (2008:486) reklam och andra åtgärder i näringsverksamhet som är ägnade att främja avsättningen av och tillgången till produkter inbegripet en näringsidkares handlande, underlåtenhet eller någon annan åtgärd eller beteende i övrigt före, under eller efter försäljning eller leverans av produkter till konsumenter eller näringsidkare. I likhet med utredningen bedömer regeringen att med marknadsföring avses fler åtgärder än vad som omfattas av direktivet. Till detta kommer att ordet marknadsförs faktiskt används på annan plats i direktivet och då får antas ha en annan innebörd än vad ”erbjuds” har i direktivet. Det finns därför anledning att använda ett annat ord. Utredningen föreslår att lagen ska gälla för paketresor som näringsidkare erbjuder till försäljning. *Stockholms tingsrätt, Patent- och marknadsdomstolen*, ifrågasätter om ”erbjudande till försäljning” omfattar även den faktiska försäljningen av paketresan. I syfte att undanröja eventuella tvivel om vilka situationer som lagen omfattar bör den nya lagen ges en utformning som överensstämmer med direktivet och i högre grad svarar mot 1992 års lag. Den nya lagen bör därför tillämpas när paketresor säljs eller erbjuds till försäljning av en näringsidkare. I avsnitt 5.3.4 behandlas definitionen av uttrycket näringsidkare.

Konsumentverket menar att gratisresor omfattas av tillämpningsområdet när en rad tilläggstjänster erbjuds till försäljning på resmålet. Utanför definitionen av paketresa faller emellertid sådana fall där resenären först efter att ett avtal om en resetjänst har ingåtts kompletterar resan med ytterligare en resetjänst (jfr dock förslaget till 1 kap. 3 § första stycket 2 d paketreselagen). Till detta kommer att kravet på att paketresan säljs eller erbjuds till försäljning förutsätter att paketresan överläts mot viss ersättning eller att erbjudandet sker i syfte att paketresan ska överlätas mot viss ersättning. Det som nu sagts innebär t.ex. att om en idrottsförening, som uppfyller kravet på att vara näringsidkare, ordnar och bekostar en resa för en ledare i samband med ett idrottsarrangemang så omfattas den resan inte av tillämpningsområdet. Om ledaren däremot betalar för resan, kan dock direktivet vara tillämpligt under förutsättning att inte något av undantagen är tillämpligt.

Definitionerna av uttrycken paketresa och sammanlänkat researrangemang behandlas särskilt i avsnitt 5.3.2 och 5.3.3. Eftersom definitionerna får återverkningar på lagens tillämpningsområde, finns det anledning att redan i detta avsnitt behandla några frågor som berör definitionerna.

Den första frågan är om något annat uttryck än paketresa bör användas i den nya lagen. När uttrycket infördes i 1992 års lag, konstaterades att det finns åtskilliga paketresor som inte innefattar någon transport och att det därför kan vara något oegentligt att tala om paketresor. Samtidigt ansågs paketresa vara en relativt väl inarbetad term för de allra flesta av de företeelser som den är tänkt att omfatta. Slutsatsen blev därför att paketresa ändå borde användas (prop. 1992/93:95 s. 20–22). Enligt den nya lagen kommer det visserligen att bli ännu vanligare att en paketresa inte innefattar transport. Regeringen finner dock att de skäl som fördes fram i förarbetena till 1992 års lag fortfarande gör sig gällande. Begreppet är numera ännu mer inarbetat och det används dessutom i det nya direktivet. Att introducera ett annat uttryck skulle bryta mot direktivets terminologi och uppbyggnad. Mot denna bakgrund anser regeringen att ”paketresa” bör användas även i den nya lagen.

Den andra frågan att ta ställning till är hur den nya researrangemangsformen ska benämnas i den nya lagen. Utredningen anser att sammanlänkade researrangemang för tankarna till bokningar på internet och understriker att researrangemangen kan uppkomma på andra sätt. Utredningen föreslår därför att de benämns kopplade researrangemang. Flera remissinstanser – bl.a. *Uppsala tingsrätt* och *Allmänna reklamationsnämnden* – ifrågasätter dock om det är lämpligt att frånga direktivets benämning, och risken för att direktivets benämning skulle missuppfattas på det sätt som utredningen befarar får anses vara ganska liten. Det är en större risk att ”kopplade researrangemang” kommer att tolkas alltför snävt. Mot den bakgrunden bör uttrycket sammanlänkade researrangemang användas i den nya lagen.

Den tredje frågan gäller hur direktivets krav på att det sammanlänkade researrangemanget ska ha underlättats av en näringsidkare ska formuleras i lagen. Regeringen bedömer att verbet underlätta – som används såväl i den svenska översättningen av direktivet som i utredningens förslag – bäst svarar mot de engelska och franska språkversionernas ”facilite” respektive ”faciliter”. Ingen remissinstans för fram någon invändning mot ordvalet. I den finska lag som genomför direktivet används också underlätta (se 4 § i lagen 901/2017 om kombinerade resetjänster). Mot det som nu sagts ska dock ställas att det kan vara oklart för rättstillämparna när ett sammanlänkat researrangemang har underlättats av en näringsidkare. Det skulle därför vara till fördel med en formulering som var mer konkret och precis. I de tyska och danska språkversionerna av direktivet används ”vermitteln” och ”formidle”. Det motsvarande svenska ordet förmedla har en mer konkret innebörd än underlätta, men bedöms också innebära en insnävning. Det stämmer inte heller väl överens med svenskt språkbruk att använda förmedla i samtliga situationer som leder till ett sammanlänkat researrangemang. Regeringen konstaterar att en lämplig formulering som på ett träffande sätt beskriver den aktuella situationen är svår att hitta. I syfte att ge så mycket vägledning åt rättstillämparna som möjligt utan att avvika från direktivets ordalydelse anser regeringen att den nya lagen bör tillämpas på samman-

länkade researrangemang som näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av.

Undantag från tillämpningsområdet

Direktivet innehåller tre olika undantag från tillämpningsområdet.

Det första undantaget innebär att direktivet inte är tillämpligt på paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar, såvida inte inkvartering över natten ingår (artikel 2.2 a). Undantaget svarar – om man bortser från att undantaget avser även sammanlänkade researrangemang – mot vad som gäller enligt 1992 års lag. Direktivet medger inte att medlemsstaterna – såsom *Svensk Sjöfart* förespråkar – undantar resor som varar i mindre än 48 timmar från tillämpningsområdet. Lagens undantag för kortvariga resor bör därför utformas på ett sätt som överensstämmer med direktivets.

Det andra undantaget innebär att direktivet inte är tillämpligt på paketresor som erbjuds och sammanlänkade researrangemang som underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer (artikel 2.2 b). För att undantaget ska vara tillämpligt krävs alltså att den som erbjuder eller underlättar resan gör det utan vinstsyfte. För att ta ställning till den frågan finns det – som utredningen konstaterar – ofta anledning att jämföra resans inköpspris med vad medlemmarna har fått betala för resan. Om en förening erbjuder sina medlemmar att åka på en resa mot en ersättning som motsvarar de kostnader som föreningen har haft, bör utgångspunkten vara att anordnandet skett utan vinstsyfte. Detta bör gälla oavsett om föreningen tillämpar någon form av ekonomisk utjämning mellan olika resenärer, t.ex. en lägre avgift för underåriga som i vart fall delvis kan kompenseras genom en högre avgift för vuxna deltagare. Det avgörande bör vara att syftet med arrangemanget i dess helhet inte är att gå med vinst.

Bedömningen kan dock utfalla annorlunda om föreningen tar betalt för resorna genom medlemsavgiften. *Civilsamhällets organisationer i samverkan* och *Sveriges kristna råd* förordar att en resa som är återkommande, men som anordnas endast ett par gånger per år, kan betraktas som tillfälligt. Av skäl 19 i direktivet framgår att undantaget omfattar exempelvis resor som anordnas några gånger per år av välgörenhetsorganisationer, idrottsklubbar eller skolor och som inte erbjuds allmänheten. Ett ytterligare krav enligt direktivet är att erbjudandet sker till eller underlättas för en begränsad grupp. Av de exempel som anges i skälet kan det läsas ut att resor som erbjuds allmänheten inte omfattas av undantaget. Utredningen tolkar detta som att det är tillräckligt att erbjudandet inte vänder sig till allmänheten. Regeringen anser dock att direktivet inte kan läsas på det sättet. De hänvisningar som görs till t.ex. välgörenhets- och idrottsföreningar och skolor indikerar att det krävs att någon form av strukturerad avgränsning sker för att undantaget ska kunna vara tillämpligt. Den nya lagen bör förses med ett undantag som svarar mot direktivets.

Det tredje undantaget innebär att direktivet inte gäller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser

den egna närings- eller yrkesverksamheten (artikel 2.2 c). Det är fråga om avtal som träffas med resebyråer och som avser anordnandet av flera affärsresor (se skäl 7 i direktivet). Utredningen använder ordet ramavtal för dessa avtal. Flera remissinstanser – bl.a. *Svenska Resebyråföreningen* – uttrycker dock farhågan att tillämpningsområdet påverkas om ”ramavtal” används. Regeringen anser att det kan finnas anledning att avstå från att använda ett ord som har en specifik innebörd i svensk rätt och i stället närmare knyta an till direktivets ordalydelse. Det kan dock inte anses tillföra något att föreskriva att avtalet ska vara allmänt. Från lagen bör alltså undantags sådana fall då ett avtal för affärsresor ligger till grund för köpet.

Det finns inte skäl att i lagen utsträcka direktivets tillämpningsområde

Av skäl 21 i direktivet följer att medlemsstaterna i nationell rätt får tillämpa direktivet på områden som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Det är alltså möjligt att i nationell rätt utsträcka tillämpningen av direktivets regler till att även gälla resetjänster som inte omfattas av tillämpningsområdet. Det innebär att medlemsstaterna får låta direktivet omfatta ett avtal om en enskild resetjänst (t.ex. hyra av en semesterbostad). Men det innebär också att medlemsstaterna får välja att tillämpa lagen på de områden som är undantagna från direktivets tillämpningsområde. Det är alltså möjligt att låta den nya lagen omfatta resor och researrangemang utan inkvartering som varar kortare tid än 24 timmar. Regeringen konstaterar att en utvidgning i nationell rätt av direktivets tillämpningsområde eller en inskränkning av undantagen från tillämpningsområdet i viss mån skulle motverka ett viktigt syfte med direktivet, nämligen att åstadkomma enhetliga regler på den inre marknaden. Något bärande skäl till att ge den nya lagen ett annat tillämpningsområde än direktivet har inte heller framkommit.

5.3.2 Paketresa

Regeringens förslag: Med paketresa ska i lagen avses en kombination av minst två olika typer av resetjänster som avser samma resa, om resetjänsterna sätts ihop av en näringsidkare innan ett avtal om samtliga resetjänster ingås, eller om resetjänsterna i annat fall tillhandahålls eller anskaffas på vissa i lagen angivna sätt. Det gäller i det senare fallet om resetjänsterna:

- köps från ett enda försäljningsställe, om resetjänsterna har valts ut innan resenären accepterar betalningsskyldighet,
- säljs, erbjuds eller debiteras till ett gemensamt pris,
- säljs eller marknadsförs som en paketresa eller som en resa med en liknande beteckning,
- sätts ihop efter att det har ingåtts ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av resetjänster, eller
- köps från separata näringsidkare genom ett länkat bokningsförfarande på internet, där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress förs över från den näringsidkare som det första avtalet ingås med till en eller flera andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de näringsidkarna inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades.

Det ska i lagen finnas en begränsning för när en kombination av en eller flera turisttjänster och en annan resetjänst som avser transport, inkvartering eller uthyrning av bil eller motorcykel ska vara en paketresa.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inte någon invändning mot det. *Svenska Resebyråföreningen* tycker att förslaget inte ger klart besked om när en paketresa har uppkommit.

Skälen för regeringens förslag: Med en paketresa avses enligt 2 § i 1992 års lag ett arrangemang som har utformats innan ett avtal träffas och som består av transport och inkvartering eller någon av dessa tjänster i kombination med någon turisttjänst som utgör en inte oväsentlig del av arrangemanget och som inte är direkt knuten till transport eller inkvartering. Därutöver krävs att arrangemanget varar mer än 24 timmar eller inbegriper övernattnings (jfr avsnitt 5.3.1) samt att det säljs eller marknadsförs för ett gemensamt pris eller för skilda priser som är knutna till varandra.

Det nya direktivet har en i vissa avseenden vidare definition av paketresa än den som finns i 1992 års lag. Enligt 1992 års lag krävs att paketresan utformats av näringsidkaren i förväg, dvs. innan denne får kontakt med resenären. Även arrangemang som innehåller alternativa kombinationsmöjligheter och där den slutliga utformningen bestäms i samråd med resenären anses vara utformade ”i förväg” (se prop. 1992/93:95 s. 21). Till en paketresa enligt det nya direktivet räknas även resetjänster som sätts ihop av resenären själv eller av en resebyrå på resenärens begäran. Även kombinationer av sådana resetjänster som köps från olika näringsidkare kan utgöra en paketresa. Vidare omfattas av paketresedefinitionen avtal som träffas genom ett länkat bokningsförfarande på internet och paketresor med delvis öppet innehåll, t.ex. presentkort. Vad som kan ingå i en paketresa har också utvidgats. Vissa kombinationer omfattas numera av uttrycket, trots att de varken innefattar passagerartransport eller inkvartering.

Med en paketresa avses en kombination av minst två olika typer av resetjänster som är avsedda för samma resa eller semester (artikel 3.2). Den vanligaste kombinationen är att passagerartransport kombineras med inkvartering. Många andra kombinationer är givetvis möjliga. Om en turisttjänst kombineras med en annan resetjänst, krävs det dock att turisttjänsten står för en betydande del av värdet på kombinationen eller att den marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inslag i den. I skäl 18 i direktivet anges att värdet av turisttjänsten bör uppgå till minst 25 procent av kombinationens värde för att den ska anses stå för en betydande del.

För att en kombination av två olika resetjänster som avser samma resa ska anses utgöra en paketresa krävs det dessutom att kombinationen har tillkommit på visst sätt.

Den första kategorin avser resetjänster som kombineras av en och samma näringsidkare innan ett avtal om alla resetjänster ingås, antingen

med ett bestämt innehåll eller med ett innehåll som bestäms av arrangören och resenären tillsammans (artikel 3.2 a).

Den andra kategorin avser resetjänster som kombineras på ett sätt som inte omfattas av den första kategorin av paketresor och tillhandahålls respektive anskaffas på något av de sätt som anges i direktivet. Det krävs i fråga om denna kategori inte att det ingås ett avtal om samtliga resetjänster. Det kan alltså vara så att resenären träffar separata avtal om resetjänsterna med en eller flera resetjänstleverantörer. För att resetjänsterna i dessa fall ska anses utgöra en paketresa krävs:

- att resetjänsterna köps från ett och samma försäljningsställe och att resetjänsterna väljs ut innan resenären samtycker till att betala (artikel 3.2 b i),
- att de erbjuds, säljs eller debiteras till ett gemensamt pris (artikel 3.2 b ii),
- att de säljs eller marknadsförs med beteckningen paketresa eller liknande (artikel 3.2 b iii),
- att de kombineras efter att ett avtal ingåtts som ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster (artikel 3.2 b iv), eller
- att resetjänsterna köps från olika näringsidkare genom ett sammanlänkat bokningsförfarande på internet, där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress förs över från den näringsidkare som resenären har ingått det första avtalet med till en annan näringsidkare och ett avtal ingås med den andra näringsidkaren senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats (artikel 3.2 b v).

Utanför definitionen av paketresa faller alltså sådana fall där resenären först efter att ett avtal om en resetjänst har ingåtts köper ytterligare en resetjänst som varken har förutsatts i det ursprungliga avtalet eller tillkommit genom ett länkat bokningsförfarande på internet som uppfyller de krav som ställs för att det ska vara en paketresa. Det gäller oavsett om det nya avtalet träffas med samma eller en annan resetjänstleverantör. I en del fall kan dock det ytterligare köpet leda till uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang (se avsnitt 5.3.3). Till en paketresa räknas inte heller ett sådant köp vid ett länkat bokningsförfarande på internet som görs först efter att 24 timmar förflutit från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftats. Köpet kan inte heller leda till att ett sammanlänkat researrangemang uppkommer.

Vad som kan utgöra en paketresa är alltså mer detaljerat reglerat i det nya direktivet än i 1992 års lag. En definition av paketresa bör därför införas i den nya lagen. Frågan blir då hur definitionen bör utformas. *Svenska Resebyråföreningen* anser att utredningens definitioner av vad som ska utgöra en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang är otydliga. Som föreningen konstaterar kan det dock inte komma i fråga att i svensk rätt ställa upp förtydligande kriterier som inte har sin grund i direktivet. Det skulle riskera att leda till att olika regler gäller i olika medlemsstater, vilket skulle motverka den gemensamma reglering i EU som direktivet syftar till att åstadkomma. I förlängningen riskerar skilda regler att få negativa konsekvenser för resenärer och näringsidkare. Det kan också konstateras att de lagar samt propositioner och andra lagförslag som har tagits fram i de nordiska länder som ska genomföra direktivet har en definition som ligger mycket nära direktivet. På

motsvarande sätt bör den svenska lagens definition följa direktivets. När det gäller avgränsningen mellan paketresor och sammanlänkade researrangemang bör prövningen först avse om en paketresa uppkommit. Om så inte skett, finns det anledning att bedöma om ett sammanlänkat researrangemang uppkommit. I författningskommentaren till förslagen till 1 kap. 3 och 4 §§ paketreselagen och i avsnitt 5.3.3 utvecklar regeringen hur avgränsningen bör ske.

Direktivet ställer upp särskilda krav när en kombination av resetjänster består av en eller flera turisttjänster och en annan resetjänst. I dessa fall krävs att turisttjänsten/turisttjänsterna utgör en betydande del av värdet på eller på något annat sätt ett väsentligt inslag i kombinationen för att det ska föreligga en paketresa och att dessa resetjänster köps eller väljs innan fullgörande av den andra resetjänsten har inletts (artikel 3.2). En motsvarande bestämmelse bör införas i den nya lagen.

5.3.3 Sammanlänkat researrangemang

Regeringens förslag: Med sammanlänkat researrangemang ska i lagen avses ett arrangemang som innehåller minst två olika typer av resetjänster som, utan att vara en paketresa, avser samma resa där resetjänsterna köps genom separata avtal med en eller flera resetjänstleverantörer, om en näringsidkare

- genom förmedling eller på annat sätt underlättar resenärens val och betalningar av resetjänsterna vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe, eller
- på ett riktat sätt förmedlar eller på något annat sätt underlättar ett köp av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare och avtalet om den resetjänsten ingås inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades.

Det ska i lagen finnas en begränsning för när en eller flera turisttjänster och en annan resetjänst som avser transport, inkvartering eller uthyrning av bil eller motorcykel ska vara ett sammanlänkat researrangemang.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inte någon invändning mot det. Flera remissinstanser – bl.a. *Kommerskollegium* och *Näringslivets regelrådet* – anser att avgränsningen när det gäller sammanlänkade researrangemang bör tydliggöras och anpassas till reseföretagens praktiska verklighet. *Svenska Resebyråföreningen* anser att det i praktiken är omöjligt för en näringsidkare att veta om ett sammanlänkat researrangemang har uppkommit. Föreningen pekar särskilt på svårigheterna att skilja ett underlättande av ett sammanlänkat researrangemang från en länkning till en webbplats som inte har till syfte att leda till att ett avtal sluts med resenären. *Expedia Sverige* invänder att den omständigheten att en andra resetjänst marknadsförs på internet via ett s.k. pop-up-fönster inte i sig är tillräckligt för att ett sammanlänkat researrangemang ska anses föreligga. *Konsumentverket* påpekar att det finns en viss risk för att den andra näringsidkaren inte besvarar resenärens anbud inom 24-timmarsfristen för att inte

omfattas av regelverket. Konsumentverket anser också att det kan bli tydligt för resenären när han eller hon omfattas av ett sammanlänkat researrangemang.

Skälen för regeringens förslag: Som berörs i avsnitt 5.3.1 gäller det nya direktivet inte bara för paketresor utan även för sammanlänkade researrangemang. Det innebär en nyhet i förhållande till 1992 års lag. Syftet är att resenären vid försäljning av researrangemangen ska få information om att han eller hon inte omfattas av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor. Avsikten är också att resenären ska få visst skydd, t.ex. genom återbetalning för tjänster som inte fullgörs till följd av näringsidkarens obestånd. De krav som direktivet ställer på näringsidkaren efter att ett sammanlänkat researrangemang har uppkommit är alltså långt mer begränsade än de krav som ställs när en paketresa har uppkommit. De skyldigheter som ett sammanlänkat researrangemang innebär för en näringsidkare behandlas i avsnitt 5.7. I den del direktivets bestämmelser innebär en skyldighet för näringsidkaren att ställa säkerhet för återbetalning av betalningar som gjorts av resenären genomförs direktivet genom de förslag som regeringen lägger fram i lagrådsremissen Ny resegarantilag. Där behandlas även bl.a. ömsesidigt erkännande av skydd vid obestånd.

Ett sammanlänkat researrangemang består, i likhet med en paketresa, av minst två olika typer av resetjänster som är köpta för samma resa eller semester. Enligt direktivet kan ett sammanlänkat researrangemang uppkomma på två olika sätt. Det kan ske genom att:

- näringsidkaren underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe (artikel 3.5 a), eller
- näringsidkaren på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare och resenären sedan ingår avtal med den andra näringsidkaren inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades (artikel 3.5 b).

Om researrangemanget består av en eller flera turisttjänster och en annan typ av resetjänst krävs att turisttjänsterna utgör ett betydande del av värdet på researrangemanget eller på något annat sätt ett väsentligt inslag i det för att det ska föreligga ett sammanlänkat researrangemang.

Flera remissinstanser tar upp att det är oklart när ett sammanlänkat researrangemang har underlättats och att det är viktigt att regleringen får en utformning som gör att den går att tillämpa i praktiken. Regeringen har förståelse för synpunkterna. Av samma skäl som förs fram i avsnitt 5.3.2 när det gäller utformningen av definitionen av en paketresa bör emellertid definitionen av ett sammanlänkat researrangemang svara mot direktivets definition. Samtidigt är det angeläget att så långt möjligt tydliggöra hur reglerna är avsedda att tillämpas.

Några huvudlinjer kan dras upp när det gäller bedömningen av vad som kan utgöra ett sammanlänkat researrangemang. En viktig utgångspunkt är att bedömningen ska avgöras utifrån objektiva kriterier. Ett meddelande eller en friskrivning från en näringsidkare med innebörden att han eller hon endast säljer separata resetjänster är utan verkan (jfr artikel 23.1 i direktivet). Först om resetjänsterna vid en sådan bedömning

inte utgör en paketresa aktualiseras frågan om de utgör ett sammanlänkat researrangemang.

Ett sammanlänkat researrangemang kan uppkomma på två olika sätt.

Den första situationen avser att en näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar resenärens val och betalningar av resetjänsterna vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe (förslaget till 1 kap. 4 § första stycket 1 paketreselagen). Ett exempel på detta är att en näringsidkare, sedan resenären har köpt en flygresa, lämnar resenären ett erbjudande om att hyra en bil, ett erbjudande som resenären accepterar. Det är inte nödvändigt att avtalen ingås med samma resetjänstleverantör. Erbjudandet torde i de flesta fall ske på en resebyrå eller en webbplats. I det senare fallet kan det vara fråga om att resenären efter att ha genomfört en bokning får ett erbjudande om att boka ytterligare en resetjänst via ett pop-up-fönster. Som *Expedia Sverige* påpekar är enbart den omständigheten att en resetjänst marknadsförs via ett sådant fönster inte i sig tillräckligt för att ett sammanlänkat researrangemang ska uppkomma.

Den andra situationen avser att en näringsidkare på ett riktat sätt förmedlar eller på något annat sätt underlättar ett köp av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare. Resetjänsten måste avse samma resa. Det krävs också att resenären ingår ett avtal med den andra näringsidkaren inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades (förslaget till 1 kap. 4 § första stycket 2 paketreselagen). I skäl 13 i direktivet nämns den situationen att en resenär tillsammans med bokningsbekräftelsen på en resetjänst, t.ex. en flyg- eller tågres, får ett erbjudande om att boka ytterligare en resetjänst som finns tillgänglig på det valda resmålet, t.ex. en hotellvistelse, genom en länk till en annan tjänsteleverantörs eller reseföretags webbplats där bokningen kan göras. Kravet på att det ska ha skett ett köp av minst en ytterligare resetjänst innebär att förmedlandet eller underlättandet måste ske i anslutning till bokningen av den första resetjänsten. En länkning till en annan webbplats som inte direkt syftar till att resenären ska ingå ytterligare ett avtal leder alltså inte till att ett sammanlänkat researrangemang uppkommer.

Svenska Resebyråföreningen lyfter fram de svårigheter som finns när det gäller att på det sätt som förutsätts i skäl 12 skilja ett förmedlande eller underlättande av ett sammanlänkat researrangemang från länkningar till webbplatser som inte syftar till att resenären ska sluta ytterligare ett avtal. Om resenären endast ges information om ytterligare resetjänster på ett allmänt sätt, t.ex. genom att ett hotell eller en arrangör av evenemang på sin webbplats visar en förteckning över alla företag som erbjuder transporttjänster till anläggningen, uppkommer inte ett sammanlänkat researrangemang om resenären köper en transporttjänst av något av företagen. Av skäl 12 i direktivet framgår också att om kakor (cookies) eller metadata används för att placera reklam på webbplatser, uppkommer det inte heller ett sammanlänkat researrangemang.

Konsumtverket menar att det kan finnas en risk för att den andra näringsidkaren inte besvarar ett anbud inom den 24-timmarsfrist som ställs upp i direktivet. Den risk som verket pekar på ska dock inte överdrivas. För det första ligger ansvaret för skydd vid obestånd och information till resenären inte på den ifrågavarande näringsidkaren utan på den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av det sammanlänkade

researrangemanget. Det ansvar som enligt direktivet åligger den andra näringsidkaren avser, utöver att fullgöra resetjänstavtalet, endast att informera den näringsidkare som underlättat det sammanlänkade researrangemanget om att avtalet har ingåtts (artikel 19.4, se även avsnitt 5.7). För det andra ligger det normalt sett i näringsidkarens intresse att snabbt få till stånd en överenskommelse med resenären. Någon möjlighet att i lagen knyta fristen till resenärens anbud finns under alla förhållanden inte.

5.3.4 Övriga definitioner

Regeringens förslag: I lagen ska resetjänst, resenär, näringsidkare, arrangör och återförsäljare definieras.

Utredningens förslag skiljer sig delvis från regeringens. Utredningens förslag innehåller definitioner av flera andra uttryck, varav vissa finns i direktivet.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker eller har inte någon invändning mot utredningens förslag. *Allmänna reklamationsnämnden* anser att någon definition av minderårig inte behövs i lagen. Nämnden vill att uttrycket oundvikliga och extraordinära omständigheter arbetas in i de materiella bestämmelserna och att definitionen av resetjänst bör omformuleras på så sätt att det i klartext skrivs ut vilka motorfordon som avses. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* förordar att definitionen av resetjänstens huvudsakliga egenskaper ska arbetas in i den bestämmelse som anger vilken information som resenären ska få innan avtalet ingås. *FORUM – idéburna organisationer med social inriktning* anser att det är oklart om definitionen av näringsidkare kan omfatta ideella organisationer som säljer resor och anför att ideella organisationer bara kan anses vara näringsidkare när de erbjuder resor till försäljning till allmänheten på en öppen marknad. *Konsumentverket* kommenterar att utredningens definition av försäljningsställe inte omfattar försäljning som sker utanför näringsidkarens fasta affärslokaler. Verket ställer sig positivt till att uthyrning av bilar definieras som en resetjänst och därmed kan ingå i en paketresa, eftersom allt fler flygbolag erbjuder hyrbilstjänster vid försäljning av flygbiljetter. Flera remissinstanser – bl.a. *Svensk Sjöfart* och *Svenska Resebyråföreningen* – efterlyser ett klagörande av vilka kryssningar som omfattas av lagstiftningen.

Skälen för regeringens förslag

Resetjänst

Ett viktigt uttryck i det nya paketresedirektivet är resetjänst. För att en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang ska uppkomma förutsätts att minst två olika typer av resetjänster som är avsedda för samma resa ingår i resan eller researrangemanget. Av artikel 3.1 framgår att resetjänster kan utgöras av passagerartransport, inkvartering, uthyrning av vissa fordon samt turisttjänster som inte utgör en integrerad del av någon av de just uppräknade resetjänsterna. Med turisttjänster avses bl.a.

inträden till konserter, idrottsevenemang eller nöjesparker. Turisttjänster som är en integrerad del av en annan resetjänst är dock inte en resetjänst. Det innebär att transport av bagage eller mindre transporttjänster, t.ex. transport av passagerare som en del av en guidad tur eller transport till och från ett hotell eller en flygplats, inte är resetjänster i lagens mening. De fordon som det är fråga om i artikel 3.1 är, med svensk terminologi, dels bilar, dels motorcyklar som kräver körkort med behörigheten A. Som *Allmänna reklamationsnämnden* påpekar bör detta uttryckas i lagen.

Uttrycket resetjänst används inte i 1992 års lag. I den lagen räknas det i stället upp vilka komponenter som ska ingå i ett arrangemang för att det ska vara en paketresa. Med hänsyn till att det nya direktivets struktur vilar tungt på definitionen av resetjänst – bl.a. genom att vad som är en resetjänst har betydelse inte bara för paketresor utan även för sammanlänkade researrangemang – bör definitionen tas in i den nya lagen.

Som *Konsumentverket* påtalar innebär det nya direktivet att fordonsuthyrning tillsammans med en turisttjänst kan utgöra en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang. Det är en utvidgning i förhållande till vad som gäller enligt 1992 års lag. Enligt den lagen krävs nämligen att uthyrning av motorfordon kombineras med antingen transport eller inkvartering och utgör en inte oväsentlig del av arrangemanget för att kombinationen ska utgöra en paketresa.

Flera remissinstanser – bl.a. *Svensk Sjöfart* – efterlyser ett klagörande av vilka kryssningar som omfattas av den nya lagen. Avgörande för att en kryssning ska bedömas utgöra en paketresa är att den anses bestå av minst två olika typer av resetjänster. Regleringen i direktivet innebär att inkvartering som bara är ett led i en transport inte betraktas som en resetjänst i sig. Av skäl 17 i direktivet följer att om inkvarteringen över natten tillhandahålls som en del av en passagerartransport med bil, båt, tåg eller flyg, bör inkvarteringen inte betraktas som en resetjänst i sig om det är tydligt att transportinslaget dominerar. I skälet anges kryssningar uttryckligen som ett exempel där inkvarteringen bör betraktas som en resetjänst i sig. Att se övernattningsrum i ett rum på ett kryssningsfartyg som en resetjänst i sig stämmer väl överens med den bedömning av kryssningar som gjordes vid införandet av 1992 års lag. Det bör dock uppmärksammas att transporter med båt inte alltid har karaktär av kryssningsresa. En båtresa med övernattningsrum kan vara en passagerartransport (se prop. 1992/93:95 s. 22). Det kan ofta finnas anledning att beakta vad syftet med resan är. Om det i första hand är rekreation på båten i stället för transport av en resenär från en plats till en annan, kan båtresan anses som en paketresa som inbegriper två fristående resetjänster (jfr finska propositionen RP 105/2017 rd s. 25).

Inkvartering som är för bostadsändamål är inte en resetjänst. Detta motsvarar vad som redan gäller enligt praxis från EU-domstolen och syftar till att utesluta boende vid t.ex. långvariga språkkurser (mål C-237/97 AFS Intercultural Programs Finland ry, EU:C:1999:69).

Resenär

I det tidigare paketresedirektivet används uttrycket konsument för att beteckna den som köper en paketresa. I det nya direktivet används i stället uttrycket resenär. Detta för att undvika sammanblandning med annan

unionslagstiftning som innehåller ordet konsument. Med resenär avses enligt direktivet en person som avser att ingå ett avtal eller har rätt att resa på grundval av ett avtal som har ingåtts inom direktivets tillämpningsområde (artikel 3.6). Till resenär räknas alltså även personer som agerar inom ramen för sin näringsverksamhet.

Vid genomförandet av det tidigare direktivet ansågs det vara olämpligt att använda ordet konsument i lagen, eftersom definitionen omfattar även andra än privatpersoner (prop. 1992/93:95 s. 23 och 24). I 1992 års lag används därför uttrycket resenär. Definitionen i det nya direktivet är dock något vidare än den som finns i 1992 års lag. I det nya direktivet anses även den som avser att ingå ett avtal vara resenär. Det är vidare tillräckligt att han eller hon har rätt att resa på grundval av ett avtal som har ingåtts inom direktivets tillämpningsområde, dvs. resenären måste inte – som i 1992 års lag – själv eller genom någon annan ha förvärvat resan. Direktivets nya vidare definition bör tas in i den nya lagen. Av den engelska språkversionen framgår att avsikten varit att bara fysiska personer ska räknas som en resenär (skäl 7). Att en resenär bara kan vara en fysisk person överensstämmer också med normalt språkbruk. Det bör därför framgå av lagens definition att resenären ska vara en fysisk person.

Näringsidkare

Det nya paketresedirektivet omfattar paketresor som säljs eller erbjuds av näringsidkare till resenärer och sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning (artikel 2.1). Direktivet definierar näringsidkare som en fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten. Det saknar betydelse om en juridisk person ägs av det allmänna eller av någon enskild. Definitionen inkluderar även personer som agerar i en näringsidkares namn eller för hans eller hennes räkning (artikel 3.7). Den överensstämmer därmed i allt väsentligt med hur uttrycket definierats i annan unionslagstiftning, t.ex. konsumenträttsdirektivet. Vid genomförandet av det direktivet ansågs det ligga i sakens natur att med en näringsidkare avses även personer som handlar i näringsidkarens namn eller för hans eller hennes räkning (prop. 2013/14:15 s. 35). Det ansågs därmed att definitionen kunde utformas i enlighet med hur uttrycket definierats i övrig lagstiftning på det konsumenträttsliga området, nämligen som en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten. En näringsidkare bör definieras på samma sätt i denna lag. *FORUM – idéburna organisationer med social inriktning* anser att det är oklart om en ideell organisation omfattas av näringsidkardefinitionen. Regeringen konstaterar att ordet näringsidkare i lagen avses ha samma innebörd som i annan lagstiftning på det konsumenträttsliga området. Uttrycket omfattar alltså fysiska eller juridiska personer som driver verksamhet av sådan karaktär att den kan betraktas som yrkesmässig. Det krävs inte att verksamheten drivs i vinstsyfte. (Se prop. 1989/90:89 s. 60.) Det bör dock uppmärksammas att lagen innehåller ett särskilt undantag för vissa resor och researrangemang som anordnas utan vinstsyfte (avsnitt 5.3.1).

Arrangör

Direktivet definierar en arrangör som en näringsidkare som kombinerar och säljer eller erbjuder paketresor. Det kan ske direkt, men det kan även ske genom eller tillsammans med en annan näringsidkare. Det kan också ske genom att en näringsidkare överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare (artikel 3.8). Direktivets definition har delvis utvidgats och förändrats i förhållande till den definition som finns i 1992 års lag. Definitionen bör därför ges ett annat innehåll i den nya lagen. Direktivets definition är dock svårtillgänglig. En arrangör bör i stället definieras som en näringsidkare som sätter ihop och som själv eller genom en återförsäljare säljer eller erbjuder paketresor eller som överför en resenärs uppgifter till en annan näringsidkare i fall som avses i 1 kap. 3 § första stycket 2 e.

Återförsäljare

Enligt direktivet ska det alltid finnas en arrangör som ansvarar för att paketreseavtalet fullgörs. Medlemsstaterna har en möjlighet att införa eller behålla bestämmelser som ålägger återförsäljaren ett ansvar (artikel 13.1 andra stycket). En återförsäljare definieras i direktivet som en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör (artikel 3.9). Vid bedömningen av om en näringsidkare är arrangör eller återförsäljare saknar det betydelse om näringsidkaren verkar på leveranssidan eller framställer sig som en agent som verkar för resenären (skäl 22). I 3 § i 1992 års lag definieras en återförsäljare som den som säljer eller marknadsför paketresor som organiseras av någon annan såsom arrangör. Definitionen i direktivet har stora likheter med definitionen i 1992 års lag. Definitionen i den nya lagen bör dock anpassas till det nya direktivets terminologi. Återförsäljare bör därför definieras som en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som satts ihop av en arrangör.

Frågan om återförsäljarens ansvar behandlas i avsnitt 5.4.1, 5.4.2 och 5.6.1.

Några ytterligare definitioner behövs inte

Direktivet innehåller flera andra definitioner. En sådan är definitionen av varaktigt medium som finns i artikel 3.11 och som också förekommer i flera andra unionsrättsakter. När dessa rättsakter genomförts i svensk rätt har någon definition i lag inte ansetts nödvändig, utan i stället har det i de materiella bestämmelserna angetts att informationen ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten (se t.ex. prop. 2004/05:13 s. 44 och 45). Någon särskild definition bör därför inte tas in i den nya lagen.

Uttrycket oundvikliga och extraordinära omständigheter definieras i direktivet som en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits (artikel 3.12). Hit räknas bl.a. krig, andra allvarliga säkerhetsproblem, större risker för människors hälsa och naturkatastrofer (skäl 31). I likhet med *Allmänna reklamationsnämnden* anser regeringen att någon särskild definition av uttrycket inte behövs. Nämnden föreslår att definitionen ska arbetas in i de bestäm-

meler där begreppet används. Regeringen bedömer dock att den lösningen tynger lagtexten. Det får anses vara tillräckligt att uttryckets innebörd utvecklas i författningskommentaren.

Uttrycket bristande överensstämmelse definieras i direktivet som utebliven eller bristande fullgörelse av de resetjänster som ingår i en paketresa. I den nu gällande paketreselagen används ”fel”, vilket innefattar även utebliven prestation. I vägledande avgöranden från Allmänna reklamationsnämnden används omväxlande ”fel” och ”brister” när prestationerna uteblivit eller inte överensstämmer med vad som avtalats. Regeringen delar utredningens bedömning att uttrycket fel bör användas i den nya lagen. Det är väl inarbetat och behöver inte definieras särskilt. Se även avsnitt 5.6.4.

När det gäller andra uttryck får de anses vara tillräckligt tydliga i sig själva, t.ex. underårig, paketreseavtal och innan paketresan påbörjas. Det är därför inte nödvändigt att dessa definieras i lagen. Detta gäller även försäljningsställe som i direktivet definieras som fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, eller försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser online, inbegripet när försäljningswebbplatserna eller försäljningsplatserna online presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats, inbegripet en telefontjänst (artikel 3.15). Uttrycket, som används i förslagen till 1 kap. 3 § första stycket 2 a och 1 kap. 4 § första stycket 1, får anses svara mot vad som följer av normalt språkbruk. Det stora flertalet försäljningar av resetjänster eller erbjudanden till försäljning av sådana tjänster torde ske från ett försäljningsställe. Det kan dock – vilket *Konsumentverket* tar upp – finnas fall som inte sker från ett sådant ställe. Det skulle t.ex. kunna gälla tillfällig gatuförsäljning av resetjänster.

Utredningen gör bedömningen att vissa uttryck som används i olika materiella bestämmelser i direktivet ska definieras särskilt i inledningen av lagen. Denna lagstiftningsteknik har särskilt använts i fråga om uttryck som resetjänstens huvudsakliga egenskaper, EES, betalningsvillkor och kontaktuppgifter. Utredningen menar att det skulle tynga de materiella bestämmelserna om uttrycken måste förklaras där. Regeringen anser – i linje med vad *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* för fram i fråga om uttrycket resetjänstens huvudsakliga egenskaper – att några särskilda definitioner inte behövs utan att uttrycken kan inarbetas i de materiella bestämmelserna.

5.4 Paketreseavtalet och information om paketresan

5.4.1 Förhandsinformation

Regeringens förslag: Innan ett paketreseavtal ingås ska, i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som erbjuds, arrangören informera resenären om paketresan. Informationen ska avse bl.a. resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, paketresans pris och villkor för betalning.

Innan ett paketreseavtal ingås ska arrangören dessutom informera resenären om hans eller hennes rättigheter och den resegaranti som gäller för paketresan. Informationen ska ges i ett standardformulär som fastställs av regeringen. Om avtalet ingås per telefon, får arrangören ge informationen muntligen.

Informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt. Den ska vara framträdande i förhållande till annan information som ges samtidigt. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer.

Om resan säljs genom en återförsäljare, ska även återförsäljaren ansvara för att information ges.

Vid paketresor som säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet ska den näringsidkare som resenärens uppgifter förs över till ge resenären information om paketresan.

Viss förhandsinformation ska vara en del av avtalet, om parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat. För att resenären ska vara bunden av en beställning som görs på en näringsidkares webbplats krävs att resenären uttryckligen påtagit sig förpliktelsen att betala.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen lämnar inte något förslag om att informationen i förhållande till annan information som ges samtidigt ska vara framträdande eller att särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer. Utredningen lämnar inte heller något förslag om att det för att resenären ska vara bunden av en beställning som görs på en webbplats krävs att resenären uttryckligen påtagit sig förpliktelsen att betala.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga invändningar mot dem. *Expedia Sverige* pekar på att det finns en risk för att den utvidgade informationsskyldigheten kan få motsatt effekt och sänka resenärens uppmärksamhet. *Konsumentverket* anser att det bör ställas krav på att förhandsinformationen ska lämnas på ett varaktigt medium. Verket menar också att viktig och väsentlig information bör lämnas i en form som lämpar sig för personer med funktionsnedsättningar eller nedsatt rörlighet. *Myndigheten för delaktighet* anser att information om resetjänsternas lämplighet för personer med nedsatt rörlighet i stället bör gälla resetjänsternas lämplighet för personer med funktionsnedsättning. *Svenska Resebyråföreningen* efterlyser besked om vilka krav som ställs för att informationskravet ska vara uppfyllt när det gäller pass-, viserings- och hälsobestämmelser på destinationsorten. *Svensk Sjöfart* förordar att informationsskyldigheten rörande pass och visum begränsas till att bara gälla i förhållande till medborgare i en stat inom EES. *Researrangörsföreningen i Sverige*, *Svenska Resebyråföreningen* och *Svensk Sjöfart* invänder mot att arrangören ska vara skyldig att lämna exakta uppgifter om resans lämplighet för en person med nedsatt rörlighet, om han eller hon efterfrågar sådan information. *Svenska Resebyråföreningen* anser att arrangörens informationsskyldighet i detta avseende bör förenas med ett krav på resenären att ange sina förutsättningar. *Svensk Försäkring* för fram att det är viktigt att resenären

får information om de undantag från försäkringsskydd som finns – i synnerhet vid sjukdom som uppstod redan innan resan påbörjades.

Skälen för regeringens förslag

Förhandsinformation

Enligt artikel 5.1 i direktivet ska resenären innan han eller hon blir bunden av ett paketreseavtal få information om paketreseerbjudandet. Resenären ska få information som är tillämplig på paketresan om bl.a. näringsidkaren, resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, paketresans totalpris, betalningssätt och när betalning ska ske, det minsta antal personer som krävs för att resan ska genomföras, allmänna pass- och viseringskrav, hälsobestämmelser i destinationslandet, rätten att säga upp paketreseavtalet mot en uppsägningsavgift samt frivillig eller obligatorisk reseförsäkring. Informationen ska tillhandahållas på ett klart, begripligt och tydligt sätt och vara läsbar när den ges skriftligen (artikel 5.3). Arrangören eller, i förekommande fall, återförsäljaren ska även ge resenären information om hans eller hennes rättigheter genom att tillhandahålla standardinformation genom de formulär finns intagna som delarna A och B i bilaga I till direktivet.

Kravet på förhandsinformation motsvarar i stora delar vad som gäller enligt 1992 års lag. Direktivets krav är dock mer utbyggda, bl.a. när det gäller de huvudsakliga egenskaperna för de resetjänster som ingår i paketresan. Direktivet innehåller också en skyldighet att informera om resenärens rättigheter – en informationsskyldighet som inte finns i 1992 års lag. I direktivet finns dock inte någon bestämmelse som motsvarar regleringen i 1992 års lag om att kataloger och broschyrer som tillhandahålls resenären ska innehålla viss information om resan och att informationen som finns i sådana kataloger och broschyrer är bindande för arrangören.

En alltför omfattande informationsskyldighet kan – som *Expedia Sverige* framhåller – leda till att resenären i själva verket får svårare att tillgodogöra sig nödvändig information om paketresan. Samtidigt har den utvidgade informationsskyldigheten goda skäl för sig och kommer i många fall att leda till att resenären får bättre kunskaper om vad paketreseerbjudandet faktiskt innebär. Resenären kan därigenom fatta ett mer informerat beslut om huruvida erbjudandet passar honom eller henne. Någon möjlighet att frångå direktivets krav finns heller inte vid genomförandet av direktivet i svensk rätt. I den nya lagen bör det alltså införas bestämmelser om arrangörens skyldighet att ge förhandsinformation som motsvarar direktivets.

Konsumentverket vill att det ställs krav på att förhandsinformationen ska lämnas på ett varaktigt medium. Direktivet ställer dock inte något sådant krav. Informationen ska enligt direktivet lämnas på ett klart, begripligt och tydligt sätt. Det får anses tillräckligt att i den nya lagen ange att informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt. För de situationer där det kan förväntas att resenären tar emot en stor mängd information bör det särskilt föreskrivas att informationen ska vara framträdande i förhållande till annan information som ges samtidigt. En sådan föreskrift uppfyller också de informationskrav som gäller för sådana distansavtal om paketresor som ingås elektroniskt (artikel 8.2

första stycket i konsumenträttighetsdirektivet som enligt artikel 27 i direktivet ska tillämpas även i fråga om paketresor). Det kan i vissa fall krävas att informationen ges på svenska (jfr prop. 2013/14:15 s. 44).

I direktivet anges att när förhandsinformationen lämnas bör särskild hänsyn tas till specifika behov hos resenärer som är särskilt sårbara på grund av sin ålder eller sitt fysiska tillstånd och som näringsidkaren rimligen kunde förutse (skäl 25). I 2 kap. 3 och 5 §§ distansavtalslagen finns bestämmelser som innebär att när information ges ska särskild hänsyn tas till behoven hos underåriga och särskilt utsatta personer. I linje med vad *Konsumentverket* är inne på i sitt remissyttrande bör en motsvarande föreskrift tas in i den nya lagen.

Direktivet kräver också att resenären ges standardinformation om sina rättigheter och om att resegaranti enligt den föreslagna resegarantilagen gäller för paketresan. Informationen ska ges genom särskilda formulär. Användandet av formulären är alltså obligatoriskt. Regeringen avser att i förordning fastställa formulären och föreskriva att Konsumentverket ska tillhandahålla information om dem och möjliggöra nedladdning av dem från sin webbplats. Det bör vidare föreskrivas att om avtalet ingås per telefon, får informationen ges muntligen.

Som anges ovan innehåller direktivet även regler om återförsäljarens skyldigheter att ge information till resenären. I den nya lagen bör det därför anges att om paketresan säljs genom en återförsäljare ansvarar återförsäljaren för att ge den angivna informationen till resenären och dessutom information om sitt namn och sina kontaktuppgifter. Såväl arrangören som återförsäljaren har ett självständigt ansvar för att den föreskrivna informationen ges till resenären. Det avgörande är att informationen ges till resenären. Det ställs alltså inget krav på att både arrangören och återförsäljaren ska ge samma information till resenären.

I artikel 5.2 finns regler om informationsskyldigheten för det fall paketresan säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet. I dessa fall ska arrangören och den näringsidkare till vilken uppgifterna förs över säkerställa att de båda, innan resenären binds av paketreseavtalet, tillhandahåller resenären förhandsinformation, i den mån det är relevant för deras respektive resetjänster. Arrangören ska samtidigt tillhandahålla resenären standardinformation genom det formulär som finns i del C i bilaga 1 till direktivet. Artikelns bestämmelser bör genomföras i den nya lagen. Att arrangören är skyldig att ge förhandsinformation även i denna situation följer direkt av förslaget till 2 kap. 1 §. Det bör dock införas en särskild bestämmelse som reglerar skyldigheten för den näringsidkare som tar emot resenärens uppgifter att ge förhandsinformation.

Under remissbehandlingen har några av informationsbestämmelserna särskilt uppmärksammats. De behandlas därför i det följande.

Enligt artikel 5.1 första stycket i direktivet ska resenären få allmän information om de pass- och viseringskrav och hälsobestämmelser som gäller i destinationslandet. *Svensk Sjöfart* förespråkar att informationskyldigheten – i likhet vad som gäller enligt 1992 års lag – begränsas till att gälla endast i förhållande till medborgare i en stat inom EES. Mot bakgrund av hur direktivet är utformat är någon begränsning av detta slag inte möjlig och bör därför inte införas i den nya lagen. Skyldigheten att informera om pass- och viseringskrav bör alltså gälla i förhållande till alla resenärer, dvs. oavsett resenärens nationalitet. *Svenska Resebyråföre-*

ningen undrar vilka krav som ställs för att informationskravet ska vara uppfyllt. I skäl 28 i direktivet anges att det är tillräckligt att arrangören hänvisar till officiell information om ungefärlig handläggningstid för en visumansökan.

Enligt artikel 5.1 första stycket a i direktivet har resenären rätt att få information om resans lämplighet i allmänhet för personer med nedsatt rörlighet och, på begäran, om resans lämplighet för den aktuella resenären. *Myndigheten för delaktighet* anser att informationsskyldigheten i stället bör gälla i förhållande till personer med funktionsnedsättning, eftersom utredningens förslag, som överensstämmer med direktivets lydelse, riskerar att bara omfatta personer med motoriska nedsättningar. Direktivet hänvisar till den definition som finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet (jfr fotnot 1 till skäl 27 och artikel 13.8 i direktivet). Hänvisningen innebär att endast personer som har nedsatt rörlighet omfattas, oavsett om orsaken till rörelsenedsättningen är ålder eller någon fysisk, psykisk eller annan funktionsnedsättning. Den omfattar alltså inte andra personer med funktionsnedsättningar. Regeringen bedömer därför att direktivet inte medger att informationsskyldigheten i lag utsträcks på det sätt som myndigheten efterfrågar. Inget hindrar givetvis arrangören från att ändå ge information av det slag som myndigheten tar upp.

Andra remissinstanser uttrycker farhågor om att arrangörens informationsskyldighet när det gäller resans lämplighet för resenärer med nedsatt rörlighet är mer långtgående än vad som är möjligt att uppfylla. Regeringen konstaterar dock att information av detta slag många gånger är avgörande för att resenären ska kunna ha möjlighet att ta ställning till om han eller hon kan genomföra paketresan. Redan i dag anges det i Konsumentverkets föreskrifter och allmänna råd om paketresor (KOVFS 1993:3) att en arrangör ska ange om ett hotell är olämpligt för äldre eller personer med funktionshinder. Enligt samma föreskrifter ska kataloger och broschyrer som tillhandahålls resenärer innehålla uppgift om att personer med funktionshinder och äldre som har särskilda behov bör framföra sina önskemål till arrangören när de beställer en paketresa. Direktivets krav är mer långtgående på det sättet att en resenär med nedsatt rörlighet ska kunna begära information om resans lämplighet för just honom eller henne. För att arrangören ska kunna fullgöra skyldigheten krävs givetvis att arrangören känner till vilka särskilda behov som resenären har. Eftersom det ligger i resenärens intresse att arrangören får den informationen, är det naturligt att resenären ger arrangören denna i samband med att han eller hon begär information om resans lämplighet för just honom eller henne. Något behov av att införa en uttrycklig bestämmelse om detta i lag, vilket *Svenska Resebyråföreningen* efterfrågar, finns därför inte. Det är under alla förhållanden knappast förenligt med direktivet att införa ett sådant krav. Som föreningen noterar bör dock informationsskyldigheten i förhållande till en viss resenär i högre grad knyta an till direktivets lydelse och innebära att arrangören på resenärens begäran är skyldig att ge information om paketresans lämplighet för den aktuella resenären.

Förhandsinformationen som avtalsinnehåll

Av artikel 6.1 framgår att viss förhandsinformation som ges om paketresan, bl.a. avseende resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, paketresans totalpris, betalningssätt och det minsta antal personer som krävs för att paketresan ska genomföras, är en del av paketreseavtalet, om inte parterna uttryckligen enas om något annat. Förhandsinformation som parterna inte kan avtala om, t.ex. passkrav och hälsobestämmelser på resmålet, utgör alltså inte avtalsinnehåll. Någon motsvarighet till direktivets reglering finns inte i 1992 års lag. En motsvarande bestämmelse finns dock i 2 kap. 8 § distansavtalslagen, som genomför konsumenträttighetsdirektivet i svensk rätt. Det bör i den nya lagen införas en bestämmelse om att den aktuella förhandsinformationen är en del av avtalet, om parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat. Bestämmelsen får betydelse bl.a. på det sättet att det kommer att bli den som påstår att ett avtal avviker från den information som getts som ska bevisa att så är fallet.

Paketreseavtal som ingås på en webbplats

Det framgår av artikel 27 i direktivet att artikel 8.2 i konsumenträttighetsdirektivet ska tillämpas på paketresor. Enligt artikeln ska näringsidkaren tydligt och synligt göra konsumenten uppmärksam på viss information. Det krävs därför en bestämmelse som innebär att näringsidkaren, vid avtal som ingås på dennes webbplats, ska se till att resenären i samband med beställningen uttryckligen medger att beställningen är förenad med betalningsskyldighet. Om beställningen t.ex. görs genom att trycka på en knapp, bör det på knappen eller i omedelbar anslutning till den otvetydigt framgå att beställningen medför en skyldighet att betala. Om resenären inte trycker på knappen eller vidtar en motsvarande åtgärd, bör resenären inte vara bunden av beställningen. (Se prop. 2013/14:15 s. 46.)

5.4.2 Paketreseavtalet och dess innehåll

Regeringens förslag: När ett paketreseavtal har ingåtts ska arrangören, eller i förekommande fall en återförsäljare, utan onödigt dröjsmål ge resenären en kopia av eller en bekräftelse på avtalet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Om avtalet ingås när parterna är närvarande ska, om resenären begär det, kopian eller bekräftelsen ges i en handling. Om avtalet är ett avtal utanför affärslokaler, ska kopian eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Ett paketreseavtal och en bekräftelse på ett sådant avtal ska innehålla bl.a. alla villkor för paketresan, den förhandsinformation som arrangören är skyldig att ge resenären samt särskilda krav som resenären har framställt i fråga om paketresan och som arrangören har accepterat. Avtalet och bekräftelsen ska vara klart och begripligt formulerade.

Vid paketresor som säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet ska den näringsidkare som uppgifterna förs över till informera

arrangören om bl.a. det avtal som leder till att en paketresa uppkommer. Så snart arrangören har fått besked om att en paketresa har uppkommit, ska arrangören ge resenären information om paketreseavtalet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för denne.

Arrangören ska i rimlig tid innan paketresan påbörjas förse resenären med biljetter och andra handlingar som resenären behöver. Om resan innefattar passagerartransport ska arrangören dessutom inom samma tid informera resenären om transporten.

En resenär som inte har fått information om tilläggsavgifter och andra kostnader ska inte vara skyldig att betala några sådana avgifter eller svara för sådana kostnader.

Om en arrangör eller en återförsäljare åsidosätter sin informationskyldighet, ska han eller hon kunna åläggas sanktioner enligt marknadsföringslagen.

Ett avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument ska betala mer för en paketresa än det som i avtalet anges vara priset ska vara utan verkan mot resenären, om han eller hon inte uttryckligen har godkänt villkoret. En arrangör ska inte få använda sig av avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument är hänvisad till att använda ett telefonnummer med förhöjd taxa för att ta kontakt med arrangören per telefon med anledning av ett mellan dem ingånget paketreseavtal.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att en näringsidkares informationsskyldighet i förhållande till en arrangör vid ett länkat bokningsförfarande på internet ska inträda när en paketresa uppkommit. Utredningen bedömer att det inte behövs någon särskild reglering om avtalsvillkor som gäller resenärer som inte är konsumenter.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga invändningar mot dem. *Svenska Resebyråföreningen* menar att förslaget om informationsskyldighet vid länkade bokningsförfaranden på internet går längre än vad direktivet kräver.

Skälen för regeringens förslag

Kopia av eller bekräftelse på paketreseavtalet

I artikel 7.1 anges att en kopia av paketreseavtalet eller en bekräftelse på avtalet på ett varaktigt medium ska överlämnas till resenären. Resenären ska ha rätt att begära en kopia i pappersform om paketreseavtalet har ingåtts i arrangörens eller återförsäljarens närvaro. Vid avtal utanför fasta affärslokaler ska resenären få en kopia eller bekräftelse på avtalet i pappersform, eller, om resenären samtycker, på ett annat varaktigt medium.

Reglerna i det nya direktivet skiljer sig i flera avseenden från vad som gäller i dag. Enligt 8 § andra stycket andra meningen i 1992 års lag ska resenären som huvudregel få ett skriftligt exemplar med avtalsvillkor och information. Ett undantag gäller dock enligt tredje stycket i samma para-

graf när paketreseavtalet träffas kort före avresan. Någon motsvarande undantagsregel finns inte i det nya direktivet.

Direktivets reglering bör i sak införas i den nya lagen. Det bör även, för tydlighets skull, anges att arrangören alltid kan ge kopian eller bekräftelsen i en handling. Att informationen i många fall kan tillhandahållas på något annat varaktigt medium ligger i linje med hur information ska ges enligt flera andra EU-direktiv. Som berörs i avsnitt 5.3.4 motsvaras det av att informationen ska vara i en läsbar och varaktig form. En särskild reglering krävs för paketreseavtal som ingås utanför affärslokaler i den mening som avses i 1 kap. 2 § distansavtalslagen. I dessa fall fordras resenärens samtycke för att skriftlighetskravet ska falla bort.

En fråga som utredningen tar upp är vilket ord som ska användas för att beskriva det som i direktivet anges som en ”kopia” av paketreseavtalet. Utredningen anser att ”exemplar” bättre svarar mot ”copy” som används i den engelska språkversionen av direktivet. Detta synsätt rimmar dock mindre väl med andra genomföranden (se 3 kap. 1 § tredje stycket lagen [2011:914] om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt). Mot denna bakgrund anser regeringen att direktivets benämning bör användas även i den nya lagen.

Paketreseavtalets och bekräftelsens innehåll

Artikel 7.2 reglerar innehållet i paketreseavtalet och vilka handlingar som ska tillhandahållas innan paketresan påbörjas. Paketreseavtalet eller bekräftelsen på avtalet ska innehålla det fullständiga innehållet i överenskommelsen. Den förhandsinformation som arrangören eller återförsäljaren har gett i samband med paketreseerbjudandet ska anges i paketreseavtalet eller i bekräftelsen på avtalet. Detsamma gäller särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat. Det ska även finnas information om att arrangören är ansvarig för att alla resetjänster som ingår i paketreseavtalet fullgörs och att han eller hon är skyldig att tillhandahålla assistans i vissa situationer. Dessutom ska resenärens rätt att överlåta paketresan och hans eller reklamationskyldighet anges. I avtalet eller bekräftelsen ska det finnas kontaktuppgifter som gör det möjligt för resenären att begära assistans eller reklamera. Det ska även anges information som gör det möjligt att kontakta en underårig på vistelseorten om paketresan inbegriper inkvartering. Vidare ska det anges namnet på det organ som ansvarar för skydd vid obestånd och dess kontaktuppgifter.

Direktivets krav på innehållet i avtalet motsvarar i stora delar vad som gäller enligt 1992 års lag (8 §). Informationsskyldigheten är dock mer omfattande och detaljerad i direktivet. Bland annat är informationsansvaret när det gäller vem som ansvarar för resegaranti, hanteringen av klagomål och möjligheterna till alternativ tvistlösning nytt.

Direktivets bestämmelser om vad paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska innehålla bör väsentligen oförändrade föras in i den nya lagen. Direktivet innehåller dessutom krav på att paketreseavtal ska vara klart och begripligt utformade och att informationen till resenären tillhandahållas på klart, begripligt och tydligt sätt (artikel 7.1 och 7.4). I linje med den bedömning som görs i avsnitt 5.4.1 bör det anges att informationen ska vara klart och begripligt formulerad. Som anges i det

avsnittet har kravet på att informationen ska tillhandahållas på ett tydligt sätt i fråga om förhandsinformation uttryckts som att informationen ska vara framträdande i förhållande till annan information. Det bedöms dock inte vara ändamålsenligt att ange att all information i paketreseavtalet ska vara framträdande.

Återförsäljarens informationsskyldighet

Av artikel 7.1 framgår att om paketresan säljs genom en återförsäljare, ansvarar även återförsäljaren för att information överlämnas till resenären. Denna skyldighet, som är ny i förhållande till 1992 års lag, bör tas in i den nya lagen.

Informationsskyldighet vid länkade bokningsförfaranden på internet

Om en paketresa uppkommer till följd av att resenärens uppgifter vid ett länkat bokningsförfarande på internet förs över från arrangören till en annan näringsidkare som resenären ingår avtal med, ska den näringsidkare som uppgifterna förs över till, enligt artikel 7.3, informera arrangören om det avtal som leder till att en paketresa har uppkommit. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att han eller hon ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör. Så snart arrangören har informerats, ska han eller hon ge resenären den information som framgår av artikel 7.2 (se ovan).

Att en paketresa kan uppkomma genom ett länkat bokningsförfarande är en nyhet. Någon informationsskyldighet av detta slag finns alltså inte i 1992 års lag. Informationsskyldigheten enligt direktivet bör införas i den nya lagen. *Svenska Resebyråföreningen* anför att det kan vara svårt för näringsidkaren som tar emot uppgifter om resenären att veta om en paketresa har uppkommit genom det länkade bokningsförfarandet. Ett sådant förfarande torde dock alltid bygga på ett affärsmässigt samarbete mellan å ena sidan den näringsidkare som träffar det första avtalet med resenären och som skickar över uppgifter om resenären och å andra sidan den näringsidkare som tar emot resenärens uppgifter. Några svårigheter att bedöma om en paketresa har uppkommit bör därmed inte finnas. Som föreningen är inne på bör dock informationsskyldigheten – på det sätt som föreskrivs i direktivet – kopplas till att ett avtal har ingåtts som leder till att en paketresa uppkommer.

Resehandlingar och information om transport

Enligt direktivet ska arrangören i god tid före paketresans början se till att resenären får nödvändiga kvitton, intyg och biljetter. I förekommande fall ska resenären även få information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för att checka in samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst (artikel 7.5).

Informationsskyldigheten enligt 1992 års lag innehåller bara en mer övergripande reglering om att resenären ska få information om transportarrangemang (6 § andra stycket 1 i den lagen). Direktivet är alltså mer omfattande och detaljerat än 1992 års lag.

Som utredningen föreslår bör en bestämmelse som motsvarar direktivets reglering införas i den nya lagen. Direktivets svenska version och utredningens förslag innebär att biljetter och andra handlingar ska ges ”i god

tid” innan paketresan påbörjas. I de engelska och franska språkversionerna används uttrycken ”in good time” respektive ”en temps utile”. På motsvarande sätt som i distansavtalslagen anser regeringen att ett krav på att arrangören ska förse resenären med biljetter och andra handlingar ”i rimlig tid” innan paketresan påbörjas bättre återspeglar vad som avses med bestämmelsen i direktivet (jfr prop. 1999/2000:89 s. 38).

Påföljder om information inte ges

Enligt direktivet ställs ett generellt krav på att medlemsstaterna ska fastställa regler om effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antas enligt direktivet (artikel 25). Enligt 7 § tredje stycket i 1992 års lag ska marknadsföringslagen tillämpas om förhandsinformation inte ges. I likhet med utredningen anser regeringen att den nuvarande ordningen har goda skäl för sig. I samband med att 1992 års lag infördes, gjordes bedömningen att föreskriften om att avtalsvillkoren ska framgå av en skriftlig handling inte hade med marknadsföring att göra och att marknadsföringslagens regelsystem inte borde utsträckas för långt (se prop. 1992/93:95 s. 36). I 1992 års lag finns alltså ingen sanktion för överträdelse av bestämmelserna när det gäller form och innehåll i själva paketreseavtalet. Vad som är marknadsföring har sedan tillkomsten av den lagen utvidgats och omfattar numera även åtgärder efter försäljningssituationen. För att säkerställa att direktivet får fullt genomslag bör den nuvarande regleringen gälla även vid underlåtenhet att följa reglerna om paketreseavtalets form och innehåll. I likhet med utredningen anser regeringen dock att det skulle föra för långt att tillämpa marknadsföringslagens bestämmelser när en näringsidkare som tar emot resenärens uppgifter vid länkade bokningsförfaranden på internet inte informerar arrangören om att ett avtal har ingåtts som leder till en paketresa. Det kan här förutsättas att det finns en upparbetad affärsrelation mellan arrangören och näringsidkaren och naturliga incitament att ge informationen. Det får därför antas att efterlevnaden blir hög även utan en särskild sanktion.

Direktivet föreskriver också att resenären inte ska stå för eventuella tilläggsavgifter eller övriga kostnader om han eller hon inte före avtalet har fått någon information om sådana avgifter eller kostnader (artikel 6.2). Det bör alltså i den nya lagen föreskrivas att om resenären inte, på det sätt som lagen föreskriver, före avtalets ingående har fått information om tilläggsavgifter och andra kostnader, är resenären inte skyldig att betala sådana avgifter eller stå för sådana kostnader.

I likhet med utredningen anser regeringen att resenären inte ska vara skyldig att betala en avbeställningsavgift, om han eller hon inte har fått information om avgiften. Regeringen återkommer till denna fråga i avsnitt 5.5.1.

Avtalsvillkor om tilläggsavgifter och kostnader för telekommunikation

Av artikel 27 i direktivet framgår att artiklarna 21 och 22 i konsumenträttighetsdirektivet ska tillämpas på paketresor. Enligt artikel 21 ska medlemsstaterna se till att en konsument inte debiteras mer än grundläggande samtalstariff för samtal till en telefonservice i anslutning till ett ingånget avtal. Syftet med bestämmelsen är att skydda konsumenten mot

oväntade avgifter när han eller hon vänder sig till exempelvis näringsidkarens kundtjänst med anledning av ett ingånget avtal (se prop. 2013/14:15 s. 62). Artikel 27 i direktivet har genomförts i 3 a § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden (avtalsvillkorlagen). Artikel 27 i direktivet innebär att motsvarande reglering även ska gälla i förhållande till resenärer som inte är konsument. Med hänsyn till att avtalsvillkorlagen bara gäller mellan näringsidkare och konsument skulle det bryta den lagens systematik att där införa bestämmelser som gäller även i förhållande till resenärer som inte är konsument. Det bör i stället i den nya paketreselagen införas en bestämmelse som föreskriver att en arrangör inte får använda sig av ett avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument är hänvisad till att använda ett telefonnummer med förhöjd taxa för att ta kontakt med arrangören per telefon med anledning av ett mellan dem ingånget paketreseavtal. Om arrangören ändå använder sig av ett sådant avtalsvillkor, är det utan verkan mot resenären (se förslaget till 1 kap. 6 §).

I artikel 22 i konsumenträttighetsdirektivet anges att konsumentens uttryckliga samtycke krävs till alla extra betalningar utöver den ersättning som avtalats för näringsidkarens huvudsakliga avtalsförpliktelse. Artikel 22 får uppfattas ta sikte på situationer när ett pris anges för en vara eller en tjänst men där priset inte omfattar ”hela” varan eller tjänsten, utan konsumenten måste betala tillägg för att få ”hela” varan eller tjänsten. Om konsumenten inte uttryckligen har samtyckt till ett sådant villkor, ska det vara utan verkan. Ett sådant avtalsvillkor torde i regel anses oskäligt enligt 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område. Artikel 22 kräver dock att villkor av detta slag aldrig ska kunna göras gällande mot konsumenten, om inte ett uttryckligt samtycke finns. (Se prop. 2013/14:15 s. 63.) Artikel 22 har genomförts i 13 § avtalsvillkorlagen. Artikel 27 i det nya paketresedirektivet innebär att motsvarande reglering även ska gälla i förhållande till en resenär som inte är konsument. Som konstateras ovan gäller avtalsvillkorlagen bara mellan näringsidkare och konsument. Det får därför anses lämpligt att inte reglera frågan i den lagen. I stället bör det i den nya paketreselagen införas en motsvarande regel som gäller för resenärer som inte är konsument.

Bevisbörda

Direktivet föreskriver att bevisbördan för att informationsskyldigheten uppfyllts ska åvila näringsidkaren (artikel 8). En motsvarande bestämmelse finns i artikel 6.9 i konsumenträttighetsdirektivet.

Utredningen föreslår att det ska åligga en näringsidkare som har en skyldighet att ge information till resenären eller till någon annan näringsidkare att visa att informationsskyldigheten har fullgjorts. Någon motsvarande reglering finns inte i 1992 års lag. Vid genomförandet av konsumenträttighetsdirektivet infördes inte heller någon sådan bestämmelse i svensk rätt (jfr prop. 2013/14:15).

Enligt svensk rättstradition utformas civilrättsliga bestämmelser normalt sett inte som bevisbörderegler. Det följer dock av allmänna principer att den näringsidkare som påstår att information har getts i enlighet med vad som föreskrivs i lagen har bevisbördan för att så också har skett.

Det finns därför inte skäl att införa en särskild bestämmelse om detta i lagen.

5.5 Ändringar innan paketresan påbörjas

5.5.1 Resenärens avbeställningsrätt

Regeringens förslag: Resenären ska få avbeställa paketresan innan den har påbörjats. Resenären ska i så fall betala en avbeställningsavgift om arrangören begär det och rätten att ta ut en sådan avgift framgår av paketreseavtalet. Arrangören får dock inte ta ut någon avgift om genomförandet av paketresan väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Detsamma gäller om transporten av passagerare till resmålet påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

I lagen ska det finnas bestämmelser om hur avbeställningsavgiften ska beräknas eller bestämmas. Avgiften ska vara skälig.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon ångerrätt vid köp av paketresor.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag och bedömning. I utredningens förslag används ordet uppsägning i stället för avbeställning för att beskriva att resenären i denna aktuella situationen frånträder avtalet.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna instämmer i utredningens förslag och bedömning eller lämnar dem utan invändning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* invänder mot att använda ordet uppsägning och förordar i stället att avbeställning används. *Svenska Resebyråföreningen* anser att utredningens förslag riskerar att tolkas som att standardiserade avbeställningsavgifter måste beräknas vid avbeställningstidpunkten. *Sveriges Bussföretag* anser att förslagen om att uppsägningsavgift inte får tas ut vid oundvikliga och extraordinära omständigheter bör förtydligas och förses med undantag. *Researrangörsföreningen i Sverige* och *Svenska Resebyråföreningen* invänder mot att resenärens personliga omständigheter i vissa fall föreslås kunna ha betydelse för bedömningen av om det föreligger extraordinära omständigheter, utan menar att vägledning i stället ska bedömas på grundval av uttalanden från relevanta myndigheter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Avbeställning mot betalning av en skälig avgift

Enligt artikel 12.1 i direktivet får resenären säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresan. Arrangören har dock rätt att kräva att resenären betalar en skälig och motiverad avgift. Avgiften ska som utgångspunkt motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. I paketreseavtalet får det anges skäliga standardiserade avgifter som beräknas utifrån tidpunkten för uppsägningen av avtalet och utifrån förväntade kostnads-

besparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Resenären har rätt att begära en redovisning av hur avgiften har beräknats.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har invändningar mot att rätten benämns som en rätt till ”uppsägning”. Den benämningen används inte bara i utredningens förslag utan även i den svenska översättningen av direktivet. I den engelska språkversionen benämns denna rätt ”termination” och ”right of withdrawal”. I svensk kontraktsrätt syftar uppsägning i allmänhet på framtida prestationer vid varaktiga avtal (se Hellner m.fl., *Speciell avtalsrätt II. Kontraktsrätt*, 2 häftet, 6 uppl., s. 184). Inte minst mot bakgrund av att varaktigheten i paketreseavtal ofta är begränsad och att resenären inte sällan redan har fullgjort sin prestation enligt avtalet instämmer regeringen i fakultetsnämndens synpunkt att ett annat ord bör väljas. Fakultetsnämnden föreslår i stället att ”avbeställning” används. Det förekommer i annan konsumentlagstiftning och är enkelt att förstå. Regeringen delar alltså fakultetsnämndens uppfattning att uttrycket avbeställning med olika avledningar bör användas i den nya lagen när resenären i den nu aktuella situationen meddelar att han eller hon vill frånträda avtalet.

I den nya lagen bör det också anges att arrangören ska få ta ut en avbeställningsavgift. Rätten att ta ut en sådan avgift ska framgå av paketreseavtalet (jfr § 15 i den danska lagen, lov nr 1666 af 26/12/2017 om pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer). Det bör föreskrivas att avgiften ska vara skälig. I likhet med direktivets reglering bör det i den nya lagen finnas en möjlighet att ta ut en på förhand bestämd avgift. Den ska i så fall framgå av avtalet, vilket *Svenska Resebyråföreningen* frågar om. Avbeställningsavgiften bör i ett sådant fall beräknas med hänsyn till när avbeställningen görs och till förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om någon standardiserad avgift inte har bestämts på förhand i avtalet, får avgiften högst motsvara paketresans pris efter avräkning för dels de intäkter arrangören haft till följd av att arrangören har kunnat sälja resan på nytt, dels minskade kostnader som arrangören har haft till följd av att resenären inte har utnyttjat resan. Det bör slutligen anges att arrangören ska vara skyldig att på resenärens begäran informera resenären om hur avgiften har beräknats.

Avgiftsfri avbeställning

Av artikel 12.2 i direktivet framgår att resenären har rätt att i vissa situationer säga upp avtalet innan paketresan påbörjats utan att betala någon avgift. Det gäller vid oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan. Det gäller också vid sådana omständigheter som väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet. Resenären har enligt direktivet rätt till full återbetalning, men har därutöver inte rätt till ytterligare ersättning.

1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestämmelse som befriar resenären från att betala avgift. En regel som i sak motsvarar direktivets bestämmelse bör föras in i den nya lagen.

Sveriges Bussföretag anser att reglerna för när en avbeställningsavgift inte får tas ut vid oundvikliga och extraordinära omständigheter bör förtydligas och förses med undantag. Det saknas emellertid utrymme att på det sättet avvika från direktivet. I skäl 31 i direktivet exemplifieras vilka situationer som det kan vara fråga om. Där anges att det kan gälla krig, andra allvarliga säkerhetsproblem som terrorism, större risker för människors hälsa som utbrott av en allvarlig sjukdom vid resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden som gör det omöjligt att resa säkert till resmålet enligt överenskommelsen i paketreseavtalet.

Researrangörsföreningen i Sverige och *Svenska Resebyråföreningen* lyfter frågan hur bedömningen av om det finns oundvikliga och extraordinära omständigheter ska göras. Föreningarna invänder mot att resenärens personliga omständigheter ska kunna ha betydelse för bedömningen och menar att vägledning i stället ska bedömas på grundval av uttalanden från relevanta myndigheter. Som utgångspunkt ska resenärens personliga omständigheter inte påverka i vilken utsträckning han eller hon har rätt att avbeställa paketresan. Vad som utgör oundvikliga och extraordinära omständigheter i ett enskilt fall blir dock i slutändan en fråga för rättstillämpningen att avgöra.

Ingen ångerrätt i lagen

Direktivet ger utrymme för medlemsstaterna att i sin nationella lagstiftning införa en s.k. ångerrätt vid avtal utanför fasta affärslokaler, dvs. en rätt för resenären att säga upp avtalet inom 14 dagar utan att ange något skäl (artikel 12.5). Med avtal utanför fasta affärslokaler avses detsamma som i konsumenträttighetsdirektivet (se prop. 2013/14:15 s. 34).

Avtal som omfattas av 1992 års lag är undantagna från distansavtalslagens tillämpningsområde och därmed också från lagens regler om ångerrätt (2 kap. 1 § andra stycket 8 distansavtalslagen). I 1992 års lag finns inte heller någon ångerrätt.

För vissa typer av paketresor kan det finnas förutsättningar att förskriva en ångerrätt. För andra typer av paketresor – särskilt sådana som innefattar transport med reguljärflyg – skulle emellertid arrangören riskera att hamna i en svår situation om en sådan rätt infördes. Eftersom flygbolagens villkor normalt sett inte ger rätt till kostnadsfri avbokning, skulle arrangören bli tvungen att välja mellan att avvakta med köpet av flygresan till dess att ångerfristen löpt ut och därmed riskera att inte kunna uppfylla avtalet därför att det då inte finns några platser kvar eller att priset på biljetterna har stigit, eller att köpa en biljett när resenären bokar resan och riskera att få stå för hela kostnaden själv om resenären utnyttjar sin ångerrätt. Som utredningen konstaterar skulle detta inte vara en rimlig ordning. Med hänsyn till att paketreseregleringen bör vara så enhetlig och överskådlig som möjligt är det inte heller lämpligt att göra skillnad på olika typer av paketresor. Vidare är det så att det inte har framkommit att överrumplande säljmetoder – t.ex. hembesök – används vid försäljning av paketresor. Det kan också konstateras att resenären har en möjlighet att avbeställa resan, även om han eller hon ofta får betala en avgift. Det finns därför inte skäl att införa någon ångerrätt. Detta hindrar givetvis inte arrangörer att erbjuda en sådan möjlighet, om de önskar det.

5.5.2 Ändringar av det avtalade priset

Regeringens förslag: Arrangören ska få höja det avtalade priset på paketresan endast om

- prishöjningen sker som en direkt följd av ändrade priser på drivmedel som påverkar kostnaden för passagerartransporter, ändrade skatter eller avgifter som tas ut av tredje man för resetjänster som ingår i paketresan eller ändrade växelkurser,
- det framgår av paketreseavtalet att en prishöjning får göras, hur det nya priset ska beräknas och att resenären har rätt till en prissänkning vid en minskning av kostnaderna, och
- arrangören senast 20 dagar innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt informerar resenären om prishöjningen.

Informationen om prishöjningen ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären och innehålla skälen för prishöjningen och en redogörelse för hur det nya priset har beräknats.

Om det framgår av paketreseavtalet att en prishöjning får göras, ska resenären ha rätt till en prissänkning vid sådana ändringar av priser, skatter, avgifter eller växelkurser som inträffar innan paketresan påbörjas och som leder till minskade kostnader för arrangören.

Utredningens förslag överensstämmer väsentligen med regeringens. I utredningens förslag anges dock att priset får höjas med högst åtta procent. I utredningens förslag är det vidare inte utformat som en förutsättning för att arrangören ska få höja priset att paketreseavtalet innehåller villkor om resenärens rätt till en prissänkning vid en minskning av kostnaderna.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar dem utan invändning. *Konsumentverket* pekar på att det blir svårt för resenären att tillvarata sin rätt till prisavdrag, eftersom han eller hon saknar kännedom om vilka kostnader för bränsle, skatter och avgifter som näringsidkaren hade vid avtalstidpunkten.

Skälen för regeringens förslag: En utgångspunkt för paketreseavtal – liksom för andra avtal – är att de överenskomna villkoren ska stå fast och inte kunna ändras ensidigt av den ena parten. Avtal om paketresor ingås dock i många fall långt i förväg och olika händelser kan göra att arrangörens kostnader för resan ändras. Direktivet innehåller därför regler om ändringar i det avtalade priset.

I artikel 10.1, 10.2 och 10.3 i direktivet finns det regler om under vilka förutsättningar en prishöjning får göras efter att paketreseavtalet har ingåtts. Bestämmelserna bygger på att arrangören har rätt att höja priset till följd av vissa kostnadsökningar. Direktivet har flera likheter med 11 § i 1992 års lag. En viktig nyhet är dock att resenären har rätt att avbeställa resan utan att betala någon avgift om arrangören höjer priset med mer än åtta procent av resans totalpris (se vidare om detta i avsnitt 5.5.4). I utredningens förslag föreskrivs att arrangören får höja priset med högst åtta procent. Regeringen bedömer att den regleringen inte svarar mot direktivets systematik. Det framgår nämligen av direktivet att priset får höjas med mer än åtta procent, dock med de konsekvenser som beskrivs i

det nyss nämnda avsnittet. Mot denna bakgrund finns det inte förutsättningar att införa en begränsning av det slag som utredningen föreslår.

Av artikel 10.4 följer att resenären, om det i paketreseavtalet fastställs en möjlighet till en prishöjning, ska ha en rätt till en prissänkning vid en minskning av de kostnader som kan föranleda en prishöjning och som inträffar efter det att avtalet ingåtts men innan paketresan påbörjas. En motsvarande bestämmelse finns också i utredningens förslag. Det finns dock i förslaget inte något krav som motsvarar det i artikel 10.1 och som är utformat som att det för att en prishöjning ska få ske måste anges i paketreseavtalet att resenären har en rätt till en motsvarande prissänkning vid motsatta förhållanden. Denna förutsättning bör finnas med i den nya lagen. Även i övrigt anser regeringen att direktivets regler i sak bör föras in i den nya lagen.

Konsumentverket lyfter fram att det kan vara svårt för resenären att bevaka sin rätt, eftersom han eller hon inte har inblick i de förhållanden som kan föranleda en prissänkning. Regeringen kan konstatera att regleringen motsvarar vad som gäller enligt 1992 års lag. Den nuvarande lagen har inte lett till några större tillämpningsproblem. Under alla förhållanden saknas det möjlighet att i den nationella lagstiftningen avvika från direktivet. I praktiken kommer det givetvis att vara svårt för den enskilda resenären att följa förändringar som bör leda till en prissänkning. Denna frågeställning har också uppmärksamats vid de möten om genomförande av direktivet som EU-kommissionen har hållit. Det har då framhållits att en resenär i någon mån kan följa priser på drivmedel och förändringar av valutakurser och vid ändringar kontakta arrangören. Som Konsumentverket påpekar är resenärens möjligheter att bevaka sina intressen på detta sätt emellertid mycket begränsade. Det är därför angeläget att verket beaktar frågan i sin tillsyn. I motsats till Konsumentverket anser regeringen att det är möjligt att utöva tillsyn över att arrangörerna följer lagen även i detta avseende, trots att sanktionsmöjligheter saknas (jfr prop. 1992/93:95 s. 54, se även avsnitt 5.9).

5.5.3 Andra ändringar i paketreseavtalet

Regeringens förslag: Om arrangören i paketreseavtalet har förbehållit sig rätten att göra andra ändringar än som avser priset, ska sådana ändringar få göras endast om ändringarna är obetydliga, och resenären informeras om ändringarna innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. I utredningens lagförslag anges det inte som en förutsättning att ändringen ska vara obetydlig för att den ska få göras.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: För att arrangören innan paketresan påbörjas ska ha rätt att ensidigt ändra andra villkor i paketreseavtalet än priset krävs, enligt artikel 11.1, att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet, att ändringen är obetydlig och att arrangören informerar

om ändringen på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium.

En bestämmelse som i sak motsvarar artikel 11.1 bör införas i den nya lagen. Av de skäl som förs fram i avsnitt 5.4.2 bör resenären informeras om ändringarna på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

5.5.4 Resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet

Regeringens förslag: Resenären ska ha rätt att frånträda paketreseavtalet, om arrangören innan paketresan påbörjas förklarar att avtalet inte kommer att fullgöras i enlighet med avtalet till följd av att arrangören antingen är tvungen att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper eller inte kan uppfylla ett särskilt krav från resenären som arrangören har accepterat. Resenären ska även ha rätt att frånträda paketreseavtalet om arrangören höjer priset med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans pris.

Om resenären frånträder paketreseavtalet och inte accepterar ett erbjudande från arrangören om en ersättningsresa, ska han eller hon ha rätt till skadestånd.

Om arrangören avser att bryta avtalet eller höja priset på något av de angivna skälen, ska arrangören utan onödigt dröjsmål informera resenären om detta. Informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Resenären ska inom en skälig frist meddela arrangören om han eller hon vill frånträda avtalet. Om resenären inte gör det, förlorar resenärens sin rätt att frånträda avtalet.

Frånträder resenären inte avtalet ska han eller hon ha rätt till prisavdrag om avtalsbrottet innebär att paketresan blir sämre. Resenären ska ha rätt till prisavdrag även om han eller hon accepterar en ersättningsresa som är sämre än den ursprungligen avtalade paketresan.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Enligt utredningens förslag ska arrangören ge informationen på ett klart och tydligt sätt. I förslaget uttrycks resenärens frånträddande som att han eller hon säger upp avtalet. I utredningens förslag anges uttryckligen att resenären inte behöver betala någon avgift om han eller hon säger upp avtalet.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar dem utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet reglerar vad som gäller för prisändringar (avsnitt 5.5.2) och andra ändringar i paketreseavtalet (avsnitt 5.5.3). För det som kan karaktäriseras som väsentliga ändringar i paketresan och som sker innan paketresan påbörjats föreskrivs en särskild ordning. Det är fråga om att arrangören höjer priset med mer än åtta procent av paketresans pris, väsentligen ändrar någon eller några av de huvudsakliga egenskaperna hos de resetjänster som ingår i paketreseavtalet eller inte kommer att uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat. I dessa fall ska arrangören utan onödigt

dröjsmål lämna besked om de föreslagna ändringarna och huruvida resenären erbjuds ett prisavdrag för det fall ändringen leder till en paketresa av lägre kvalitet (artikel 11.3). Beskedet ska ges på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium. Av beskedet ska framgå att resenären inom en viss angiven skälig tid har rätt att säga upp avtalet utan att betala avgift. I beskedet ska också anges vilka rättsliga följder det får om resenären underlåter att svara. De rättsliga följder som avses är de som gäller enligt tillämplig nationell lagstiftning. Om ändringarna i paketresan leder till en paketresa av lägre kvalitet eller värde, ska resenären ha rätt till en rimlig prissänkning (artikel 11.4).

Direktivet och utredningen betecknar resenärens handlande i den aktuella situationen som att han eller hon säger upp avtalet. Enligt regeringens uppfattning får "frånträdande" bäst anses svara mot den terminologi som används i svensk rätt. Det ordet används i 1992 års lag och bör även användas här.

Bestämmelser som motsvarar direktivets bör införas i den nya lagen. Resenären ska ha rätt att frånträda paketreseavtalet, om arrangören innan paketresan påbörjas förklarar att avtalet inte kommer att fullgöras i enlighet med avtalet till följd av att arrangören är tvungen att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper eller inte kan uppfylla ett särskilt krav från resenären i fråga om paketresan som arrangören har accepterat. Resenären ska även ha rätt att frånträda paketreseavtalet om arrangören höjer priset med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans totalpris.

Om arrangören avser att bryta avtalet eller höja priset på sätt som avses ovan, ska arrangören utan onödigt dröjsmål informera resenären om detta. Informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären (se avsnitt 5.3.4 och 5.4.1). Arrangören ska ange en skälig frist inom vilken resenären har rätt att frånträda avtalet och vad följden blir om resenären inte frånträder avtalet inom den angivna fristen. Av informationen ska det också framgå om resenären erbjuds en ersättningsresa för det fall han eller hon frånträder avtalet, och om resenären erbjuds ett prisavdrag och vilket prisavdrag som i så fall erbjuds. Direktivet lämnar öppet att i nationell rätt föreskriva vad rättsföljden ska bli av att resenären inte svarar inom tidsfristen. Enligt 1992 års lag förlorar resenären sin rätt att frånträda paketreseavtalet, om han eller hon inte inom skälig tid meddelar arrangören att han vill frånträda det (12 § tredje stycket). Som utredningen konstaterar skulle ett alternativ kunna vara att resenären anses ha frånträtt avtalet om han eller hon inte svarar i tid. Det skulle dock inte vara till fördel för resenärer i allmänhet att införa en sådan rättsföljd. I samband med att 1992 års lag infördes framhölls det också att det för arrangören är av betydelse att snarast få besked om huruvida resenären vill stå kvar eller om hans eller hennes plats måste bjudas ut på nytt. Om arrangören inte får något besked, riskerar han eller hon en onödig förlust. Det ansågs mot denna bakgrund inte för mycket begärt att resenären ger arrangören besked om huruvida han eller hon vill stå kvar vid avtalet eller inte (jfr prop. 1992/93:95 s. 44). Av de skäl som utredningen för fram och de skäl som fördes fram i det tidigare lagstiftningsärendet, anser regeringen att den nuvarande ordningen är att föredra.

Om resenären inte frånträder avtalet ska han eller hon ha rätt till prisavdrag om avtalsbrottet innebär att paketresan blir sämre. Resenären ska även ha rätt till prisavdrag även om han eller hon accepterar en ersättningsresa som är sämre än den ursprungligen avtalade paketresan. I enlighet med vad som gäller enligt andra lagar om köp och tjänst finns det inte anledning att i lagen uttryckligen ange att prisavdraget ska vara skäligt. I artikel 11.2 anges det att resenären får säga upp avtalet utan att betala någon avgift. Det följer av allmänna principer att resenären inte behöver betala någon avgift när han eller hon med stöd av lag frånträder ett avtal till följd av arrangörens avtalsbrott eller väsentliga prishöjning. Någon sådan reglering behöver alltså inte tas in i den nya lagen.

Om arrangören vill erbjuda resenären en ersättningsresa, krävs det att resenären godtar ett sådant erbjudande för att en överenskommelse ska ha träffats. Det finns dock inte någon skyldighet för arrangören att i detta skede erbjuda en sådan resa. Det bör dock föreskrivas att om resenären frånträder paketreseavtalet och inte accepterar någon ersättningsresa, har han eller hon rätt till skadestånd. Reglerna om skadestånd behandlas i avsnitt 5.6.6 och 5.6.7.

5.5.5 Arrangörens rätt att ställa in paketresan

Regeringens förslag: Arrangören ska ha rätt att ställa in paketresan om färre personer än ett i paketreseavtalet angivet minimiantal har köpt resan och arrangören inom en i avtalet angiven tid informerar resenären om att resan ställs in. Resan får inte ställas in senare än 20 dagar innan resan påbörjas, om den varar längre än 6 dagar, 7 dagar innan resan påbörjas, om den varar mellan 2 och 6 dagar, eller 48 timmar innan resan påbörjas, om den varar kortare än 2 dagar.

Arrangören ska också ha rätt att ställa in paketresan om den inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören utan onödigt dröjsmål innan paketresan påbörjas informerar resenären om att resan ställs in.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. I förslaget betecknas arrangörens rätt att ställa in resan som att arrangören säger upp avtalet. I förslaget anges att uppsägningen inte leder till skadeståndsskyldighet.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna invänder mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 12.3 i direktivet har arrangören i två situationer rätt att före paketresan säga upp paketreseavtalet utan att behöva betala ersättning. Återbetalning måste dock givetvis ske av gjorda betalningar. Den första situationen är att färre personer har köpt resan än ett lägsta antal som anges i avtalet. Arrangören får då säga upp avtalet inom den tid som anges i avtalet. Arrangören får dock inte förbehålla sig rätten att säga upp avtalet på denna grund hur nära avresedagen som helst. Beroende på paketresans längd har i direktivet fastställts när en uppsägning på den grunden senast får ske. Den andra situationen är att arrangören förhindras att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och denne meddelar

resenären om uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

Den rätt som finns enligt direktivet är i många avseenden densamma som gäller enligt 14 § i 1992 års lag. I direktivet uttrycks dock arrangörens rätt att säga upp avtalet direkt i stället för att endast framgå genom en föreskrift om att en inställd resa inte leder till skadeståndsskyldighet för arrangören. Tidpunkterna då arrangören senast måste meddela resenären om att paketreseavtalet sägs upp saknar dock motsvarighet i 1992 års lag. I den lagen föreskrivs i stället att den tid som angetts i avtalet för att ställa in resan ska gälla.

En reglering som svarar mot direktivets bör föras in i den nya lagen. I 1992 års lag benämns arrangörens åtgärd som att arrangören har ställt in resan, vilket bättre svarar mot svensk terminologi än uppsägning, som används i direktivet och utredningens förslag (jfr avsnitt 5.5.1). I avsnitt 5.3.4 behandlas rekvisitet oundvikliga och extraordinära omständigheter.

I direktivet och utredningens förslag finns en särskild föreskrift om att arrangörens åtgärd att ställa in resan inte föranleder någon rätt till skadestånd för resenären. Eftersom arrangörens åtgärd att ställa in resan sker med stöd av lagen, är det inte nödvändigt att uttrycka detta särskilt.

5.5.6 Återbetalning

Regeringens förslag: Om resenären avbeställer paketresan eller arrangören ställer in den, ska arrangören vara skyldig att utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar betala tillbaka det som resenären har betalat för resan. Detsamma ska gälla om resenären frånträder paketreseavtalet och inte accepterar någon ersättningsresa. Vid avbeställning ska arrangören få göra avdrag för eventuell avbeställningsavgift från det som ska betalas tillbaka.

Vid en prissänkning ska arrangören få göra avdrag för administrativa kostnader med anledning av återbetalningen. Arrangören ska på resenärens begäran vara skyldig att informera resenären om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att arrangören på resenärens begäran ska visa hur de administrativa kostnaderna har beräknats.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar dem utan invändning. *Konsumentverket* framhåller att arrangören alltid bör redovisa hur de administrativa kostnaderna har beräknats när arrangören gör avdrag för sådana kostnader i samband med återbetalning vid en prissänkning.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 12.4 i direktivet följer att arrangören är skyldig att om paketreseavtalet sägs upp, utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från uppsägningen återbetala det som resenären har betalat för resan. Regler som motsvarar direktivets reglering om rätt till återbetalning bör tas in i en särskild paragraf. Terminologin bör anpassas till den som i övrigt används i lagen.

I artikel 11.5 anges att arrangören vid en prissänkning ska ha rätt att göra avdrag för sina administrativa kostnader. Arrangören ska på

resenärens begäran tillhandahålla bevis för dessa administrativa kostnader. Regleringen bör genomföras i den paragraf som i övrigt reglerar återbetalningsskyldighet. Regeringen bedömer att det inte finns förutsättningar enligt direktivet att – som *Konsumentverket* föreslår – göra redovisningsskyldigheten obligatorisk, dvs. oberoende av om resenären begärt redovisning.

Utredningen ställer upp ett särskilt beviskrav när det gäller arrangörens redovisning av hur de administrativa kostnaderna har beräknats. Något sådant kan dock inte anses framgå av direktivet. Det bör i stället anges att arrangören ska informera resenären om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

5.5.7 Resenärens rätt att överlåta paketresan

Regeringens förslag: Resenären ska få överlåta paketresan till någon som uppfyller villkoren i avtalet för att få delta i resan, om överlåtaren i skälig tid innan paketresan påbörjas skriftligen underrättar arrangören om överlåtelsen. Information som ges senast sju dagar innan paketresan påbörjas ska alltid anses ha getts i skälig tid.

Arrangören ska få ta ut en avgift för överlåtelsen. Avgiften ska varken få överstiga kostnaderna med anledning av överlåtelsen eller vara oskälig. Arrangören ska informera överlåtaren om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

Överlåtaren och förvärvaren ska vara solidariskt ansvariga för betalning av överlåtelseavgiften och det som återstår att betala för paketresan.

Utredningens förslag överensstämmer i allt väsentligt med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar dem utan invändning. *Svenska Resebyråföreningen* och *Sveriges Bussföretag* anser att det bör framgå att överlåtelseavgiften kan omfatta även kostnader för det egna arbetet och administration.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 9.1 i direktivet följer att medlemsstaterna ska se till att resenären kan överlåta paketreseavtalet till en person som uppfyller de villkor som gäller för avtalet. Det krävs dock att resenären har gett arrangören skäligt varsel på ett varaktigt medium före paketresans början. Varsel som sker senast sju dagar före paketresans början ska alltid bedömas som skäligt. Resenären och förvärvaren ska vara solidariskt ansvariga för resterande betalning, eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader med anledning av överlåtelsen.

Direktivets regler om rätt till överlåtelse av paketresan är mer detaljerade än de regler som i dag finns i 10 § första stycket i 1992 års lag. Till exempel föreskriver direktivet att en underrättelse som lämnas med sju dagars varsel alltid ska anses ha skett i skälig tid. Detta bör återspeglas i den nya lagen.

Artikel 9.2 i direktivet innehåller en regel om att arrangören får ta ut en avgift för sina kostnader med anledning av överlåtelsen. Arrangören ska informera den som överlåter avtalet om de faktiska kostnaderna för över-

låtelsen. Dessa kostnader får inte vara oskäligen och får inte överstiga den faktiska kostnad som arrangören åsamkats till följd av att paketreseavtalet överlåtits. Av artikel 9.3 framgår att arrangören ska tillhandahålla överlåtaren bevis för de tilläggsavgifter eller övriga kostnader som uppkommit till följd av att paketreseavtalet överlåtits.

Bestämmelser som svarar mot direktivets bör tas in i den nya lagen. Utredningen föreslår att avgiften ska vara skälig. Även om utredningens förslag är enklare att ta till sig, bedömer regeringen att det innebär en betydelseglidning i förhållande till direktivet. Lagbestämmelsen bör i stället ges en utformning som ligger närmare direktivets ordalydelse. Det bör därför anges att överlåtelseavgiften varken får överstiga kostnaderna med anledning av överlåtelsen eller vara oskäligen. Arrangören ska informera överlåtaren om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

En fråga som tas upp av *Svenska Resebyråföreningen* och *Sveriges Bussföretag* är om det i överlåtelseavgiften kan ingå kostnader för arrangörens eget arbete och administration. I skäl 30 i direktivet anges att arrangören vid överlåtelse bör kunna täcka sina utgifter, t.ex. om en underleverantör kräver en avgift för att byta ut resenärens namn eller för avbokning av en färdbiljett och utfärdande av en ny. Med de begränsningar som redogjorts för ovan finns det alltså inte något hinder mot att ta ut avgifter av det slag som remissinstanserna nämner.

I 10 § andra stycket i 1992 års lag föreskrivs ett solidariskt betalningsansvar för överlåtaren och förvärvaren i fråga om det som återstår att betala för resan och för extra kostnader. Bestämmelsen bör behållas i den nya lagen med den ändringen att det solidariska betalningsansvaret inte ska avse extra kostnader som kan uppkomma utan i stället den överlåtelseavgift som arrangören får ta ut.

5.6 Fullgörande av paketresan

5.6.1 Ansvar för att paketresan fullgörs

Regeringens förslag: Arrangören ska ansvara i förhållande till resenären för att paketresan fullgörs i enlighet med avtalet. Ansvaret ska gälla även för sådana prestationer som ska fullgöras av någon annan än arrangören.

Om resan har sålts genom en återförsäljare som är etablerad i en stat inom EES och arrangören är etablerad i en stat utanför EES, ska återförsäljaren ansvara på samma sätt som arrangören, om inte arrangören fullgör prestationen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag innehåller inte något krav på att återförsäljaren ska vara etablerad i en stat inom EES.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller lämnar det utan invändning. *Umeå universitet* anser att det kan innebära en nackdel för en resenär att i normalfallet inte kunna rikta anspråk mot en återförsäljare som är part i avtalet.

Skälen för regeringens förslag

Arrangörens ansvar

Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att arrangören är ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller andra resetjänstleverantörer (artikel 13.1 första stycket). I 9 § första stycket i 1992 paketreselag är arrangörens ansvar något annorlunda uttryckt än i direktivet och avser vad resenären har rätt att fordra till följd av avtalet. Det föreskrivs också att ansvaret gäller även för sådana prestationer som ska fullgöras av någon annan än arrangören. I sak bedöms bestämmelserna i direktivet och 1992 års lag ha samma innebörd – att arrangören har ett primärt ansvar i förhållande till resenären. Resenären kan alltid vända sig mot arrangören för att kräva att denne ska fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet. Arrangören kan alltså inte hänvisa till att någon annan ansvarar för att fullgöra avtalsförpliktelserna.

Direktivets reglering är tydlig. Det finns anledning att den nya lagens bestämmelse utformas på ett sätt som knyter an till direktivets uppbyggnad och uttryckssätt. Det bör därför anges att arrangören ansvarar i förhållande till resenären för att paketresan fullgörs i enlighet med avtalet och att ansvaret gäller även för sådana prestationer som ska fullgöras av någon annan än arrangören.

Bör återförsäljaren ha samma ansvar som arrangören när återförsäljaren är part i avtalet?

Direktivet ger medlemsstaterna en möjlighet att införa eller behålla bestämmelser som ålägger även återförsäljaren ett ansvar för avtalets fullgörande (artikel 13.1 andra stycket). I 9 § andra stycket i 1992 års lag föreskrivs att om återförsäljaren är part i avtalet, ansvarar återförsäljaren mot resenären på samma sätt som arrangören. Återförsäljaren och arrangören har alltså ett solidariskt ansvar i en sådan situation. I samband med införandet av 1992 års lag konstaterades att återförsäljaren vanligen inte är part i avtalet med resenären. Några remissinstanser ifrågasatte också om det över huvud taget förekom. Det konstaterades dock att återförsäljaren, även om denne inte avser att göra några åtaganden, kan bli part enligt allmänna avtalsrättsliga grundsatser. Det ansågs kunna bli fallet bl.a. om återförsäljaren träffar ett avtal med resenären och inte gör klart för resenären att resan säljs för en arrangörs räkning och detta inte heller framgår på annat sätt (prop. 1992/93:95 s. 27).

Frågan är om ett ansvar för återförsäljaren för att avtalet fullgörs när återförsäljaren är part i avtalet bör tas in i den nya lagen. Utredningen konstaterar att det i princip inte förekommer att återförsäljaren är part i avtalet. Direktivets utformning innebär dessutom att det inte är möjligt att vara återförsäljare av en paketresa om det inte finns någon som är arrangör för resan. Det kommer alltså alltid att finnas en ansvarig arrangör för en paketresa. Genom den förhandsinformation som ges kommer resenären att få information om vem som är arrangör (se förslaget till 2 kap. 1 § första stycket 1). Det kommer alltså inte att förekomma att paketresan säljs för en arrangörs räkning utan att resenären får information om detta. *Umeå universitet* invänder att det kan vara en nackdel för resenären att han eller hon inte kommer att kunna vända sig mot

återförsäljaren. Eftersom det i praktiken inte förekommer att en återförsäljare är part i avtalet, innebär ett slopande av ansvaret emellertid inte någon sådan nackdel som universitetet pekar på. Det kan också konstateras att arrangören är skyldig att ställa säkerhet för resenärens betalningar. Risken för resenären kommer alltså att vara begränsad i förhållande till vad som gäller i andra avtalsförhållanden. I och med att resenären får information om vem som är arrangör är det också möjligt för resenären att värdera sin affärsmässig risk. Till saken hör också att det föreslås ett särskilt ansvar för återförsäljaren i de situationer när arrangören är etablerad utanför EES. Mot denna bakgrund finns det inte skäl att i den nya lagen föreskriva ett ansvar för återförsäljaren när denne är part i avtalet.

Återförsäljarens ansvar när arrangören är etablerad utanför EES

Enligt direktivet finns ett särskilt ansvar för återförsäljare som är etablerade i en medlemsstat när arrangören är etablerad utanför EES (artikel 20). I dessa fall ska återförsäljaren omfattas av de skyldigheter som en arrangör har för fullgörandet av paketresan och för resenärens skydd vid obestånd, om inte återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kraven. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i 1992 års lag (jfr dock 9 § andra stycket som beskrivs ovan).

Regeringen lägger i samband med denna lagrådsremiss även fram en lagrådsremiss med förslag till en ny resegarantilag. Återförsäljarens ansvar när det gäller resenärens skydd vid obestånd behandlas i den remissen. När det gäller ansvaret i övrigt måste förutsättningen i direktivet att återförsäljaren ska vara etablerad i en medlemsstat läsas i ljuset av att direktivet enligt beslut av den gemensamma EES-kommittén införlivats i EES-avtalet och därför tillämpas även i förhållande till dessa stater (beslut nr 187/2017). Det bör mot denna bakgrund anges att återförsäljaren ska vara etablerad i en stat inom EES och arrangören i en stat utanför EES för att återförsäljaren ska kunna göras fullt ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som ingår i paketresan. Direktivet har genomförts på detta sätt i Danmark (§ 34 i lov nr 1666 af 26/12/2017 om pakkerejser og sammensatte rejsearrangementer).

I det ansvar som föreslås ligger att återförsäljaren kan bli skyldig att avhjälpa fel, erbjuda ersättningsarrangemang, ge prisavdrag, betala skadestånd, tillhandahålla hemtransport och inkvartering, eller ge assistans till resenärer som befinner sig i svårigheter. Återförsäljarens ansvar faller bort om arrangören fullgör sina skyldigheter.

5.6.2 Reklamation, resenärens rätt att vända sig till återförsäljaren och preskription

Regeringens förslag: Resenären ska få åberopa ett fel i paketresan endast om resenären utan onödigt dröjsmål från det att han eller hon märkt felet lämnar ett meddelande till arrangören om felet (reklamation). Om arrangören eller återförsäljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder, ska resenären få åberopa ett fel trots att reklamation inte skett i rätt tid.

Om paketresan har sålts genom en återförsäljare, ska resenären kunna vända sig till återförsäljaren för att reklamera och lämna andra meddelanden som rör paketresans genomförande. Återförsäljaren ska utan onödigt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden till arrangören.

Regeringens bedömning: Det bör inte i den nya lagen införas någon särskild regel om preskription.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att resenärens rätt att åberopa felet ska vara kopplad till att reklamation skett inom skäl-ig tid. Utredningen föreslår vidare att återförsäljarens vidarebefordran av meddelanden till arrangören ska ske utan oskäligt dröjsmål. I utredningens förslag finns det dessutom en bestämmelse som innebär att resenären utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna ska informera arrangören om fel i paketresan.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslagen och delar bedömningen eller kommenterar dem inte särskilt. *Allmänna reklamationsnämnden* anser att de olika bestämmelser om reklamation som utredningen föreslår bör sammanföras och utformas med utgångspunkt i den nu gällande reklamationsbestämmelsen i 1992 års lag. *Umeå universitet* ifrågasätter om inte förlusten av rätten att göra ett fel gällande riskerar att bli för strikt i förhållande till direktivet. Universitetet förordar därför att bestämmelsen tas bort och att en treårig preskriptionsfrist införs i stället. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* invänder att den föreslagna rättsföljden av en sen reklamation – förlust av att rätten att göra ett fel gällande – inte framgår av direktivet och avråder därför från att reglera frågan. Fakultetsnämnden anser att direktivets krav på att reklamation ska ske utan onödigt dröjsmål utan risk för betydelseförändring kan ersättas av det av utredningen föreslagna kravet på att reklamationen ska ske inom skäl-ig tid. Fakultetsnämnden för även fram att om en för sen reklamation inte föreslås leda till förlust av rätten att göra ett fel gällande, kan det finnas skäl att överväga en kortare preskriptionsfrist än tio år. *Konsumentverket* anser att återförsäljaren bör åläggas att på ett varaktigt medium bekräfta att återförsäljaren har tagit emot resenärens meddelande, krav eller klagomål. *Svensk Försäkring* vill att det förtydligas att avsaknaden av en särskild preskriptionsreglering innebär att preskriptionsfristen är tio år.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Reklamation

I direktivet föreskrivs en skyldighet för resenären att utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om bristande överensstämmelse som resenären upplever vid fullgörandet av en resetjänst som omfattas av paketreseavtalet (artikel 13.2).

Av 19 § i 1992 års lag följer att resenären inte får åberopa ett fel om resenären inte inom skäl-ig tid efter det att han eller hon märkt felet underrättar arrangören eller återförsäljaren om det. Rätten att åberopa felet går dock inte förlorad om arrangören har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro

och heder. Påföljden vid utebliven reklamation i 1992 års lag saknade motsvarighet i det tidigare paketresedirektivet, men infördes mot bakgrund av att en regel om skyldighet för resenären att reklamera annars ansågs bli verkningslös (prop. 1992/93:95 s. 51–53).

Utredningen föreslår att en motsvarande bestämmelse tas in i den nya lagen. *Umeå universitet* menar att en sådan reklimationsbestämmelse skulle kunna vara för strikt i förhållande till direktivet, eftersom rätten att göra gällande felet många gånger kommer att gå förlorad tidigare än inom två år; enligt direktivet får preskriptionstiden för att framställa anspråk inte understiga två år (artikel 14.6). Direktivets bestämmelse måste dock enligt regeringen uppfattas som ett krav på att medlemsstaterna inte får införa en preskriptionsfrist som är kortare än två år och som förhindrar en part att göra gällande sin fordran, t.ex. genom att kräva betalning i domstol. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* invänder att direktivets artiklar inte reglerar påföljden vid för sen reklamation. Någon sådan påföljd fanns inte heller föreskriven i det tidigare direktivet, vilket föranledde de nordiska länderna att införa regler som svarar mot den som finns i 19 § i 1992 års lag. I den finska lagstiftningen som genomför det nya direktivet i finsk rätt har en reklimationsbestämmelse som motsvarar 19 § i 1992 års lag behållits (se 22 § lag 901/2017 om kombinerade resetjänster, och propositionen RP 105/2017 rd s. 39 och 40). Påföljden vid en för sen reklamation har goda skäl för sig och svarar väl mot vad som gäller enligt annan konsumentlagstiftning (jfr 17 § konsumenttjänstlagen [1985:716] och 23 och 24 §§ konsumentköplagen [1990:932]). Det finns därför anledning att ha en bestämmelse med denna innebörd i den nya lagen.

Som *Allmänna reklimationsnämnden* för fram bör den nya regleringen utformas med utgångspunkt i reklimationsbestämmelsen i 1992 års lag. En fråga som aktualiseras med anledning av det nya direktivet blir dock inom vilken tid reklamation ska ske. Enligt direktivet ska resenären utan onödigt dröjsmål med hänsyn till omständigheterna informera arrangören om fel i paketresan. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anser att det kravet utan risk för betydelseförändring kan ersättas av ett krav på att reklamation ska ske inom skälig tid – ett uttryck som används i annan lagstiftning. Såväl ”utan onödigt dröjsmål” som ”inom skälig tid” används dock i andra bestämmelser direktivet. Det är angeläget att direktivets olika tidsfrister inte blandas samman. Vidare bör bestämmelsen utformas så att den blir lättare att ta till sig. Det bör därför krävas att resenären utan onödigt dröjsmål från det att han eller hon märkt felet informerar arrangören om felet.

Resenärens rätt att vända sig till återförsäljaren

Av artikel 15 i direktivet följer att medlemsstaterna ska se till att resenären kan skicka meddelanden, framställningar eller klagomål vad gäller fullgörandet av paketresan direkt till den återförsäljare som den köptes genom. Direktivet föreskriver också att återförsäljaren ska vidarebefordra sådana meddelanden, framställningar och klagomål till arrangören utan onödigt dröjsmål. När det gäller tidsfrister och preskriptionstider, ska återförsäljarens mottagande av sådana meddelanden, framställningar eller klagomål anses som arrangörens mottagande.

Av 19 § i 1992 års lag framgår att reklamation även kan ske till återförsäljaren. Någon regel som svarar mot direktivets krav på att återförsäljaren ska vidarebefordra meddelanden till arrangören finns dock inte. En annan skillnad är att direktivets reglering omfattar även andra meddelanden och klagomål än renodlade reklamationer. En särskild paragraf som svarar mot direktivets reglering bör tas in i den nya lagen.

Konsumentverket anser att återförsäljaren bör åläggas att på ett varaktigt medium bekräfta att denne har tagit emot resenärens meddelande, krav eller klagomål. Någon sådan skyldighet föreskrivs inte i direktivet. Det kan vidare konstateras att en motsvarande skyldighet för arrangören att bekräfta meddelandet inte finns för arrangören. Någon jämförbar skyldighet finns inte heller enligt någon annan jämförlig lagstiftning. Det finns därför inte skäl att införa en sådan skyldighet för återförsäljaren.

Preskription

1992 års lag innehåller inte någon särskild preskriptionsfrist och utredningen föreslår inte heller någon sådan. Regeringen bedömer – i linje med de resonemang som förs av *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* – att det praktiska behovet av en sådan reglering är begränsat om en reklamationsfrist samtidigt införs. Det finns alltså inte anledning att införa en särskild preskriptionsfrist i den nya lagen. Det innebär – vilket *Svensk Försäkring* frågar om – att en fordran som huvudregel preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan (2 § första stycket preskriptionslagen [1981:130]).

5.6.3 Ersättningsarrangemang

Regeringens förslag: Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan eller om annars, sedan paketresan påbörjats, en betydande del av de resetjänster som omfattas av avtalet inte kan tillhandahållas, ska arrangören vara skyldig att utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga ersättningsarrangemang.

Ersättningsarrangemangen ska, om möjligt, vara likvärdiga med eller av högre kvalitet än den resetjänst som inte kan tillhandahållas. Om de ersättningsarrangemang som arrangören erbjuder är av lägre kvalitet, ska arrangören erbjuda ett prisavdrag.

Resenären ska ha rätt att avvisa ett erbjudande om ersättningsarrangemang endast om erbjudandet inte är jämförbart med vad som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller om det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan och detta beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter, ska skyldigheten för arrangören att erbjuda inkvartering vara begränsad till tre nätter. Detta ska bara gälla under förutsättning att omständigheterna även kan åberopas av transportören för att begränsa dennes ansvar enligt en unionsrättsakt som är tillämplig på transporten. Om det i unionsrättsakten föreskrivs att transportörens ansvar att erbjuda inkvartering avser en längre period än tre nätter, ska samma period gälla i fråga om arrangörens skyldighet enligt den nya paketreselagen.

Arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering ska inte vara begränsad för en resenär som har nedsatt rörlighet, en medföljande till en sådan resenär, en resenär som är gravid, en ensamresande underårige eller en resenär som är i behov av särskild medicinsk hjälp. Det förutsätter dock att arrangören senast 48 timmar innan paketresan påbörjades fick information om resenärens särskilda behov.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det ska införas en hänvisning till reglerna om prisavdrag och skadestånd. Utredningens förslag till begränsningsregel om det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemtransport avser arrangörens skyldighet att ersätta kostnader.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga synpunkter på dem. *Svenska Resebyråföreningen* och *Researrangörsföreningen i Sverige* anser att utredningens förslag att ett likvärdigt alternativ ska erbjudas resenären innebär en otillåten skärpning av kraven på arrangören i förhållande till direktivets krav. Researrangörsföreningen i Sverige efterlyser ett tydliggörande av dels vem som är primärt ansvarig för hemtransporten, dels att arrangören har full regressrätt mot transportören om transportören är ansvarig för hemtransport. *Sveriges Konsumenter* vänder sig mot att arrangörens skyldighet att tillhandahålla inkvartering begränsas till maximalt tre nätter i sådana fall då hemresa inte kan ske på grund av extraordinära omständigheter. *Konsumentverket* framhåller att gravida inte kommer att omfattas av de särskilda skyddsreglerna, om de inte informerat arrangören om sina särskilda behov.

Skälen för regeringens förslag

Ersättningsarrangemang

Om en betydande andel av resetjänsterna inte kan tillhandahållas enligt överenskommelsen i paketreseavtalet, ska arrangören erbjuda lämpliga alternativa arrangemang för den återstående delen av resan (artikel 13.5). Det gäller även när resenärens återresa till avreseplatsen inte kan tillhandahållas. De alternativa arrangemangen ska, om möjligt, vara kvalitetsmässigt likvärdiga eller bättre än de arrangemang som angetts i avtalet för paketresans återstående del. Arrangören får inte ta ut några extra kostnader för dessa. Om de alternativa arrangemangen leder till en paketresa av lägre kvalitet, ska arrangören bevilja resenären ett skäligt prisavdrag. Resenären får avvisa ett förslag till alternativa arrangemang endast om de inte är jämförbara med vad som följer av paketreseavtalet eller om den prissänkning som ges är otillräcklig.

Om det är omöjligt att säkerställa resenärens hemresa enligt överenskommelsen i paketreseavtalet och anledningen till det är oundvikliga och extraordinära omständigheter, är arrangören skyldig att stå kostnaden för nödvändig inkvartering under en period på högst tre nätter (artikel 13.7). Om en längre period fastställs i unionsrätten, ska den dock gälla i stället. Arrangören får åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa ansvaret endast om transportören kan åberopa dessa

omständigheter enligt de unionsrättsregler som gäller (artikel 13.8). Begränsningen till att bara gälla tre nätter gäller inte för personer med vissa särskilda behov, förutsatt att de har meddelat arrangören sina särskilda behov senast 48 timmar före paketresans början. Det gäller personer med nedsatt rörlighet enligt definitionen i artikel 2 a i Europaparlamentets och rådets förordning nr 1107/2006 (se vidare avsnitt 5.4.1) och personer som följer med dem, gravida, ensamresande minderåriga samt personer i behov av särskild medicinsk hjälp.

Enligt 1992 års lag ska arrangören ordna lämpliga ersättningsarrangemang utan extra kostnad för resenären, om efter avresan en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte kan tillhandahållas. Om ett ersättningsarrangemang innebär en försämring för resenären, har han eller hon rätt till prisavdrag och skadestånd.

I den nya lagen bör det införas bestämmelser om ersättningsarrangemang som motsvarar direktivets. Eftersom direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv finns det dock inte förutsättningar att, som *Sveriges Konsumenter* föreslår, utsträcka arrangörens skyldighet att tillhandahålla inkvartering om hemresa inte kan ske på grund av extraordinära omständigheter. Som framgår nedan kommer dock arrangörens ansvar att gälla för en längre period om det i en unionsrättsakt föreskrivs ett sådant ansvar för transportören. Som *Researrangörsföreningen i Sverige* och *Svenska Resebyråföreningen* framhåller kopplas skyldigheten i direktivet att tillhandahålla ersättningsarrangemang till om det faktiskt är möjligt att tillhandahålla arrangemang som är likvärdiga eller av högre kvalitet än den resetjänst som inte kan tillhandahållas. Denna förutsättning bör komma till uttryck i lagen. För att genomföra direktivet bör det även tas in regler som anger att om de erbjudna ersättningsarrangemangen är av lägre kvalitet, ska arrangören erbjuda ett prisavdrag. Resenären ska få avvisa ett erbjudande om ersättningsarrangemang endast om erbjudandet inte är jämförbart med vad som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller om det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

Det bör även regleras särskilt att arrangören ska vara skyldig att erbjuda ersättningsarrangemang om resenären inte kan transporteras tillbaka till orten för avresan. Utgångspunkten i direktivet är att arrangörens ansvar att tillhandahålla ersättningsarrangemang – och därmed även inkvartering – är obegränsat. Om hemresan kan ske först en vecka senare än vad som följer av avtalet, ska arrangören alltså erbjuda lämpliga ersättningsarrangemang för den aktuella tidsperioden. Det inkluderar givetvis en skyldighet att erbjuda resenären inkvartering. Enligt ordalydelsen i artikel 13.7 begränsas arrangörens skyldighet att stå för kostnaderna för inkvartering. För att regeln ska kunna tillämpas i förhållande till arrangörens allmänna skyldighet att erbjuda ersättningsarrangemang bör begränsningsregeln dock ta sikte på arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering och inte på dennes skyldighet att ersätta kostnader. Detta bör framgå uttryckligen av lagtexten.

I vissa fall är arrangörens ansvar beroende av regler i andra unionsrättsakter, vilket bör framgå av den nya lagen. Om det i en unionsrättsakt föreskrivs att transportörens ansvar att erbjuda inkvartering avser en längre period, bör samma ansvar gälla för arrangören. Som exempel på en sådan unionsrättsakt kan nämnas Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av

gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (flygpassagerarförordningen). Enligt artiklarna 5.1 b och 9.1 b i förordningen har passagerarna vid inställd flygning rätt till hotellrum utan någon tidsbegränsning, om övernattninng blir aktuell i avvaktan på en ny flygning. Om en flygresa som omfattas av förordningen och som ingår i en paketresa inte kan genomföras, är arrangörens skyldighet att stå för inkvarteringen alltså inte begränsad till tre dagar till följd av extraordinära och oundvikliga omständigheter, eftersom förordningen inte har någon sådan begränsning.

Begränsningen av arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering gäller inte i förhållande till personer med särskilda behov. *Konsumentverket* noterar i det sammanhanget att direktivets utformning innebär att gravida som inte underrättas om sina särskilda behov inte kommer att omfattas av de särskilda skyddsreglerna. Regeringen konstaterar att det som verket pekar på är en brist i direktivets utformning. Samma synpunkt kan föras fram även i fråga om andra resenärer med särskilda behov. Informationen finns inte heller angiven i de standardinformationsformulär som finns i bilaga I till direktivet och som ska ges innan resenären blir bunden av paketreseavtalet. Eftersom direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv, finns det dock inte förutsättningar att gå ifrån direktivet. En liknande konstruktion finns för övrigt även i artikel 11 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004. Det kan samtidigt konstateras att det finns en skyldighet för arrangören att informera resenären om paketresans lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, på begäran, paketresans lämplighet för den aktuella resenären (se avsnitt 5.4.1 och förslaget till 2 kap. 1 §). Denna informationsskyldighet kan förväntas leda till att resenärer med särskilda behov i många fall kommer att anmäla dem till arrangören och därigenom omfattas av lagens särskilda skydd.

Researrangörsföreningen i Sverige efterlyser ett tydliggörande av dels vem som är primärt ansvarig för hemtransporten, dels att arrangören har full regressrätt mot transportören i sådana fall då transportören är ansvarig för hemtransport. Arrangören är, som framgår av avsnitt 5.6.1, alltid ansvarig i förhållande till resenären för att paketreseavtalet fullgörs. Det gäller givetvis även hemtransporten. Enligt den föreslagna bestämmelsen om återkrav inträder en arrangör, som har erbjudit en resenär inkvartering i avvaktan på en hemtransport, i resenärens rätt till ersättning från den som har orsakat att hemresan inte kunnat ske enligt avtalet (se avsnitt 5.6.10). Arrangören kan i en sådan situation kräva ersättning från transportören i den utsträckning som resenären hade kunnat det.

5.6.4 Annat avhjälpande, prisavdrag och hävning

Regeringens förslag: Om det finns något annat fel i paketresan än sådana som gör att arrangören är skyldig att erbjuda ersättningsarrangemang, ska arrangören avhjälpa felet. Om det inte krävs ett

omedelbart avhjälpande, ska arrangören avhjälpa felet inom skälig tid. Om resenären har angett en tid inom vilken felet ska avhjälpas, ska den tiden följas om den är skälig.

Arrangören ska inte vara skyldig att avhjälpa felet, om det finns ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till felets omfattning och de påverkade resetjänsterna värde.

Om arrangören är skyldig att avhjälpa felet men inte gör det, ska resenären ha rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för att själv avhjälpa felet.

Resenären ska ha rätt till prisavdrag för fel i paketresan, om inte felet beror på resenären.

I fråga om andra fel i paketresan än sådana fel som gör att arrangören är skyldig att erbjuda ersättningsarrangemang ska resenären i stället få häva paketreseavtalet, om felet är av väsentlig betydelse och avhjälpande inte sker inom skälig tid eller inte kommer i fråga, eller arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att resenären vid eget avhjälpande ska ha rätt till försvarliga kostnader. Vidare föreslår utredningen att resenären ska ange en skälig tid för arrangören att avhjälpa felet, om inte ett omedelbart avhjälpande krävs eller arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas. Utredningens förslag innehåller inte någon allmän tidsfrist för avhjälpande. Utredningen föreslår att resenärens rätt till prisavdrag ska vara utesluten om arrangören visar att felet beror på resenären. Utredningen benämner resenärens frånträdande av avtalet vid fel av väsentlig betydelse som uppsägning. Utredningens förslag innehåller en föreskrift om att resenären inte behöver betala uppsägningsavgift om han eller hon säger upp avtalet.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller har inga synpunkter på dem. *Allmänna reklamationsnämnden* efterfrågar ett förtydligande av om det är resenären eller arrangören som ska avgöra om ett omedelbart avhjälpande krävs eller inte. Nämnden ifrågasätter också om försvarliga och nödvändiga kostnader har samma innebörd.

Skälen för regeringens förslag

Avhjälpande

Direktivet föreskriver en generell skyldighet för arrangören att avhjälpa en bristande överensstämmelse om någon av resetjänsterna inte fullgörs i enlighet med paketreseavtalet. Skyldigheten att avhjälpa gäller inte om avhjälpandet är omöjligt eller medför oproportionerliga kostnader med beaktande av den bristande överensstämmelsens omfattning och värdet på de påverkade resetjänsterna (artikel 13.3). Med bristande överensstämmelse avses såväl bristande som utebliven fullgörelse av de resetjänster som ingår i paketresan (artikel 3.13). Om arrangören inte avhjälpas den bristande överensstämmelsen inom en skälig tid som fastställts av resenären, får resenären avhjälpa felet och begära ersättning för

de nödvändiga utgifterna. Någon tidsgräns behöver dock inte anges om arrangören vägrar att avhjälpa den bristande överensställelsen eller om ett omedelbart avhjälpande krävs. Rätten att själv avhjälpa felet på arrangörens bekostnad gäller inte om arrangören inte är skyldig att avhjälpa felet på grund av att avhjälpan är omöjligt eller medför oproportionerliga kostnader med beaktande av den bristande överensställens omfattning och värdet på de påverkade resetjänsterna.

I 1992 års lag finns ingen generell regel som ger resenären rätt att kräva avhjälpande. Om en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte kan tillhandahållas, har arrangören dock en skyldighet att erbjuda ersättningsarrangemang (se avsnitt 5.6.3).

För att uppfylla direktivets krav bör det i den nya lagen införas en uttrycklig föreskrift om avhjälpande. Frågan blir då i vilka situationer avhjälpandeskyldigheten inträder. Denna fråga är kopplad till om felbegreppet bör användas i den nya paketreselagen. I 1992 års lag används "fel", utan att det definieras på sätt som sker i t.ex. köplagen (1990:931), konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen. Vid införandet av 1992 års lag uttalades att fel inte bara skulle anses föreligga när arrangören brutit mot en uttrycklig bestämmelse i avtalet, utan att arrangörens förpliktelser också ansågs omfatta ett kontinuerligt ansvar för att tjänsterna håller den kvalitet som resenären har rätt att förvänta sig (prop. 1992/93:95 s. 92). Utredningen bedömer att fel får anses ha samma innebörd som direktivets "bristande överensställelse" och föreslår att det ordet ska användas även i den nya lagen. *Svenska Resebyråföreningen* menar att det är en omotiverad utvidgning av ansvaret i förhållande till direktivet. Det kan dock konstateras att ordet förekommer även i 1992 års lag utan att det har gett upphov till några särskilda problem i rättstillämpningen. Regeringen kan inte finna något som talar för att en begränsning varit avsedd med det nya direktivet. Fel får anses kunna svara mot såväl bristande som utebliven fullgörande av de resetjänster som ingår i paketresan. Genom att "fel" inte definieras särskilt finns det dessutom möjlighet att tolka ordet i ljuset av praxis från EU-domstolen. Det innebär att om det finns något annat fel i paketresan än sådana som gör arrangören skyldig att erbjuda ersättningsarrangemang, ska arrangören avhjälpa felet.

Skyldigheten att avhjälpa bör dock inte vara oinskränkt. Den första situationen där det inte finns någon skyldighet för arrangören att avhjälpa ett fel är när ett fullgörande är omöjligt. I svensk konsumenträttslig lagstiftning finns undantag från skyldigheten att avhjälpa fel i 28 § konsumenttjänstlagen och 12 § konsumentköplagen. Med dessa regleringar som förebild, bör det föreskrivas att en skyldighet att avhjälpa inte ska gälla om det finns ett hinder som arrangören inte kan övervinna. Den andra situationen avser att ett avhjälpande skulle medföra kostnader som är oproportionerliga med hänsyn till felets omfattning och de påverkade resetjänsternas värde. Denna situation har likheter med reglerna i svensk rätt om att en säljare kan vägra att fullgöra ett köp om ett fullgörande skulle medföra olägenheter eller kostnader för säljaren som är oskäligt stora i förhållande till köparens intresse av att avtalet fullföljs (23 § köplagen och 12 § konsumentköplagen). Samtidigt finns det olikheter, eftersom det enligt nyssnämnda lagar sker en skälighets- och inte en proportionalitetsbedömning. Skälighetsbedömningen görs dessutom i

förhållande till köparens intresse av att köpet fullgörs, medan proportionalitetsbedömningen, enligt direktivet, förutsätts ske med hänsyn till omfattningen av felet och värdet på de påverkade resetjänsterna. Det är inte givet att resenärens intressen alltid sammanfaller med omfattningen av felet och värdet på de påverkade resetjänsterna. För att säkerställa ett korrekt genomförande av direktivet anser regeringen att den andra undantagssituationen bör utformas enligt direktivet.

Enligt artikel 13.4 i direktivet ska resenären vid eget avhjälpande – utan att det påverkar de undantag som anges i artikel 13.3 – ha rätt till ersättning för nödvändiga utgifter. Bestämmelsen måste, enligt regeringen, uppfattas så att rekvisiten i artikel 13.3 även gäller vid bedömningen av om arrangören ska vara skyldig att ersätta resenären för ett avhjälpande som företas av resenären, men att de inte ska tillämpas vid bestämmande av storleken på ersättningen. När det gäller ersättningens storlek anges uttryckligen att det bara är nödvändiga utgifter som ersätts. Utredningen föreslår att resenären vid eget avhjälpande ska ha rätt till försvarliga kostnader. Utredningens förslag har den fördelen att det överensstämmer med köplagens reglering. Mot detta ska dock ställas att det – vilket *Allmänna reklamationsnämnden* för fram – kan ifrågasättas om försvarliga respektive nödvändiga kostnader har samma innebörd. Kravet på att kostnaderna ska vara nödvändiga får uppfattas som mer strikt mot resenären än att kostnaderna ska vara försvarliga. Mot den angivna bakgrunden bedömer regeringen att det inte finns anledning att frångå direktivets lydelse vid utformningen av resenärens rätt till ersättning vid eget avhjälpande.

Direktivets reglering bygger på att arrangören ska avhjälpa ett fel inom den skäligen tid som angetts av resenären. Denna reglering svarar mot den allmänna utgångspunkten i svensk rätt att ett avhjälpande ska ske i skälig tid (jfr 26 § tredje stycket konsumentköplagen). Syftet med regleringen får antas vara att resenären ska ges tillfälle att själv ange en tid inom vilken han eller hon anser att ett avhjälpande ska ske och att den tiden ska följas om den är skälig. En reglering med denna innebörd bör tas in i den nya lagen. I många fall kan det dock vara svårt för resenären att ange en tidsfrist för avhjälpande. Direktivet svarar inte på frågan om vilken frist som ska gälla om resenären inte anger någon tid. Avsikten kan inte vara att någon tidsfrist inte ska gälla alls i sådana fall. Det finns därför anledning att i lagen införa en allmän tidsfrist för avhjälpande. I enlighet med dels vad som gäller när resenären har angett en tidsfrist, dels den allmänna utgångspunkten i svensk rätt, bör det i den allmänna regeln anges att ett avhjälpande ska ske inom skälig tid. Detta förutsätter dock att det inte krävs ett omedelbart avhjälpande. *Allmänna reklamationsnämnden* frågar om det är resenärens eller arrangörens uppfattning som avgör om ett omedelbart avhjälpande krävs eller inte. Direktivet reglerar inte den frågan. Om resenären och arrangören har olika uppfattning och inte kan komma överens, får den avgöras utifrån objektiva kriterier. Det är alltså inte resenärens eller arrangörens subjektiva uppfattning som är avgörande. I slutändan kan det alltså bli en fråga för relevant tvistlösningsorgan att avgöra om ett omedelbart avhjälpande krävdes eller inte. Detsamma kan bli fallet för att avgöra om ett avhjälpande skedde inom skälig tid eller om den tid som resenären angav var skälig.

Prisavdrag

Resenären ska enligt direktivet ha rätt till en rimlig prissänkning för de perioder under vilka det råder bristande överensstämmelse, om inte arrangören bevisar att den bristande överensställningen kan tillskrivas resenären (artikel 14.1). En rätt till prissänkning kan alltså finnas även om resenären erbjuds lämpliga ersättningsarrangemang eller ett annat fel avhjälpas inom skälig tid

1992 års lag innehåller en motsvarande begränsning av rätten till prisavdrag för andra fel än sådana som består i att en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte kan tillhandahållas. Av lagen följer att resenären har rätt till prisavdrag och skadestånd om inte felet beror på honom eller henne (16 §).

I likhet med 1992 års lag bör uttrycket prisavdrag användas i stället för prissänkning. Det bör tas in en regel i den nya lagen om att resenären har rätt till prisavdrag för fel i paketresan, om inte felet beror på resenären. Det är inte nödvändigt att som i direktivet ange att arrangören har bevisbördan för att felet beror på resenären, eftersom det får anses följa av allmänna principer för bevisbördans placering (jfr avsnitt 5.4.2). I enlighet med vad som gäller enligt andra lagar om köp och tjänst finns det inte heller anledning att i lagen uttryckligen ange att prisavdraget ska vara skäligt.

Hävning

I artikel 13.6 föreskrivs att om den bristande överensställningen väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan och arrangören inte har avhjälpit detta inom en skälig tid som fastställts av resenären, får resenären säga upp paketreseavtalet utan att betala någon avgift. Resenären har även rätt till prisavdrag och skadestånd under de förutsättningar som anges i artikel 14.

Någon motsvarande rätt för resenären att bryta avtalet till följd av arrangörens underlåtenhet att avhjälpa finns inte enligt 1992 års lag.

Den situation som beskrivs i direktivet svarar mot det som i svensk rätt brukar betecknas hävning. Av direktivet framgår att hävning får ske om arrangören inte avhjälpit felet inom den skäliga tid som resenären angett. Syftet med direktivets reglering måste vara att denna rätt även ska finnas när arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas eller att arrangören inte är skyldig att avhjälpa felet (jfr artikel 13.6 andra stycket). Regeringen anser att det av tydlighetsskäl bör framgå av lagen att hävning även får ske i dessa fall. Regeringen bedömer dock att det inte är nödvändigt att uttryckligen ange att resenären har rätt till skadestånd om resenären häver avtalet, eftersom den rätten följer direkt av den reglering om skadestånd som föreslås (se avsnitt 5.6.6).

Direktivet reglerar inte verkan av att resenären häver avtalet. *Allmänna reklamationsnämnden* anser att verkningarna av resenärens hävning bör framgå uttryckligen av lagen. Regeringen konstaterar att verkningarna av en resenärs hävning i många fall bör vara dem som nämnden tar upp – dvs. att köpeskillingen betalas tillbaka med avdrag för den del av resan som resenären har kunnat tillgodogöra sig eller att resenären befrias från betalningsskyldighet för den del av resan som resenären inte har kunnat tillgodogöra sig. En reglering av verkningarna av hävning är inte

främmande för svensk rätt utan finns t.ex. i 23 § konsumenttjänstlagen. Mot bakgrund av att direktivet inte reglerar frågan och att verkningarna av en hävning torde kunna avgöras enligt allmänna principer, bedömer regeringen att någon reglering av det slag som nämnden efterfrågar inte bör införas i lagen.

5.6.5 Hemtransport i förtid

Regeringens förslag: Om paketreseavtalet innefattar passagerartransport och resenären häver avtalet, ska arrangören utan onödigt dröjsmål erbjuda resenären likvärdig transport utan extra kostnad tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenären kommer överens om. Detsamma ska gälla om paketreseavtalet innefattar passagerartransport och resenären inte får något erbjudande om ersättningsarrangemang eller avvisar ett sådant erbjudande.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 13.6 tredje stycket i direktivet är arrangören i vissa fall skyldig att erbjuda resenären likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad. Rätten till hemtransport förutsätter, enligt direktivet, att en bristande överensstämmelse väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan och att arrangören inte har avhjälpt inom den skäligen tid som resenären angett, att det är omöjligt för arrangören att finna alternativa arrangemang eller att resenären avvisar erbjudna alternativa arrangemang. Transporten ska ske till avreseplatsen eller någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om. Liknande regler finns i 1992 års lag och omfattar de fall då resenären på godtagbara grunder avvisar ett erbjudande om ersättningsarrangemang (15 § andra stycket). Rätten till hemtransport förutsätter dock enligt 1992 års lag att det är skäligt.

Om paketreseavtalet innefattar passagerartransport bör det i den nya lagen anges att resenären ska ha rätt till hemtransport vid hävning. Det bör därför anges att om att resenären i ett sådant fall häver avtalet ska arrangören erbjuda resenären likvärdig transport utan extra kostnad tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenären kommer överens om. En rätt till hemtransport bör vidare finnas om arrangören inte erbjuder lämpliga ersättningsarrangemang eller om resenären avvisar ersättningsarrangemang som arrangören erbjuder på grund av att de inte motsvarar avtalet eller det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

5.6.6 Skadestånd

Regeringens förslag: Resenären ska ha rätt till ersättning för den skada som han eller hon drabbas av till följd av fel i paketresan, om inte felet beror på resenären eller på någon som saknar koppling till fullgörandet av paketresan och felet inte kunde förutses eller undvikas.

Resenären ska inte heller ha rätt till ersättning om felet beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att det införs en bestämmelse om att ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål. Utredningen föreslår vidare att ett av undantagen ska gälla om arrangören visar att felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och felet inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har inga invändningar mot det. *Allmänna reklamationenämnden* vill att det förtydligas vem som inte skäligen hade kunnat förutse eller undvika felet för att undantaget ska vara tillämpligt.

Skälen för regeringens förslag: Resenären ska, enligt direktivet, ha rätt till skäligen ersättning från arrangören för eventuella skador som han eller hon drabbas av till följd av bristande överensstämmelse (artikel 14.2). Ersättningen, som ska lämnas utan onödigt dröjsmål, kan omfatta personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada. Det kan vara fråga om såväl ekonomisk som ideell skada. Ett exempel på en ideell skada är att resenären inte har kunnat njuta av resan eller semestern på grund av omfattande problem vid fullgörandet av resetjänsterna (skäl 34). Resenären har dock inte rätt till ersättning för skador, om arrangören visar att den bristande överensstämmelsen kan tillskrivas resenären eller att den kan tillskrivas en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och den bristande överensstämmelsen inte kunnat förutses eller undvikas. Skadestånd är också uteslutet om arrangören visar att den bristande överensstämmelsen har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter (artikel 14.3).

1992 års lag ger resenären rätt till skadestånd när en väsentlig del av de avtalade tjänsterna inte kan tillhandahållas och ett ersättningsarrangemang eller ett uteblivet sådant arrangemang innebär en försämring för resenären. I 14 och 16 §§ i 1992 års lag föreskrivs ett s.k. kontrollansvar för arrangören. Det innebär att resenären inte har rätt till skadestånd, om arrangören visar att felet beror på ett hinder utanför arrangörens kontroll som denne inte skäligen kunde förväntas ha räknat med när avtalet ingicks och vars följder arrangören inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Om felet beror på någon som arrangören har anlitat, är arrangören fri från skadeståndsansvar endast om den som arrangören anlitat också skulle vara fri enligt dessa grunder. Detsamma gäller om felet beror på någon annan i ett tidigare led. Det huvudsakliga skälet till att regleringen utformades som ett kontrollansvar, trots att detta skilde sig från direktivet, var att kontrollansvaret var etablerat i den svenska förmögenhetsrätten och att det ansågs vara av värde att reglerna i de svenska lagarna i princip stämde överens med varandra. En regel om kontrollansvar ansågs också vara mer ändamålsenlig än en regel om *force majeure*, bl.a. eftersom den uttryckligen reglerar vad som gäller om felet beror på någon som den primärt ansvariga näringsidkaren anlitat eller någon i tidigare led (prop. 1992/93:95 s. 46).

Direktivets undantag för fel som beror på oundvikliga och extraordina- nära omständigheter har visserligen likheter med kontrollansvaret i 1992 års lag. Detta skulle kunna tala för att även fortsatt använda kontroll- ansvaret. Det framstår dock som sannolikt att innebörden av uttrycket oundvikliga och extraordinära omständigheter kommer att utvecklas ge- nom rättspraxis från EU-domstolen. Det skulle vara olyckligt om en av annan nationell lagstiftning inspirerad reglering skulle behöva ges en av- vikande innebörd i paketresesammanhang till följd av praxis från EU- domstolen. Det bör därför i stället i den nya lagen införas en skadestånds- bestämmelse som nära knyter an till direktivets lydelse och som innebär att resenären ska ha rätt till ersättning för den skada som han eller hon orsakas till följd av fel i paketresan. I enlighet med vad som gäller enligt andra lagar om köp och tjänst finns det däremot inte någon anledning att i lagen uttryckligen ange att ersättningen ska vara skälig.

Direktivet innehåller som berörs ovan ett antal undantag då skadestånd inte ska utgå. När det gäller undantaget för fel som beror på någon som saknar koppling till fullgörandet av paketresan, föreslår utredningen att det måste göras en rimlighetsbedömning som innebär att felet inte skäli- gen hade kunnat förutses eller undvikas. Den föreslagna lösningen har en förebild i den nuvarande regleringen, men saknar stöd i direktivet. Lösningen får dessutom antas innebära en lägre skyddsnivå för resenä- rerna. I likhet med direktivet bör det i stället krävas att felet inte hade kunnat förutses eller undvikas för att arrangören ska undgå skadestånds- skyldighet. *Allmänna reklamationsnämnden* vill att det förtydligas vem som inte hade kunnat förutse eller undvika felet för att undantaget ska vara tillämpligt. Det krävs att felet inte hade kunnat förutses eller und- vikas av arrangören eller någon vars prestation arrangören svarar för, dvs. en resetjänstleverantör. Detta torde inte behöva anges uttryckligen i lagtexten.

Undantag bör vidare göras för fel som har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Som konstateras i avsnitt 5.3.4 skulle det tynga lagtexten att i detalj ange vad som menas med oundvikliga och extraordinära omständigheter. Uttrycket utvecklas därför i författningskommentaren.

Direktivet föreskriver att ersättningen ska utges utan onödigt dröjsmål. Vad följden blir om ersättning inte betalas inom denna tidsfrist framgår dock inte. I svensk rätt gäller, om det saknas en uttrycklig betalningsfrist, att en fordran på skadestånd i allmänhet är förfallen till betalning i den mening som avses i räntelagen (1975:635) i och med att krav har framställts och behövlig utredning har lagts fram (se rättsfallet NJA 1991 s. 796 och prop. 1975:102 s. 126). Skadeståndet ska alltså betalas i sin helhet så snart som dessa förutsättningar är uppfyllda, och enligt 4 § tredje stycket räntelagen börjar dröjsmålsränta löpa på detta belopp trettio dagar senare (jfr prop. 2000/01:68 s. 59 och 60). Detta får anses motsvara direktivets krav på betalning utan onödigt dröjsmål. Någon särskild föreskrift behövs alltså inte i den nya lagen.

5.6.7 Begränsningar av arrangörens skadeståndsansvar

Regeringens förslag: I den utsträckning i lagen angivna unionsrättsakter, internationella instrument och lagar begränsar en resenärs rätt till ersättning för en skada från en transportör, ska samma begränsningar tillämpas i fråga om resenärens rätt till ersättning för en skada från arrangören. I andra fall ska resenärens rätt till skadestånd kunna begränsas i paketreseavtalet. En sådan begränsning får dock inte innebära att resenärens rätt till ersättning understiger tre gånger paketresans pris. Begränsningen får inte heller avse ersättning för personskador eller sådana skador som orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet innehåller inga beloppsmässiga begränsningar av arrangörens ersättningsskyldighet för en skada som resenären drabbas av till följd av ett fel i en paketresa. Sådana begränsningar finns emellertid i förhållande till transportören enligt andra regler som rör transportörens ansvar för skada. Det kan t.ex. gälla transportörens skadeståndsskyldighet vid förseningar vid utförande av en transport som ingår i en paketresa. En sådan begränsning kan innebära att arrangören, som har fullt ansvar för paketresans fullgörande, inte kan kräva ersättning av en transportör som orsakat skadan. Direktivet föreskriver därför att arrangören ska få åberopa samma begränsningar vad gäller omfattningen och villkoren för ersättning som en resetjänstleverantör – dvs. transportören – kan åberopa enligt internationella konventioner (artikel 14.4).

Även enligt 1992 års lag är arrangören primärt ansvarig (18 § andra stycket). Den lagen bygger dock på att skadestandsfrågan ska prövas enligt den ansvarsordning som finns i ett antal i lagen angivna unionsrättsakter, internationella instrument och lagar. Det är dock tydligt i det nya direktivet att arrangörens ansvar ska bedömas enligt direktivets ersättningsregler, men att arrangören i förhållande till resenären ska få åberopa de begränsningar som transportören får åberopa enligt internationella konventioner som rör transportörens ansvar. Regeringen bedömer att det inte finns förutsättningar att gå ifrån direktivets systematik. Det bör därför anges att i den utsträckning vissa unionsrättsakter, internationella instrument och lagar begränsar resenärens rätt till ersättning för en skada från en transportör, tillämpas samma begränsningar i fråga om resenärens rätt till ersättning för en skada från en arrangör. För att underlätta för rättstillämparna bör det dock anges vilka regelverk som innehåller begränsningsregler. De transporträttsliga regelverk som anges i 1992 års lag har bedömts uppfylla det tidigare kravet på konventionsrättslig grund – ett krav som alltså finns även i det nya direktivet (se artikel 5.2 tredje stycket i det tidigare paketresedirektivet, prop. 1992/93:95 s. 28, prop. 2002/03:18 s. 64 och 65, prop. 2009/10:95 s. 391, prop. 2013/14:239 s. 46 och 47, prop. 2014/15:95 s. 62 och 63, och prop. 2017/18:62 s. 70). Samtliga i 1992 års lag angivna regelverk innehåller begränsningsregler. De bör därför anges även i den nya lagen (se

förslaget till 4 kap. 10 §). Liksom enligt 1992 års lag bör de hänvisningar som avser EU-förordningar vara statiska, dvs. avse en viss angiven lydelse. Denna hänvisningsteknik bör väljas eftersom ändringar i förordningarna kan föranleda behov av överväganden av lagstiftaren om huruvida regleringen behöver ändras (jfr prop. 2017/18:62 s. 70).

Enligt direktivet ska arrangören ges möjlighet att i paketreseavtalet begränsa sin skadeståndsskyldighet till tre gånger paketresans totala pris, om en sådan ansvarsbegränsning inte följer av en internationell konvention (artikel 14.4). En möjlighet att införa ansvarsbegränsningsregler fanns i det tidigare paketresedirektivet, men utnyttjades inte i 1992 års lag. Någon motsvarande möjlighet att välja om regeln ska införas i den nationella rätten finns inte enligt det nya direktivet. Det bör alltså införas en regel som ger arrangören rätt att i paketreseavtalet begränsa ansvaret, om det inte är begränsat enligt lagen.

5.6.8 Förhållandet till regler om transportörens ansvar

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon reglering om hur paketreselagens ansvarsregler påverkar resenärens rätt till prisavdrag eller skadestånd enligt EU:s passagerarförordningar eller internationella konventioner. Det bör inte heller införas någon reglering om att ersättning som resenären beviljats enligt någon av de nämnda förordningarna och konventionerna eller enligt lagen ska dras av från varandra.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att resenärens rätt till ersättning enligt internationella konventioner och EU:s passagerarförordningar inte ska påverkas av den nya lagen. Utredningen föreslår vidare att ersättning som resenären beviljats enligt internationella konventioner och EU:s passagerarförordningar ska dras av från motsvarande ersättning som beviljas enligt paketreselagen.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *Researrangörsföreningen i Sverige* och *Svenska Resebyråföreningen* vill att det tydliggörs att det inte är arrangören som är ansvarig enligt EU:s passagerarförordningar.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt artikel 14.5 ska rätten till ersättning eller prissänkning enligt direktivet inte påverka resenärernas rättigheter enligt EU:s passagerarförordningar och internationella konventioner. Paketresedirektivet hindrar alltså inte resenären från att rikta krav mot den som är ansvarig enligt angivna förordningar och internationella konventioner. Som *Researrangörsföreningen i Sverige* och *Svenska Resebyråföreningen* framhåller påverkar direktivet inte ansvaret enligt förordningarna, konventionerna eller lagstiftning som genomför konventionerna i svensk rätt.

Att arrangören och transportören har ett parallellt ansvar var en utgångspunkt redan när 1992 års lag infördes. Det angavs nämligen att resenären kan kräva såväl arrangören som transportören (prop. 1992/93:95 s. 94). Någon uttrycklig reglering om detta finns inte i 1992

års lag. Någon sådan reglering behöver inte heller införas i den nya lagen.

Av artikel 14.5 sista meningen i direktivet framgår att ersättning eller prisavdrag som har beviljats enligt direktivet och ersättning eller prissänkning som beviljats enligt passagerarförordningarna och internationella konventioner ska dras av från varandra i syfte att undvika överkompensering. Att ersättningen ska försätta den skadelidande i samma ekonomiska situation som om den omständighet som föranleder ersättning inte hade inträffat är en allmän princip i svensk rätt (se Hellner m.fl., Skadeståndsrätt, 9 uppl., s. 331; jfr prop. 1975:12 s. 99). Det finns inte skäl att i den nya lagen reglera att ersättning som resenären beviljats enligt nämnda förordningar och konventioner ska dras av från ersättning som resenären beviljats enligt den nya lagen.

Regeringen delar utredningens bedömning att det inte i den nya lagen bör anges att ersättning som beviljats enligt lagen ska dras av från ersättning som beviljats enligt någon av passagerarförordningarna eller enligt en internationell konvention.

5.6.9 Assistans

Regeringens förslag: Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans om resenären befinner sig i svårigheter.

Om resenären uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat behovet av assistans, ska arrangören ha rätt att ta ut en avgift för assistansen. Avgiften ska vara skälig och får inte överstiga arrangörens faktiska kostnader.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utredningens förslag anges dock särskilt att skyldigheten finns när svårigheterna beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Utredningen föreslår vidare att det föreskrivs att assistansen kan bestå i att ge resenären information om hälso- och sjukvårdstjänster, om lokala myndigheter och om konsulärt bistånd eller att hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och att hitta alternativa researrangemang.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Allmänna reklamationsnämnden* för fram att det bör anges att arrangören utan onödigt dröjsmål alltid ska tillhandahålla resenären lämplig assistans och inte att skyldigheten finns även när svårigheterna beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. *Konsumentverket* vill att det klargörs vad som avses med att en resenär befinner sig i svårigheter. *Svensk Försäkring* anser att det bör föreskrivas att resenären vid behov av sjukvård i första hand bör kontakta försäkringsbolaget eller dess larmcentral för råd innan sjukvård söks.

Skälen för regeringens förslag: Enligt direktivet är arrangören skyldig att tillhandahålla resenären lämplig assistans när resenären befinner sig i svårigheter (artikel 16). Detta gäller även när svårigheterna beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Om resenären uppsåtligen eller genom vårdslöshet har orsakat sitt behov av assistans, har

arrangören, enligt direktivet, rätt att ta ut en skäligen avgift för assistansen. Avgiften får dock inte få överstiga arrangörens faktiska kostnader.

Konsumentverket undrar vilka svårigheter som ålägger arrangören en skyldighet att tillhandahålla assistans. Direktivet ger inte något besked om detta. Genom regleringen om vad assistansen huvudsakligen bör bestå i kan slutsatsen dras att det kan gälla situationer när resenären är i behov av hälso- eller sjukvård eller av någon anledning måste kontakta en lokal myndighet. Det kan också gälla situationer när resenären har råkat i svårigheter som berättigar till ekonomiskt konsulärt bistånd (se 6–8 §§ lagen [2003:491] om konsulärt ekonomiskt bistånd). Det kan dessutom gälla mer praktisk hjälp som att få tillgång till en telefon eller dator eller att hitta alternativa researrangemang (skäl 37). Direktivets reglering är inte uttömmande och även andra omständigheter kan innebära att assistans måste ges.

En reglering motsvarande direktivets bör införas i den nya lagen. I utredningens förslag finns även en föreskrift om att regleringen innefattar sådana situationer där svårigheterna beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Som *Allmänna reklamationsnämnden* påpekar finns det inte anledning att särskilt peka ut dessa situationer. Det kan inte råda något tvivel om att även nyssnämnda svårigheter ryms av bestämmelsen. Det finns därutöver inte anledning att tynga lagtexten med exempel om vad assistansen kan bestå i.

I många fall innebär det givetvis praktiska fördelar om resenären vid behov av sjukvård i första hand kontaktar försäkringsbolaget eller dess larmcentral för råd innan sjukvård söks. Direktivet ger dock inte något utrymme för att – som *Svensk Försäkring* föreslår – ta in bestämmelser om detta i den nya lagen.

5.6.10 Återkrav

Regeringens förslag: I den utsträckning en arrangör eller återförsäljare betalar ersättning till eller på något annat sätt kompenserar en resenär för fel i paketresan, ska arrangören eller återförsäljaren inträda i resenärens rätt till ersättning från den som orsakat felet.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har ingen invändning mot det. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* föreslår att det tydliggörs att återkravsretten inte behöver motsvara den prestation som den återkravsberättigade utgett utan i stället bör beskrivas som den rätt som resenären kan ha mot skadevällaren. *Svenska Resebyråföreningen* anser att förslaget kan leda till tillämpningssvårigheter, eftersom det saknas reglering av resejänstleverantörens ansvar i förhållande till arrangören eller en näringsidkare som ansvarar på samma sätt som en arrangör. *Sveriges Bussföretag* anser att förslaget är svårtolkat och kan leda till en oenhetlig rättstillämpning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt direktivet ska medlemsstaterna se till att en arrangör eller en återförsäljare som betalar ersättning, beviljar prissänkning eller fullgör sina övriga skyldigheter enligt direktivet har

rätt att begära gottgörelse från en tredje part som bidrog till den händelse som utlöste ersättningen, prissänkningen eller andra skyldigheter (artikel 22).

Det tidigare paketresedirektivet innehöll en regel om regressrätt mellan avtalsparter (artikel 5.1 andra meningen). Vid införandet av 1992 års paketreselag gjordes bedömningen att det saknas skäl att särskilt reglera regressrätten mellan arrangören, alternativt återförsäljaren, och de resetjänstleverantörer som arrangören eller återförsäljaren har ett avtalsförhållande med, eftersom regressrätten i dessa fall följer av allmänna rättsgrundsatsar och beror på vad som i det enskilda fallet har avtalats mellan arrangören och den som har utfört tjänsten. Någon sådan regel finns därför inte i 1992 års lag. (Se prop. 1992/93:95 s. 27 och 28.)

En viktig skillnad i förhållande till det tidigare direktivet är att det nya direktivets bestämmelser sträcker sig längre än till regressrätt mellan avtalsparter. Som utredningen konstaterar kan det finnas situationer då arrangören har det primära ansvaret för en skada som uppkommit på grund av en tredje part utan att arrangören enligt allmänna rättsgrundsatsar kan kräva ersättning från den tredje parten. Det finns alltså anledning att särskilt reglera rätten till återkrav i den nya lagen.

Två remissinstanser menar att förslaget kan leda till tillämpningssvårigheter. *Svenska Resebyråföreningen* reser särskilt frågan om hur resetjänstleverantörens ansvar förhåller sig till arrangörens ansvar. Resenären kan alltid vända sig mot arrangören med sina anspråk på grund av avtalet. Arrangörens ansvar gäller även för prestationer som ska fullgöras av någon annan. Arrangören kan alltså inte i något sammanhang hänvisa till att någon annan ansvarar för fel eller brister i vad resenären har rätt att fordra till följd av avtalet (se avsnitt 5.6.11; jfr även prop. 1992/93:95 s. 77). Lagen hindrar dock inte resenären från att vända sig direkt till en resetjänstleverantör för att söka kompensation på annan grund. Den hindrar inte heller att ett utomobligatoriskt krav framställs mot en tredje man. Syftet med direktivets reglering får anses vara att åstadkomma en ordning där arrangören kan övervältra den förlust som han eller hon gör vid fullgörandet av sitt primära ansvar i förhållande till resenären. Det ska alltså inte för slutresultatet spela någon roll vem resenären riktar sitt anspråk mot först. I vilken utsträckning arrangören kan kräva ersättning av den som har orsakat felet blir beroende av om resenären har rätt till ersättning från honom eller henne. Resenärens rätt kan vila på inom- eller utomobligatorisk grund. Det kan också vara fråga om rätt till ersättning för resenären enligt någon av EU:s passagerarförordningar, en internationell konvention eller en lag. I många fall kan dock arrangören och en resetjänstleverantör reglera sitt inbördes rättsförhållande på annat sätt.

Det går – som *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* pekar på – att tänka sig fall då resenärens rätt till ersättning inte motsvarar vad som har betalats av arrangören eller återförsäljaren. Det bör därför tydliggöras att arrangören eller återförsäljaren inträder i resenärens rätt till ersättning endast i den utsträckning denne utger ersättning eller på något annat sätt kompenserar en resenär för fel i paketresan.

5.7 Sammanlänkade researrangemang

Regeringens förslag: En näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang ska, innan resenären blir bunden av ett avtal om en resetjänst som leder till att ett sådant researrangemang uppkommer, informera resenären om

- att resenären inte kommer att omfattas av de regler som gäller för paketresor,
- att varje resetjänstleverantör ensam ansvarar för att fullgöra de resetjänster som leverantören ska utföra enligt respektive avtal, och
- i vilken utsträckning det som resenären har betalat för de resetjänster som tillsammans utgör ett sammanlänkat researrangemang kommer att omfattas av resegaranti enligt den föreslagna resegarantilagen, och vem som i så fall ansvarar för utbetalning av ersättning enligt resegarantin.

Informationen ska ges i ett standardformulär som fastställs av regeringen. Om det inte finns något standardformulär, ska den ges på ett klart och begripligt sätt.

Om den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte ger information till resenären eller inte ställer säkerhet enligt resegarantilagen ska vissa bestämmelser om ändringar innan paketresan påbörjas och om fullgörande av paketresan tillämpas i fråga om de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget.

Om en näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang åsidosätter sin skyldighet att ge information till resenären, ska näringsidkaren kunna åläggas sanktioner enligt marknadsföringslagen.

Om ingåendet av ett avtal om en resetjänst leder till att ett sammanlänkat researrangemang uppkommer, ska den näringsidkare som ingår avtalet ge information om avtalet till den näringsidkare som underlättar uppkomsten av researrangemanget.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningens förslag innebär att näringsidkaren i samtliga fall ska informera resenären på ett klart och tydligt sätt. Utredningen föreslår även att informationen ska avse under vilka förutsättningar resetjänsterna leder till ett sammanlänkat researrangemang. Utredningen föreslår vidare att en näringsidkares information till den näringsidkare som har underlättat det sammanlänkade researrangemanget ska ges utan dröjsmål.

Remissinstanserna: Remissinstanserna kommenterar inte förslaget särskilt.

Skälen för regeringens förslag

Allmänt om sammanlänkade researrangemang

En nyhet i det nya paketresedirektivet är att det även gäller sammanlänkade researrangemang. Direktivet föreskriver att näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang ska åläggas att ställa säkerhet för återbetalning av alla betalningar de mottar från resenärer i den mån en

resetjänst som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang inte fullgörs till följd av deras obestånd (artikel 19.1). Regeringen lägger i en särskild lagrådsremiss fram förslag till en ny resegarantilag som genomför direktivets krav i dessa delar. Direktivet innehåller också en bestämmelse som anger vad följderna blir när en näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang inte uppfyllt kraven på att ställa säkerhet (del av artikel 19.3).

Förhandsinformation

I artikel 19.2 i direktivet anges att en näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang är skyldig att informera resenären om vilka rättigheter han eller hon kommer att få genom avtalet. Resenären ska informeras om att han eller hon inte kommer att omfattas av de rättigheter som gäller uteslutande för paketresor och att varje resetjänstleverantör ensam ansvarar för det avtalsenliga fullgörandet av sina tjänster. Resenären ska också få information om vilket skydd vid obestånd som han eller hon får. Informationen ska ges innan resenären blir bunden av ett avtal om en resetjänst som leder till att ett sådant researrangemang uppkommer. Om det sammanlänkade researrangemanget omfattas av något av standardformulären i bilaga II till direktivet, ska informationen ges genom att tillhandahålla ett sådant formulär. Om det sammanlänkade researrangemanget inte omfattas av något av standardformulären i bilagan, ska näringsidkaren ge den information som formulären innehåller.

Bestämmelser som motsvarar direktivets krav på informationsskyldighet bör införas i den nya lagen. Regeringen avser att – på motsvarande sätt som för paketresor – i förordning fastställa formulären och föreskriva att Konsumentverket ska tillhandahålla information om dem och möjliggöra nedladdning av dem från sin webbplats (jfr avsnitt 5.4.1). Eftersom informationen ska ges enligt standardformulären, finns det inte skäl att ställa några särskilda krav på hur informationen ska ges. Det bör dock föreskrivas att, om det inte finns något standardformulär, ska informationen ges på ett klart och begripligt sätt.

Påföljder om förhandsinformation inte ges eller säkerhet enligt resegarantilagen inte ställs

Direktivet innehåller regler för det fall att den näringsidkare som underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte informerar resenären eller ställer säkerhet i enlighet med direktivets krav (artikel 19.3). I sådana fall ska de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 9 (som avser överlåtelse av paketresan) och 12 (som avser bl.a. avbeställning av paketresan) och i kapitel 4 (som avser fullgörande av paketresan) tillämpas när det gäller de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget.

En bestämmelse som motsvarar direktivets reglering bör införas i den nya lagen. För en resenär som avser att ingå ett avtal som kommer att leda till ett sammanlänkat researrangemang kan information om researrangemangets rättsliga karaktär vara av avgörande betydelse för beslutet att ingå avtalet. För resenären kan det också vara av stor betydelse om näringsidkaren ställer säkerhet för resenärens betalningar.

Sanktionen för en näringsidkares underlåtenhet att informera och att ställa säkerhet är att näringsidkaren i praktiken i många avseenden får samma skyldigheter som en arrangör har vid en paketresa.

Direktivet ställer ett generellt krav på att medlemsstaterna ska fastställa regler om effektiva, proportionella och avskräckande sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antas enligt direktivet (artikel 25). På motsvarande sätt som föreslås gälla för paketresor bör marknadsföringslagen tillämpas om den näringsidkare som genom förmedling eller på annat underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte informerar resenären i enlighet med vad som föreskrivs i lagen. Därigenom kommer regleringen av sammanlänkade researrangemang i den delen att motsvara vad som föreslås gälla för paketresor (se avsnitt 5.4.2).

Information mellan näringsidkare

Den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang ska, enligt direktivet, få besked från den näringsidkare som resenären ingår det andra avtalet med om att ett avtal har träffats (artikel 19.4). Denna regel syftar till att göra den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av det sammanlänkade researrangemanget varse om att ett sammanlänkat researrangemang har uppkommit så att näringsidkaren kan fullgöra sina skyldigheter. En motsvarande bestämmelse bör införas i den nya lagen. Det är givetvis angeläget att informationen ges i anslutning till att avtalet ingås. Direktivet innehåller dock ingen särskild tidsfrist för att ge informationen. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att det inte finns förutsättningar att kräva att informationen ska ges utan dröjsmål.

Direktivet innehåller inte någon bestämmelse om sanktioner för det fall näringsidkaren inte underrättar den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av det sammanlänkade researrangemanget om att avtal har träffats. Utredningen bedömer att efterlevnaden av regeln kommer att vara hög, eftersom att det finns en upparbetad relation mellan de näringsidkare som säljer resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang och därmed ett gemensamt intresse av att informera varandra om att avtal har ingåtts. Det kan också konstateras att resenärens rättsställning inte försämras av att informationen inte ges. Ingen remissinstans invänder mot utredningens bedömning. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det inte bör införas någon sanktion för det fallet att den aktuella informationen inte ges.

5.8 Skadestånd till följd av bokningsfel

Regeringens förslag: Resenären ska ha rätt till ersättning från en näringsidkare för den skada som resenären vid bokningen av en resetjänst som ingår i en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang drabbas av till följd av

- ett sådant tekniskt fel i ett bokningssystem som näringsidkaren ansvarar för, eller
- ett fel som görs vid en bokning som näringsidkaren har påtagit sig att utföra.

Resenären ska inte ha rätt till ersättning om felet beror på resenären eller på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Konsumentverket* pekar på att det är viktigt att uttrycken skadestånd och ersättning används konsekvent. *Allmänna reklamationsnämnden* för fram att det kommer att finnas betydande svårigheter att utreda och bevisa var ett tekniskt fel har uppstått, t.ex. vid länkningar mellan olika webbsidor.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 21 i direktivet ska medlemsstaterna se till att en näringsidkare är ansvarig för eventuella fel till följd av tekniska brister i bokningssystemet som kan tillskrivas näringsidkaren. De ska också se till att om näringsidkaren har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang, ska denne vara ansvarig för de fel som görs under bokningsprocessen.

I det första fallet torde det vara fråga om att bokningen på grund av ett tekniskt fel inte överensstämmer med resenärens beställning, t.ex. att bokningen avser fel avresedag eller någon annan resenär än den som uppgetts vid beställningen. Det andra fallet torde avse samma slags avvikelser i förhållande till beställningen, men där orsaken till felet inte är av teknisk natur, t.ex. att näringsidkaren i samband med ett besök av resenär på resebyrån av misstag har bokat ett annat hotell än det som resenären har beställt. Näringsidkaren ska dock, enligt direktivet, inte vara ansvarig för bokningsfel som kan tillskrivas resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Några motsvarigheter till direktivets bestämmelser finns inte i 1992 års lag. Möjligheterna att få ersättning för ett bokningsfel torde därmed i dag få avgöras enligt allmänna regler. Rättsförhållandet mellan resenären och näringsidkaren kan variera beroende på i vilken situation bokningen görs. Följderna av ett bokningsfel kan också variera. Den vanligaste följden torde dock vara att resenären får en resa som inte motsvarar vad han eller hon har beställt. Det är inte givet att en tillämpning av de allmänna reglerna alltid leder till att näringsidkaren är ansvarig på ett sätt som uppfyller direktivets krav.

Som *Allmänna reklamationsnämnden* för fram kan det i vissa fall vara svårt att visa var ett tekniskt fel har uppstått. En uttrycklig reglering av ansvaret innebär dock ett förtydligande av näringsidkarens ansvar för bokningsfel. Det bör därför införas bestämmelser om det i den nya lagen.

5.9 Tillsyn

Regeringens förslag: Konsumentverket ska utöva tillsyn över att denna lag följs.

Näringsidkaren ska lämna de upplysningar om verksamheten som Konsumentverket begär för tillsynen.

Konsumentverket ska ha rätt att för tillsynen göra inspektioner hos en näringsidkare och att ta del av de handlingar som behövs. Om

näringsidkaren inte lämnar upplysningarna eller tillhandahåller handlingarna, ska Konsumentverket ha rätt att förelägga näringsidkaren att fullgöra sin skyldighet. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite.

Om Konsumentverket har förelagt en näringsidkare att lämna en upplysning eller tillhandahålla en handling, ska beslutet få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Konsumentverket som rör tillsynen ska inte få överklagas. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår dock att den myndighet som regeringen bestämmer ska utöva tillsynen och att det särskilt ska föreskrivas att tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. Utredningen föreslår även att den som tillsynsmyndigheten utser ska ha rätt att göra inspektioner och ta del av handlingar.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 24 i direktivet ska medlemsstaterna se till att tillräckliga och effektiva resurser finns för att säkerställa att direktivet följs. Medlemsstaterna ska också fastställa sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som genomförs av direktivet och vidta alla åtgärder som krävs för att se till att de tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande (artikel 25).

I avsnitt 5.4.2 och 5.7 föreslås att marknadsföringslagen ska tillämpas om en arrangör eller en återförsäljare åsidosätter sin informations-skyldighet. Sådan information ska anses vara väsentlig (se 2 kap. 11 § och 5 kap. 4 § i förslaget till ny paketreselag). En motsvarande bestämmelse finns i 1992 års lag. Marknadsföringslagens sanktionsbestämmelser blir alltså tillämpliga om näringsidkaren brister i sina skyldigheter. Det innebär bl.a. att en näringsidkare, vars marknadsföring är otillbörlig, får förbjudas att fortsätta med denna eller med någon annan liknande åtgärd. En näringsidkare som vid sin marknadsföring låter bli att lämna väsentlig information får åläggas att lämna informationen. I fall som inte är av större vikt får Konsumentombudsmannen meddela ett föreläggande om förbud eller ett åläggande. Talan om förbud eller åläggande väcks annars vid Patent- och marknadsdomstolen. En sådan talan får väckas av Konsumentombudsmannen, en näringsidkare som berörs av marknadsföringen, eller en sammanslutning av bl.a. konsumenter eller näringsidkare. En näringsidkare som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot ett förbud eller ett åläggande kan även bli skyldig att betala skadestånd.

Den resenär som vill göra sina rättigheter enligt lagen gällande kan vända sig till allmän domstol. Konsumenter har också möjlighet att vända sig till Allmänna reklamationsnämnden för en kostnadsfri prövning av en tvist med en arrangör, en återförsäljare eller någon annan näringsidkare.

Enligt 21 § i 1992 års lag har Konsumentverket tillsyn över att lagen följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. I förarbetena till bestämmelserna anförs att det får ankomma på Konsumentverket att inom ramen för de befogen-

heter som lagen ger avgöra hur tillsynen lämpligast bör utformas. Det förutsätts att tillsynen omfattar bl.a. informationsreglerna, reglerna om hur avtal ska träffas samt utformningen och tillämpningen av avtalsvillkor. Främst får tillsynen betydelse på så sätt att Konsumentverket får bättre insyn i resemarknaden och underlag för åtgärder som kan förbättra konsumenternas situation på den marknaden. Verket får bl.a. underlag för marknadsundersökningar och informationsinsatser. Genom de möjligheter som verket har att göra känt vilka företag som bryter mot reglerna – t.ex. genom publicering av domar från Patent- och marknadsdomstolen där Konsumentombudsmannen (KO) eller verket har medverkat – får tillsynen också en viss betydelse i det enskilda fallet, även om tvångsmedel i stor utsträckning saknas (jfr prop. 1992/93:95 s. 54).

Konsumentverket, eller den som verket utser, har, enligt 1992 års lag, rätt att göra inspektioner för tillsynen hos arrangörer och återförsäljare och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer och återförsäljare har en skyldighet att lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen. Den arrangör eller återförsäljare som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar kan Konsumentverket förelägga att vid vite fullgöra skyldigheten. Om Konsumentverket har förelagt en arrangör eller en återförsäljare att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut får inte överklagas. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att reglerna om sanktioner och tillsyn i 1992 års lag uppfyller direktivets krav. Reglerna bör därför i sak i stora delar överföras till den nya lagen. I några avseenden bör dock regleringen ges en annan utformning än i 1992 års lag. Det kan inte anses nödvändigt att föreskriva i lagen att tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. Att detta ändå gäller följer av 9 § förvaltningslagen (2017:900). Den nya lagen kommer vidare till skillnad från 1992 års lag att innehålla regler om sammanlänkade researrangemang. De nya tillsynsbestämmelserna bör därför gälla i förhållande till näringsidkare generellt och alltså inte bara i förhållande till arrangörer och återförsäljare. 1992 års lag ger vidare en möjlighet för den som tillsynsmyndigheten utser att göra inspektioner och att ta del av handlingar som behövs för tillsynen. Regeringen bedömer att det inte finns skäl för tillsynsmyndigheten att överlåta den uppgiften på någon annan.

5.10 Följdändringar

Regeringens förslag: Distansavtalslagen ska inte omfatta avtal som omfattas av bestämmelserna om paketresor i den nya paketreselagen.

Sjölagens reglering av rätten att överlåta ett transportavtal ska inte gälla ett avtal som omfattas av bestämmelserna om paketresor i den nya paketreselagen.

I marknadsföringslagen ska en hänvisning i en informationsbestämmelse till 1992 års paketreselag ersättas med en hänvisning till den nya paketreselagen.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över utredningens förslag i denna del.

Skälen för regeringens förslag: I 2 kap. distansavtalslagen finns bestämmelser om avtal om varor och icke finansiella tjänster. Kapitlet gäller dock inte för avtal som omfattas av 1992 års lag (2 kap. 1 § andra stycket 8 distansavtalslagen). Undantaget har sin grund i artikel 3.3 g i konsumenträttighetsdirektivet där det anges att det direktivet inte ska tillämpas på avtal som omfattas av tillämpningsområdet för det tidigare paketresedirektivet. I artikel 27.2 i det nya paketresedirektivet anges att artikel 3.3 g i konsumenträttighetsdirektivet ska ersättas med ett undantag för avtal om paketresor enligt det nya paketresedirektivets definition (se avsnitt 5.3.2). I skäl 48 i det nya paketresedirektivet förklaras att enskilda resetjänster som är en del av ett sammanlänkat researrangemang omfattas av konsumenträttighetsdirektivet. Detta gäller dock inte om resetjänsterna på något annat sätt är undantagna från konsumenträttighetsdirektivets tillämpningsområde.

Med hänsyn till de ändringar av konsumenträttighetsdirektivet som beslutats inom ramen för det nya paketresedirektivet bör det nuvarande undantaget i distansavtalslagen ändras så att avtal som omfattas av bestämmelserna om paketresor enligt den nya paketreselagen omfattas av undantaget. Det innebär att bestämmelserna i 2 kap. distansavtalslagen kan vara tillämpliga i fråga om resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang. Detta gäller dock givetvis bara under förutsättning att bestämmelserna i övrigt är tillämpliga (t.ex. att det är fråga om en konsument) och att inget annat undantag är tillämpligt. Ett viktigt sådant undantag finns i 2 kap. 1 § fjärde stycket distansavtalslagen. Av det framgår att i fråga om avtal om transport av personer är bara två bestämmelser som avser de fall då distansavtalet ingås på en webbplats tillämpliga (bestämmelserna finns i 2 kap. 3 § tredje stycket och 2 kap. 9 § den lagen). Ett annat sådant undantag avser ångerrätten i fråga om avtal som avser kulturevenemang, idrottsevenemang eller någon annan liknande fritidsaktivitet, servering, catering eller någon annan liknande tjänst, inkvartering, varutransport eller biluthyrning, om näringsidkaren ska tillhandahålla tjänsten på en bestämd dag eller under en bestämd tidsperiod (2 kap. 11 § 12 den lagen).

I propositionen Skriftlighetskrav vid telefonförsäljning (prop. 2017/18:129) föreslår regeringen att ett skriftlighetskrav ska gälla vid telefonförsäljning av produkter och tjänster som omfattas av distansavtalslagen, när näringsidkaren har tagit initiativ till telefonkontakten. Eftersom avtal om paketresor inte omfattas av distansavtalslagen kommer skriftlighetskravet inte att gälla vid telefonförsäljning av paketresor. Något hinder mot att införa ett sådant krav för paketresor finns inte (se artikel 27 i paketresedirektivet som ändrar artikel 3.3 g i konsumenträttighetsdirektivet). Frågan har dock inte övervägts av utredningen och det finns därför inte beredningsunderlag att nu föreslå ett sådant krav. Det torde också vara ovanligt att paketresor säljs genom telefonförsäljning på näringsidkarens initiativ. Ingen remissinstans pekar heller på att det finns något problem på området. Regeringen utesluter

dock inte att det på sikt kan finnas anledning att överväga ett skriftlighetskrav även för paketresor. Regeringen avser att följa frågan.

I 15 kap. 8 § första stycket sjölagen (1994:1009) finns vissa begränsningar av rätten att överlåta ett transportavtal. Av andra stycket i samma paragraf framgår att första stycket inte gäller när 1992 års lag om paketresor är tillämplig på avtalet. Med anledning av att en ny paketreselag nu ersätter 1992 års lag bör bestämmelsen i andra stycket ändras så att det framgår att första stycket inte gäller när ett avtal omfattas av bestämmelserna om paketresor i den nya lagen.

I 1 § andra stycket första strecksatsen marknadsföringslagen anges att bestämmelser om marknadsföring finns i 1992 års paketreselag. Bestämmelsen bör ändras på det sättet att den i stället hänvisar till den nya lagen.

6 Boverkets tillsyn över intygsgivare återställs

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om intygsgivare i bostadsrättsföreningar och kooperativa hyresrättsföreningar. Föreskrifterna ska få gälla vem som får ges behörighet som intygsgivare, tillsyn över intygsgivare och disciplinära åtgärder mot intygsgivare.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: Innan en bostadsrättsförening upplåter lägenheter med bostadsrätt måste den upprätta en ekonomisk plan. Planen är en teknisk och ekonomisk beskrivning som ska utgöra underlag för en bedömning av föreningens ekonomiska situation. Den ska vara försedd med intyg från två intygsgivare som ska intyga att uppgifterna i planen är riktiga och att planen framstår som hållbar. Föreningen ska välja intygsgivare bland dem som Boverket har gett behörighet att verka som intygsgivare (3 kap. 3 § bostadsrättslagen [1991:614] och 9 § bostadsrättsförordningen [1991:630]).

Även s.k. kostnadskalkyl kan beskrivas som en preliminär och förenklad ekonomisk plan (prop. 2002/03:12 s. 31). Den upprättas när ett förhandsavtal ska tecknas avseende en framtida upplåtelse av bostadsrätt (5 kap. 3 § bostadsrättslagen).

Intygsgivare fyller även en funktion i upplåtelseformen kooperativ hyresrätt. Vid ombildning till kooperativ hyresrätt enligt ägarmodellen krävs det att en ekonomisk plan upprättas. Planen ska förses med intyg från två intygsgivare (4 kap. 3 § lagen [2002:93] om kooperativ hyresrätt). Bestämmelserna om intygsgivare i den lagen är utformade med bostadsrättslagen som förebild.

Boverket ska utöva tillsyn över intygsgivarnas verksamhet, se 9 § andra stycket bostadsrättsförordningen och 7 § förordningen (2002:106)

om kooperativ hyresrätt. En intygsgivares behörighet kan återkallas av Boverket, om intygsgivaren inte längre uppfyller kvalifikationskravet eller om han eller hon inte utför sina skyldigheter med tillräcklig omsorg. Om förseelsen är mindre allvarlig kan Boverket i stället meddela en varning (10 c § bostadsrättsförordningen och 8 c § förordningen om kooperativ hyresrätt).

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett avgörande den 8 maj 2017 prövat förutsättningarna för Boverket att meddela en intygsgivare varning med stöd av bostadsrättsförordningen (rättsfallet HFD 2017 ref. 22). I avgörandet konstaterar domstolen att bestämmelserna om disciplinära åtgärder är betungande för den enskilde och av offentlighetslig karaktär. Domstolen konstaterar vidare att något bemyndigande för regeringen att besluta om sådana föreskrifter inte finns i bostadsrättslagen. Enligt domstolen kan bestämmelserna inte anses vara verkställighetsföreskrifter. Mot denna bakgrund finner domstolen att bestämmelsen om varning i 10 c § bostadsrättsförordningen strider mot de normgivningsregler i regeringsformen som gällde vid paragrafens tillkomst och att den därför inte får tillämpas (numera 8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen).

Sammanfattningsvis innebär Högsta förvaltningsdomstolens avgörande att Boverket inte har rätt att vidta några disciplinära åtgärder mot en intygsgivare som inte uppfyller kvalifikationskravet eller som inte utför sina skyldigheter med tillräcklig omsorg enligt bostadsrättslagen. Boverkets tillsyn över intygsgivarna kan därmed inte fungera som avsett. Detsamma gäller för intygsgivare enligt lagen om kooperativ hyresrätt.

Intygsgivarna spelar en viktig roll som konsumentskydd för de blivande bostadsrättshavarna. De är de enda utomstående som gör en saklig granskning av den ekonomiska planen. Intygsgivarnas granskning utgör därför ett viktigt skydd mot ekonomiskt ohållbara bostadsprojekt (jfr prop. 2002/03:12 s. 41). För att säkerställa en hög kvalitet och för att upprätthålla förtroendet för regelverket är det av stor betydelse att intygsgivare omfattas av tillsyn. Det finns alltså anledning att vidta de lagstiftningsåtgärder som behövs för att Boverkets tillsyn ska återställas.

Med hänsyn till att intygsgivarna för närvarande står utan en effektiv tillsyn bör en snabb, bra och enkel lösning väljas. Det mest ändamålsenliga är att i bostadsrättslagen och lagen om kooperativ hyresrätt införa bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter i frågan. Bemyndigandena bör ge regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare. För att säkerställa att de aktuella bestämmelserna i bostadsrättsförordningen och förordningen om kooperativ hyresrätt blir giltiga avser regeringen att, med stöd av de nya bemyndigandena, utfärda motsvarande bestämmelser på nytt.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya paketreselagen och följdändringarna till den lagen ska träda i kraft den 1 augusti 2018. Genom den nya lagen ska 1992 års lag om paketresor upphävas.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Ändringarna i bostadsrättslagen och lagen om kooperativ hyresrätt ska träda i kraft den 1 augusti 2018.

Utredningens och promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I utredningen och promemorian föreslås att lagarna ska träda i kraft den 1 juli 2018.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser yttrar sig inte särskilt över utredningens och promemorians respektive förslag i denna del. Enligt *Stockholms tingsrätt*, *Patent- och marknadsdomstolen*, skulle det vara värdefullt om det framgår vad som gäller beträffande en resa som omfattas av flera avtal i den situationen att något av avtalen har ingåtts före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag

Den nya paketreselagen och följdändringar

Enligt artikel 28 i direktivet ska medlemsstaterna tillämpa direktivets bestämmelser från och med den 1 juli 2018. Den nya lagen och följdändringarna till den lagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till de återstående leden i lagstiftningsprocessen bör detta kunna ske den 1 augusti 2018, då 1992 års lag om paketresor ska upphöra att gälla.

Av allmänna principer följer att den nya lagen och ändringarna i sjölagen och distansavtalslagen endast kommer att bli tillämpliga på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. Enligt den nya lagen kan i en paketresa – vilket *Stockholms tingsrätt*, *Patent- och marknadsdomstolen*, uppmärksammar – ingå flera enskilda avtal om resetjänster. Det kan förekomma att ett eller flera resetjänstavtal har träffats före ikraftträdandet, medan paketreseavtalet ingås efter ikraftträdandet. Det syfte som bär upp de allmänna principerna är att om lagstiftningen skulle ges retroaktiv verkan, skulle det innebära att en av parterna i ett avtalsförhållande ges en fördel eller en nackdel som inte fanns med i bedömningen när avtalet ingicks. Eftersom ett paketreseavtal kan bestå av en kombination av flera avtal som vart och ett är nödvändigt för att en paketresa ska uppkomma, måste principerna uppfattas så att vart och ett av avtalen måste ha uppkommit efter ikraftträdandet för att det ska kunna vara en del i en paketresa. Detsamma gäller i fråga om resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang.

Det bör i den nya paketreselagen, sjölagen och distansavtalslagen införas övergångsbestämmelser om att äldre föreskrifter ska tillämpas i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Boverkets tillsyn över intygsgivare

Även de föreslagna ändringarna i bostadsrättslagen och lagen om kooperativ hyresrätt bör träda i kraft den 1 augusti 2018. Förslagen syftar till att åtgärda en oavsiktlig lucka avseende tillsynen över intygsgivare. Det är viktigt att ändringarna börjar gälla så snart som möjligt.

Förslagen bör inte ges någon retroaktiv verkan. Det innebär att Boverket inte kan återkalla behörigheten eller meddela varning för en intygsgivare för brister i tiden före det att ändringarna träder i kraft.

Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser i denna del.

8 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen som rör en ny paketreselag innebär ett förstärkt skydd för resenärer som köper paketresor eller sammanlänkade researrangemang. Förslagen minskar kostnaderna och hindren för gränsöverskridande handel, vilket förväntas öka det gränsöverskridande utbudet av resetjänster. I vart fall på sikt får det antas leda till en bättre konkurrens på den inre marknaden. En annan förväntad konsekvens av förslagen är att kostnaderna och de ekonomiska riskerna för resenärer minskar och att färre resenärer upplever problem under resan. Samtidigt kommer förslagen att medföra ökade kostnader för företagen. De ökade kostnaderna består främst i högre krav på att ge information till resenärerna.

För det allmänna bedöms förslagen medföra begränsade merkostnader. Konsumentverket kommer att ha ett initialt behov av informations- och utbildningsinsatser. Kostnadsökningarna ryms inom befintliga anslag.

Förslagen som rör Boverkets tillsyn innebär att verket får utöva tillsyn över intygsgivare i enlighet med det som har varit lagstiftarens avsikt. Förslagen påverkar inte tillsynens innehåll eller vilka disciplinära åtgärder som ska finnas. Några statsfinansiella konsekvenser uppkommer inte.

Utredningens och promemorians bedömning överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna instämmer i utredningens och promemorians respektive bedömning eller har ingen invändning mot dem. *Regelrådet* finner att den konsekvensutredning som görs av Paketreseutredningen uppfyller kraven i 6 och 7 §§ i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Rådet konstaterar dock att det finns brister i utredningens redovisning av förslagets påverkan på företagens administrativa kostnader och verksamhet. *Näringslivets Regelnämnd* anser att utredningens konsekvensbeskrivning är bristfällig och behöver kompletteras. Nämnden framhåller bl.a. att det saknas en närmare beskrivning av hur den svenska resemarknaden ser ut och hur olika typer av företag påverkas av de föreslagna reglerna i form av kostnader och påverkan på konkurrens-

förhållandena. *Svensk Sjöfart* pekar på att utvidgningen av tillämpningsområdet och den utökade informationsskyldigheten kommer att innebära ökade kostnader för reseföretagen.

Skälen för regeringens bedömning

En ny paketreselag

Förslagen avser genomförande av ett EU-direktiv som fullharmoniserar marknaden för paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Resenärerna kommer att få större möjligheter att fatta medvetna beslut om köp av resetjänster och andra kringtjänster som t.ex. försäkringar. Enhetliga regler i EU minskar kostnaderna och hindren för gränsöverskridande handel, vilket förväntas öka det gränsöverskridande utbudet av resetjänster. I vart fall på sikt får det antas leda till en bättre konkurrens på den inre marknaden. En annan förväntad konsekvens av förslagen är att kostnaderna och de ekonomiska riskerna för resenärer minskar och att färre resenärer upplever problem under resan.

Samtidigt kommer förslagen – vilket *Svensk Sjöfart* för fram – att innebära vissa ökade kostnader för företagen. EU-kommissionen har i den ursprungliga konsekvensanalysen uppskattat att den s.k. fullgörandekostnaden – dvs. kostnaden för ett företag att leva upp till direktivet – är mellan 7,5 och 9,5 euro per paketresa, COM(2013) 512. När det gäller de delar av direktivet som genomförs genom denna lagrådsremiss, bedömer regeringen att kostnaderna till stor del består i ytterligare kostnader för att ge information till resenärerna genom de särskilda standardinformationsformulär som ska användas. Många företag måste anpassa sina datasystem efter det nya regelverket och ta fram nya rutiner. Mot detta bör ställas att förslagen – som berörs ovan – kommer att underlätta för företag som är verksamma på den inre marknaden och förbättra förutsättningarna för gränsöverskridande försäljning av resor.

Näringslivets Regelnämnd och *Regelrådet* anser att utredningens konsekvensutredning har brister. Regeringen konstaterar att det finns betydande svårigheter att kartlägga vilka konsekvenser direktivet kommer att få – detta gäller särskilt om analysen ska göras för olika typer av företag. Som EU-kommissionen anger i sin konsekvensanalys är konsekvenserna beroende av hur företagen kommer att anpassa sina affärsmodeller efter de nya reglerna. Det bör dessutom uppmärksammas att direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv och endast i begränsad utsträckning lämnar utrymme för andra nationella regleringar än de som följer av direktivets bestämmelser. I de fall direktivet ger medlemsstaterna handlingsutrymme innebär regeringens förslag och bedömningar inga ytterligare administrativa bördor för företagen. Det kan mot denna bakgrund inte anses nödvändigt att komplettera konsekvensutredningen.

För det allmänna bedöms förslagen medföra begränsade merkostnader. Ett initialt behov av informations- och utbildningsinsatser från Konsumentverkets sida kommer att finnas. Konsumentverkets tillsynsansvar kommer inte att förändras på annat sätt än att de regler som verket ska övervaka efterlevnaden av förändras. Denna förändring är så begränsad att den ryms inom de befintliga ekonomiska ramarna. Förslagen bedöms inte innebära några ökade kostnader för konsumentvägledare, Allmänna reklamationsnämnden eller domstolarna.

Förslagen bedöms inte innebära några negativa effekter för företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt. De bedöms inte ha någon påverkan på vare sig jämställdheten mellan män och kvinnor eller möjligheten att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte ha några sociala eller miljömässiga konsekvenser.

Boverkets tillsyn över intygsgivare

Det finns för närvarande ett sjuttiofem behöriga intygsgivare. De föreslagna lagändringarna är av tekniskt slag och påverkar inte omfattning av eller innehållet i tillsynen över intygsgivare. De påverkar inte heller vilka disciplinära åtgärder som kan användas vid tillsynsarbetet. Förslagen är endast avsedda att återställa rättsläget till det som var lagstiftarens avsikt vid regelverkets tillkomst.

Förslagen medför inte någon ökad måltillströmning till domstolarna, jämfört med läget före Högsta förvaltningsdomstolens avgörande. Förslagen bedöms inte heller i övrigt medföra några statsfinansiella konsekvenser. Förslagen har inte någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män. De strider inte mot de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Några särskilda informationsinsatser behövs inte.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till paketreselag

Lagen är ny och ersätter lagen (1992:1672) om paketresor (1992 års lag). Genom lagen genomförs delvis Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG. Den nya lagen genomför direktivets civilrättsliga bestämmelser. Lagen innehåller även vissa bestämmelser om marknadsrättsliga påföljder och om tillsyn. Direktivets bestämmelser om skydd för resenärer vid obestånd kommer att genomföras genom en ny resegarantilag.

Lagen inleds med bestämmelser som anger lagens tillämpningsområde och vad som gäller för avtalsvillkor som avviker från lagen (1 kap.). Det första kapitlet innehåller också definitioner. Därefter följer tre kapitel som bara gäller för paketresor: paketreseavtalet och information om paketresan (2 kap.), ändringar innan paketresan påbörjas (3 kap.) och fullgörande av paketresan (4 kap.). Sedan finns bestämmelser om sammanlänkade researrangemang (5 kap.). I det avslutande kapitlet regleras frågor om tillsyn (6 kap.).

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller för paketresor som näringsidkare säljer eller erbjuder till försäljning och för sammanlänkade researrangemang som näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av.

Lagen gäller inte för paketresor och researrangemang som

1. varar kortare än 24 timmar och som inte innefattar övernattnig,
2. anordnas utan vinstsyfte, tillfälligt och för en avgränsad grupp resenärer, eller
3. köps av en resenär som är näringsidkare med ett avtal om anordnande av affärsresor som grund.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Den motsvaras delvis av 1 och 2 §§ i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 2.1 och 2.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.1.

Av *första stycket* framgår att lagen är tillämplig på paketresor som näringsidkare säljer eller erbjuder till försäljning och på sammanlänkade researrangemang som näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av.

Vad som menas med en paketresa och ett sammanlänkat researrangemang anges i 3 respektive 4 §. Uttrycken resenär och näringsidkare definieras i 5 § 1 respektive 2.

En förutsättning för att en paketresa ska omfattas av lagen är att en näringsidkare säljer den eller erbjuder den till försäljning. Det senare uttrycket är mer begränsat än marknadsför, som används i 1992 års lag. Som exempel kan nämnas att näringsidkaren tillhandahåller en webbplats eller något annat försäljningsställe där bokning av resorna kan göras. Reklamkampanjer som genomförs utan att resorna faktiskt finns till försäljning, t.ex. för att väcka intresse inför en framtida försäljning av resor till ett nytt resmål, innebär inte att resorna erbjuds till försäljning. Regleringen innebär att lagen tillämpas även på den situation som föregår ingåendet av avtalet. Det är i första hand fråga om bestämmelser som reglerar den information som ska ges till resenären innan avtal ingås.

För att sammanlänkade researrangemang ska omfattas av lagens tillämpningsområde krävs att de genom förmedling eller på annat sätt underlättas av en näringsidkare. Det kan ske på flera olika sätt. Det kan exempelvis vara fråga om att näringsidkaren, tillsammans med bokningsbekräftelsen på en flygresa, skickar med ett erbjudande till resenären om att boka ytterligare en resetjänst som finns tillgänglig på det valda resmålet, t.ex. en hotellvistelse, med en länk till en annan näringsidkares webbplats där bokningen kan göras (skäl 13 i direktivet).

I *andra stycket* anges undantagen från lagens tillämpningsområde.

Enligt *punkten 1* gäller lagen inte för paketresor och sammanlänkade researrangemang som varar kortare än 24 timmar och som inte innefattar övernattnig. Den tid som avtalet anger är avgörande vid bedömningen av hur lång tid resan varar. Lagen ska alltså inte tillämpas om en resa överskrider tidsgränsen på grund av att en transport blir försenad. Oberoende av resans längd ska lagen dock tillämpas om paketresan eller det sammanlänkade researrangemanget innefattar övernattnig. Med

övernattnig avses separat ordnad inkvartering. Den omständigheten att en bussresa sker helt eller delvis nattetid innebär inte i sig att det är fråga om en sådan övernattnig som avses i bestämmelsen (jfr prop. 1992/93:95 s. 64).

Enligt *punkten 2* gäller lagen inte för paketresor och researrangemang som anordnas utan vinstsyfte, tillfälligt och för en avgränsad grupp resenärer. För att undantaget ska vara tillämpligt krävs att samtliga angivna villkor är uppfyllda. Resor som anordnas utan vinstsyfte högst några gånger per år av välgörenhetsorganisationer, idrottsklubbar eller skolor för deras medlemmar eller elever, och som inte erbjuds till allmänheten, faller därmed utanför lagens tillämpningsområde (skäl 19 i direktivet). Vid bedömningen av om anordnandet av resan skett utan vinstsyfte finns det ofta anledning att jämföra resans inköpspris med vad resenärerna har fått betala för resan. Om en förening erbjuder sina medlemmar att åka på en resa mot en ersättning som motsvarar föreningens kostnader för anordnandet av resan, bör utgångspunkten vara att anordnandet skett utan vinstsyfte. Bedömningen kan dock utfalla annorlunda om det finns omständigheter som talar för att föreningen tar betalt för resorna genom medlemsavgiften. Det krävs vidare att erbjudandet av paketresan eller förmedlandet eller underlättandet av det sammanlänkade researrangemanget har skett tillfälligt. Vad som är att uppfatta som tillfälligt kan bero på hur ofta paketresan eller researrangemanget anordnas och hur regelbundet det sker. Om paketresan eller researrangemanget anordnas högst ett par gånger per år, får det anses ha skett tillfälligt. Även paketresor och researrangemang som anordnas återkommande kan alltså omfattas av undantaget, förutsatt att de inte anordnas oftare än så. Direktivet anger inte hur många personer ett erbjudande eller underlättande får rikta sig till för att det ska omfatta en avgränsad grupp resenärer. Någon form av avgränsning mot allmänheten behöver dock ske, t.ex. genom medlemskap i en förening eller liknande.

Enligt *punkten 3* gäller lagen inte för paketresor och researrangemang som köps av en resenär som är näringsidkare med ett avtal om anordnande av affärsresor som grund. Genom regeln i denna punkt undantas vissa affärsresor från lagens tillämpningsområde. Det kan exempelvis vara fråga om att ett företag tecknat ett avtal med en resebyrå om bokning av resetjänster. De resor som bokas med avtalet som grund omfattas inte av lagen.

Definitioner

2 § Med *resetjänst* avses i lagen

1. passagerartransport,
2. inkvartering som inte utgör en integrerad del av en passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,
3. uthyrning av en bil eller av en motorcykel som kräver körkort med behörigheten A, eller
4. en turisttjänst som inte utgör en integrerad del av en resetjänst som avses i 1–3.

I paragrafen anges vad som avses med en resetjänst. Paragrafen motsvaras delvis av 2 § första stycket 1 och tredje stycket i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 3.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.4.

Resetjänsterna delas in i fyra olika typer: passagerartransport, inkvartering som inte utgör en integrerad del av en passagerartransport och som inte är för bostadsändamål, uthyrning av vissa fordon och turisttjänster som inte utgör en integrerad del av någon av de andra typerna av resetjänster.

I *punkten 1* anges att passagerartransport är en resetjänst. Passagerartransporten kan ske med flyg, buss, tåg eller båt, eller på något annat sätt.

I *punkten 2* anges att inkvartering är en resetjänst. Det finns dock två undantagssituationer. Den första är när inkvartering tillhandahålls som en del av en passagerartransport, t.ex. sovhytt i ett tåg eller på en båt. För att undantaget ska vara tillämpligt krävs att det är tydligt att transportinslaget dominerar (skäl 17 i direktivet). Om transportinslaget inte dominerar utan resans huvudsakliga syfte är ett annat, anses inkvarteringen däremot vara en resetjänst i sig. Den andra undantagssituationen avser inkvartering som är för bostadsändamål. Det kan vara fråga om boende i samband med en långvarig språkkurs eller utbytesstudier (skäl 17). Däremot är en inkvartering som sker i anslutning till en språkkurs, som endast varar några veckor, att anse som en inkvartering som inte är för bostadsändamål.

I *punkten 3* anges att uthyrning av en bil eller av en motorcykel som kräver körkort för behörighet A är en resetjänst. Med bil avses detsamma som i 2 § lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner. Det innebär att såväl personbilar som lastbilar och bussar omfattas. De motorcyklar som avses är sådana som kräver körkort med behörighet A, se 2 kap. 5 § körkortslagen (1998:488).

I *punkten 4* anges att en turisttjänst som inte utgör en integrerad del av en resetjänst som avses i punkterna 1–3 är en resetjänst. Det kan vara fråga om inträden till konserter, idrottsevenemang eller evenemangsparker, utflykter, guidade turer, liftkort, spabehandlingar eller uthyrning av sportutrustning. Utbildnings-, hälso- och sjukvårdstjänster kan som utgångspunkt inte anses utgöra turisttjänster. Inte heller anses finansiella tjänster, t.ex. reseförsäkringar, vara turisttjänster. En avgränsning görs mot turisttjänster som är en integrerad del av någon annan resetjänst, t.ex. transport av bagage som en del av en guidad tur eller transfer till eller från ett hotell, måltider, drycker och städning som tillhandahålls som en del av en inkvartering, eller tillgång till utrymmen inom anläggningen såsom simbassäng, bastu, spa eller gym för hotellgäster (skäl 17).

3 § Med *paketresa* avses i lagen en kombination av minst två olika typer av resetjänster som avser samma resa, om

1. resetjänsterna sätts ihop av en näringsidkare innan ett avtal om samtliga resetjänster ingås, eller

2. resetjänsterna i annat fall

a) köps från ett enda försäljningsställe, om resetjänsterna har valts innan resenären accepterar betalningsskyldighet,

b) säljs, erbjuds eller debiteras till ett gemensamt pris,

c) säljs eller marknadsförs som en paketresa eller som en resa med en liknande beteckning,

d) sätts ihop efter att det har ingåtts ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av resetjänster, eller

e) köps från olika näringsidkare genom ett länkat bokningsförfarande på internet, där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress förs över från den näringsidkare som det första avtalet ingås med till en eller flera andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de näringsidkarna inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades.

För att en kombination av en resetjänst som avses i 2 § 1–3 och en eller flera resetjänster som avses i 2 § 4 ska vara en paketresa krävs att den eller de senare resetjänsterna utgör en betydande del av värdet på eller på något annat sätt ett väsentligt inslag i kombinationen och att dessa resetjänster köps eller väljs innan fullgörandet av resetjänsten som avses i 2 § 1–3 har inletts.

I paragrafen anges vad som avses med en paketresa. Den motsvarar delvis 2 § i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 3.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.2.

I *första stycket* anges de grundläggande förutsättningarna för att en paketresa ska uppkomma. Det krävs att det är fråga om en kombination av minst två olika typer av resetjänster. En kombination som innehåller en tågresa och en flygresa kan därmed – till skillnad från en kombination av en flygresa och uthyrning av en bil – aldrig utgöra en paketresa. De fyra olika typerna av resetjänster anges i 2 §. Ett ytterligare krav är att samtliga resetjänster i kombinationen ska avse samma resa. Syftet är att undvika att olika resetjänster behandlas som en paketresa bara för att de bokas vid samma tillfälle, trots att de avser olika resor. Det krävs dock inte att resetjänsterna är avpassade efter varandra. En flygresa till en viss destination med inkvartering på en närliggande ort kan alltså avse en och samma resa, trots att det inte finns något avtal om transport däremellan. Detsamma gäller en tågresa till ett visst resmål med incheckning på ett hotell först några dagar efter ankomsten. En resa i lagens mening behöver inte innefatta passagerartransport (jfr prop. 1992/93:95 s. 21). Till en resa kan alltså räknas även kombinationer av resetjänster som inte innefattar passagerartransport, t.ex. en hotellvistelse och hyra av bil.

Bedömningen av om förutsättningarna enligt paragrafen är uppfyllda sker på objektiva grunder. Meddelanden eller friskrivningar från en näringsidkare med innebörden att han eller hon säljer separata resetjänster är alltså utan verkan (jfr artikel 23.1 i direktivet).

I *punkten 1* behandlas den första kategorin av paketresor – när en och samma näringsidkare sätter ihop minst två olika typer av resetjänster innan ett avtal om alla tjänsterna ingås. I många fall är paketresans innehåll förutbestämt. I andra fall har innehållet bestämts av näringsidkaren och resenären gemensamt, eller bara av resenären. Det saknar alltså betydelse på vems initiativ det skett. Till skillnad från regleringen i 1992 års lag krävs det inte att näringsidkaren har lagt ner något särskilt arbete på att sätta ihop resetjänsterna (jfr prop. 1992/93:95 s. 62 och 63).

En andra kategori av paketresor behandlas i *punkten 2*. Den gäller i fall där resetjänsterna tillhandahålls eller anskaffas på något av de sätt som behandlas i punkterna a–e och som inte omfattas av punkten 1. Det kan vara fråga om sådana fall där separata avtal om resetjänsterna ingås med olika resetjänstleverantörer. Det kan även vara fråga om att separata avtal

ingås med samma näringsidkare. De situationer som behandlas i punkterna a–d kan avse försäljning eller marknadsföring i affärslokaler, på internet eller per telefon. Punkten e gäller dock bara internetköp. Flera av punkterna kan i vissa situationer vara tillämpliga samtidigt. Det är givetvis tillräckligt att en av punkterna är tillämplig för att det ska vara fråga om en paketresa.

Punkten a behandlar den situationen att resetjänsterna köps inom ramen för samma bokningsförfarande. Avgörande är att resetjänsterna har valts innan resenären förbinder sig att betala. Det krävs alltså inte att betalning för resetjänsterna sker i anslutning till bokningen. Bokningen måste dock vara bindande. Det kan vara fråga om att resenären vid ett besök på en webbplats lägger olika resetjänster i sin varukorg och därefter slutför bokningen. Resetjänsterna ska ha köpts från ett enda försäljningsställe. Enligt artikel 3.15 i direktivet avses med försäljningsställe en fast eller rörlig affärslokal, eller en webbplats eller liknande försäljningsplats online. Även telefonförsäljning kan ske från ett försäljningsställe. Om flera webbplatser eller försäljningsplatser online presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats, är de att anse som en försäljningsplats.

Enligt *punkten b* är det en paketresa om resetjänsterna säljs, erbjuds eller debiteras till ett gemensamt pris. Det saknar betydelse om priset för de enskilda resetjänsterna specificeras, så länge ett sammanräknat pris presenteras för resenären.

Av *punkten c* framgår att det är en paketresa om resetjänsterna säljs eller marknadsförs som en paketresa eller som en resa med en liknande beteckning som anger att det finns ett nära samband mellan de berörda resetjänsterna. Det kan vara fråga om beteckningar som charterresa, all inclusive, kombinerat erbjudande eller totalarrangemang (jfr skäl 10 i direktivet).

Enligt *punkten d* kan även resetjänster som sätts ihop i efterhand utgöra en paketresa. Till skillnad mot vad som föreskrivs i 1992 års lag behöver paketresan alltså inte ha utformats innan avtalet träffas. Det kan exempelvis vara fråga om paketresor i presentkortform eller en hotellvistelse där det i priset ingår att resenären på resmålet ges möjlighet att välja bland olika resetjänster såsom t.ex. ansiktsbehandlingar och massage.

Enligt *punkten e* uppkommer en paketresa om resetjänsterna köps från olika näringsidkare genom ett länkat bokningsförfarande på internet. Vid förfarandet förs resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress över från den näringsidkare som det första avtalet ingås med till en eller flera andra näringsidkare. För att en paketresa ska uppkomma ska avtal ingås med den eller de näringsidkarna inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades. Det kan handla om fall där resenären först bokar en flygresor av en näringsidkare och sedan uppmanas att besöka en annan näringsidkares webbplats för att där boka en hotellvistelse. Om resenären vid köpet av hotellvistelsen inte behöver ange sitt namn, sina kreditkortsuppgifter och sin e-postadress, kommer ingåendet av det andra avtalet att innebära att en paketresa har uppkommit. Det krävs att samtliga uppgifter om resenären som anges i bestämmelsen förs över, dvs. resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress. Om någon av uppgifterna saknas, kan det i stället vara fråga

om ett sammanlänkat researrangemang (se 4 §). Om det andra avtalet ingås senare än inom 24 timmar, uppkommer inte någon paketresa.

I *andra stycket* anges i vilka fall en kombination av två olika typer av resetjänster, där en eller flera resetjänster är turisttjänster, utgör en paketresa. I ett sådant fall krävs att turisttjänsten eller turisttjänsterna står för en betydande del av värdet på kombinationen eller att den eller de på något annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen. Enligt direktivet bör en eller flera turisttjänster som utgör 25 procent eller mer av resetjänsternas samlade värde anses stå för en betydande del av värdet (skäl 18 i direktivet). Ett skäl till att en turisttjänst ska anses utgöra ett väsentligt inslag i kombinationen kan vara att turisttjänsten är framträdande i marknadsföringen av kombinationen. Även andra omständigheter kan ha betydelse för om turisttjänsten utgör ett väsentligt inslag i kombinationen. Till exempel kan en kombination av en flygresor och en biljett till en fotbollsmatch vara en paketresa, om syftet med resan är att gå på fotbollsmatchen. Ett ytterligare krav är att turisttjänsten eller turisttjänsterna ska ha valts ut och köpts innan den andra resetjänsten har börjat fullgöras. Om resenären efter incheckning på ett hotell köper till ytterligare tjänster, t.ex. en guidad utflykt, som alltså inte ingår i det ursprungliga avtalet, utgör detta inte någon paketresa, även om resetjänsterna debiteras till ett gemensamt pris vid utcheckning (jfr punkten 2 b).

4 § Med *sammanlänkat researrangemang* avses i lagen ett arrangemang som innehåller minst två olika typer av resetjänster som, utan att vara en paketresa, avser samma resa där resetjänsterna köps genom separata avtal med en eller flera resetjänstleverantörer, om en näringsidkare

1. genom förmedling eller på annat sätt underlättar resenärens separata val och betalningar av resetjänsterna vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe, eller

2. på ett riktat sätt förmedlar eller på något annat sätt underlättar ett köp av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare och avtalet om den resetjänsten ingås inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades.

För att en resetjänst som avses i 2 § 1–3 och en eller flera resetjänster som avses i 2 § 4 ska vara ett sammanlänkat researrangemang krävs att den eller de senare resetjänsterna utgör en betydande del av värdet på researrangemanget eller på något annat sätt ett väsentligt inslag i det.

I paragrafen anges vad som avses med ett sammanlänkat researrangemang. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 3.5 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.3.

I *första stycket* anges under vilka förutsättningar ett sammanlänkat researrangemang kan uppkomma. Ett grundläggande krav är att researrangemanget ska innehålla minst två olika typer av resetjänster som, utan att vara en paketresa, avser samma resa. Först måste man komma fram till att det inte är fråga om en paketresa. Därefter kan ställning tas till om resetjänsterna utgör ett sammanlänkat researrangemang. För att ett sådant researrangemang ska uppkomma krävs att resetjänsterna köps genom separata avtal med en eller flera resetjänstleverantörer och att de avser samma resa. Kravet på att resetjänsterna ska avse samma resa behandlas i författningskommentaren till 3 §. En

ytterligare förutsättning enligt paragrafen är att ett underlättande har skett av en näringsidkare på något av de sätt som beskrivs i punkterna 1 och 2. I många fall är näringsidkaren en resebyrå, som inte utför någon av resetjänsterna som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Det finns dock inget som hindrar att näringsidkaren är en resetjänstleverantör. De situationer som behandlas i punkterna 1 och 2 kan avse försäljning eller marknadsföring såväl i affärslokaler eller per telefon som på internet. Bedömningen av om förutsättningarna för ett sammanlänkat researrangemang är uppfyllda görs på objektiva grunder. Meddelanden eller friskrivningar från en näringsidkare med innebörden att han eller hon endast säljer separata resetjänster är alltså utan verkan (jfr artikel 23.1 i direktivet).

Punkten 1 behandlar den situationen att näringsidkaren genom förmedling eller på annat sätt underlättar resenärens separata val och betalningar av resetjänsterna vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe. Ett sammanlänkat researrangemang enligt den här punkten skiljer sig från en paketresa framför allt genom att resetjänsterna väljs och betalas separat. Det är alltså fråga om separata bokningsförfaranden. Det kan exempelvis gälla när näringsidkaren, efter att resenären förbundit sig att betala för en flygresa, erbjuder resenären att boka en hotellvistelse för samma tidsperiod. Om resenären väljer de olika typerna av resetjänster – dvs. flygresan och hotellet i det nyssnämnda exemplet – innan han eller hon förbinder sig att betala, är det i stället fråga om en paketresa (se 3 § första stycket 2 a). Eftersom det enligt den aktuella punkten krävs att underlättandet sker vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe uppkommer det inte något sammanlänkat researrangemang om resenären bokar en flygresa på en resebyrå och därefter lämnar lokalen för att sedan återvända dagen därpå och boka en hotellvistelse för samma resa. Vad som menas med ett försäljningsställe behandlas i författningskommentaren till 3 §.

Enligt *punkten 2* krävs att näringsidkaren på ett riktat sätt har förmedlat eller på något annat sätt har underlättat ett köp av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare och ett avtal med den näringsidkaren ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades. Kravet på att det ska ha skett ett köp av minst en ytterligare resetjänst innebär att förmedlandet eller underlättandet måste ske i anslutning till en bokning av en första resetjänst. Bestämelsen undantar alltså information eller marknadsföring av resetjänster som inte är direkt knuten till en bokningssituation. Det kan vara fråga om ett sammanlänkat researrangemang när resenären, i samband med bokningsbekräftelsen, får en länk till en annan näringsidkares webbplats, där en eller flera ytterligare bokningar görs (skäl 13 i direktivet). Den andra näringsidkaren kan vara en resebyrå eller en resetjänstleverantör. Det kan också vara fråga om att näringsidkaren som förmedlar eller på något annat sätt underlättar researrangemanget har överfört en del av, men inte alla, uppgifter om resenären som krävs för att det ska bli en paketresa (se 3 § första stycket 2 e). Näringsidkaren kan ha överfört resenärens namn och e-postadress till en annan näringsidkare, som skickar ett erbjudande till resenären om att ingå avtal om ytterligare en resetjänst. I kravet på att förmedlandet eller underlättandet ska ske på ett

riktat sätt ligger att resenären genom ett konkret erbjudande eller på något annat sätt får hjälp att kontakta en viss näringsidkare för att boka ytterligare en resetjänst. Allmän information om vilka ytterligare resetjänster som erbjuds på resmålet medför inte att researrangemanget utgör ett sammanlänkat researrangemang om resenären väljer att kontakta någon av de näringsidkare som erbjuder resetjänsterna. Förmedlandet eller underlättandet kommer ofta att grundas på ett avtal, som innefattar ersättning, mellan den näringsidkare som förmedlar eller på något annat sätt underlättar anskaffandet av ytterligare resetjänster och den andra näringsidkaren (skäl 13).

I *andra stycket* anges i vilka fall ett researrangemang bestående av två olika typer av resetjänster, där en eller flera resetjänster är turisttjänster, utgör ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall krävs att turisttjänsten eller turisttjänsterna står för en betydande del av värdet på arrangemanget eller att den eller de på något annat sätt utgör ett väsentligt inslag i arrangemanget. Enligt direktivet bör en eller flera turisttjänster som utgör 25 procent eller mer av resetjänsternas samlade värde anses stå för en betydande del av värdet (skäl 18). Ett skäl till att en turisttjänst ska anses utgöra ett väsentligt inslag i arrangemanget kan vara att turisttjänsten är framträdande i marknadsföringen. Även andra omständigheter kan ha betydelse. Till exempel kan en flygresa och en biljett till en fotbollsmatch utgöra ett sammanlänkat researrangemang, om syftet med resan är att gå på fotbollsmatchen.

5 § I lagen avses med

1. *resenär*: en fysisk person som avser att ingå ett avtal som omfattas av denna lag eller som har rätt att resa till följd av ett sådant avtal,

2. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten,

3. *arrangör*: en näringsidkare som sätter ihop och som själv eller genom en återförsäljare säljer eller erbjuder paketresor eller som överför en resenärs uppgifter till en annan näringsidkare i fall som avses i 3 § första stycket 2 e,

4. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som satts ihop av en arrangör.

Paragrafen innehåller definitioner av uttrycken resenär, näringsidkare, arrangör och återförsäljare. Den motsvarar delvis 3 § i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 3 punkterna 6, 7, 8 och 9 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.4.

I *punkten 1* anges vad som menas med en resenär. Som resenär räknas en fysisk person som avser att ingå ett avtal som omfattas av lagen eller som har rätt att resa till följd av ett sådant avtal. Resenären kan avse såväl någon som reser för privat ändamål som någon som reser i tjänsten. Resenären måste inte själv eller genom någon annan ha ingått avtalet om resan.

I *punkten 2* anges vad som menas med en näringsidkare. Definitionen är utformad i enlighet med motsvarande definitioner i övrig lagstiftning på det konsumenträttsliga området. Ledning för tolkningen av vem som är att anses om en näringsidkare kan hämtas i förarbetena till bl.a. konsumenttjänstlagen (1985:716) och konsumentköplagen (1990:932), se prop. 1984/85:110 s. 141, prop. 1989/90:89 s. 60 och prop. 2001/02:134 s. 81 med hänvisningar. Det kan i förevarande fall vara fråga om en

arrangör, en återförsäljare, en näringsidkare som tar emot uppgifter om resenärens i fall som avses i 3 § första stycket 2 e, en näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar ett sammanlänkat researrangemang, en resetjänstleverantör eller någon annan näringsidkare. Även resenärer kan vara näringsidkare (jfr punkten 1 ovan och 1 § andra stycket 3).

I *punkten 3* anges vad som menas med en arrangör. Uttrycket är av central betydelse med hänsyn till det ansvar som lagen lägger på arrangören. Om en paketresa har uppkommit, finns det alltid en arrangör. Ett första krav är att arrangören ska vara en näringsidkare. Arrangören är den som sätter ihop och säljer eller erbjuder paketresor. Försäljningen eller erbjudandet kan ske direkt till resenärer eller genom en återförsäljare. Även den som överför resenärens uppgifter i fall som avses i 3 § första stycket 2 e är arrangör enligt lagen.

I *punkten 4* anges vad som menas med en återförsäljare. Liksom i fråga om arrangören krävs det att återförsäljaren är en näringsidkare. Återförsäljaren är vidare någon annan än arrangören; återförsäljaren säljer eller erbjuder paketresor som satts ihop av en arrangör. För att den som säljer en paketresa ska anses vara återförsäljare krävs alltså att det finns någon annan som är arrangör för resan.

Avtalsvillkor som avviker från lagen

6 § Avtalsvillkor som i jämförelse med denna lag är till nackdel för resenären är utan verkan mot honom eller henne, om inte något annat föreskrivs i lagen.

Paragrafen anger lagens tvingande karaktär. En motsvarande bestämmelse, som dock endast gäller när resenären är konsument, finns i 4 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 23.2 och 23.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Paragrafen är utformad med motsvarande bestämmelser i annan lagstiftning på det konsumenträttsliga området som förebild, med den skillnaden att lagen är tvingande även till förmån för resenärer som inte är konsument. Lagen är tvingande till resenärens förmån på så sätt att resenären inte är bunden av avtalsvillkor som i jämförelse med lagens bestämmelser är till nackdel för honom eller henne. Att lagen är tvingande får betydelse för avtalsvillkor som innebär att resenären på förhand godtar inskränkningar av sina rättigheter enligt lagen. Bestämmelsen hindrar däremot inte att resenären i ett konkret fall avstår från en rätt eller förmån sedan denna aktualiserats, exempelvis genom förlikning eller medgivande i en tvist.

2 kap. Paketreseavtalet och information om paketresan

Förhandsinformation

1 § Innan ett paketreseavtal ingås ska arrangören, i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som erbjuds, informera resenären om

1. arrangörens namn, telefonnummer, besöksadress och e-postadress,
2. resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, nämligen
 - a) resmål och resplan,

- b) transportmedel och dess typ och standard,
 - c) inkvarteringens typ, läge och standard och andra för inkvarteringen utmärkande drag,
 - d) vilka måltider som ingår,
 - e) besök, utflykter och andra tjänster som ingår,
 - f) om någon del av paketresan är en gruppresa och, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek,
 - g) om särskilda språkkunskaper krävs för att ta del av en turisttjänst som ingår,
 - h) paketresans lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, på begäran, paketresans lämplighet för den aktuella resenären,
3. paketresans pris, inklusive skatter, och om tilläggsavgifter och andra kostnader, eller, för det fall kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan paketreseavtalet ingås, vilka kostnader som kan tillkomma,
4. villkor för betalning,
5. villkor om minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras och när resenären senast ska informeras om att resan har ställts in på den grunden,
6. pass- och visumkrav och beräknad tid för att få visum,
7. hälsobestämmelser på resmålet,
8. resenärens rätt att avbeställa paketresan innan den har påbörjats; är avbeställningsrätten beroende av att en avbeställningsavgift betalas, ska resenären få information även om det, och
9. möjligheter eller krav på att teckna en reseförsäkring.
- Innan ett avtal ingås ska arrangören dessutom informera resenären om hans eller hennes rättigheter och den resegaranti enligt resegarantilagen (2018:000) som gäller för paketresan. Denna information ska ges i ett standardformulär som fastställs av regeringen. Om avtalet ingås per telefon, får arrangören ge informationen muntligen.

I paragrafen anges viss grundläggande information som ska ges innan ett paketreseavtal ingås. Paragrafen motsvarar delvis 6 §, 7 § andra stycket och 8 § andra stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs delvis artikel 5.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.1.

Av paragrafens *första stycke* framgår att den information som anges i stycket bara behöver ges i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som erbjuds. Informationen ska ges innan paketreseavtalet ingås. Kravet på att ge förhandsinformation gäller ända fram till dess att avtalet träffas. Det innebär att om det innan avtalet ingås sker ändringar i förhållande till den förhandsinformation som tidigare getts, ska resenären informeras om ändringarna enligt samma krav som gäller den tidigare informationen (jfr skäl 26 i direktivet).

I 2 § finns bestämmelser om hur informationen ska ges.

En konsekvens av att informationen inte ges på rätt sätt är att arrangören och återförsäljaren kan drabbas av civil- och marknadsrättsliga påföljder (se 10 och 11 §§). Viss förhandsinformation är också en del av avtalet, om parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat. Det gäller sådan information som avses i första stycket 2–5 och 8 i förevarande paragraf och som avser bl.a. resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, paketresans pris, villkor för betalning, villkor om minimiantalet resenärer samt avbeställningsrätten (se 3 §).

I 9 § finns en särskild bestämmelse om vad som gäller paketresor som säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet (1 kap. 3 § första stycket 2 e).

I *punkten 1* anges att resenären ska få information om arrangörens namn, telefonnummer, besöksadress och e-postadress. Informationen ska möjliggöra för resenären att få kontakt med arrangören. Arrangörens fullständiga firmanamn ska anges.

I *punkten 2* anges att resenären ska få information om resetjänsternas huvudsakliga egenskaper. Det handlar om vissa egenskaper som är centrala för resenären att känna till. Egenskaperna anges i punkterna a–h.

Punkten a avser information om resmål och resplan. I resplanen ska finnas information om vistelseperiod och antalet nätter som ingår vid inkvartering. Dessutom ska tid och plats för avresa och hemresa anges. Om det saknas uppgift om tid för avresa och hemkomst när avtalet ingås, ska en ungefärlig tidpunkt anges. I informationen ska vidare anges hur lång tid transporten beräknas ta och var det kommer att ske uppehåll, t.ex. i form av mellanlandningar. Om anslutningstransporter ingår, ska dessa anges.

Punkten b avser information om transporten. Informationen ska avse vilket transportmedel det är fråga om och vilken typ, t.ex. snabbtåg. Den ska också avse vilken standard som gäller (t.ex. första eller andra klass på snabbtåget).

Punkten c avser information om inkvarterings typ, läge och standard och andra för inkvarteringen utmärkande drag. Standarden ska anges enligt det klassificeringssystem som gäller på resmålet.

Punkten d avser information om måltider som ingår i paketreseavtalet. Det kan exempelvis röra sig om frukost eller halv- eller helpension.

Punkten e avser information om besök, utflykter och andra tjänster som ingår i paketreseavtalet. Det kan vara fråga om tillgång till gym- eller spa-anläggning på resmålet.

Punkten f avser information om huruvida någon del av paketresan är en gruppresa och, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek.

Punkten g avser information om huruvida det krävs särskilda språkkunskaper för att resenären ska kunna ta del av en turisttjänst som ingår i paketresan. Arrangören ska i så fall ange det språk som tjänsterna kommer att tillhandahållas på. Med turisttjänst åsyftas en sådan resetjänst som avses i 1 kap. 2 § 4.

Punkten h avser information om paketresans lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, på begäran, paketresans lämplighet för den aktuella resenären. I artikel 2 a i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet finns en definition av ”personer med nedsatt rörlighet”. Definitionen träffar sådana personer som har nedsatt rörlighet, oavsett om orsaken till rörelsenedsättningen är ålder eller någon fysisk, psykisk eller annan funktionsnedsättning och vars situation kräver lämplig uppmärksamhet och anpassning till hans eller hennes särskilda behov av de tjänster som är tillgängliga för alla passagerare.

Enligt *punkten 3* ska resenären få information om paketresans pris. Informationen ska avse det sammanlagda priset som ska betalas av resenären inklusive skatt. Resenären ska också få information om tilläggsavgifter och andra kostnader. Om kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan paketreseavtalet ingås, ska resenären få information om vilka kostnader som kan tillkomma. Om arrangören eller återförsäljaren inte

informerar resenären i enlighet med denna bestämmelse, är resenären inte skyldig att svara för sådana kostnader (se 10 §).

Av *punkten 4* framgår att resenären även ska få information om villkor för betalning. Det innebär att resenären ska få information om det belopp eller den del av paketresan som ska betalas vid ingåendet av paketreseavtalet och när resterande del av paketresan ska betalas. Resenären ska också informeras om andra eventuella förskott eller depositioner som ska betalas eller tillhandahållas av honom eller henne.

I *punkten 5* anges att resenären ska få information om villkor om minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras och när resenären senast ska informeras om att resan på angiven grund har ställts in. Det ska tydligt framgå om det ställs upp ett villkor om att resan inte blir av om det minsta antal resenärer som arrangören angett inte uppnås och när information om en inställd resa senast ska ges. Arrangörens rätt att ställa in resan på denna grund regleras i 3 kap. 7 §.

Enligt *punkten 6* ska resenären informeras om eventuella krav på pass och visum. Resenären ska även få information om den ungefärliga handläggningstiden för att få visum. Informationen kan tillhandahållas genom att hänvisa till officiell information från den stat där resmålet är beläget (skäl 28 i direktivet). Bestämmelsen syftar till att förhindra att resenären ingår ett paketreseavtal som han eller hon sedan inte kan utnyttja på grund av att han eller hon förbisett vissa viktiga förutsättningar för att genomföra resan. Rätten till information i det här avseendet gäller, till skillnad från 1992 års lag, även personer som är medborgare i stater utanför EES.

Av *punkten 7* framgår att resenären ska få information om hälsobestämmelser på resmålet. Informationen kan t.ex. avse att resenären är skyldig att vaccinera sig mot vissa sjukdomar eller att uppvisa intyg från läkare om att han eller hon inte bär på en viss sjukdom.

I *punkten 8* anges att resenären ska informeras om sin rätt att avbeställa paketresan innan den har påbörjats. Om avbeställningsrätten är beroende av att en avbeställningsavgift betalas, ska resenären få information även om det. Om det inte framgår av avtalet, får arrangören inte ta ut någon avgift (se 3 kap. 1 §). Avgiften kan vara bestämd på förhand. Avgiftens storlek ska i så fall framgå av avtalet.

Enligt *punkten 9* ska resenären informeras om de möjligheter som finns för honom eller henne att teckna en reseförsäkring. I vissa fall ställer arrangören krav på resenären att han eller hon ska teckna en försäkring. Resenären ska i så fall informeras om detta. Informationen ska avse en försäkring med avbeställningsskydd som även täcker kostnader för assistans, sjukvård och hemtransport vid olyckor, sjukdomsfall och dödsfall.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att arrangören innan ett avtal ingås dessutom ska ge resenären information om hans eller hennes rättigheter och den resegaranti enligt resegarantilagen som gäller för paketresan. Denna information ska ges i ett standardformulär. Regeringen avser att fastställa formulären i förordning och att föreskriva att Konsumentverket ska tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från sin webbplats. Om avtalet ingås per telefon, får informationen ges muntligen.

2 § Informationen i 1 § ska ges på ett klart och begripligt sätt. Den ska vara framträdande i förhållande till annan information som ges samtidigt. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur förhandsinformationen ska ges. Paragrafen motsvarar delvis 6 §, 7 § andra stycket och 8 § andra stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 5.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av paragrafen framgår att den förhandsinformation som arrangören ska ge enligt 1 § ska ges på ett klart och begripligt sätt. Det innebär att informationen ska ges på ett sådant sätt att resenären normalt inte har några svårigheter att ta del av informationen och förstå den. I förhållande till annan information som ges samtidigt ska den vara framträdande. Den får t.ex. inte ges på ett undanskymt ställe, i finstilt eller på ett sådant sätt att informationen är svår för resenären att ta till sig. Särskild hänsyn ska tas till behoven hos underåriga och andra särskilt utsatta personer. Det kan t.ex. handla om resenärer med nedsatt fysisk eller psykisk funktionsförmåga. För att skyldigheten ska inträda förutsätts att näringsidkaren rimligen kan förutse behoven (skäl 25 i direktivet).

En konsekvens av att informationen inte ges på rätt sätt är att arrangören och återförsäljaren kan drabbas av civil- och marknadsrättsliga påföljder (se 10 och 11 §§).

Förhandsinformationen som avtalsinnehåll

3 § Informationen som avses i 1 § första stycket 2–5 och 8 är en del av paketreseavtalet, om parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om betydelsen av förhandsinformationen för parternas avtalsförhållande. Den motsvaras till viss del av 5 § andra stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 6.1 första meningen i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.4.

Bestämmelsen innebär att merparten av förhandsinformationen som utgångspunkt utgör avtalsinnehåll. Undantag görs för uppgifter om arrangören, pass- och visumkrav, hälsobestämmelser och möjligheter eller krav på att teckna reseförsäkring. Gör resenären eller arrangören gällande att paketreseavtalet inte överensstämmer med den information som lämnats åligger det den parten att visa att parterna har träffat en uttrycklig överenskommelse om att avtalet har ett annat innehåll än det som följer av informationen.

Paketreseavtal som ingås på en webbplats

4 § Vid ett paketreseavtal som ingås på en webbplats är resenären bunden av en beställning som medför en betalningsförpliktelse endast om förpliktelsen har tydliggjorts före beställningen och resenären uttryckligen har påtagit sig förpliktelsen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse som är avsedd att skydda resenären mot att omedelbart ta på sig ett betalningsansvar vid beställningar på internet. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen

genomförs delvis artikel 27.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Enligt paragrafen är resenären bunden av en beställning av en paketresa som medför skyldighet att betala och som ingås på en webbplats endast om han eller hon uttryckligen har accepterat betalningsskyldigheten. Det innebär att webbsidor där resenärer kan göra beställningar ska vara utformade så att det är tydligt för resenären att han eller hon tar på sig ett betalningsansvar när han eller hon gör en beställning. Om det finns en knapp som resenären ska klicka på för att genomföra beställningen, ska texten på eller i omedelbar anslutning till knappen alltså ange att beställningen medför betalningsskyldighet. Om sådan information saknas, eller om beställningen genomförs utan att resenären på något annat sätt uttryckligen påtagit sig betalningsansvar, är han eller hon inte bunden av beställningen. (Se prop. 2013/14:15 s. 86 och 87.)

Resenären ska få en kopia av eller en bekräftelse på paketreseavtalet

5 § När ett paketreseavtal har ingåtts ska arrangören utan onödigt dröjsmål ge resenären en kopia av eller en bekräftelse på avtalet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Om avtalet ingås när parterna är närvarande ska, om resenären begär det, kopian eller bekräftelsen ges i en handling.

Om avtalet är ett avtal utanför affärslokaler enligt 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler, ska kopian eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

I paragrafen regleras arrangörens skyldighet att ge resenären en kopia av eller bekräftelse på avtalet och på vilket sätt det ska ske. Paragrafen motsvaras delvis av 8 § första stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs delvis artikel 7.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av *första stycket* framgår den generella skyldigheten för arrangören att tillhandahålla en kopia av eller en bekräftelse på avtalet i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Avtalet eller bekräftelsen ska överlämnas i samband med att avtalet ingås, eller utan onödigt dröjsmål därefter. Att överlämnandet ska ske utan onödigt dröjsmål innebär att arrangören ska sträva efter att överlämna kopian eller bekräftelsen så fort som möjligt (jfr prop. 2013/14:15 s. 68). Om kopian eller bekräftelsen inte ges i en handling ska det ske i någon annan läsbar och varaktig form. Det innebär att det kan ske med t.ex. e-post. Också en webbplats på internet där informationen lagras kan uppfylla kraven förutsatt att informationen med säkerhet bevaras i ursprungligt skick och i det enskilda fallet är tillgänglig för resenären så länge informationen är relevant (se t.ex. prop. 2013/14:15 s. 84, prop. 2009/10:242 s. 97 och prop. 2004/05:13 s. 44).

Av paragrafens *andra stycke* framgår att resenären har rätt att begära att få avtalet eller bekräftelsen i en handling, om avtalet ingås när båda parter är närvarande.

Av *tredje stycket* framgår att om paketreseavtalet är ett avtal utanför affärslokaler enligt 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen) ska resenären få kopian eller

bekräftelsen i en handling. Om resenären samtycker till det kan kopian eller bekräftelsen ges i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för honom eller henne. Ett avtal utanför affärslokaler är ett avtal som ingås på något av följande tre sätt: 1) då näringsidkaren och konsumenten samtidigt är närvarande på någon annan plats än i näringsidkarens fasta eller rörliga affärslokal eller efter det att konsumenten lämnat ett anbud på en sådan plats, 2) i näringsidkarens affärslokal eller med hjälp av ett medel för distanskommunikation i omedelbar anslutning till att konsumenten kontaktats av näringsidkaren på någon annan plats där de samtidigt varit närvarande, eller 3) under en utflykt som har organiserats av näringsidkaren i marknadsförings- eller försäljningssyfte.

Paketreseavtalets innehåll

6 § Ett paketreseavtal och en bekräftelse på ett sådant avtal ska innehålla alla villkor för paketresan. Avtalet och bekräftelsen ska också innehålla den förhandsinformation som avses i 1 § första stycket. Om resenären har framställt ett särskilt krav i fråga om paketresan som arrangören har accepterat ska även det framgå av avtalet och bekräftelsen.

I avtalet och bekräftelsen ska det även finnas information om

1. arrangörens ansvar för att paketreseavtalet fullgörs,
 2. arrangörens skyldighet att tillhandahålla assistans,
 3. resenärens skyldighet att utan onödigt dröjsmål informera arrangören om fel i paketresan (reklamation), om han eller hon vill åberopa ett sådant fel,
 4. hur arrangören kan kontaktas, om resenären vill begära assistans eller reklamera,
 5. vem som ansvarar för resegaranti enligt resegarantilagen (2018:000),
 6. hur en underärig resenär kan kontaktas, om det är en resa som innefattar inkvartering,
 7. arrangörens rutiner för hantering av klagomål och vilka möjligheter som finns att få en tvist med arrangören prövad utanför domstol, och
 8. resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 3 kap. 9 §.
- Avtalet och bekräftelsen ska vara klart och begripligt formulerade.

I paragrafen anges vissa krav i fråga om avtalets innehåll. Paragrafen motsvaras delvis av 8 § första stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artiklarna 7.2 och 7.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av *första stycket* framgår att paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska innehålla alla villkor för paketresan. Avtalet och bekräftelsen ska också innehålla all förhandsinformation som arrangören ska ge enligt 1 § första stycket. Merparten av förhandsinformationen är en del av avtalet, om parterna inte uttryckligen har kommit överens om något annat (3 §). Om resenären har ställt ett särskilt krav på resan som arrangören har godtagit, ska avtalet eller bekräftelsen även innehålla uppgift om det. Om arrangören efter att avtalet ingåtts men innan paketresan påbörjas ändrar ett avtalsvillkor på ett sätt som innebär att ett särskilt krav från resenären inte uppfylls, har resenären rätt att frånträda avtalet (se 3 kap. 5 § första stycket).

I *andra stycket* punkterna 1–8 anges ytterligare krav på information som ska finnas i paketreseavtalet eller bekräftelsen. Det gäller sådana uppgifter som gör det möjligt för resenären att tillvarata sina rättigheter.

I *punkten 1* anges att det ska finnas information om arrangörens ansvar för att paketreseavtalet fullgörs. Arrangörens ansvar gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs framgår av 4 kap. 1 §.

I *punkten 2* anges att det ska finnas information om arrangörens skyldighet att tillhandahålla assistans. Skyldigheten för arrangören att tillhandahålla assistans framgår av 4 kap. 12 §.

I *punkten 3* anges att det ska finnas information om resenärens skyldighet att informera arrangören om fel i paketresan (reklamation), om han eller hon vill åberopa ett sådant fel. Resenärens skyldighet att reklamera framgår av 4 kap. 2 §.

I *punkten 4* anges att det ska finnas information om hur arrangören kan kontaktas, om resenären vill begära assistans eller reklamera. Det kan vara fråga om sådan information som avses i 1 § första stycket 1 eller kontaktuppgifter till en av arrangören utsedd representant på resmålet.

I *punkten 5* anges att det ska finnas information om vem som ansvarar för resegaranti enligt resegarantilagen. Syftet är att ge information till resenären om till vem han eller hon kan vända sig om resegarantin måste tas i anspråk.

I *punkten 6* anges att det ska finnas information om hur en underårig resenär kan kontaktas. Bestämmelsen tar sikte på situationen att en underårig reser utan förälder eller någon annan ansvarig person. Informationsskyldigheten gäller bara om paketresan innefattar inkvartering.

I *punkten 7* anges att det ska finnas information om hur klagomål från resenären behandlas och vilka möjligheter som finns att få en tvist med arrangören prövad utanför domstol. Det kan vara fråga om information om att Allmänna reklamationsnämnden är en sådant godkänt alternativt tvistlösningsorgan som kan pröva en tvist mellan en resenär som är konsument och en näringsidkare. För att Allmänna reklamationsnämnden ska pröva en tvist krävs att näringsidkaren har tillräcklig anknytning till Sverige eller riktar sig till den svenska marknaden. Vid tvister som rör gränsöverskridande e-handel inom EU kan konsumenter vända sig till EU:s online-plattform för att komma i kontakt med ett alternativt tvistlösningsorgan i en annan medlemsstat. Regler för plattformen finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG. Kompletterande bestämmelser till förordningen finns i lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden.

I *punkten 8* anges att det ska finnas information om resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 3 kap. 9 §.

I paragrafens *tredje stycke* anges att paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska vara klart och begripligt formulerade. Se vidare om detta i författning kommentaren till 2 §.

Resehandlingar och information om transport

7 § Arrangören ska i rimlig tid innan paketresan påbörjas förse resenären med biljetter och andra handlingar som resenären behöver. Om resan innefattar passagerartransport ska arrangören dessutom inom samma tid informera resenären om de planerade tiderna för avresa, incheckning, uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

I paragrafen regleras arrangörens skyldighet att ge resenären resehandlingar och information om transporter som ingår i paketresan. Paragrafen motsvaras delvis av 6 § andra stycket 1 i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 7.5 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av paragrafen framgår att arrangören i rimlig tid före paketresan ska ge resenären vissa handlingar som resenären behöver. Det gäller biljetter och andra handlingar, som t.ex. kvitton och värdecheckar. Vad som är i rimlig tid före paketresan får bestämmas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Utgångspunkten bör vara att resenären ska ha informationen i så pass god tid före resan att han eller hon hinner vidta nödvändiga förberedelseåtgärder inför resan. Om avtalet ingås strax före avresan, är det tillräckligt att uppgifterna lämnas vid avtalsstillfället.

I de fall paketresan innefattar passagerartransport, ska arrangören – även i detta fall i rimlig tid innan paketresan påbörjas – informera resenären om de planerade tiderna för avresa, incheckning, uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst till resmålet.

Om en person i en grupp av resenärer varit kontaktperson och företrätt gruppen i kontakterna med arrangören, bör det vara tillräckligt att informationen och handlingarna lämnas till honom eller henne, om inte något annat överenskommit när paketreseavtalet ingicks.

Paketresor som säljs genom en återförsäljare

8 § Om paketresan säljs genom en återförsäljare, ansvarar även återförsäljaren för att resenären ges information enligt 1 och 2 §§ och för att resenären får en kopia av eller en bekräftelse på avtalet enligt 5 och 6 §§. Återförsäljaren ska innan paketreseavtalet ingås lämna sådana uppgifter om sig själv som avses i 1 § första stycket 1.

I paragrafen regleras återförsäljarens skyldighet att ge förhandsinformation och att överlämna en kopia av eller en bekräftelse på avtalet till resenären. Paragrafen motsvaras av 7 § andra stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs delar av artiklarna 5.1 och 7.1. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Paragrafen innebär att om resan säljs genom en återförsäljare ansvarar även återförsäljaren för att den information som avses i 1 § ges och att den ges på det sätt som anges i 2 § samt att resenären får en kopia av eller en bekräftelse på avtalet enligt 5 och 6 §§. Återförsäljaren ska även lämna sådana uppgifter om sig själv som avses i 1 § första stycket 1, dvs. namn, telefonnummer, besöksadress och e-postadress. Såväl arrangören som återförsäljaren har därmed ett självständigt ansvar för att informationen ges och att en kopia av eller en bekräftelse på avtalet överlämnas. Det är dock tillräckligt att antingen arrangören eller återförsäljaren fullgör dessa skyldigheter.

Paketresor som säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet

9 § I fall som avses i 1 kap. 3 § första stycket 2 e ska den näringsidkare som resenärens uppgifter förs över till, i den utsträckning det är relevant för de

resetjänster som denne erbjuder, ge resenären sådan information som avses i 1 § första stycket på det sätt som anges i 2 §.

Den näringsidkare som uppgifterna förs över till ska informera arrangören om det avtal som leder till att en paketresa uppkommer och även i övrigt ge arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

Så snart arrangören har fått besked om att en paketresa har uppkommit, ska arrangören informera resenären om paketreseavtalets innehåll enligt 6 § i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för denne.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskild informationsskyldighet i situationer där paketresor säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet (se 1 kap. 3 § första stycket 2 e). Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artiklarna 5.2 och 7.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* regleras dels vilken förhandsinformation den näringsidkare som tar emot uppgifter om resenären ska ge vid paketresor som säljs genom ett länkat bokningsförfarande på internet, dels hur informationen ska lämnas. Näringsidkaren ska, i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som denne erbjuder, ge resenären sådan information som avses i 1 § första stycket. Informationen ska ges på det sätt som anges i 2 §. Av definitionen i 1 kap. 5 § 3 följer att det i en sådan situation är den näringsidkare som resenären först ingår avtal med och som sedan överför uppgifterna om resenären till den andra näringsidkaren som är arrangör för paketresan. Arrangörens skyldighet att ge resenären förhandsinformation följer direkt av 1 §. Regleringen innebär att arrangören inte behöver ge någon information om de resetjänster som den näringsidkare som tar emot uppgifter om resenären erbjuder och vice versa.

I *andra stycket* regleras informationsskyldigheten mellan de näringsidkare som träffar avtal med resenären och som leder till att en paketresa uppkommer. Genom stycket åläggs den näringsidkare som tar emot uppgifter om resenären att informera arrangören om det avtal som leder till att en paketresa uppkommer. Den information som avses är framför allt innehållet i det avtal som träffats mellan den näringsidkare som tagit emot uppgifterna och resenären. Det kan även röra information om resenären som arrangören kan behöva.

I paragrafens *tredje stycke* regleras hur resenären ska ges information efter att paketreseavtalet uppkommit. I det fallet ska arrangören informera resenären om paketreseavtalets innehåll enligt 6 §. Informationen ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären, och den ska ges så snart arrangören har fått besked om att en paketresa har uppkommit. Vad som menas med läsbar och varaktig form behandlas i författningskommentaren till 5 §.

Påföljder om information inte ges

10 § Om resenären inte, på det sätt som anges i 2 §, före ett paketreseavtals ingående har fått sådan information om tilläggsavgifter och andra kostnader enligt 1 § första stycket 3, är resenären inte skyldig att svara för sådana kostnader.

I paragrafen anges de civilrättsliga följderna av att resenären inte har fått förhandsinformation om tilläggsavgifter och övriga kostnader. Paragrafen saknas motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 6.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Enligt paragrafen har arrangören inte någon rätt att ta ut tilläggsavgifter och andra kostnader som avses i 1 § första stycket 3, om inte arrangören eller återförsäljaren, om paketresan sålts genom en sådan, har informerat om avgifterna och kostnaderna. Informationen, som ska ges på det sätt som anges i 2 §, ska lämnas innan paketreseavtalet ingås. Det är tillräckligt att informationen har getts av antingen arrangören eller återförsäljaren.

11 § Om resenären inte har fått information enligt 1, 2, 5, 6, 7 eller 8 § eller 9 § första eller tredje stycket, tillämpas marknadsföringslagen (2008:486), med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

I paragrafen anges de marknadsrättsliga följderna av att arrangören eller återförsäljaren inte ger föreskriven information. Paragrafen motsvaras av 7 § tredje stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 25 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Hänvisningen till marknadsföringslagens bestämmelser innebär bl.a. att en arrangör eller återförsäljare som inte följer informationsbestämmelserna kan åläggas att vid vite fullgöra sina skyldigheter. Bestämmelserna om marknadsstörningsavgift ska dock inte tillämpas. I förhållande till 1992 års lag är räckvidden av de marknadsrättsliga sanktionerna vidare på så sätt att även underlåtenhet att följa kraven i fråga om den information som ska ges i paketreseavtalet omfattas (jfr prop. 2007/08:115 s. 172).

Avtalsvillkor om tilläggsavgifter och kostnader för telekommunikation

12 § Ett avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument ska betala mer för en paketresa än det som i paketreseavtalet anges vara priset är utan verkan mot resenären, om han eller hon inte uttryckligen har godkänt villkoret.

En arrangör får inte använda sig av ett avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument är hänvisad till att använda ett telefonnummer med förhöjd taxa för att ta kontakt med arrangören per telefon med anledning av ett mellan dem ingånget paketreseavtal.

Bestämmelser som avser konsumenter finns i 3 a och 13 §§ lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Paragrafen reglerar avtalsvillkor om tilläggsavgifter och kostnader för telekommunikation i förhållande till resenärer som inte är konsument. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför delvis artikel 27.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

I *första stycket* föreskrivs att avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument ska betala mer för en paketresa än det som i paketreseavtalet anges vara priset är utan verkan mot resenären, om han

eller hon inte uttryckligen har godkänt villkoret. Bestämmelsen träffar avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument ska betala extra för något som naturligen uppfattas som en del av paketresan, t.ex. sittplats på en flygresa eller sängplats vid en hotellvistelse. Avtalsvillkor som innebär att en sådan resenär får betala tillägg för tillbehör eller tilläggstjänster omfattas inte av bestämmelsen, t.ex. för mat på flygresan eller transfer mellan flygplatsen och hotellet (jfr prop. 2013/14:15 s. 71).

I *andra stycket* behandlas avtalsvillkor som reglerar telefonkontakter med arrangören med anledning av ett paketreseavtal. Regleringen innebär att avtalsvillkor där en resenär som inte är konsument är hänvisad till att använda ett telefonnummer med förhöjd taxa inte får användas. Det kan t.ex. gälla telefonkontakter för att reklamera eller för att få upplysningar om paketresan sedan avtal ingåtts. Bestämmelsen träffar avtalsvillkor som innebär att en resenär som inte är konsument är hänvisad till att använda ett s.k. betalnummer, dvs. ett telefonnummer som har en taxa som överstiger vad som får anses normalt vid traditionella telefonsamtal (jfr prop. 2013/14:15 s. 71). Regleringen i 1 kap. 6 § innebär att om arrangören använder ett sådant villkor är det utan verkan mot resenären.

I *tredje stycket* finns en informationsbestämmelse som anger att bestämmelser som avser konsumenter finns i 3 a och 13 §§ lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Skadestånd till följd av bokningsfel

13 § Resenären har rätt till ersättning från en arrangör, återförsäljare eller annan näringsidkare för den skada som resenären vid bokningen av en paketresa drabbas av till följd av

1. ett sådant tekniskt fel i ett bokningssystem som arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren ansvarar för, eller

2. fel som görs vid en bokning som arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren har påtagit sig att utföra.

Resenären har inte rätt till ersättning om felet beror på resenären eller på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadestånd för fel som inträffar vid bokningen av en paketresa. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 21 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

I *första stycket* föreskrivs ett ansvar för en arrangör, återförsäljare eller annan näringsidkare för skada som uppstår vid bokningen av en paketresa. En annan näringsidkare kan avse den näringsidkare som resenärens uppgifter överförs till och som resenären gör en bokning hos vid länkade bokningsförfaranden på internet (1 kap. 3 § första stycket 2 e).

I *punkten 1* uppställs ett ansvar för tekniska fel i ett bokningssystem som arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren ansvarar för. Det tekniska felet kan bestå i att problem med bokningssystemet leder till att en bokning som resenären har gjort tas bort eller registreras flera gånger.

I *punkten 2* föreskrivs ett ansvar för fel som görs vid en bokning som arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren har påtagit sig att utföra. I punkten regleras sådana fel på säljarsidan som är hänförliga till den

mänskliga faktorn. Det kan vara fråga om att resenären har bokats in på ett annat flyg eller hotell än det som parterna har kommit överens om.

Rätten till skadestånd omfattar alla typer av skador. I praktiken kommer det i de allra flesta fall att vara fråga om ren förmögenhetsskada eller ideell skada, t.ex. på grund av att reseupplevelsen går förlorad (jfr skäl 34 i direktivet).

Av *andra stycket* framgår att skadeståndsansvaret enligt första stycket inte gäller om felet beror på resenären eller på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Ett bokningsfel kan bero på resenären t.ex. om han eller hon ger bristfälliga instruktioner till näringsidkaren.

För att det ska föreligga oundvikliga och extraordinära omständigheter krävs att omständigheterna är utom kontroll för arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren. Vidare ska konsekvenserna av omständigheterna inte ha kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits (jfr författningss kommentaren till 3 kap. 7 §).

3 kap. Ändringar innan paketresan påbörjas

Resenärens avbeställningsrätt

1 § Resenären får avbeställa paketresan innan den har påbörjats. Resenären ska i så fall betala en avbeställningsavgift om arrangören begär det och rätten att ta ut en sådan avgift framgår av paketreseavtalet. Arrangören får dock inte ta ut någon avgift om genomförandet av paketresan väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Detsamma gäller om transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Avbeställningsavgiften ska vara skälig. Om en på förhand bestämd avbeställningsavgift anges i paketreseavtalet, ska den beräknas med hänsyn till när avbeställningen görs och till förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om avbeställningsavgiften inte har bestämts på förhand i avtalet, får den högst motsvara paketresans pris efter avräkning för dels intäkter som arrangören haft till följd av att arrangören har kunnat sälja resan på nytt, dels minskade kostnader som arrangören har haft till följd av att resenären inte har utnyttjat resan.

Arrangören ska på resenärens begäran informera resenären om hur avbeställningsavgiften har beräknats.

Paragrafen innehåller regler om resenärens rätt att avbeställa paketresan och om avbeställningsavgift. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 12.1 och 12.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.1.

Av *första stycket* framgår att resenären har rätt att när som helst före paketresans början avbeställa paketresan. Resenären behöver inte ange något skäl till avbeställningen, men är skyldig att betala en avbeställningsavgift, om arrangören begär det och rätten att ta ut en sådan avgift framgår av paketreseavtalet. I lagen anges två situationer då arrangören inte får ta ut någon avbeställningsavgift. Den första tar sikte på när fullgörandet av paketresan väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Den andra avser att transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter. I den senare situationen krävs det alltså inte att omständigheterna föreligger på

resmålet eller i dess omedelbara närhet. Passagerartransporten måste ingå i paketresan för att regeln ska vara tillämplig.

För att resenären ska undgå avbeställningsavgift krävs att omständigheterna är utom kontroll för resenären och att han eller hon inte hade kunnat undvika konsekvenserna av dem även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits. Det kan i den första situationen vara fråga om krig, terrorism eller andra allvarliga säkerhetsproblem, större risker för människors hälsa eller utbrott av allvarlig sjukdom vid resmålet, naturkatastrofer som översvämningar och jordbävningar eller andra extrema väderförhållanden. Vid bedömning av de aktuella förhållandena kan de särskilda reserekommendationer som Utrikesdepartementet utfärdar beaktas. I den andra situationen kan det vara fråga om liknande förhållanden som gör det omöjligt att resa säkert till resmålet, men som inte är kopplade till resmålet utan till transporten.

Vid bedömningen av om en omständighet är att betrakta som extraordinär, dvs. något utöver det vanliga, får beaktas bl.a. vilka omständigheter som normalt råder. Värme eller kyla som skulle betraktas som extraordinär i vissa länder kan vara högst ordinär på resmålet. Att vissa resmål återkommande drabbas av naturkatastrofer eller politiska omvälvningar bör dock inte leda till att naturkatastrofer eller upplopp som inträffar på resmålet är att betrakta som ordinära. Om det däremot fanns tydliga tecken på att något skulle komma att inträffa, kan det tala för att följderna av en viss händelse hade kunnat undvikas, om resenären hade vidtagit åtgärder. Det skulle t.ex. kunna handla om att resenären vaccinerar sig mot en sjukdom som förekommer på resmålet. Omständigheter som redan var kända för resenären när paketreseavtalet ingicks kan inte anses vara oundvikliga.

I *andra stycket* anges hur avbeställningsavgiften ska beräknas. Den ska alltid vara skälig. Om en på förhand bestämd avbeställningsavgift anges i paketreseavtalet, ska den beräknas med hänsyn till när avbeställningen görs och till förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om någon avbeställningsavgift inte bestämts på förhand i avtalet, får avgiften beräknas i det enskilda fallet. Den får högst motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjandet av resetjänsterna. En avräkning ska alltså ske om arrangören har undgått kostnader till följd av avbeställningen, t.ex. genom att arrangören i sin tur har kunnat avboka ett hotellrum eller en guidetur. Detsamma gäller om arrangören har fått intäkter genom att sälja en eller flera av de resetjänster som ingick i paketresan till någon annan.

Av *tredje stycket* framgår att resenären ska kunna begära en redovisning från arrangören av hur avgiften har beräknats.

Ändringar av det avtalade priset

2 § Det avtalade priset på paketresan får höjas endast om

1. prishöjningen sker som en direkt följd av ändrade
 - a) priser på drivmedel som påverkar kostnaden för passagerartransporter,
 - b) skatter eller avgifter som tas ut av tredje man för resetjänster som ingår i paketresan, eller
 - c) växelkurser,

2. det framgår av paketreseavtalet att en prishöjning får göras, hur det nya priset ska beräknas och att resenären har rätt till en prissänkning enligt 3 §, och

3. arrangören senast 20 dagar innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt informerar resenären om prishöjningen.

Informationen enligt första stycket 3 ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären och innehålla skälen för prishöjningen och en redogörelse för hur det nya priset har beräknats.

I 5 § andra stycket finns en bestämmelse om resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet vid större prishöjningar.

I paragrafen regleras arrangörens rätt att, efter att avtalet har ingåtts, höja priset på paketresan. Paragrafen motsvaras av 11 § i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artiklarna 10.1, 10.2 och 10.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.2.

I paragrafens *första stycke* anges förutsättningarna för att arrangören efter att paketreseavtalet har ingåtts ska få höja priset på paketresan. Prishöjningar får inte ske av någon annan anledning än de som anges i punkterna 1 a–c.

Av *punkten 1* framgår att priset bara får höjas, om det sker som en direkt följd av vissa förändringar av kostnader, skatter, avgifter eller växelkurser sedan avtalet ingicks. Villkoret att prishöjningen ska ske som en direkt följd av angivna förändringar innebär ett krav på orsakssamband mellan förändringarna och prishöjningen. Förutsättningarna för att priset ska få höjas är uttömmande reglerade. Det första fallet avser ändrade priser på drivmedel, t.ex. flygbränsle, bensin eller el, som i sin tur påverkar kostnaden för passagerartransporter (*punkten a*). Bestämmelsen omfattar även sådana fall då en resetjänstleverantör som utför passagerartransporten har orsakats ökade kostnader och dessa kostnader sedan vältras över på arrangören. Det andra fallet avser ändrade skatter eller avgifter som tas ut av tredje man för resetjänster som ingår i paketresan (*punkten b*). Det kan t.ex. gälla turist- eller transportskatter, landningsskatter eller flygplatsavgifter, och som påverkar arrangörens kostnader för resan (se artikel 10.1 b). Med tredje man avses någon som inte direkt medverkar i fullgörandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet (skäl 33 i direktivet). Till avgifter räknas även andra än offentligrättsliga avgifter, vilket är en utvidgning i förhållande till 1992 års lag (jfr prop. 1992/93:95 s. 80). I det tredje fallet är det fråga om växelkursförändringar som påverkar arrangörens kostnader för resan (*punkten c*). Det kan handla om att arrangörens kostnader för ett avtal med en resetjänstleverantör ökar till följd av växelkursförändringar, t.ex. att en utländsk valuta stiger i värde i förhållande till den svenska kronan. Det krävs att växelkursen har samband med arrangörens kostnader för paketresan för att en övervältring ska få ske på resenären (jfr prop. 1992/93:95 s. 80 och 81).

I *punkten 2* anges att det ska framgå av paketreseavtalet att en prishöjning får göras och hur det nya priset ska beräknas. För att en prishöjning ska få ske krävs även att det framgår av paketreseavtalet att resenären har rätt till en prissänkning enligt 3 §. Avtalsregleringen bör vara så precis att resenären har en rimlig möjlighet att kontrollera att det nya priset är korrekt beräknat. I praktiken torde det dock vara ögörligt att

ställa upp t.ex. en formel som anger vilket det nya priset blir (jfr prop. 1992/93:95 s. 81).

Av *punkten 3* framgår att det krävs att arrangören senast 20 dagar innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt informerar resenären om prishöjningen. Det innebär att informationen ska ges på ett sådant sätt att resenären inte har några svårigheter att ta del av den eller att förstå den. Kostnadsökningar som inträffar senare än 20 dagar innan resan påbörjas får arrangören stå risken för (jfr prop. 1992/93:95 s. 82).

I paragrafens *andra stycke* anges att informationen om en prishöjning ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären och innehålla skälen för prishöjningen och en redogörelse för hur det nya priset har beräknats. Innebörden av uttrycket läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären behandlas i författningskommentaren till 2 kap. 5 §.

I *tredje stycket* finns en upplysning om att det i 5 § andra stycket finns en bestämmelse om resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet vid större prishöjningar.

3 § Om det framgår av paketreseavtalet att en prishöjning får göras, har resenären rätt till en prissänkning vid sådana ändringar av priser, skatter, avgifter eller växelkurser som avses i 2 § första stycket 1, som inträffar innan paketresan påbörjas och som leder till minskade kostnader för arrangören.

I paragrafen regleras resenärens rätt till prissänkning om arrangören i paketreseavtalet har förbehållit sig rätten att höja priset på paketresan. Paragrafen motsvaras närmast av 11 § tredje stycket andra meningen i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 10.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.2.

Enligt paragrafen ska resenären ha rätt till en prissänkning om det framgår av paketreseavtalet att arrangören får höja priset och de förändringar av priser, skatter, avgifter eller växelkurser som kan föranleda en höjning av priset enligt 2 § första stycket 1 i stället leder till minskade kostnader för arrangören.

Eftersom det inte finns någon motsvarande 20-dagarsgräns som den som gäller för prishöjningar kan minskningar som inträffar från det att paketreseavtalet ingås fram till dess att paketresan påbörjas leda till en prissänkning.

Andra ändringar i paketreseavtalet

4 § Om arrangören i paketreseavtalet har förbehållit sig rätten att göra andra ändringar än som avser priset, får sådana ändringar göras endast om

1. ändringarna är obetydliga, och
2. resenären informeras om ändringarna innan paketresan påbörjas på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

I paragrafen regleras arrangörens möjligheter att göra andra ändringar i paketreseavtalet än sådana som avser priset. Paragrafen motsvaras delvis av 11 § första stycket första meningen och 12 § första stycket andra meningen i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 11.1. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3.

Paragrafen reglerar under vilka förutsättningar som arrangören får göra andra ändringar i paketresan än som avser priset. Det handlar om ändringar som görs innan paketresan påbörjas. Ändringar som görs efter att paketresan påbörjats behandlas enligt reglerna i 4 kap. För att arrangören ska få göra sådana ändringar som avses i bestämmelsen krävs att han eller hon har förbehållit sig den rätten i paketreseavtalet. Ändringarna måste dessutom vara obetydliga. Det kan t.ex. röra mindre justeringar i de avgångs- eller ankomsttider som har angetts i avtalet eller att ordningen mellan olika delmoment i en utflykt på resmålet kastas om. Ändringar som medför mer än obetydliga besvär eller merkostnader för resenären är inte möjliga att göra. Vidare krävs att resenären informeras om ändringarna på ett klart och begripligt sätt. Innebörden av detta berörs i författningskommentaren till 2 kap. 2 §. Informationen ska ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Vad som avses med läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären berörs i författningskommentaren till 2 kap. 5 §.

Resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet

5 § Resenären har rätt att frånträda paketreseavtalet, om arrangören innan paketresan påbörjas förklarar att paketresan inte kommer att fullgöras i enlighet med avtalet till följd av att arrangören

1. är tvungen att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper som avses i 2 kap. 1 § första stycket 2, eller

2. inte kan uppfylla ett särskilt krav från resenären som avses i 2 kap. 6 § första stycket tredje meningen.

Resenären har även rätt att frånträda paketreseavtalet om arrangören höjer priset enligt 2 § med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans pris.

Om resenären frånträder paketreseavtalet och inte accepterar en ersättningsresa enligt 6 § första stycket 3, har han eller hon rätt till ersättning enligt 4 kap. 9–11 §§.

I paragrafen regleras resenärens rätt att frånträda paketreseavtalet. Paragrafen motsvaras av 12 § första stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 11.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.4.

Av *första stycket* framgår att resenären i vissa fall har rätt att frånträda paketreseavtalet utan att betala någon avgift (jfr 1 §).

Punkten 1 avser sådana fall där arrangören innan paketresan påbörjas förklarar att avtalet inte kommer att fullgöras till följd av att arrangören är tvungen att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper. Det är egenskaper som typiskt sett är viktiga för resenären och som anges i 2 kap. 1 § första stycket 2. För att resenären ska ha rätt att frånträda avtalet krävs att resetjänsten ändras på ett väsentligt sätt för resenären. Det kan vara fråga om ändringar som innebär att resetjänstens värde eller kvalitet minskar, t.ex. att arrangören byter ut det hotell som inkvarteringen avser mot ett med lägre standard, eller att en flygresa sker till en annan flygplats än vad som avtalats med längre transfer som följd. Ändringar av avgångs- eller ankomsttider bör anses som väsentliga om de medför att resenären drabbas av beaktansvärda olägenheter eller merkostnader (jfr skäl 33 i direktivet).

Punkten 2 avser fall där arrangören innan paketresan påbörjas förklarar att avtalet inte kommer att fullgöras på så sätt att ett särskilt krav från resenären som arrangören accepterat inte kan uppfyllas. Sådana krav ska alltid framgå av paketreseavtalet eller bekräftelsen på avtalet (se 2 kap. 6 § första stycket tredje meningen). Det kan t.ex. röra krav på att hotellrummet har havsutsikt eller att hotellet har hiss eller en rullstolsramp. Om arrangören i efterhand upptäcker att hotellet saknar hiss, eller att inga rum med havsutsikt är lediga, och därför förklarar att kravet inte kan uppfyllas, ger det resenären rätt att frånträda avtalet.

I *andra stycket* regleras sådana fall där arrangören efter att avtalet ingåtts höjer priset på paketresan enligt de förutsättningar som anges i 2 §, men där prishöjningen överstiger åtta procent av paketresans pris. Även sådana prishöjningar omfattas av kravet på att resenären informeras om prishöjningen senast 20 dagar innan paketresan påbörjas (se 2 § första stycket 3).

Av *tredje stycket* framgår att resenären har rätt till ersättning enligt 4 kap. 9–11 §§, om han eller hon frånträder paketreseavtalet enligt första eller andra stycket och inte accepterar en ersättningsresa enligt 6 § första stycket 3.

6 § Om arrangören avser att bryta avtalet eller höja priset på sätt som anges i 5 § första och andra styckena, ska arrangören utan onödigt dröjsmål informera resenären om detta. Informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Av informationen ska även framgå

1. en skäligen frist inom vilken resenären har rätt att frånträda avtalet,
2. följden av att resenären inte frånträder avtalet inom den angivna fristen,
3. om resenären erbjuds en ersättningsresa för det fall han eller hon frånträder avtalet, och
4. om resenären erbjuds ett prisavdrag enligt tredje stycket och vilket prisavdrag som i så fall erbjuds.

Resenären ska inom den frist som anges i första stycket 1 och 2 meddela arrangören om han eller hon vill frånträda avtalet. Om resenären inte gör det, förlorar resenären sin rätt att frånträda avtalet.

Frånträder resenären inte avtalet har han eller hon rätt till prisavdrag, om avtalsbrottet innebär att paketresan blir sämre. Resenären har rätt till prisavdrag även om han eller hon accepterar en ersättningsresa som är sämre än den ursprungligen avtalade paketresan.

I paragrafen regleras arrangörens skyldighet att informera och ge prisavdrag vid väsentliga ändringar i paketreseavtalet. Vidare regleras följden av att resenären inte meddelar arrangören om han eller hon accepterar ändringen. Bestämmelserna i paragrafen har sina närmaste motsvarigheter i 12 § andra och tredje styckena och 13 § första stycket andra meningen i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artiklarna 11.3 och 11.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.4.

I paragrafens *första stycke* anges till att börja med att arrangören är skyldig att utan onödigt dröjsmål informera resenären om att arrangören avser att bryta avtalet eller höja priset på sätt som anges i 5 § första och andra styckena. Informationen ska ges på ett klart och begripligt sätt i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig

för resenären. Vad som avse med detta behandlas i författningskommentaren till 2 kap. 2 och 5 §§.

Av *punkten 1* framgår att resenären ska informeras om den frist inom vilken resenären har rätt att frånträda avtalet. Fristen, som ställs upp av arrangören, ska vara skälig och räknas från det att arrangören meddelar resenären att arrangören avser att bryta avtalet eller höja priset. Fristen ska vara så lång att resenären hinner överväga sitt beslut. Om det pågår diskussioner mellan resenären och arrangören om avtalsbrottet eller prisändringen, bör fristen börja löpa först då arrangörens ståndpunkt i frågan har kommit till klart uttryck.

Av *punkten 2* framgår att resenären ska informeras om konsekvenserna av att resenären inte frånträder avtalet inom den frist som ställts upp. Enligt andra stycket förlorar resenären sin rätt att frånträda avtalet om resenären inte inom den utsatta fristen meddelar arrangören att han eller hon vill frånträda avtalet.

Enligt *punkten 3* ska det av informationen framgå om resenären erbjuds en ersättningsresa för det fall han eller hon frånträder avtalet.

Enligt *punkten 4* ska det framgå om resenären erbjuds ett prisavdrag enligt tredje stycket och vilket prisavdrag som i så fall erbjuds.

I *andra stycket* anges att resenären ska meddela arrangören om han eller hon vill frånträda avtalet inom den frist som anges i första stycket 1 och 2. Om resenären inte gör det, förlorar resenären sin rätt att frånträda avtalet. Det innebär att resenären blir bunden genom passivitet.

Av *tredje stycket* framgår att om resenären inte frånträder avtalet har han eller hon rätt till prisavdrag om avtalsbrottet innebär att paketresan blir sämre. Resenären har rätt till prisavdrag om han eller hon accepterar en ersättningsresa som är sämre än den ursprungligen avtalade paketresan. Vid bedömningen av om resenären fått en sämre resa bör man normalt utgå från skillnaden mellan priset för den avtalsenliga resan och resan i förändrat skick respektive ersättningsresan (jfr prop. 1992/93:95 s. 85).

Arrangörens rätt att ställa in paketresan

7 § Arrangören får ställa in paketresan, om färre personer än ett i paketreseavtalet angivet minimiantal har köpt resan och arrangören inom en i avtalet angiven tid informerar resenären om att resan ställs in. Resan får inte ställas in senare än

1. 20 dagar innan resan påbörjas, om den varar längre än 6 dagar,
2. 7 dagar innan resan påbörjas, om den varar mellan 2 och 6 dagar, eller
3. 48 timmar innan resan påbörjas, om den varar kortare än 2 dagar.

Arrangören får också ställa in resan, om den inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören utan onödigt dröjsmål innan paketresan påbörjas informerar resenären om att resan ställs in.

Paragrafen reglerar arrangörens rätt att ställa in paketresan. Den har delvis sin motsvarighet i 14 § i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 12.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.5.

Enligt paragrafens *första stycke* får arrangören ställa in paketresan på grund av att för få personer har köpt paketresan. I dessa fall får arrangören ställa in paketresan under två förutsättningar. Den första förutsättningen är att det i avtalet har angetts hur många resenärer som

måste köpa resan för att den ska bli av. Den andra förutsättningen är att arrangören meddelar resenären inom den tid som anges i avtalet att paketresan ställs in. Hur lång tid i förväg arrangören måste meddela resenären regleras i paragrafen och beror på paketresans längd. Om det i avtalet fastställts en snävare tidsram, är den inte gällande mot resenären (se 1 kap. 6 §).

I *andra stycket* föreskrivs en rätt för arrangören att ställa in paketresan om den inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Omständigheterna ska vara utom kontroll för arrangören. Vidare ska konsekvenserna av omständigheterna inte ha kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits. Det kan vara fråga om krig, terrorism eller andra allvarliga säkerhetsproblem, större risker för människors hälsa eller utbrott av allvarlig sjukdom vid resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar och jordbävningar eller andra extrema väderförhållanden. Vid bedömningen av om en omständighet är att betrakta som extraordinär, dvs. något utöver det vanliga, får beaktas bl.a. vilka omständigheter som normalt råder. Värme eller kyla som skulle betraktas som extraordinär i vissa länder kan vara högst ordinär på resmålet. Att vissa resmål återkommande drabbas av naturkatastrofer eller politiska omvälvningar bör dock inte leda till att naturkatastrofer eller upplopp som inträffar på resmålet är att betrakta som ordinära. Om det däremot fanns tydliga tecken på att något skulle komma att inträffa, kan det tala för att följderna av en viss händelse hade kunnat undvikas om arrangören hade vidtagit åtgärder. Det skulle t.ex. kunna handla om att arrangören ändrar flygrutten, i ett fall där mellanlandning enligt paketreseavtalet ska ske på en viss flygplats men en jordbävning orsakat att flygplatsen inte kan brukas. Omständigheter som redan var kända för arrangören när paketreseavtalet ingicks kan inte anses vara oundvikliga. Vid en bedömning av om arrangören har rätt att ställa in en resa på grund av resenärernas säkerhet kan de särskilda reserekommendationer som Utrikesdepartementet utfärdar beaktas. Till skillnad från bestämmelsen i 1 § krävs det enligt den aktuella bestämmelsen inte att de oundvikliga eller extraordinära omständigheterna föreligger på resmålet eller i dess omedelbara närhet, utan endast att paketresan inte kan genomföras på grund av dem. Resenären ska utan onödigt dröjsmål innan paketresan påbörjas informeras om att resan ställs in. Arrangören kan alltså inte ställa in resan på denna grund efter att paketresan påbörjats. Uttrycket utan onödigt dröjsmål berörs i författningskommentaren till 2 kap. 5 §.

Återbetalning

8 § Om resenären avbeställer paketresan eller arrangören ställer in den, ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar betala tillbaka det som resenären har betalat för resan. Detsamma gäller om resenären frånträder paketreseavtalet enligt 5 och 6 §§ och inte accepterar någon ersättningsresa enligt 6 § första stycket 3. Vid avbeställning får arrangören göra avdrag för eventuell avbeställningsavgift från det som ska betalas tillbaka.

Vid en prissänkning enligt 3 § får arrangören göra avdrag för administrativa kostnader med anledning av återbetalningen. Arrangören ska på resenärens begäran informera resenären om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

I paragrafen regleras arrangörens skyldighet att i vissa fall återbetala det som resenären betalat för paketresan. Paragrafen har i huvudsak sin motsvarighet i 13 § andra och tredje styckena i 1992 års lag. Paragrafen genomför artiklarna 10.5 och 12.4 samt delvis artikel 12.2 och 12.3. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.6.

Av paragrafens *första stycke* framgår att om resenären har avbeställt resan enligt 1 § eller om arrangören har ställt in paketresan med stöd av 7 §, ska arrangören betala tillbaka det som resenären har betalat för resan. Detsamma gäller om resenären har frånträtt paketreseavtalet enligt 5 och 6 §§ och inte har accepterat någon ersättningsresa. Återbetalning ska göras utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från den dag då resenären avbeställde paketresan eller frånträdde avtalet eller arrangören ställde in resan. Uttrycket utan onödigt dröjsmål berörs i författningskommentaren till 2 kap. 5 §. Om resenären enligt 1 § är skyldig att betala en avbeställningsavgift, har arrangören rätt att göra avdrag för sådan avgift.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att om resenären enligt 3 § har rätt till prissänkning, får arrangören göra avdrag för administrativa kostnader som han eller hon har haft med anledning av återbetalningen. Det kan handla om kostnader för överföringen eller för att utfärda ett kvitto på det återbetalda beloppet. Om resenären begär det, ska arrangören informera honom eller henne om vad kostnaderna består i och hur dessa har beräknats.

Resenärens rätt att överlåta paketresan

9 § Resenären får överlåta paketresan till någon som uppfyller villkoren i avtalet för att få delta i resan, om överlåtaren i skälig tid innan paketresan påbörjas skriftligen informerar arrangören om överlåtelsen. Information som ges senast ju dagar innan paketresan påbörjas ska alltid anses ha getts i skälig tid.

Arrangören får ta ut en avgift för överlåtelsen. Överlåtelseavgiften får varken överstiga kostnaderna med anledning av överlåtelsen eller vara oskälig. Arrangören ska informera överlåtaren om vad kostnaderna består i och hur de har beräknats.

Överlåtaren och förvärvaren är solidariskt ansvariga för betalning av överlåtelseavgiften och det som återstår att betala för paketresan.

Paragrafen reglerar resenärens rätt att överlåta paketresan. Motsvarande bestämmelser finns i 10 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 9 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.7.

I *första stycket* anges förutsättningarna för att resenären ska få överlåta paketresan till någon annan. En första förutsättning är att den som resenären överlåter resan till uppfyller kraven för att få delta i resan. Kraven måste framgå av avtalet. Sådana krav kan vara att den som resan överlåts till måste ha fyllt 18 år eller att hans eller hennes hälsotillstånd är tillräckligt gott för att klara en krävande vandringsresa. Om en resa endast har erbjudits en viss sammanslutning av personer, t.ex. medlemmarna i en förening, är arrangören inte skyldig att godkänna att avtalet överlåts till en person som inte hör till sammanslutningen. Också när deltagande i resan kräver att arrangören skaffar vissa handlingar, t.ex. gruppvisum, kan arrangören vägra att godkänna överlåtelsen, om det inte längre är möjligt att skaffa handlingarna. En andra förutsättning för att

resenären ska få överlåta resan är att resenären informerar arrangören om överlåtelsen i skälig tid innan paketresan påbörjas. Vad som är en skälig tid får avgöras från fall till fall och kan bero bl.a. på resans varaktighet och typ. Om resenären informerar arrangören om överlåtelsen senast sju dagar före paketresans början ska det dock alltid anses ha gjorts i skälig tid. En skillnad i förhållande till 1992 års lag är att informationen inte kan ges till återförsäljaren. En annan skillnad är att det enligt förevarande stycke krävs att informationen ges skriftligen.

I *andra stycket* regleras arrangörens rätt att ta ut en avgift för överlåtelsen. Avgiften får inte överstiga de kostnader som arrangören haft med anledning av överlåtelsen. Det kan handla om kostnader för att en resetjänstleverantör kräver en avgift för att byta ut resenärens namn eller för avbokning av en färdbiljett samt utfärdande av en ny biljett (skäl 30 i direktivet). Avgiften får inte heller vara oskälig. Vad som är en oskälig avgift får avgöras med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, bl.a. vilken typ av resa det rör sig om och vilka kostnader som uppstår för arrangören till följd av överlåtelsen. Arrangören ska informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna och redovisa hur de har beräknats.

I *tredje stycket* föreskrivs ett solidariskt ansvar för överlåtaren och förvärvaren för betalning av överlåtelseavgiften och av det som återstår för resan. Oavsett vad överlåtaren och förvärvaren har avtalat sinsemellan, kan arrangören alltså vända sig till vem som helst av dem för att kräva betalning.

4 kap. Fullgörande av paketresan

Kapitlet innehåller bestämmelser om fullgörandet av paketresan. Det inleds med bestämmelser om arrangörens och – i vissa fall – återförsäljarens ansvar i förhållande till resenären för att paketresan fullgörs. Därefter följer bestämmelser om reklamation, påföljder för fel i paketresan, assistans och återkrav.

Någon särskild reglering av vad som avses med fel finns inte i lagen. Utgångspunkten är att paketresan anses felaktig om den inte överensstämmer med avtalet. Det kan vara fråga om såväl utebliven som bristande fullgörande av de resetjänster som ingår i paketresan. Det krävs dock inte att arrangören bryter mot en uttrycklig bestämmelse i avtalet för att fel ska föreligga. I likhet med vad som gäller enligt 1992 års lag har arrangören ett kontinuerligt ansvar för att resetjänsterna håller den kvalitet som resenären har rätt att förvänta sig (jfr prop. 1992/93:95 s. 92).

Lagen gör en uppdelning mellan fel som innebär att en betydande del av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet inte kan tillhandahållas (4 §) och övriga fel (6 §). Beroende på situationen kan delvis olika påföljder bli aktuella.

I det första fallet, där det alltså är fråga om att en betydande del av de resetjänster som omfattas av avtalet inte kan tillhandahållas av arrangören, finns det en skyldighet för arrangören att erbjuda lämpliga ersättningsarrangemang. Om det ersättningsarrangemang som arrangören erbjuder är av lägre kvalitet, ska arrangören även erbjuda ett prisavdrag.

Lagen utgår från att resenären är skyldig att acceptera ett erbjudande om ersättningsarrangemang. Resenären får avvisa ett sådant erbjudande endast om det inte är jämförbart med vad som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller om prisavdraget inte motsvarar den försämring som ersättningsarrangemanget innebär för resenären. Om resenären på godtagbar grund avvisar ett erbjudande om ersättningsarrangemang eller inte får något sådant erbjudande, har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd. Om paketresan innefattar passagerartransport är arrangören dessutom skyldig att erbjuda resenären transport tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenären kommer överens om.

Trots att resenären accepterar ett erbjudande om ersättningsarrangemang kan han eller hon ha rätt till prisavdrag och skadestånd.

I det andra fallet finns det någon annan typ av fel i paketresan. Arrangören är då skyldig att avhjälpa felet inom skälig tid. Arrangören är dock inte skyldig att avhjälpa felet om det finns ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpan skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till felets omfattning och de påverkade resetjänsternas värde. Om arrangören är skyldig att avhjälpa felet men inte gör det, har resenären rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för att själv avhjälpa felet.

Resenären har rätt till prisavdrag för fel i paketresan, om inte felet beror på resenären. Arrangörens skyldighet att ge prisavdrag gäller även om arrangören inte är skyldig att avhjälpa felet. Detsamma gäller för den situationen att arrangören avhjälper felet i rätt tid. Resenären har då rätt till prisavdrag för den period som paketresan var felaktig. Prisavdrag aktualiseras dock inte om paketreseavtalet hävs. I sådana fall har resenären i stället rätt till skadestånd. Resenären får häva avtalet om felet är av väsentlig betydelse och avhjälpan inte kommer i fråga eller inte sker inom viss tid eller om arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas. Om resenären häver ett paketreseavtal som innefattar passagerartransport, ska arrangören erbjuda resenären transport tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenären kommer överens om.

Ansvar för att paketresan fullgörs

1 § Arrangören ansvarar i förhållande till resenären för att paketresan fullgörs i enlighet med avtalet. Ansvaret gäller även för sådana prestationer som ska fullgöras av någon annan än arrangören.

Om resan har sålts genom en återförsäljare som är etablerad i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och arrangören är etablerad i en stat utanför EES, ansvarar återförsäljaren på samma sätt som arrangören, om inte arrangören fullgör prestationen.

Paragrafen innehåller regler om vem eller vilka som ansvarar gentemot resenären för att paketresan fullgörs. Den motsvarar delvis 9 § första stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artiklarna 13.1 och 20 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.1 och 5.6.2.

Av *första stycket* framgår att arrangören ansvarar för att paketresan fullgörs i enlighet med avtalet, oavsett om det är arrangören eller någon annan som ska utföra prestationerna.

Om paketresan har sålts genom en återförsäljare, åläggs återförsäljaren i *andra stycket* ett ansvar för att paketreseavtalet fullgörs. Ansvaret svarar mot arrangörens ansvar. Det innebär att reglerna i förevarande kapitel i sådana fall tillämpas även på återförsäljaren. Regleringen är ny i förhållande till 1992 års lag. Återförsäljarens ansvar gäller när arrangören är etablerad utanför EES och återförsäljaren inom EES. Ansvaret innebär att resenären kan vända sig till återförsäljaren likaväl som till arrangören för att få ett fel avhjälpt eller för att få assistans om resenären befinner sig i svårigheter. Återförsäljaren har dock ingen skyldighet att vidta någon åtgärd med anledning av en resenärs begäran, om arrangören uppfyller de krav som lagen ställer på denne. Återförsäljaren är dock, i enlighet med allmänna regler för bevisbördans placering, skyldig att visa att arrangören uppfyller sina krav för att undgå ansvar. Återförsäljaren kan inte undkomma sitt ansvar genom att t.ex. hänvisa till att arrangören är ansvarig enligt avtalet eller lagen i den stat där arrangören är etablerad. Etablering har samma innebörd i lagen som i 4 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden (se artikel 3.10 i direktivet). Etablering definieras i den lagen som en tjänsteleverantörs faktiska utövande av en ekonomisk verksamhet under en obegränsad tid och genom en stabil infrastruktur varifrån näringsverksamhet för att tillhandahålla tjänster faktiskt bedrivs.

Reklamation

2 § Resenären får åberopa ett fel i paketresan endast om resenären utan onödigt dröjsmål från det att han eller hon märkt felet lämnar ett meddelande till arrangören om felet (reklamation).

Trots första stycket får resenären åberopa ett fel, om arrangören eller återförsäljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Paragrafen innehåller bestämmelser om reklamation. Den motsvarar 19 § i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 13.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.2.

I *första stycket* föreskrivs en skyldighet för resenären att reklamera om han eller hon vill göra gällande ett fel. Det krävs inte att resenären även anger hur felet bör åtgärdas eller vilken kompensation som han eller hon anser sig vara berättigad till. Reklamation ska ske utan onödigt dröjsmål från det att resenären märkt felet. Det innebär att resenären, när han eller hon har uppmärksammat felet, bör informera arrangören så fort som möjligt. Kravet på att reklamation ska ske utan onödigt dröjsmål tillämpas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vad som innebär onödigt dröjsmål beror bl.a. på vilken typ av fel det rör sig om och hur lätt det är för resenären att komma i kontakt med arrangören. Av betydelse kan också vara vilken typ av resa det är fråga om och hur lång resan är. Om det rör sig om en kortvarig resa kan det inte begäras av resenären att han eller hon ägnar en stor del av resan att försöka få tag på arrangören för att informera honom eller henne om ett fel. Om resenären haft skäl att anta att den som skulle fullgöra prestationen på resmålet skulle åtgärda felet, kan det också ha betydelse. Även andra omständigheter kan beaktas vid bedömningen av om reklamationen skett i rätt tid.

Enligt *andra stycket* har resenären kvar sin rätt att åberopa ett fel i sådana fall då arrangören eller återförsäljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. Detta överensstämmer med vad som gäller enligt 1992 års lag (se prop. 1992/93:95 s. 96 med hänvisningar).

Resenärens rätt att vända sig till återförsäljaren

3 § Om paketresan har sålts genom en återförsäljare, får resenären vända sig till återförsäljaren för att reklamera och lämna andra meddelanden som rör paketresans genomförande. Återförsäljaren ska utan onödigt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden till arrangören.

Paragrafen behandlar resenärens rätt att vända sig till återförsäljaren. Det finns ingen motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 15 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.2.

I paragrafen anges att om paketresan har sålts genom en återförsäljare, får resenären vända sig till återförsäljaren för att reklamera eller lämna andra meddelanden som rör paketresans genomförande. Om ett meddelande om reklamation har lämnats i rätt tid till återförsäljaren, har resenären fullgjort sin skyldighet i förhållande till arrangören. Resenärens rätt påverkas inte om återförsäljaren sedan inte för meddelandet vidare, eller om det förkommer eller försenas på vägen mellan återförsäljaren och arrangören. Resenären kan även lämna andra meddelanden till återförsäljaren som rör paketresans genomförande. Det kan t.ex. röra en begäran om assistans om resenären befinner sig i svårigheter.

Återförsäljaren ska utan onödigt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden som omfattas av paragrafen till arrangören. Det innebär att återförsäljaren ska vidarebefordra meddelandena till arrangören så fort som möjligt (jfr vad som sägs i författningskommentaren till 2 kap. 5 § om kravet på att arrangören utan onödigt dröjsmål ska överlämna avtalet till resenären).

Ersättningsarrangemang och annat avhjälpande

4 § Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan eller om annars, sedan paketresan påbörjats, en betydande del av de resetjänster som omfattas av avtalet inte kan tillhandahållas, ska arrangören utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga ersättningsarrangemang.

Ersättningsarrangemangen ska, om möjligt, vara likvärdiga med eller av högre kvalitet än den resetjänst som inte kan tillhandahållas. Om de ersättningsarrangemang som arrangören erbjuder är av lägre kvalitet, ska arrangören erbjuda ett prisavdrag enligt 7 § första stycket.

Resenären får avvisa ett erbjudande om ersättningsarrangemang endast om erbjudandet inte är jämförbart med vad som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller om det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

I paragrafen finns bestämmelser som reglerar resenärens rätt till ersättningsarrangemang. Den motsvarar 15 § första stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 13.5 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.4.

Första stycket behandlar den situationen att resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan eller om annars, sedan paketresan påbörjats, en betydande del av de avtalade

resetjänsterna inte kan tillhandahållas. Arrangören är i så fall skyldig att erbjuda resenären lämpliga ersättningsarrangemang. Vad som avses med en betydande del av resetjänsterna får bedömas med hänsyn till vilka resetjänster som ingår i paketresan. Det ska i allmänhet röra sig om allvarliga brister. Om flera mindre tjänster som ingår i avtalet inte kan tillhandahållas, kan de tillsammans utgöra en betydande del av de avtalade tjänsterna. En enda central tjänst kan också utgöra en betydande del av vad som avtalats. Det kan vara fråga om en fotbollsmatch eller konsert som varit det huvudsakliga syftet med resan. Vilken betydelse tjänsterna har för resenären får vägas in i bedömningen. Lämpliga ersättningsarrangemang är normalt av samma eller ungefär samma slag som den uteblivna tjänsten. Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan, är arrangören alltid skyldig att utan extra kostnad erbjuda resenären ersättningsarrangemang i form av en alternativ hemtransport. Skulle hemtransporten dröja är arrangören även skyldig att erbjuda resenären inkvartering. I 5 § finns bestämmelser som begränsar arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering när hemtransport inte kan erbjudas enligt avtalet och detta beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Av *andra stycket* framgår att ersättningsarrangemangen om möjligt ska vara likvärdiga med eller av högre kvalitet än den resetjänst som inte kan tillhandahållas. Endast om lämpliga likvärdiga ersättningsarrangemang inte kan erbjudas får arrangören erbjuda arrangemang av lägre kvalitet. Arrangören ska i så fall också erbjuda resenären ett prisavdrag enligt 7 § första stycket (se författningskommentaren till den paragrafen angående frågan om vad som gäller vid bestämmande av prisavdrag).

I *tredje stycket* anges att resenären får avvisa ett erbjudande om ersättningsarrangemang endast om erbjudandet inte är jämförbart med vad som har avtalats eller om det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt. Att ersättningsarrangemangen är jämförbara med vad som har avtalats innebär att det de ska ha ungefär samma standard som de resetjänster som ingår i avtalet. Om ersättningsarrangemangens standard skiljer sig åt på ett påtagligt sätt från vad som har avtalats kan de inte sägas vara jämförbara. I en sådan situation har resenären alltid rätt att avvisa erbjudandet. Om ersättningsarrangemangen är av något lägre kvalitet men ändå kan sägas vara jämförbara med vad som avtalats, får resenären alltså avvisa arrangörens erbjudande endast om det prisavdrag som arrangören erbjuder inte är skäligt. Om resenären på godtagbar grund avvisar ett erbjudande om ersättningsarrangemang eller inte får något sådant erbjudande, har resenären rätt att utan onödigt dröjsmål bli transporterad tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenären kommer överens om (se 8 §). Resenären har även rätt till prisavdrag och skadestånd enligt de förutsättningar som följer av 7 och 9–11 §§.

5 § Om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan och detta beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter, är skyldigheten för arrangören enligt 4 § att erbjuda inkvartering begränsad till tre nätter. Detta gäller bara under förutsättning att omständigheterna även kan åberopas av transportören för att begränsa dennes ansvar enligt en unionsrättsakt som är tillämplig på transporten. Om det i unionsrättsakten föreskrivs att

transportörens ansvar att erbjuda inkvartering avser en längre period än tre nätter, gäller samma period i fråga om arrangörens skyldighet enligt denna lag.

Arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering är inte begränsad för en resenär som har nedsatt rörlighet, en medföljande till en sådan resenär, en resenär som är gravid, en ensamresande underårig eller en resenär som är i behov av särskild medicinsk hjälp, om arrangören senast 48 timmar innan paketresan påbörjades fick information om resenärens särskilda behov.

I paragrafen finns bestämmelser som begränsar arrangörens skyldighet att erbjuda inkvartering när hemtransport inte kan tillhandahållas enligt avtalet och detta beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Det finns ingen motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 13.7 och 13.8 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.5.

I *första stycket* begränsas arrangörens skyldighet enligt 4 § att erbjuda inkvartering till tre nätter om resenären inte kan transporteras enligt paketreseavtalet tillbaka till orten för avresan och detta beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter. Uttrycket oundvikliga och extraordinära omständigheter behandlas närmare i författningskommentaren till 3 kap. 7 §. En begränsning av arrangörens ansvar på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter förutsätter att omständigheterna även kan åberopas av transportören enligt en unionsrättsakt som är tillämplig på hemtransporten. Det är inte nödvändigt att det i unionsrättsakten särskilt anges att de situationer som begränsar transportörens ansvar utgör oundvikliga och extraordinära omständigheter. Det är tillräckligt att transportörens ansvar för omständigheterna i den aktuella situationen är begränsat. Om det i unionsrättsakten föreskrivs att transportörens ansvar att erbjuda inkvartering avser en längre period, utsträcks arrangörens ansvar enligt lagen i motsvarande mån. I detta ligger även att det i unionsrättsakterna saknas en tidsmässig begränsning av ansvaret. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (EU:s flygpaspassagerarförordning) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (EU:s tågpassagerarförordning) begränsar inte transportörens ansvar för inkvartering i tiden. I de fall angivna unionsrättsakter är tillämpliga på transportörens ansvar för hemtransporten är därför arrangörens motsvarande ansvar enligt lagen alltså obegränsat.

I *andra stycket* undantas vissa resenärer från den begränsning som framgår av första stycket. För de resenärer med särskilda behov som räknas upp i paragrafen har arrangören en skyldighet att utan begränsning i tiden tillhandahålla inkvartering i avvaktan på hemtransport. Det krävs dock att arrangören senast 48 timmar före paketresans början har informerats om resenärens särskilda behov. De resenärer som omfattas är resenärer med nedsatt rörlighet och medföljande till dessa, gravida, ensamresande underåriga samt personer i behov av särskild medicinsk

hjälp. Vem som räknas som en person med nedsatt rörlighet berörs i författningskommentaren till 2 kap. 1 § första stycket 2 h.

6 § Om det finns något annat fel i paketresan än sådana som avses i 4 §, ska arrangören avhjälpa felet. Om det inte krävs ett omedelbart avhjälpande, ska arrangören avhjälpa felet inom skälig tid. Om resenären har angett en tid inom vilken felet ska avhjälpas, ska den tiden följas om den är skälig.

Arrangören är inte skyldig att avhjälpa felet, om det finns ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till felets omfattning och de påverkade resetjänsternas värde.

Om arrangören är skyldig att avhjälpa felet men inte gör det, har resenären rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för att själv avhjälpa felet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om avhjälpande av fel i paketresan. Den motsvaras delvis av 20 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 13.3 och 13.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.4.

I *första stycket* föreskrivs en skyldighet för arrangören att avhjälpa andra fel i paketresan än sådana som avses i 4 §. Vad som avses med ett fel behandlas i författningskommentaren till inledningen av detta kapitel.

Avhjälpandet kan bestå i olika åtgärder. Det kan i en del fall vara fråga om att resenären får byta hyrbil eller rum på hotellet, och i andra fall att arrangören vidtar enklare reparationsåtgärder. Arrangören ska som huvudregel avhjälpa felet inom skälig tid. Det gäller dock inte om ett omedelbart avhjälpande krävs. Ett omedelbart avhjälpande kan komma i fråga t.ex. när resenären på grund av att en buss som arrangören tillhandahållit är försenad måste ta en taxi för att komma i tid till sitt flyg (se skäl 34 i direktivet). Vad som är en skälig tid för avhjälpande får bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Av betydelse för bedömningen kan vara vilken typ av fel det rör sig om, vilken typ av resa det är fråga om och hur lång resan är. Även andra omständigheter kan i det enskilda fallet vara av betydelse. Om resenären har angett en tid inom vilken felet ska avhjälpas, ska den tiden följas om den är skälig. Tidsfristen har betydelse för resenärens rätt att själv avhjälpa felet på arrangörens bekostnad (se tredje stycket) och att häva paketreseavtalet (se 7 § andra stycket).

I *andra stycket* anges två undantag från arrangörens skyldighet att avhjälpa felet. Den första situationen gäller om det finns ett hinder mot ett avhjälpande som arrangören inte kan övervinna. Det innebär att det ska föreligga ett absolut hinder mot att avhjälpa felet för att undantaget ska vara tillämpligt. Den andra situationen handlar om att avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna. Detta undantag innebär att arrangören inte är skyldig att avhjälpa felet genom att utnyttja ett alternativ som i princip skulle vara tänkbart, om förhållandet mellan de kostnader som avhjälpandet skulle innebära och felets omfattning och värdet av resetjänsterna inte framstår som rimligt. Vid bedömningen av omfattningen av felet får det vägas in vilken betydelse felet har för resenären. Värdet av de påverkade resetjänsterna får bedömas med utgångspunkt i vad resenären har betalat för dem eller utifrån en uppskattning av hur stor del av paketresan de representerar jämfört med det totala priset för resan. Att avhjälpandet gör fullgörandet av

paketreseavtalet mer kostsamt för arrangören än vad han eller hon beräknat saknar vanligen betydelse. Utgångspunkten är att arrangören är skyldig att avhjälpa felet trots att besväret eller kostnaderna för detta blir större än vad han eller hon hade räknat med.

I *tredje stycket* föreskrivs en rätt för resenären att själv avhjälpa felet på arrangörens bekostnad. Om arrangören är skyldig att avhjälpa ett fel men inte gör det, har resenären rätt till ersättning för nödvändiga kostnader för att själv avhjälpa felet. Inom vilken tid arrangören ska avhjälpa felet framgår av första stycket. Om det inte krävs ett omedelbart avhjälpande ska arrangören avhjälpa felet inom skälig tid. Om resenären har angett en tid inom vilken felet ska avhjälpas, ska den tiden följas om den är skälig. Resenären behöver inte ange någon tid för avhjälpande om ett omedelbart avhjälpande krävs. Resenären behöver inte heller ange någon tid för avhjälpande i en situation där arrangören förklarar att han eller hon inte avser att avhjälpa felet (jfr 7 § andra stycket). I de två nyssnämnda situationerna kan resenären avhjälpa felet på arrangörens bekostnad omedelbart. Det saknar betydelse om arrangören har varit passiv eller om arrangören har försökt avhjälpa felet men inte har lyckats, förutsatt att denne enligt första och andra styckena är skyldig att avhjälpa felet. Rätten till ersättning avser endast direkta kostnader för avhjälpandet. Resenärens rätt till ersättning för andra förluster får bedömas enligt 9–11 §§. Ersättningen är vidare begränsad till vad som kan anses nödvändigt. Om resenären vidtagit åtgärder som inte varit befogade eller annars onödigt kostsamma, kan han eller hon få kostnaderna för avhjälpandet ersatta endast i den utsträckning som kostnaderna motsvaras av nödvändiga åtgärder.

Prisavdrag och hävning

7 § Resenären har rätt till prisavdrag för fel i paketresan, om inte felet beror på resenären.

I fråga om andra fel i paketresan än sådana fel som avses i 4 § får resenären i stället häva paketreseavtalet, om felet är av väsentlig betydelse och

1. avhjälpande inte sker inom den tid som anges i 6 § första stycket,
2. avhjälpande inte kommer i fråga av skäl som anges i 6 § andra stycket, eller
3. arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

Paragrafen innehåller regler om prisavdrag och hävning. Den motsvarar närmast 15 § tredje stycket och 16 § första stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artiklarna 13.6 första stycket och 14.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.4.

Enligt paragrafens *första stycke* har resenären rätt till prisavdrag för fel i paketresan. Arrangörens skyldighet att ge prisavdrag gäller även om arrangören enligt 6 § andra stycket inte är skyldig att avhjälpa felet. Detsamma gäller för den situationen att arrangören avhjälpas felet i rätt tid. Resenären har då rätt till prisavdrag för den period som paketresan var felaktig. Det är endast i de fall felet beror på resenären som rätten till prisavdrag är utesluten. Det kan vara fråga om att resenären inte lämnar de passuppgifter som arrangören efterfrågar och som arrangören behöver för att kunna boka en transport på resmålet, vilket leder till att resenären inte kan åka med transporten. Bevisbördan för att felet beror på resenären åvilar arrangören.

Det kan noteras att liksom enligt 1992 års lag anses fel föreligga även om felet beror på resenärens (jfr prop. 1992/93:95 s. 92). Uttrycket fel skiljer sig därigenom från vad som annars anses gälla.

Vad som är ett skäligt prisavdrag får bedömas med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Sådana omständigheter av betydelse kan vara resans pris, hur länge felet förelegat, vilken typ av fel det varit fråga om, vad felet har inneburit för resenärens och när resenärens har reklamerat. Syftet med prisavdraget är att återställa balansen mellan å ena sidan den avtalade prestationen och å andra sidan värdet av vad som verkligen har levererats. Om arrangören endast delvis lyckats avhjälpa ett fel i paketresan, ska återstoden kompenseras genom ett prisavdrag. Att resenärens medges prisavdrag utesluter inte att han eller hon dessutom kan ha rätt till skadestånd på grund av felet. Skadeståndet får dock inte omfatta sådant som kompenseras genom prisavdraget.

I fråga om andra fel i paketresan än som avses i 4 § föreskrivs i *andra stycket* en rätt för resenärens att i stället häva avtalet om felet är av väsentlig betydelse. Vad som avses med väsentlig betydelse får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Om en central del av resan inte kan genomföras eller felet innebär att resenärens inte kan tillgodogöra sig den huvudsakliga nyttan av paketresan, är utgångspunkten att felet är av väsentlig betydelse. Resenärens kan alltså häva avtalet om huvudsyftet med resan är att delta i en viss verksamhet eller ett visst evenemang, men det inte är möjligt att delta på grund av ett fel i arrangörens prestation. Därutöver krävs att avhjälpan inte sker inom den tid som anges i 6 § första stycket (*punkten 1*), inte kommer i fråga av skäl som anges i 6 § andra stycket (*punkten 2*) eller att arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas (*punkten 3*). Enligt 6 § första stycket ska arrangören avhjälpa felet inom skälig tid eller inom den tid som resenärens har angett, om den är skälig. Undantag görs om det krävs ett omedelbart avhjälpan. I en sådan situation behöver resenärens givetvis inte invänta att någon frist löper ut innan han eller hon häver avtalet. Det saknar betydelse om arrangören har varit passiv eller om arrangören har försökt avhjälpa felet, men inte har lyckats i rätt tid. Frågan om vad som är skälig tid för avhjälpan behandlas i författningskommentaren till 6 §. Enligt 6 § andra stycket är arrangören inte skyldig att avhjälpa felet om det finns ett hinder som denne inte kan övervinna eller om avhjälpan skulle medföra oproportionerliga kostnader. Slutligen föreligger hävningsrätt för resenärens om det är ett fel som är av väsentlig betydelse och arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas. Inte heller i den situationen behöver resenärens invänta att fristen enligt 6 § första stycket löper ut innan han eller hon häver avtalet.

Om resenärens häver avtalet har han eller hon även rätt till skadestånd enligt de förutsättningar som anges i 9–11 §§. Resenärens har dessutom alltid rätt till hemtransport i förtid enligt 8 §.

Hemtransport i förtid

8 § Om paketreseavtalet innefattar passagerartransport och resenärens häver avtalet enligt 7 § andra stycket, ska arrangören utan onödigt dröjsmål erbjuda resenärens likvärdig transport utan extra kostnad tillbaka till orten för avresan eller till någon annan ort som arrangören och resenärens kommer överens om.

Detsamma gäller om paketreseavtalet innefattar passagerartransport och resenären inte får något erbjudande om ersättningsarrangemang enligt 4 § första stycket eller avvisar ett erbjudande enligt 4 § tredje stycket.

I paragrafen regleras resenärens rätt till hemtransport i förtid. Paragrafen motsvaras av 15 § andra stycket i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 13.6 tredje stycket i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.5.

Regleringen i paragrafen innebär att om paketreseavtalet innefattar passagerartransport, har resenären under vissa förutsättningar rätt att bli transporterad till orten för avresan eller någon annan ort som resenären och arrangören kommer överens om. Med orten för avresan avses den plats där den första passagerartransporten som ingår i paketreseavtalet inleds. Transporten ska vara likvärdig, vilket innebär att den ska motsvara transporten som skulle ha skett enligt avtalet.

Den första situationen då resenären har rätt till hemtransport är om han eller hon häver avtalet enligt 7 § andra stycket. Den andra situationen är om arrangören inte erbjuder lämpliga ersättningsarrangemang enligt 4 § första stycket. Den tredje situationen är om resenären avvisar ett erbjudande om ersättningsarrangemang enligt 4 § tredje stycket på grund av att erbjudandet inte är jämförbart med vad som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller att det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

Hemtransporten ska ske utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad för resenären. Uttrycket utan onödigt dröjsmål berörs i författningskommentaren till 2 kap. 5 §.

Om arrangören inte uppfyller sin skyldighet enligt paragrafen att erbjuda resenären hemtransport, kan arrangören, enligt de förutsättningar som framgår av 9 §, bli skyldig att ersätta resenären för den resa som resenären i så fall tvingas köpa på egen bekostnad.

Skadestånd

9 § Resenären har rätt till ersättning för den skada som han eller hon drabbas av till följd av fel i paketresan, om inte felet beror på resenären eller på någon som saknar koppling till fullgörandet av paketresan och felet inte kunde förutses eller undvikas. Resenären har inte heller rätt till ersättning om felet beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

I paragrafen regleras resenärens rätt till skadestånd vid fel i paketresan. Den har sin närmaste motsvarighet i 16 § första–tredje styckena i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 14.2 och 14.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.6.

Paragrafen reglerar resenärens rätt till ersättning för skada som resenären drabbas av till följd av fel i paketresan. Paragrafen omfattar alla situationer där resenären drabbats av skada till följd av fel i paketresan. Resenären kan alltså ha rätt till skadestånd för den period som paketresan var felaktig även i den situationen att arrangören avhjälpes felet inom skälig tid.

Ersättningen kan omfatta personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada. Ersättning kan utgå för såväl ekonomisk som ideell skada. En ideell skada kan utgöras av att resenären inte har kunnat njuta av resan på

grund av omfattande problem vid fullgörandet av paketresan (se skäl 34 i direktivet, jfr mål C-168/00, Simone Leitner mot TUI Deutschland GmbH & Co. KG., ECLI:EU:C:2002:163, och NJA 2016 s. 900). I många fall kan ersättningen avse extra utgifter som felet orsakat resenären. Det kan vara fråga om en fördröjd hemtransport som orsakat resenären extra övernattningskostnader. Ersättningen kan även avse onyttiga utgifter, t.ex. för en tjänst som inte kunnat utnyttjas på grund av felet. Om resenärens bagage försvinner eller skadas, kan en ersättningsgill sakskada uppstå. Även personskador kan uppstå i form av t.ex. olycksfall eller sjukdom på grund av fel i paketresan. Resenären kan också ha rätt till ersättning för att bagaget inte kan användas till följd av att transporten av det fördröjs, om detta med hänsyn till dröjsmålets längd och andra omständigheter kan betraktas som ett fel i paketresan.

Skadan måste vara en följd av fel i paketresan, dvs. att de resetjänster som ingår i paketresan inte har utförts eller har utförts felaktigt. Bedömningen av om det föreligger ett rättsligt relevant orsakssamband mellan felet och skadan får göras enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer.

Rätten till skadestånd enligt paragrafen är utesluten om felet beror på resenären. Skyldighet att ersätta skada är också utesluten vid fel som beror på tredje man som saknar koppling till fullgörandet av paketresan och felet inte hade kunnat förutses eller undvikas. Det kan vara fråga om att ett planerat utflyktsmål är stängt för turister och detta inte hade kunnat förutses eller undvikas av arrangören. Arrangören är i en sådan situation inte skyldig att betala skadestånd till resenären för skada som uppstår till följd av felet. Det krävs att felet inte hade kunnat förutses eller undvikas av arrangören eller av någon vars prestation arrangören svarar för, t.ex. en resetjänstleverantör (se 1 §). Även i fråga om fel som har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är skadeståndsskyldighet utesluten (jfr vad som sägs om sådana omständigheter i författningskommentaren till 3 kap. 7 §). Arrangören har bevisbördan för att något av undantagen i bestämmelsen föreligger.

Ersättningens storlek kan påverkas av begränsningar i de unionsakter, det internationella instrument och de lagar som anges i 10 §. I andra fall kan rätten till skadestånd påverkas av begränsningar i paketreseavtalet (se 11 §).

Av allmänna principer följer att arrangören inte är skyldig att ersätta en skada som redan ersatts av någon annan. I den utsträckning resenären t.ex. redan har fått skadestånd av resetjänstleverantören enligt någon av de unionsrättsakter, det internationella instrument eller de lagar som anges i 10 §, får arrangören göra ett avdrag för den utgivna ersättningen från den ersättning som ska utges enligt lagen. Det krävs givetvis att skadeståndet avser ett motsvarande fel för att avräkning ska komma i fråga.

10 § I den utsträckning följande unionsrättsakter, internationella instrument och lagar begränsar en resenärs rätt till ersättning för en skada från en transportör, tillämpas samma begränsningar i fråga om resenärens rätt till ersättning för en skada från arrangören:

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss, i den ursprungliga lydelsen,

2. 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods,
3. sjölagen (1994:1009),
4. rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 889/2002,
5. lagen (2010:510) om lufttransporter,
6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer, i den ursprungliga lydelsen, och
7. järnvägstrafiklagen (2018:000).

Paragrafen begränsar arrangörens skadeståndsskyldighet i förhållande till resenären i vissa fall. Paragrafen har delvis sin motsvarighet i 18 § i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 14.4 första och andra meningarna i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.7.

I paragrafen föreskrivs att de begränsningar av transportörens skadeståndsansvar som följer av vissa i paragrafen angivna unionsrättsakter, internationella instrument och lagar ska gälla även i fråga om arrangörens skadeståndsansvar. Paragrafen gäller såväl begränsningar av förutsättningarna för att skadestånd över huvud taget ska utgå som begränsningar i fråga om vilket skadeståndsbelopp som ska betalas.

11 § Om en resenärs rätt till ersättning för skada inte är begränsad enligt 10 §, får den begränsas i paketreseavtalet. En sådan begränsning får dock inte innebära att resenärens rätt till ersättning understiger tre gånger paketresans pris. Begränsningen får inte heller avse ersättning för personskador eller sådana skador som orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Paragrafen anger förutsättningarna för att i paketreseavtalet begränsa arrangörens skadeståndsansvar. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 14.4 sista meningen i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.7.

Paragrafen innebär att i andra fall än då ansvarsbegränsningar regleras av de unionsrättsakter, det internationella instrument eller de lagar som anges i 10 § får ansvaret begränsas genom paketreseavtalet. En sådan begränsning får dock inte innebära att resenärens rätt till ersättning understiger tre gånger paketresans pris. Begränsningen får inte heller avse personskador eller skador som orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Assistans

12 § Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans om resenären befinner sig i svårigheter.

Om resenären uppsåtligen eller av oaktsamhet har orsakat behovet av assistans, har arrangören rätt att ta ut en avgift för assistansen. Avgiften ska vara skälig och får inte överstiga arrangörens faktiska kostnader.

Paragrafen innehåller bestämmelser om arrangörens skyldighet att tillhandahålla resenären assistans. Den motsvaras närmast av 16 § fjärde

stycket i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 16 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.9.

Av *första stycket* framgår att arrangören är skyldig att tillhandahålla resenären lämplig assistans om han eller hon befinner sig i svårigheter. Det kan gälla situationer då resenären är i behov av hälso- eller sjukvård eller av någon anledning måste kontakta en lokal myndighet. Det kan också vara fråga om situationer när resenären har råkat i svårigheter som berättigar till ekonomiskt konsulärt bistånd. Det kan vidare gälla mer praktisk hjälp som att få tillgång till en telefon eller dator (jfr skäl 37 i direktivet). Skyldigheten gäller även när svårigheterna har uppkommit helt utan arrangörens förskyllan, t.ex. till följd av oundvikliga och extraordinära omständigheter. Innebörden av det uttrycket berörs i författningskommentaren till 3 kap. 7 §.

I *andra stycket* föreskrivs en rätt för arrangören att ta ut en avgift för assistansen, om resenären orsakat behovet av assistans uppsåtligen eller av oaktsamhet. I andra fall får arrangören inte ta ut någon avgift för assistansen. Avgiften ska vara skälig och får som högst uppgå till arrangörens faktiska kostnader. Det kan röra sig om kostnader för telefonsamtal och liknande som arrangören har haft med anledning av assistansen.

Återkrav

13 § I den utsträckning en arrangör eller återförsäljare betalar ersättning till eller på något annat sätt kompenserar en resenär för fel i paketresan, inträder arrangören eller återförsäljaren i resenärens rätt till ersättning från den som orsakat felet.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om rätt till återkrav. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 22 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.10.

Enligt paragrafen inträder en arrangör eller en återförsäljare som utger ersättning till en resenär eller på något annat sätt kompenserar honom eller henne för fel i paketresan i resenärens rätt till ersättning från den som orsakat felet. De återförsäljare som träffas av bestämmelsen är de som ansvarar på samma sätt som en arrangör på grund av att arrangören är etablerad i en stat utanför EES (se 1 § andra stycket). Bestämmelsen är även tillämplig på näringsidkare som har underlättat uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang och som, enligt 5 kap. 3 §, omfattas av felansvaret i 4 kap. till följd av att näringsidkaren underlåtit att informera resenären i enlighet med 5 kap. 1 § eller att ställa säkerhet i enlighet med resegarantilagen (2018:000).

Rätt till återkrav förutsätter att arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som ansvarar på samma sätt som en arrangör har ersatt eller på något annat sätt kompenserat resenären. Det kan vara fråga om såväl prisavdrag och skadestånd som annan typ av kompensation, t.ex. ett erbjudande om ersättningsarrangemang. I dessa fall inträder arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren i resenärens rätt till ersättning från den som orsakat felet. Återkravsrätten kan därmed aldrig gå utöver vad resenären själv hade kunnat kräva av den som orsakat felet.

Paragrafen utesluter inte att arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som ansvarar på samma sätt som en arrangör begär inom- eller utomobligatorisk ersättning av den som orsakat felet. Det finns inte heller något som hindrar t.ex. en arrangör och en resetjänstleverantör från att reglera rätten till återkrav dem emellan på något annat sätt än som följer av paragrafen.

Paragrafen reglerar inte ansvarsfördelningen i sådana fall där flera svarar för ett fel eller en skada. Vid bestämmandet av ansvarsfördelningen tillämpas allmänna ersättningsrättsliga principer.

5 kap. Sammanlänkade researrangemang

Förhandsinformation

1 § En näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang ska, innan resenären blir bunden av ett avtal om en resetjänst som leder till att ett sådant researrangemang uppkommer, informera resenären om

1. att resenären inte kommer att omfattas av de regler som gäller för paketresor,

2. att varje resetjänstleverantör ensam ansvarar för att fullgöra de resetjänster som leverantören ska utföra enligt respektive avtal, och

3. i vilken utsträckning det som resenären har betalat för de resetjänster som tillsammans utgör ett sammanlänkat researrangemang kommer att omfattas av resegaranti enligt resegarantilagen (2018:000), och vem som i så fall ansvarar för utbetalning av ersättning enligt resegarantin.

Informationen ska ges i ett standardformulär som fastställs av regeringen. Om det inte finns något standardformulär, ska den ges på ett klart och begripligt sätt.

Paragrafen anger vilken information som en näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang ska ge till en resenär innan ett sådant researrangemang uppkommer. Paragrafen saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 19.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Genom *första stycket* åläggs den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang att ge resenären viss information. Informationen ska ges innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang. I praktiken innebär detta att näringsidkaren i många fall kommer att vara tvungen att ge resenären informationen innan näringsidkaren vet om något sammanlänkat researrangemang kommer att uppkomma.

Enligt *punkten 1* ska resenären informeras om att han eller hon inte kommer att omfattas av de regler som gäller för paketresor. Syftet är att tydliggöra för resenären att de rättigheter som gäller för paketresor inte kommer att gälla honom eller henne.

Enligt *punkten 2* ska resenären informeras om att varje resetjänstleverantör ensam ansvarar för att fullgöra de resetjänster som näringsidkaren ska utföra enligt respektive avtal.

Enligt *punkten 3* ska resenären informeras om i vilken utsträckning de betalningar som har gjorts av resenären för resetjänster som tillsammans

utgör ett sammanlänkat researrangemang kommer att omfattas av resegaranti enligt resegarantilagen. Resenären ska i så fall informeras om vem som ansvarar för utbetalning av ersättning enligt resegarantin.

Enligt *andra stycket* ska informationen ges i ett standardformulär. Regeringen avser att fastställa formulären i förordning och att föreskriva att Konsumentverket ska tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från sin webbplats. Om det inte finns något relevant formulär för det sammanlänkade researrangemanget i fråga, ska näringsidkaren ge informationen på ett klart och begripligt sätt, se vidare om detta i författningskommentaren till 2 kap. 2 §.

Information till en näringsidkare

2 § Om ingåendet av ett avtal om en resetjänst leder till att ett sammanlänkat researrangemang uppkommer, ska den näringsidkare som ingår avtalet ge information om avtalet till den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av researrangemanget.

Paragrafen anger vilken information som den näringsidkare som ingår ett avtal som leder till att ett sammanlänkat researrangemang uppkommer ska ge till den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättat uppkomsten av det sammanlänkade researrangemanget. Paragrafen saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 19.4 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.10.

Genom paragrafen åläggs en näringsidkare som ingår ett avtal om en resetjänst med en resenär sedan en annan näringsidkare har underlättat uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang, att underrätta den första näringsidkaren om att avtalet har träffats. Utebliven information är inte förenad med någon sanktion (jfr 3 och 4 §§).

Påföljder om information inte ges eller säkerhet enligt resegarantilagen inte ställs

3 § Om den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte ger information enligt 1 § eller inte ställer säkerhet enligt 5 § resegarantilagen (2018:000), tillämpas 3 kap. 1 och 7–9 §§ samt 4 kap. 1, 2 och 4–13 §§ i fråga om de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Det som i dessa bestämmelser föreskrivs om paketresan och om arrangören ska i stället gälla det sammanlänkade researrangemanget och den näringsidkare som har underlättat uppkomsten av det sammanlänkade researrangemanget.

I paragrafen anges de civilrättsliga följderna av att en näringsidkare inte ger viss föreskriven information eller inte ställer säkerhet för ett sammanlänkat researrangemang enligt resegarantilagen. Paragrafen saknar motsvarighet i 1992 års lag. Genom paragrafen genomförs artikel 19.3 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Enligt paragrafen får näringsidkarens underlåtenhet att ge information enligt 1 § eller att ställa säkerhet i enlighet med 5 § resegarantilagen som följd att i paragrafen angivna regler om paketresor ska gälla för de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Det är inte tillräckligt att informationen ges. Den ska också ges på rätt sätt och i rätt tid. Underlåtenhet innebär att resenären ges samma rätt att avbeställa

resan och överlåta avtalet som om det hade varit en paketresa. Den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt har underlättat uppkomsten av det sammanlänkade researrangemanget åläggs också samma ansvar för fullgörandet av alla de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget, alltså även sådana resetjänster som sålts av en annan resetjänstleverantör. Resenären kan också rikta prisavdrags- och skadeståndskrav mot den näringsidkaren för samtliga resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget. Samtidigt får näringsidkaren motsvarande möjligheter som en arrangör att bl.a. ställa in en resa i enlighet med 3 kap. 7 § och ta ut en överlåtelseavgift enligt 3 kap. 9 §. Näringsidkaren inträder även enligt 4 kap. 13 § i resenärens rätt till ersättning från den som orsakat felet i den mån näringsidkaren t.ex. betalat ersättning till resenären för fel i paketresan.

4 § Om den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte ger information enligt 1 §, tillämpas marknadsföringslagen (2008:486), med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

I paragrafen anges de marknadsrättsliga följderna av att den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang inte ger föreskriven information. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 25 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Hänvisningen till marknadsföringslagens bestämmelser innebär bl.a. att en näringsidkare som inte följer informationsbestämmelserna kan åläggas att vid vite fullgöra sina skyldigheter. Bestämmelserna om marknadsstörningsavgift ska dock inte tillämpas (jfr prop. 2007/08:115 s. 172).

Skadestånd till följd av bokningsfel

5 § Resenären har rätt till ersättning från en näringsidkare för den skada som resenären vid bokningen av en resetjänst som ingår i ett sammanlänkat researrangemang drabbas av till följd av

1. ett sådant tekniskt fel i ett bokningssystem som näringsidkaren ansvarar för, eller
2. ett fel som görs vid en bokning som näringsidkaren har påtagit sig att utföra.

Resenären har inte rätt till ersättning om felet beror på resenären eller på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadestånd för fel som inträffar vid bokningen av resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 21 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

I paragrafen föreskrivs ett ansvar för en näringsidkare för den skada som uppstår vid bokningen av en resetjänst som ingår i ett sammanlänkat researrangemang. Ansvaret kan åvila en näringsidkare som säljer en resetjänst som ingår i ett sammanlänkat researrangemang eller som har tagit på sig att boka en sådan resetjänst. För en kommentar till paragrafen

i övrigt, se författningskommentaren till 2 kap. 13 § med undantag för det som där sägs om arrangörer och återförsäljare.

6 kap. Tillsyn

Tillsynsmyndighet

1 § Konsumentverket utövar tillsyn över att denna lag följs.

I paragrafen, som motsvarar 21 § första stycket i 1992 års lag, anges att Konsumentverket utövar tillsyn över att lagen följs. Paragrafen genomför delvis artikel 24 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

I och med att tillämpningsområdet utvidgas i förhållande till 1992 års lag, utvidgas tillsynsområdet i motsvarande mån (jfr prop. 1992/93:95 s. 97 och 98). En skillnad i förhållande till 1992 års lag är att det inte särskilt föreskrivs att tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt. Att detta ändå gäller följer av 9 § förvaltningslagen (2017:900).

Utövandet av tillsynen

2 § Näringsidkaren ska lämna de upplysningar om verksamheten som Konsumentverket begär för tillsynen.

Konsumentverket har rätt att för tillsynen göra inspektioner hos en näringsidkare och ta del av de handlingar som behövs.

Om näringsidkaren inte lämnar upplysningarna eller inte tillhandahåller handlingarna, får Konsumentverket förelägga näringsidkaren att fullgöra sin skyldighet. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Paragrafen innehåller närmare bestämmelser om vilka befogenheter Konsumentverket har vid utövandet av tillsynen. Bestämmelserna har sin motsvarighet i 22 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför delvis artikel 24 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

En ändring i förhållande till 1992 års lag är att rätten för Konsumentverket att utse någon annan att göra inspektionerna tas bort. I övrigt är ingen skillnad i sak avsedd (jfr prop. 1992/93:95 s. 97 och 98).

Överklagande

3 § Om Konsumentverket enligt 2 § tredje stycket har förelagt en näringsidkare att lämna en upplysning eller att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Konsumentverket enligt 2 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut i tillsynsfrågor, motsvarar 23 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför delvis artikel 24 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

2. Genom lagen upphävs lagen (1992:1672) om paketresor.
3. Den upphävda lagen gäller fortfarande för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 augusti 2018. Då upphör, enligt *punkten 2*, 1992 års lag att gälla.

Av allmänna principer följer att lagen är tillämplig endast på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. Av dessa principer får anses följa att samtliga avtal som ingår i en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang ska ha ingåtts efter ikraftträdandet för att den nya lagen ska gälla. Av *punkten 3* framgår att 1992 års lag ska gälla i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Övergångsbestämmelsen gäller naturligtvis endast för sådana avtal som omfattas av den lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.2 Förslaget till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

3 kap. Ekonomisk plan

Intygsgivare

3 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om intygsgivare. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Bemyndigandet omfattar föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare. Bestämmelser av det slaget finns i 9 § andra stycket och 10 och 10 c §§ bostadsrättsförordningen (1991:630).

9.3 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

15 kap. Om transport av passagerare och resgods

Transporten

8 § Om transportavtalet avser en bestämd person, får den personen inte överlåta sin rätt enligt avtalet till någon annan. Sedan resan har påbörjats får överlåtelse inte ske, även om avtalet inte avser en bestämd person.

Första stycket gäller inte *avtal som omfattas av bestämmelserna om paketresor i paketreselagen (2018:000)*.

Paragrafen innehåller vissa begränsningar av rätten att överlåta ett transportavtal. Övervägandena finns i avsnitt 5.10.

I paragrafen ändras en hänvisning i *andra stycket* så att den i stället för 1992 års lag avser bestämmelser om paketresor i den nya paketreselagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* träder lagen i kraft den 1 augusti 2018. I *andra punkten* anges att äldre föreskrifter tillämpas på avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

4 kap. Ombildning till kooperativ hyresrätt genom förvärv av hus

Beslut om förvärv för ombildning

Intygsgivare

4 a § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare.

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om intygsgivare. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Bemyndigandet omfattar föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder mot intygsgivare. Bestämmelser av det slaget finns i 7 § andra stycket och 8 och 8 c §§ förordningen (2002:106) om kooperativ hyresrätt.

9.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

2 kap. Avtal om varor och icke finansiella tjänster

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för avtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Med tjänst avses i detta kapitel också uthyrning av fast egendom. För avtal om finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument gäller i stället 3 kap.

Detta kapitel gäller inte för avtal som

1. avser uthyrning för varaktigt boende,
2. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,
3. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller i en automatiserad affärslokal,
4. ingås med en operatör genom användning av en offentlig telefonautomat,

5. avser en tjänst som fullgörs genom användning av en telefon-, internet- eller faxuppkoppling, om tjänsten utförs vid ett enda tillfälle,

6. avser vadhållning, kasinospel eller andra lotteritjänster,

7. avser försäljning av livsmedel eller andra dagligvaror för hushållet som levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning, eller

8. omfattas av lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt *eller omfattas av bestämmelserna om paketresor i paketreselagen (2018:000)*.

Kapitlet gäller inte för avtal utanför affärslokaler, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor.

I fråga om avtal om transport av personer gäller endast 3 § tredje stycket och 9 §.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för lagens bestämmelser om distansavtal och avtal utanför affärslokaler när det gäller varor (lös egenom) och icke finansiella tjänster. Paragrafen genomför delvis artikel 27.2 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.10.

Paragrafen ändras på så sätt att hänvisningen i *punkten 8* i stället för 1992 års lag avser avtal som omfattas av bestämmelserna om paketresor i den nya paketreselagen. Avtal om resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang som omfattas av paketreselagen undantas däremot inte från kapitlets tillämpningsområde enligt den aktuella punkten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* träder lagen i kraft den 1 augusti 2018. I *andra punkten* anges att äldre föreskrifter tillämpas på avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.

9.6 Förslaget till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

– tobakslagen (1993:581),

– lotterilagen (1994:1000),

– sjölagen (1994:1009),

– lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,

– lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet,

– lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,

– lagen (1999:158) om investerarskydd,

– lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster,

- lagen (2004:46) om värdepappersfonder,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- lagen (2010:751) om betaltjänster,
- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölksersättning och tillskottsning,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden,
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter,
- lagen (2016:415) om förmedlingsavgifter för kortbaserade betalningstransaktioner,
- lagen (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel,
- lagen (2017:425) om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, *och*
- *paketreselagen (2018:000).*

I paragrafens andra stycke finns en uppräknig av lagar som kompletterar reglerna i marknadsföringslagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.10.

I paragrafen byts hänvisningen till 1992 års lag ut mot en hänvisning till den nya paketreselagen.

I

(Lagstiftningsakter)

DIREKTIV

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2015/2302

av den 25 november 2015

om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,

efter att ha hört Regionkommittén,

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) Genom rådets direktiv 90/314/EEG ⁽³⁾ fastställs en rad viktiga konsumenträttigheter med anknytning till paketresor, i synnerhet vad gäller informationskrav, näringsidkares ansvar i samband med en paketresas fullgörande och skydd i händelse av att en arrangör eller en återförsäljare hamnar på obestånd. Det är emellertid nödvändigt att anpassa den rättsliga ramen efter marknadens utveckling för att göra den bättre lämpad för den inre marknaden, att undanröja tvetydigheter och att täppa igen luckor i lagstiftningen.
- (2) Turismen spelar en viktig roll för unionens ekonomi och paketresor, semesterpaket och paketarrangemang (nedan kallade *paketresor*) står för en betydande andel av resemarknaden. Resemarknaden har genomgått omfattande förändringar sedan antagandet av direktiv 90/314/EEG. Utöver traditionella distributionskedjor har internet blivit ett allt viktigare medium genom vilket resetjänster erbjuds eller säljs. Resetjänster kombineras inte bara i form av traditionella i förväg ordnade paketresor, utan kombineras ofta på ett kundanpassat sätt. Många av dessa kombinationer av resetjänster ligger antingen i en rättslig gråzon eller uppenbart utanför tillämpningsområdet för direktiv 90/314/EEG. Syftet med detta direktiv är att anpassa skyddets omfattning för att ta hänsyn till denna utveckling, att öka öppenheten och att förbättra rättssäkerheten för resenärer och näringsidkare.

⁽¹⁾ EUT C 170, 5.6.2014, s. 73.

⁽²⁾ Europaparlamentets ståndpunkt av den 12 mars 2014 (ännu ej offentliggjord i EUT) och rådets ståndpunkt vid första behandlingen av den 18 september 2015 (EUT C 360, 30.10.2015, s. 1), Europaparlamentets ståndpunkt av den 27 oktober 2015 (ännu ej offentliggjord i EUT).

⁽³⁾ Rådets direktiv 90/314/EEG av den 13 juni 1990 om paketresor, semesterpaket och andra paketarrangemang (EGT L 158, 23.6.1990, s. 59).

- (3) I artikel 169.1 och 169.2 a i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) föreskrivs att unionen ska bidra till att uppnå en hög konsumentskyddsnivå genom åtgärder som antas enligt artikel 114 i EUF-fördraget.
- (4) Direktiv 90/314/EEG ger medlemsstaterna stort handlingsutrymme vad gäller införlivandet. Därför kvarstår betydande skillnader mellan medlemsstaternas lagar. Lagstiftningsmässig fragmentering innebär högre kostnader för företagen och hinder för dem som vill bedriva gränsöverskridande verksamhet, vilket begränsar konsumenternas valfrihet.
- (5) I enlighet med artiklarna 26.2 och 49 i EUF-fördraget ska den inre marknaden omfatta ett område utan inre gränser där fri rörlighet för varor och tjänster samt etableringsfrihet säkerställs. En harmonisering av de rättigheter och skyldigheter som följer av avtal med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang krävs för att upprätta en verklig inre marknad för konsumenter på detta område, med rätt balans mellan en hög konsumentskyddsnivå och företagens konkurrenskraft.
- (6) Den gränsöverskridande potentialen hos paketresemarknaden inom unionen utnyttjas för närvarande inte fullt ut. Skillnader i resenärsregler mellan olika medlemsstater avskräcker resenärer i en medlemsstat från att köpa paketresor och sammanlänkade researrangemang i en annan medlemsstat, och det avskräcker likaså arrangörer och återförsäljare i en medlemsstat från att sälja sådana tjänster i en annan medlemsstat. För att göra det möjligt för resenärer och näringsidkare att till fullo dra nytta av den inre marknaden, samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå säkerställs inom hela unionen, är det nödvändigt att ytterligare tillnärma medlemsstaternas lagar avseende paketresor och sammanlänkade researrangemang.
- (7) Majoriteten av resenärer som köper paketresor eller sammanlänkade researrangemang är konsumenter i den mening som avses i unionens konsumentlagstiftning. Samtidigt är det inte alltid lätt att skilja mellan konsumenter och företrädare för småföretag eller yrkesverksamma som bokar resor med anknytning till sitt företag eller sitt yrke genom samma bokningskanaler som konsumenter. Det krävs ofta en liknande skyddsnivå för sådana resenärer. I andra änden av spektret däremot finns större företag eller organisationer som ordnar researrangemang på grundval av ett allmänt avtal, som ofta har ingåtts för flera researrangemang för en given period, t.ex. med en resebyrå. Den senare typen av researrangemang kräver inte en skyddsnivå utformad för konsumenter. Följaktligen ska detta direktiv gälla för affärsresenärer, inbegripet fria yrkesutövare eller egenföretagare eller andra fysiska personer, när de inte ordnar researrangemang på grundval av ett allmänt avtal. För att undvika sammanblandning med definitionen av termen *konsument* i annan unionslagstiftning, ska personer som skyddas enligt detta direktiv benämnas *resenärer*.
- (8) Eftersom resetjänster kan kombineras på många olika sätt är det lämpligt att alla kombinationer av resetjänster med inslag som resenärer vanligtvis associerar med en paketresa betraktas som en paketresa, särskilt när separata resetjänster kombineras till en enda reseprodukt för vilka arrangören åtar sig ansvaret för ett avtalsenligt fullgörande. I enlighet med domstolens rättspraxis⁽¹⁾ bör det inte spela någon roll om resetjänster kombineras före kontakten med en resenär eller om kombinationen sker på begäran av eller i enlighet med ett urval som gjorts av resenären. Samma principer bör gälla oberoende av om bokningen görs över disk hos en näringsidkare eller online.
- (9) För öppenhetens skull bör paketresor åtskiljas från sammanlänkade researrangemang, där näringsidkare på internet eller med service över disk underlättar resenärens anskaffande av resetjänster, vilket resulterar i att resenären sluter avtal med olika resetjänstleverantörer, även genom sammanlänkade bokningsprocesser, som inte innehåller paketreseinslag och där det vore olämpligt att ställa samma krav som på paketresor.
- (10) Mot bakgrund av marknadsutvecklingen är det lämpligt att definiera paketresa mer i detalj på grundval av alternativa objektiva kriterier som huvudsakligen gäller det sätt på vilket resetjänster presenteras eller köps och när resenärer rimligen kan förvänta sig skydd enligt detta direktiv. Detta är exempelvis fallet då olika typer av resetjänster köps för samma resa eller semester vid ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts innan resenären samtycker till att betala, dvs. inom ramen för samma bokningsprocess eller då sådana tjänster erbjuds eller debiteras till ett totalpris, och då sådana tjänster marknadsförs eller säljs med beteckningen *paketresa* eller en liknande beteckning som anger att det finns ett nära samband mellan de berörda resetjänsterna. Sådana liknande beteckningar kan vara t.ex. *kombinerat erbjudande*, *all inclusive* eller *totalarrangemang*.

(1) Se domstolens dom av den 30 april 2002, Club-Tour, Viagens e Turismo SA mot Alberto Carlos Lobo Gonçalves Garrido och Club Med Viagens Ld, C-400/00, ECLI:EU:C:2002:272.

- (11) Det bör även klargöras att resetjänster som kombineras efter ingåendet av ett avtal genom vilket en näringsidkare ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, exempelvis när det gäller paketresor i presentkortform, utgör en paketresa. Dessutom bör en kombination av resetjänster betraktas som en paketresa då resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs mellan näringsidkarna och ett annat avtal har ingåtts senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten bekräftats.
- (12) Samtidigt bör sammanlänkade researrangemang åtskiljas från resetjänster som resenärer bokar på egen hand, ofta vid olika tillfällen, även om dessa ska ingå i samma resa eller semester. Sammanlänkade researrangemang via internet bör även åtskiljas från sammanlänkade webbplatser som inte syftar till att sluta avtal med resenären och från länkar genom vilka resenärer uteslutande informeras om ytterligare resetjänster på ett allmänt sätt, t.ex. då ett hotell eller en arrangör av evenemang på sin webbplats inbegriper en förteckning över alla operatörer som erbjuder transporttjänster till sin anläggning oberoende av eventuella bokningar eller om cookies eller metadata används för att placera reklam på webbplatser.
- (13) Särskilda regler bör fastställas för både näringsidkare med service över disk och via internet som, vid ett enda besök eller en enda kontakt med deras försäljningsställe, assisterar resenärer med att sluta separata avtal med enskilda tjänsteleverantörer och för näringsidkare verksamma på internet som, t.ex. genom sammanlänkade bokningsprocesser via internet, på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av åtminstone en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare, då ett avtal ingås senast 24 timmar efter den tidpunkt då bokningen av den första resetjänsten bekräftats. Ett sådant underlättande kommer ofta att baseras på en kommersiell länk som innefattar ersättning mellan den näringsidkare som underlättar anskaffandet av ytterligare resetjänster och den andra näringsidkaren, oberoende av beräkningsmetoden för sådan ersättning som till exempel kan grundas på antalet klick eller på omsättning. Dessa regler skulle gälla exempelvis då en resenär, tillsammans med bokningsbekräftelsen avseende en första resetjänst, t.ex. ett flyg eller en tågresa, mottar en inbjudan om att boka ytterligare en resetjänst som finns tillgänglig på det valda resmålet, t.ex. hotellinkvartering, med en länk till en annan tjänsteleverantör eller förmedlars webbplats där bokningen kan göras. Medan dessa arrangemang inte bör utgöra paketresor i den mening som avses i detta direktiv, enligt vilket en arrangör är ansvarig för det korrekta fullgörandet av alla resetjänster, utgör sådana sammanlänkade researrangemang en alternativ affärsmodell som ofta befinner sig i nära konkurrens med paketresor.
- (14) För att säkerställa sund konkurrens och skydda resenärerna bör skyldigheten att tillhandahålla tillräckliga bevis för säkerhet för återbetalning av betalningar och hemtransport av resenärer vid obestånd även gälla sammanlänkade researrangemang.
- (15) Köp av enskilda resor som fristående resetjänster bör varken utgöra paketresor eller sammanlänkade researrangemang.
- (16) För att öka tydligheten för resenärer och göra det möjligt för dem att fatta väl underbyggda beslut beträffande de olika typer av researrangemang som erbjuds bör näringsidkare vara skyldiga att klart och tydligt ange om de erbjuder en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang, och ge information om motsvarande skydds nivå, innan resenären samtycker till att betala. En näringsidkares redogörelse för den rättsliga karaktären hos den reseprodukt som marknadsförs bör motsvara den verkliga rättsliga karaktären hos produkten i fråga. Relevanta tillsynsmyndigheter bör ingripa i händelse av att näringsidkare inte tillhandahåller resenärerna korrekt information.
- (17) Endast kombinationen av olika typer av resetjänster, t.ex. inkvartering, transport av passagerare med buss, tåg, båt eller flyg samt uthyrning av motorfordon eller vissa motorcyklar bör beaktas när det gäller att identifiera en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang. Inkvartering för bostadsändamål, inbegripet för långvariga språkkurser, bör inte betraktas som inkvartering i den mening som avses i detta direktiv. Finansiella tjänster, som reseförsäkringar, bör inte betraktas som resetjänster. Vidare bör inte tjänster som egentligen utgör en del av en annan resetjänst betraktas som resetjänster i egen rätt. Detta inbegriper t.ex. transport av bagage som tillhandahålls som en del av transport av passagerare, mindre transporttjänster, t.ex. transport av passagerare som en del av en guidad tur eller transport från ett hotell och en flygplats eller en järnvägsstation, måltider, drycker och städning som tillhandahålls som en del av en inkvartering, eller tillgång till utrymmen inom anläggningen såsom simbassäng, bastu, spa eller gym för hotellgäster. Detta betyder också att i fall då, till skillnad från vid en kryssning, inkvartering över natten tillhandahålls som en del av en passagerartransport med vägfordon, tåg, båt eller flyg, bör inkvarteringen inte betraktas som en resetjänst i sig om det är tydligt att transportslaget dominerar.

- (18) Andra turisttjänster, som inte utgör en del av transport av passagerare, inkvartering eller uthyrning av motorfordon eller vissa motorcyklar, kan vara t.ex. inträden till konserter, idrottsevenemang, utfärder eller evenemangsparker, guidade turer, skidpass och uthyrning av sportutrustning såsom skidutrustning, eller spåbehandlingar. Men om sådana tjänster kombineras med endast en annan typ av resetjänst, t.ex. inkvartering, ska en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang anses ha skapats endast om dessa står för en betydande andel av paketresans eller det sammanlänkade researrangemangets värde, eller marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i resan eller semestern. Om de andra turisttjänsterna står för 25 % eller mer av kombinationens värde bör dessa tjänster anses stå för en betydande andel av paketresans eller de sammanlänkade researrangemangets värde. Det bör klargöras att det inte ska utgöra en paketresa när andra turisttjänster tillkommer, exempelvis till hotellinkvartering, som bokas som en fristående tjänst efter resenärens ankomst till hotellet. Detta får inte leda till att bestämmelserna i detta direktiv kringgås genom att arrangörerna eller återförsäljarna erbjuder resenären ett urval ytterligare resetjänster i förväg och därefter erbjuder sig att ingå avtal om dessa tjänster först när fullgörandet av den första resetjänsten har inletts.
- (19) Eftersom behovet av att skydda resenärer är mindre i samband med kortvariga resor, och för att bespara näringsidkarna onödig byråkrati, bör resor som varar mindre än 24 timmar och som inte inbegriper inkvartering samt paketresor eller sammanlänkade researrangemang som erbjuds eller tillfälligt underlättas på ideell basis, och endast för en begränsad grupp med resenärer uteslutas från tillämpningsområdet för detta direktiv. Den sistnämnda gruppen kan t.ex. omfatta resor som anordnas högst några gånger per år av välgörenhetsorganisationer, idrottsklubbar eller skolor för deras medlemmar, och som inte erbjuds till allmänheten. Lämplig information om detta undantag bör vara allmänt tillgänglig för att se till att näringsidkare och resenärer har vederbörlig information om att dessa paketresor eller sammanlänkade researrangemang inte omfattas av detta direktiv.
- (20) Detta direktiv bör inte påverka nationell avtalsrätt vad gäller aspekter som inte regleras häri.
- (21) Medlemsstaterna bör förbli behöriga, i enlighet med unionsrätten, att tillämpa bestämmelserna i detta direktiv på områden som inte faller inom dess tillämpningsområde. Medlemsstaterna får således behålla eller införa nationell lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i detta direktiv eller vissa av dess bestämmelser i förhållande till avtal som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde. Medlemsstaterna får t.ex. behålla eller införa motsvarande bestämmelser för vissa fristående avtal om resetjänster avseende en enskild resa (som t.ex. hyra av semesterbostäder) eller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som erbjuds eller tillhandahålls tillfälligt på ideell basis och för en begränsad grupp resenärer, eller för paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte inbegriper inkvartering.
- (22) Paketresornas främsta egenskap är att det finns en näringsidkare som i egenskap av arrangör är ansvarig för att resepaketet som helhet fullgörs enligt åtagandena. En näringsidkare, i typfallet en resebyrå med service över disk eller en internetresebyrå, bör endast i fall där en annan näringsidkare verkar som arrangör på en paketresa kunna agera uteslutande som återförsäljare eller förmedlare och inte vara ansvarig som arrangör. Huruvida en näringsidkare verkar som arrangör för en viss paketresa bör bero på näringsidkarens medverkan i tillkomsten av paketresan och inte på hur näringsidkaren beskriver sin verksamhet. Vid bedömning av huruvida en näringsidkare är arrangör eller återförsäljare ska det inte spela någon roll om näringsidkaren verkar på leveranssidan eller framställer sig som en agent som verkar för resenären.
- (23) Direktiv 90/314/EEG har gett medlemsstaterna stort handlingsutrymme att fastställa om återförsäljare, arrangörer eller både återförsäljare och arrangörer är ansvariga för att en paketresa fullgörs. Denna flexibilitet har lett till oklarheter i en del medlemsstater om vilken näringsidkare som är ansvarig för fullgörandet av de relevanta resetjänsterna. Därför bör det i detta direktiv klargöras att arrangörerna är ansvariga för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, såvida inte den nationella lagstiftningen föreskriver att både arrangören och återförsäljaren är ansvariga.
- (24) Vad gäller paketresor bör återförsäljarna tillsammans med arrangören ansvara för att tillhandahålla förhandsinformationen. För att främja kommunikation, framför allt i gränsöverskridande fall, bör resenärerna ha möjlighet att kontakta arrangören också via den återsäljare som de köpte paketresan av.
- (25) Resenären bör erhålla all nödvändig information innan paketresan köps, oberoende av om denna säljs genom distanskommunikation, över disk eller genom andra typer av distribution. När denna information lämnas bör näringsidkaren ta särskild hänsyn till specifika behov hos resenärer som är särskilt sårbara på grund av sin ålder eller fysiska tillstånd som näringsidkaren rimligen kunde förutse.

- (26) Viktig information, till exempel om resetjänsternas huvudegenskaper eller om priser, som tillhandahålls i annonser, på arrangörens webbplats eller i broschyrer som en del av förhandsinformationen bör vara bindande, såvida inte arrangören förbehåller sig rätten att ändra dessa inslag och förutsatt att sådana ändringar meddelas resenären på ett tydligt och begripligt sätt innan paketreseavtalet ingås. Mot bakgrund av den nya informationstekniken, som på ett enkelt sätt möjliggör uppdateringar, finns det emellertid inte längre något behov av att fastställa specifika regler för broschyrer, medan det är lämpligt att säkerställa att ändringar av förhandsinformationen meddelas resenären. Det bör alltid gå att ändra förhandsinformationen när båda parterna i paketreseavtalet uttryckligen godkänner det.
- (27) De informationskrav som fastställs i detta direktiv är uttömmande men bör inte påverka informationskrav som fastställts i annan tillämplig unionslagstiftning ⁽¹⁾.
- (28) Arrangörerna bör tillhandahålla allmän information om de viseringskrav som gäller för destinationslandet. Information om ungefärlig tid för att erhålla visering kan tillhandahållas i form av en hänvisning till officiell information från destinationslandet.
- (29) Med beaktande av paketreseavtalens särdrag bör de avtalslutande parternas rättigheter och skyldigheter fastställas med avseende på perioden före och efter paketresans början, i synnerhet om paketresan inte fullgörs enligt åtagandena eller om vissa omständigheter ändras.
- (30) Eftersom paketresor ofta köps långt innan de fullgörs kan oförutsedda händelser inträffa. Därför bör resenären under särskilda förhållanden ha rätt att överlåta ett paketreseavtal till en annan resenär. I sådana situationer bör arrangören kunna täcka sina utgifter, t.ex. om en underleverantör kräver en avgift för att byta ut resenärens namn eller för avbokning av en färdbiljett samt utfärdande av en ny.
- (31) Resenärer bör även ha möjlighet att säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början mot en rimlig uppsägningsavgift, med beaktande av förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. De bör även ha rätt att utan uppsägningsavgift säga upp paketreseavtalet om oundvikliga och extraordinära omständigheter på ett betydande sätt kommer att påverka paketresans fullgörande. Detta kan t.ex. gälla krig, andra allvarliga säkerhetsproblem som terrorism, större risker för människors hälsa som utbrott av en allvarlig sjukdom vid resmålet eller naturkatastrofer som översvämningar, jordbävningar eller väderförhållanden som gör det omöjligt att resa säkert till resmålet enligt överenskommelse i paketreseavtalet.
- (32) Under särskilda omständigheter bör arrangören också ha rätt att säga upp paketreseavtalet före paketresans början utan att betala ersättning, t.ex. om minimiantalet deltagare inte har uppnåtts och avtalet innehåller ett förbehåll om denna möjlighet. Arrangören bör i sådana fall betala tillbaka alla betalningar som har gjorts avseende paketresan.
- (33) I vissa fall bör arrangörer ha rätt att ensidigt införa ändringar i paketreseavtalet. Resenäerna bör emellertid ha rätt att säga upp ett paketreseavtal vid väsentliga ändringar som påverkar något av resetjänsternas huvudinslag. Detta kan t.ex. vara fallet om resetjänsternas kvalitet eller värde minskar. Ändringar av avgångs- eller ankomsttider som anges i paketreseavtalet bör anses som väsentliga t.ex. om de skulle medföra att resenären

⁽¹⁾ Se: Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden ("Direktiv om elektronisk handel") (EGT L 178, 17.7.2000, s. 1) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (EUT L 376, 27.12.2006, s. 36) samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2111/2005 av den 14 december 2005 om upprättande av en gemenskapsförteckning över alla lufttrafikföretag som förbjöds att bedriva verksamhet inom gemenskapen och om information till flygpassagerare om vilket lufttrafikföretag som utför en viss flygning, samt om upphävande av artikel 9 i direktiv 2004/36/EG (EUT L 344, 27.12.2005, s. 15), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet (EUT L 204, 26.7.2006, s. 1), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (EUT L 315, 3.12.2007, s. 14), Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen (EUT L 293, 31.10.2008, s. 3), Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 334, 17.12.2010, s. 1) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 55, 28.2.2011, s. 1).

drabbas av avsevärda olägenheter eller ytterligare kostnader, t.ex. ändring av transport eller inkvartering. Prishöjningar bör bara vara möjliga vid förändringar av priserna på bränsle eller andra kraftkällor för passagerartransport, avseende skatter eller avgifter som tas ut av en tredje part som inte direkt medverkar i fullgörandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet, eller växlingskurser som påverkar paketresan och endast om avtalet innehåller ett uttryckligt förbehåll om en sådan prishöjning och anger att resenären har rätt till en prissänkning motsvarande en sänkning av dessa kostnader. Om arrangören föreslår en prisökning på mer än 8 % av det totala priset bör resenären ha rätt att säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift.

- (34) Specifika regler om rättsmedel vid bristande överensstämmelse vad gäller fullgörandet av paketreseavtal bör fastställas. Resenären bör ha rätt att få problem lösta och om en betydande andel av de resetjänster som ingår i paketreseavtalet inte kan tillhandahållas bör resenären erbjudas lämpliga alternativa arrangemang. Om arrangören inte avhjälpel den bristande överensstämmelsen inom en rimlig period som fastställs av resenären bör resenären få göra så själv och begära ersättning för de nödvändiga utgifterna. I vissa fall bör det inte vara nödvändigt att specificera en tidsgräns, särskilt om omedelbar hjälp krävs. Detta skulle t.ex. gälla när resenären, på grund av att en buss som arrangören tillhandahållit är försenad, måste ta en taxi för att komma i tid till sitt flyg. Resenärer bör även ha rätt till en prissänkning, uppsägning av paketreseavtalet och/eller ersättning för skador. Ersättningen bör också täcka immateriell skada, så som ersättning för att resenären inte har kunnat njuta av resan eller semestern på grund av omfattande problem vid fullgörandet av de relevanta resetjänsterna. Resenären bör vara skyldig att utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om all bristande överensstämmelse som resenären upplever under fullgörandet av en resetjänst som omfattas av paketreseavtalet. Underlåtenhet att göra så får tas i beaktande vid fastställande av lämplig prissänkning eller ersättning för skador i den utsträckning sådant meddelande hade inneburit att skadan hade kunnat undvikas eller minskas.
- (35) För att säkerställa en enhetlig tillämpning är det lämpligt att anpassa bestämmelserna i detta direktiv till internationella konventioner som reglerar resetjänster och till unionslagstiftningen om passagerares rättigheter. När arrangören är ansvarig för utebliven eller bristande fullgörelse av de resetjänster som ingår i ett paketreseavtal bör arrangören kunna åberopa de begränsningar av tjänsteleverantörers ansvar som anges i internationella konventioner, t.ex. konventionen om vissa enhetliga regler för internationella lufttransporter från 1999 (Montrealkonventionen) ⁽¹⁾, fördraget om internationell järnvägstrafik från 1980 (Cotif) ⁽²⁾ och 1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods ⁽³⁾. När det är omöjligt att säkerställa en resenärs återresa i rätt tid till avreseplatsen på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter bör arrangören stå för kostnaden för resenärens nödvändiga inkvartering under en period av högst tre nätter per resenär, såvida inte längre perioder fastställs i befintlig eller framtida unionslagstiftning om passagerarrättigheter.
- (36) Detta direktiv bör inte påverka resenärens rätt att lägga fram anspråk både enligt detta direktiv och enligt annan relevant unionslagstiftning eller internationella konventioner, så att resenärer också fortsättningsvis har möjlighet att rikta anspråk mot arrangören, transportören eller vilken som helst annan ansvarig part eller, vilket också är möjligt, mot flera parter. Det bör klargöras att en ersättning eller prissänkning som medges enligt detta direktiv och sådan ersättning eller prissänkning som medges enligt annan relevant unionslagstiftning eller internationella konventioner bör dras av från varandra i syfte att undvika överkompensering. Arrangörens ansvar bör inte påverkas av rätten att söka gottgörelse från tredje parter, inbegripet tjänsteleverantörer.
- (37) Om en resenär befinner sig i svårigheter under en resa eller semester bör arrangören vara skyldig att utan onödigt dröjsmål tillhandahålla lämpligt stöd. Sådant stöd bör huvudsakligen bestå av att i lämpliga fall tillhandahålla information om t.ex. hälso- och sjukvårdstjänster, lokala myndigheter och konsulärt stöd samt praktisk hjälp, t.ex. avseende distanskommunikation och alternativa researrangemang.

⁽¹⁾ Rådets beslut 2001/539/EG av den 5 april 2001 om Europeiska gemenskapernas ingående av konventionen om vissa enhetliga regler för internationella lufttransporter (Montrealkonventionen) (EGT L 194, 18.7.2001, s. 38).

⁽²⁾ Rådets beslut 2013/103/EU av den 16 juni 2011 om undertecknande och ingående av avtalet mellan Europeiska unionen och den mellanstatliga organisationen för internationell järnvägstrafik om Europeiska unionens anslutning till fördraget om internationell järnvägstrafik (Cotif) av den 9 maj 1980, i dess ändrade lydelse enligt Vilniusprotokollet av den 3 juni 1999 (EUT L 51, 23.2.2013, s. 1).

⁽³⁾ Rådets beslut 2012/22/EU av den 12 december 2011 om Europeiska unionens anslutning till 2002 års protokoll till 1974 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods, med undantag för artiklarna 10 och 11 (EUT L 8, 12.1.2012, s. 1).

- (38) I sitt meddelande av den 18 mars 2013 med titeln *Skydd för passagerare i händelse av ett lufttrafikföretags insolvens* fastställer kommissionen åtgärder för att förbättra resenärers skydd i händelse av att ett lufttrafikföretag hamnar på obestånd, inbegripet bättre tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004⁽¹⁾ och förordning (EG) nr 1008/2008, samt engagemang med intressenter inom näringen, varvid en lagstiftningsmässig åtgärd i annat fall kan komma att övervägas. Det meddelandet avser köp av en enskild del, närmare bestämt flygresetjänster, och avser därför inte skydd vid obestånd för sammanlänkade researrangemang.
- (39) Medlemsstaterna bör säkerställa att resenärer som köper en paketresa skyddas fullt ut i händelse av arrangörens obestånd. De medlemsstater i vilka arrangörer är etablerade bör säkerställa att dessa ställer säkerhet avseende återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning, samt, i den utsträckning en paketresa omfattar transport av passagerare, hemtransport av resenärer i händelse av arrangörens obestånd. Det bör dock vara möjligt att erbjuda resenärer en fortsättning av paketresan. Medlemsstaterna ska visserligen även fortsättningsvis kunna välja hur skyddet vid obestånd ska anordnas, men de bör säkerställa att skyddet är effektivt. Med effektivitet avses att skyddet bör göras tillgängligt så snart resetjänsterna, till följd av arrangörens likviditetsproblem, inte fullgörs, inte kommer att fullgöras eller kommer att fullgöras endast delvis eller när en tjänsteleverantör kräver att resenärerna ska betala för dem. Medlemsstaterna bör kunna kräva att arrangörer ska ge resenärerna ett intyg som dokumenterar en direkt rätt gentemot den som tillhandahåller skydd vid obestånd.
- (40) För att skyddet vid obestånd ska vara effektivt, bör det omfatta de förutsebara betalningsbelopp som berörs av arrangörens obestånd och, i tillämpliga fall, den förutsebara kostnaden för hemtransporter. Detta innebär att skyddet bör vara tillräckligt för att omfatta alla förutsebara betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning avseende paketresan under högsäsong, med beaktande av den period som förlutit från det att betalningarna mottagits till dess att resan eller semestern fullbordats samt, i tillämpliga fall, de förutsebara kostnaderna för hemtransporter. Detta kommer i allmänhet att innebära att skyddet måste omfatta en tillräckligt hög procentandel av arrangörens omsättning avseende paketresor, och får bero på faktorer som typen av paketresor som sålts, inbegripet transportmedel, resmål och eventuella juridiska restriktioner eller arrangörens åtaganden vad gäller storleken på förskottsbetalningar som denne kan godta och tidpunkten för dessa innan paketresan inleds. Eftersom skyddets nödvändiga omfattning kan beräknas på grundval av de senaste affärsuppgifterna, t.ex. den omsättning som uppnåtts under det senaste verksamhetsåret, bör arrangörerna vara skyldiga att anpassa skyddet vid obestånd i fall av ökade risker, inbegripet en betydande ökning av paketreseförsäljningen. Emellertid bör mycket osannolika risker, t.ex. risken att flera av de största arrangörerna samtidigt ska hamna på obestånd, inte behöva tas i beaktande för ett effektivt skydd vid obestånd, när detta på ett oproportionellt sätt skulle inverka på kostnaden för skyddet och därmed minska dess effektivitet. I sådana fall får återbetalningsgarantin begränsas.
- (41) Mot bakgrund av olikheterna i nationell lagstiftning och praxis avseende parterna i ett paketreseavtal och mottagande av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning, bör medlemsstaterna tillåtas införa en skyldighet för återförsäljare att även teckna skydd vid obestånd.
- (42) I enlighet med direktiv 2006/123/EG är det lämpligt att fastställa regler för att förhindra att skyldigheter avseende skydd vid obestånd blir ett hinder för den fria rörligheten för tjänster och etableringsfriheten. Därför bör medlemsstaterna vara skyldiga att erkänna skydd vid obestånd enligt lagstiftningen i etableringsmedlemsstaten. För att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer och, i tillämpliga fall, återförsäljare som verkar i olika medlemsstater vad gäller skydd vid obestånd bör medlemsstaterna vara skyldiga att utse centrala kontaktpunkter.
- (43) Näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang bör ha skyldighet att informera resenärer om att de inte köper en paketresa och att de enskilda resetjänsteleverantörerna själva ansvarar för avtalsenligt fullgörande av sina avtal. Näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang bör dessutom ha skyldighet att tillhandahålla skydd vid obestånd för återbetalning av mottagna betalningar och, i den utsträckning de är ansvariga för transport av passagerare, för hemtransport av resenärer, och bör informera resenärer om detta. Näringsidkare som är ansvariga för fullgörandet av de enskilda avtal som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang omfattas av unionens allmänna konsumentskyddslagstiftning och sektorspecifikt unionslagstiftning.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (EUT L 46, 17.2.2004, s. 1).

- (44) Medlemsstaterna bör, när de fastställer program för skydd vid obestånd i samband med paketresor och sammanlänkade researrangemang, inte förhindras att ta hänsyn till mindre företags särskilda situation samtidigt som de säkerställer samma skyddsnivå för resenärer.
- (45) Resenärer bör skyddas i förhållande till fel som kan uppstå i bokningsprocessen för paketresor och sammanlänkade researrangemang.
- (46) Det bör även bekräftas att resenärer inte kan avsäga sig rättigheter som grundas på detta direktiv och att arrangörer och näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang inte kan undkomma sina skyldigheter genom att åberopa att de uteslutande agerar som resetjänstleverantör, förmedlare eller i någon annan egenskap.
- (47) Medlemsstaterna bör fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som genomför detta direktiv och säkerställa att dessa tillämpas. Dessa sanktioner bör vara effektiva, proportionella och avskräckande.
- (48) Antagandet av detta direktiv gör att det blir nödvändigt att anpassa vissa av unionens lagstiftningsakter om konsumentskydd. Det bör särskilt klargöras att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 2006/2004 (*) är tillämplig på äsidosättanden av detta direktiv. Med beaktande av att Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU (†) i sin nuvarande form inte gäller för avtal som omfattas av direktiv 90/314/EEG är det nödvändigt att ändra direktiv 2011/83/EU för att säkerställa att det fortsätter att gälla för enskilda resetjänster som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang, såvida dessa enskilda tjänster inte på annat sätt är undantagna från tillämpningsområdet för direktiv 2011/83/EU och att vissa konsumenträttigheter som fastställs i det direktivet också gäller för paketresor.
- (49) Detta direktiv påverkar inte tillämpningen av reglerna om skydd av personuppgifter i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG (‡) eller unionsbestämmelserna om internationell privaträtt, däribland Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 (§).
- (50) Det bör klargöras att kraven i detta direktiv avseende skydd vid obestånd och information i samband med sammanlänkade researrangemang också bör gälla näringsidkare som inte är etablerade i en medlemsstat som på något sätt riktar sin verksamhet, i den mening som avses i förordning (EG) nr 593/2008 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 (¶), till en eller flera medlemsstater.
- (51) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av dess omfattning, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.
- (52) Detta direktiv är förenligt med de grundläggande rättigheter och de principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Detta direktiv är i synnerhet förenligt med den näringsfrihet som fastställs i artikel 16 i stadgan, samtidigt som en hög konsumentskyddsnivå tryggas inom unionen i enlighet med artikel 38 i stadgan.

(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 av den 27 oktober 2004 om samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för konsumentskyddsåtgärder ("förordningen om konsumentskyddsarbete") (EUT L 364, 9.12.2004, s. 1).

(†) Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 22.11.2011, s. 64).

(‡) Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, 23.11.1995, s. 31).

(§) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I) (EUT L 177, 4.7.2008, s. 6).

(¶) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område (EUT L 351, 20.12.2012, s. 1).

- (53) I enlighet med medlemsstaternas och kommissionens gemensamma politiska förklaring av den 28 september 2011 om förklarande dokument ⁽¹⁾ har medlemsstaterna åtagit sig att, i motiverade fall, låta anmälan av deras införlivandeåtgärder åtföljas av ett eller flera dokument som förklarar förhållandet mellan de olika delarna i ett direktiv och de motsvarande delarna i de nationella instrumenten för införlivande. Med avseende på detta direktiv anser lagstiftaren att översändandet av sådana dokument är motiverat.
- (54) Direktiv 90/314/EEG bör därför upphävas.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

SYFTE, TILLÄMPNINGSMRÅDE, DEFINITIONER OCH HARMONISERINGSNIVÅ

Artikel 1

Syfte

Syftet med detta direktiv är att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnära vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Artikel 2

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv är tillämpligt på paketresor som erbjuds eller säljs av näringsidkare till resenärer och på sammanlänkade researrangemang som underlättas av näringsidkare för resenärers räkning.
2. Detta direktiv är inte tillämpligt på
 - a) paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar, såvida inte inkvartering över natten ingår,
 - b) paketresor som erbjuds och sammanlänkade researrangemang som underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en begränsad grupp med resenärer,
 - c) paketresor och sammanlänkade researrangemang som köps på grundval av ett allmänt avtal för anordnande av affärsresa mellan en näringsidkare och en annan fysisk eller juridisk person som agerar för ändamål som avser den egna närings- eller yrkesverksamheten.
3. Detta direktiv påverkar inte nationell allmän avtalsrätt, till exempel bestämmelser om avtals giltighet, ingående eller verkan, om allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv.

Artikel 3

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

1. *resetjänst*:
 - a) passagerartransport,
 - b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,

⁽¹⁾ EUT C 369, 17.12.2011, s. 14.

- c) uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG ⁽¹⁾ eller motorcyklar som kräver körkort för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG ⁽²⁾,
- d) alla andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en resetjänst i den mening som avses i leden a, b eller c.
2. *paketresa*: en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om
- a) dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, inbegripet på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om
- b) dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med enskilda resetjänstleverantörer,
- i) köps från ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts ut innan resenären samtycker till att betala,
- ii) erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris,
- iii) marknadsförs eller säljs med beteckningen *paketresa* eller en liknande beteckning,
- iv) kombineras efter ingåendet av ett avtal enligt vilket en näringsidkare ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller
- v) köps från separata näringsidkare genom sammanlänkade bokningsprocesser online där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda näringsidkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.
- En kombination av resetjänster där högst en typ av sådan resetjänst som avses i punkt 1 a, b eller c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i punkt 1 d är inte en paketresa om den sistnämnda tjänsten
- a) inte står för en betydande del av värdet av kombinationen och inte marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen, eller
- b) inte väljs och köps förrän efter fullgörandet av en resetjänst i den mening som avses i punkt 1 a, b eller c har inletts,
3. *paketreseavtal*: ett avtal om en paketresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan.
4. *paketresans början*: början av fullgörandet av resetjänster som ingår i paketresan.
5. *sammanlänkat researrangemang*: minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester, vilka inte utgör en paketresa, som leder till ingåendet av separata avtal med de enskilda resetjänstleverantörerna, om en näringsidkare

- a) underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe, eller

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon ("Ramdirektiv") (EUT L 263, 9.10.2007, s. 1).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort (EUT L 403, 30.12.2006, s. 18).

- b) på ett riktat sätt underlättar anskaffande av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Om högst en typ av sådan resetjänst som avses i punkt 1 a, b eller c och en eller flera sådana turisttjänster som avses i punkt 1 d köps utgör de inte ett sammanlänkat researrangemang om de sistnämnda tjänsterna inte står för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde och inte marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inslag i resan eller semestern.

6. *resenär*: en person som avser ingå ett avtal eller har rätt att resa på grundval av ett avtal som har ingåtts inom detta direktivs tillämpningsområde.
7. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägd eller privatägd, som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i dennes namn eller för dennes räkning, oavsett om denna agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang eller resetjänstleverantör.
8. *arrangör*: en näringsidkare som kombinerar och säljer eller erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med punkt 2 b v.
9. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör.
10. *etablering*: etablering enligt definitionen i artikel 4.5 i direktiv 2006/123/EG.
11. *varaktigt medium*: ett medel som gör det möjligt för en resenär eller en näringsidkare att bevara information som riktats till resenären eller näringsidkaren personligen så att den är tillgänglig för framtida bruk under en tid som är lämplig med hänsyn till avsikten med informationen och att den bevarade informationen kan återges oförändrad.
12. *oundvikliga och extraordinära omständigheter*: en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits.
13. *bristande överensstämmelse*: utebliven eller bristande fullgörelse av de resetjänster som ingår i en paketresa.
14. *minderårig*: en person under arton år.
15. *försäljningsställe*: fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, eller försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser online, inbegripet när försäljningswebbplatserna eller försäljningsplatserna online presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats, inbegripet en telefonfjärrtjänst.
16. *hemtransport*: resenärens återresa till avreseplatsen eller någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om.

Artikel 4

Harmoniseringsnivå

Om inte annat föreskrivs i detta direktiv får medlemsstaterna inte i sin nationella lagstiftning behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i detta direktiv, inklusive strängare eller mindre stränga bestämmelser som skulle ge en annan skyddsnivå för resenärer.

KAPITEL II

INFORMATIONSSKYLDIGHETER OCH INNEHÅLL I PAKETRESEAVTALET

Artikel 5

Förhandsinformation

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangören och, om paketresan säljs genom en återförsäljare, också återförsäljaren, innan resenären binds av ett paketreseavtal eller motsvarande erbjudande, tillhandahåller resenären standardinformation genom de relevanta informationsformulär som anges i del A eller B i bilaga I och, om tillämpligt på paketresan, med följande information:

a) Resetjänsternas huvudsakliga egenskaper:

- i) Resmål, resplan och vistelseperiod, med datum och, om inkvartering ingår, antalet nätter som ingår.
- ii) Transportmedel, typ av transport och transportkategori, datum, tid och plats för avresa och hemkomst, resans längd och plats(er) för uppehåll under resan och anslutande transporter.

Om den exakta tidpunkten ännu inte har fastställts ska arrangören, och i tillämpliga fall, återförsäljaren, informera resenären om den ungefärliga tidpunkten för avresa och hemkomst.

- iii) Inkvarteringens belägenhet, utmärkande kännetecken och, i förekommande fall, kategori enligt destinationslandets regler.
- iv) Måltider som ingår.
- v) Besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för paketresan.
- vi) Om det inte redan framgår av sammanhanget huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp och i så fall, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek.
- vii) Om resenärens tillgång till andra turisttjänster är beroende av effektiv muntlig kommunikation, det språk som dessa tjänster kommer att utföras på.
- viii) Huruvida resan eller semestern allmänt sett är lämplig för personer med nedsatt rörlighet och, på resenärens begäran, exakta uppgifter om huruvida resan eller semestern är lämplig med hänsyn till resenärens behov.

b) Firman på och besöksadressen till arrangören och, i förekommande fall, återförsäljaren samt deras telefonnummer och, i förekommande fall, e-postadresser.

c) Paketresans totalpris inklusive skatter och, i förekommande fall, alla tilläggsavgifter och övriga kostnader eller, om dessa kostnader inte rimligen kan beräknas innan avtalet ingås, uppgift om den typ av tilläggskostnader som resenären kan komma att behöva betala.

d) Betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska erläggas som delbetalning samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas eller andra ekonomiska garantier som ska betalas eller tillhandahållas av resenären.

e) Det minsta antal personer som krävs för att paketresan ska genomföras och den tidsgräns, som avses i artikel 12.3 a, före paketresans början för en eventuell uppsägning av avtalet om inte antalet resenärer har uppnåtts.

- f) Allmän information om pass- och viseringskrav, inbegripet ungefärlig tid för att erhålla visering samt information om hälsobestämmelser, i destinationslandet.
- g) Information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skälig uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören begär i enlighet med artikel 12.1.
- h) Information om frivillig eller obligatorisk försäkring som täcker kostnaden för resenärens uppsägning av avtalet eller kostnaden för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycka, sjukdom eller dödsfall.

Om ett paketreseavtal ingås per telefon ska arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren tillhandahålla resenären den standardinformation som anges i del B i bilaga I och den information som avses i första stycket a–h.

2. När det gäller paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 b v ska arrangören och den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs säkerställa att de båda, innan resenären binds av ett avtal eller motsvarande erbjudande, tillhandahåller resenären den information som anges i punkt 1 första stycket a–h i den här artikeln i den mån informationen är av relevans för deras respektive resetjänster. Arrangören ska samtidigt tillhandahålla resenären standardinformation via det formulär som anges i del C i bilaga I.

3. Den information som avses i punkterna 1 och 2 ska tillhandahållas på ett klart, begripligt och tydligt sätt. När sådan information ges skriftligen ska den vara läsbar.

Artikel 6

Förhandsinformationens bindande karaktär och ingående av paketreseavtalet

1. Medlemsstaterna ska se till att den information som tillhandahålls resenären enligt artikel 5.1 första stycket a, c, d, e och g utgör en integrerad del av paketreseavtalet och inte får ändras såvida inte avtalsparterna uttryckligen enas om något annat. Arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren ska meddela resenären alla ändringar i förhandsinformationen på ett klart, begripligt och tydligt sätt innan paketreseavtalet ingås.

2. Om arrangören och, i tillämpliga fall, återförsäljaren inte har fullgjort informationsplikten avseende sådana tilläggsavgifter eller övriga kostnader som avses i artikel 5.1 första stycket c före paketreseavtalets ingående, ska resenären inte stå för dessa avgifter eller övriga kostnader.

Artikel 7

Innehåll i paketreseavtalet och handlingar som ska tillhandahållas före paketresans början

1. Medlemsstaterna ska se till att paketreseavtal är klart och begripligt utformade samt läsbara om de är skriftliga. I samband med paketreseavtalets ingående eller utan oskäligt dröjsmål därefter, ska arrangören eller återförsäljaren överlämna en kopia av avtalet eller en bekräftelse på avtalet på ett varaktigt medium till resenären. Resenären ska ha rätt att begära en kopia i pappersform om paketreseavtalet har ingåtts i arrangörens eller återförsäljarens samtidiga fysiska närvaro.

Vid avtal utanför fasta affärslokaler enligt definitionen i artikel 2.8 i direktiv 2011/83/EU ska en kopia eller bekräftelse på paketreseavtalet lämnas till resenären i pappersform eller, om resenären samtycker, på ett annat varaktigt medium.

2. Paketreseavtalet eller bekräftelsen på avtalet ska ange det fullständiga innehållet i överenskommelsen, som ska innehålla all information som avses i artikel 5.1 första stycket a–h och följande information:

- a) Särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat.

- b) Information om att arrangören är
- i) ansvarig för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs i enlighet med artikel 13, och
 - ii) skyldig att tillhandahålla assistans om resenären befinner sig i sådana svårigheter som avses i artikel 16,
- c) Namnet på det organ som ansvarar för skydd vid obestånd och dess kontaktuppgifter, inbegripet besöksadressen, och i tillämpliga fall namnet på den behöriga myndighet som har utsetts av den berörda medlemsstaten för detta ändamål och dess kontaktuppgifter.
- d) Namn, adress, telefonnummer, e-postadress och, i förekommande fall, faxnummer till arrangörens lokala representant, till en kontaktpunkt eller till en annan tjänst som gör att resenären snabbt kan kontakta arrangören och effektivt kommunicera med honom, för att begära hjälp då resenären hamnat i svårigheter eller för att klaga över bristande efterlevnad som resenären upplever när paketresan fullgörs.
- e) Information om att resenären måste meddela varje brist på överensstämmelse som han eller hon upplever när paketresan fullgörs i enlighet med artikel 13.2.
- f) Om en minderårig reser utan förälder eller annan ansvarig person på grundval av ett paketreseavtal som inbegriper inkvartering, information som möjliggör direkt kontakt med den minderårige eller den person som är ansvarig för den minderårige på den plats där den minderårige vistas.
- g) Information om tillgängliga interna förfaranden för hantering av klagomål och om alternativa tvistlösningsmekanismer enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU ⁽¹⁾ och, i förekommande fall, om det tvistlösningsorgan som näringsidkaren omfattas av och om plattformen för tvistlösning online enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 ⁽²⁾.
- h) Information om resenärens rätt att överföra avtalet på en annan resenär i enlighet med artikel 9.
3. När det gäller paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 b v ska den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs informera arrangören om ingäendet av det avtal som leder till att en paketresa skapas. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.
- Så snart arrangören har informerats om att en paketresa har skapats, ska arrangören tillhandahålla resenären den information som avses i punkt 2 a–h på ett varaktigt medium.
4. Den information som avses i punkterna 2 och 3 ska tillhandahållas på ett klart, begripligt och tydligt sätt.
5. I god tid före paketresans början ska arrangören tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för att checka in samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

Artikel 8

Bevisbörda

Bevisbördan för att informationsskyldigheten enligt detta kapitel fullgjorts ska åvila näringsidkaren.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning) (EUT L 165, 18.6.2013, s. 63).

⁽²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (förordningen om tvistlösning online vid konsumenttvister) (EUT L 165, 18.6.2013, s. 1).

KAPITEL III

ÄNDRINGAR AV PAKETRESEAVTALET FÖRE PAKETRESANS BÖRJAN

Artikel 9

Överlåtelse av paketreseavtalet till en annan resevärd

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en resevärd, efter att ha givit arrangören skäligt varsel på ett varaktigt medium före paketresans början, kan överlåta avtalet till en person som uppfyller de villkor som gäller för det avtalet. Varsel senast sju dagar före paketresans början ska i varje fall bedömas som skäligt.
2. Den som överlåter paketreseavtalet och den som tar över det är solidariskt ansvariga för resterande betalning och för eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader med anledning av överlåtelsen. Arrangören ska informera den som överlåter avtalet om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen. Dessa kostnader får inte vara oskäliga och får inte överstiga den faktiska kostnad som arrangören åsamkats till följd av att paketreseavtalet överlätits.
3. Arrangören ska tillhandahålla överlåtaren bevis för de tilläggsavgifter eller övriga kostnader som uppkommit till följd av att paketreseavtalet överlätits.

Artikel 10

Ändring av priset

1. Medlemsstaterna ska se till att priser, efter det att paketreseavtalet ingåtts, endast får höjas om avtalet uttryckligen fastställer den möjligheten och anger att resevärderna har rätt till prissänkning enligt punkt 4. I så fall ska det i paketreseavtalet anges hur prisändringar ska beräknas. Priserna får endast höjas som en direkt följd av förändringar gällande
 - a) priset på passagerartransporter som beror på kostnaden för bränsle eller andra kraftkällor,
 - b) nivån på skatter eller avgifter för resetjänsterna inbegripna i avtalet som tas ut av tredje parter som inte direkt medverkar vid genomförandet av paketresan, vilket inbegriper turistskatter, landningsskatter eller start- och landningsavgifter i hamnar eller på flygplatser, eller
 - c) valutakurser av relevans för paketresan.
2. Om den prisökning som avses i punkt 1 i den här artikeln överstiger 8 % av paketresans totalpris ska artikel 11.2 – 11.5 tillämpas.
3. Oavsett prisökningens omfattning är en prisökning möjlig endast om arrangören meddelar resevärderna detta på ett tydligt och begripligt sätt med en motivering till den ökningen och en uträkning på ett varaktigt medium senast 20 dagar före paketresans början.
4. Om det i paketreseavtalet fastställs en möjlighet till prissänkningar ska resevärderna ha rätt till en prissänkning som motsvarar eventuella minskningar av de kostnader som avses i punkt 1 a, b och c och som inträffar efter det att avtalet ingåtts innan paketresans början.
5. Vid en prissänkning ska arrangören ha rätt att dra av faktiska administrativa kostnader från den återbetalning som resevärderna har rätt till. Arrangören ska på resevärdernas begäran tillhandahålla bevis för dessa administrativa kostnader.

Artikel 11

Ändring av andra villkor i paketreseavtal

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangören, innan paketresans början, inte ensidigt får ändra andra villkor i paketreseavtalet än priset i enlighet med artikel 10, såvida inte

- a) arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet,
- b) ändringen är obetydlig, och
- c) arrangören informerar resenären om ändringen på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium.

2. Om arrangören före paketresans början är tvungen att väsentligen ändra några av de huvudsakliga egenskaperna hos de resetjänster som avses i artikel 5.1 första stycket a eller inte kan uppfylla de särskilda krav som avses i artikel 7.2 a eller föreslår att höja priset på paketet med mer än 8 % i enlighet med artikel 10.2, får resenären inom en skälig tid som anges av arrangören

- a) godta den föreslagna ändringen, eller
- b) säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Om resenären säger upp paketreseavtalet får resenären godta en alternativ paketresa, som om möjligt är kvalitetsmässigt likvärdig eller bättre, om arrangören erbjuder en sådan.

3. Arrangören ska utan onödigt dröjsmål informera resenären på ett klart, begripligt och tydligt sätt på ett varaktigt medium, om

- a) de föreslagna ändringar som avses i punkt 2 och, när det är lämpligt i enlighet med punkt 4, konsekvenserna av dessa för paketresans pris,
- b) en skälig tid inom vilken resenären måste informera arrangören om sitt beslut enligt punkt 2,
- c) följderna om resenären underlåter att svara inom den tid som avses i led b, i enlighet med tillämplig nationell lagstiftning, och
- d) i förekommande fall, den erbjudna alternativa paketresan och dess pris.

4. Om de ändringar av paketreseavtalet som avses i punkt 2 första stycket eller den ersättningspaketresa som avses i punkt 2 andra stycket leder till en paketresa som har lägre kvalitet eller värde ska resenären ha rätt till en rimlig prissänkning.

5. Om paketreseavtalet sägs upp enligt led b i punkt 2 första stycket i den här artikeln och resenären inte godtar en annan paketresa ska arrangören, utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp, betala tillbaka alla de betalningar som gjorts av resenären eller för dennes räkning. Artikel 14.2, 14.3, 14.4, 14.5 och 14.6 ska gälla i tillämpliga delar.

Artikel 12

Uppsägning av paketreseavtalet och ångerrätt före paketresans början

1. Medlemsstaterna ska se till att resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt kan resenären bli skyldig att betala en skälig och motiverad uppsägningsavgift till arrangören. Paketreseavtalet får ange skäliga standardiserade uppsägningsavgifter på grundval av tidpunkten för uppsägningen av avtalet före paketresans början och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om det inte finns några standardiserade uppsägningsavgifter ska summan av uppsägningsavgiften motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. På resenärens begäran ska arrangören tillhandahålla en motivering av summan av uppsägningsavgifterna.

2. Utan hinder av punkt 1 ska resenären ha rätt att säga upp paketreseavtalet före paketresans början utan att betala någon uppsägningsavgift i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet och som väsentligen påverkar fullgörandet av paketresan, eller som väsentligen påverkar transporten av passagerare till resmålet. I händelse av uppsägning av paketreseavtalet enligt denna punkt ska resenären ha rätt till full återbetalning av alla betalningar som gjorts för paketresan men ska inte ha rätt till ytterligare ersättning.
3. Arrangören får säga upp paketreseavtalet och ge resenären full återbetalning av alla betalningar som har gjorts för paketresan, men ska inte vara ansvarig för ytterligare ersättning om
- a) antalet personer som köpt paketresan är mindre än det lägsta antal som anges i avtalet och arrangören meddelar resenären om uppsägningen av avtalet inom den period som fastställts i avtalet, dock senast
- i) 20 dagar före paketresans början vid resor som varar längre än sex dagar,
- ii) sju dagar före paketresans början vid resor som varar mellan två och sex dagar,
- iii) 48 timmar före paketresans början vid resor som varar längst två dagar,
- eller
- b) arrangören förhindras från att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga eller extraordinära omständigheter och meddelar resenären om uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.
4. Arrangören ska tillhandahålla alla återbetalningar som krävs enligt punkterna 2 och 3, eller med avseende på punkt 1 ersätta alla betalningar som har gjorts av resenären eller för dennes räkning för paketresan med avdrag för den skäligen uppsägningsavgiften. Sådana återbetalningar ska göras till resenären utan onödigt dröjsmål och i vilket fall som helst högst 14 dagar efter det att paketreseavtalet sagts upp.
5. Avseende avtal utanför fasta affärslokaler får medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning föreskriva att resenären har rätt att säga upp paketreseavtalet inom 14 dagar, utan att ange något skäl.

KAPITEL IV

PAKETRESANS FULLGÖRANDE

Artikel 13

Ansvar för paketresans fullgörande

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangören är ansvarig för fullgörandet av de resetjänster som inbegrips i paketreseavtalet, oavsett om tjänsterna ska utföras av arrangören eller av andra resetjänstleverantörer.

Medlemsstaterna får behålla eller införa bestämmelser i sin nationella lagstiftning enligt vilka återförsäljaren också är ansvarig för fullgörandet av paketresan. I så fall ska de bestämmelser i artikel 7 och kapitel III, detta kapitel och kapitel V som gäller för arrangören också gälla i tillämpliga delar för återförsäljaren.

2. Resenären ska utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om bristande överensstämmelse som resenären upplever under fullgörandet av en resetjänst som omfattas av paketreseavtalet.
3. Om någon av resetjänsterna inte fullgörs i enlighet med paketreseavtalet ska arrangören avhjälpa den bristande överensstämmelsen, såvida det inte
- a) är omöjligt, eller
- b) medför oproportionella kostnader, med beaktande av den bristande överensstämmelsens omfattning och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Om arrangören inte avhjälp den bristande överensställmelsen i enlighet med första stycket led a eller b i denna punkt ska artikel 14 tillämpas.

4. Utan att det påverkar de undantag som anges i punkt 3 får resenären, om arrangören inte avhjälp den bristande överensställmelsen inom en skäligen tid som fastställts av resenären, göra detta själv och begära ersättning för de nödvändiga utgifterna. Resenären behöver inte specificera någon tidsgräns om arrangören vägrar att avhjälpa den bristande överensställmelsen eller om omedelbart avhjälpande krävs.

5. Om en betydande andel av resetjänsterna inte kan tillhandahållas enligt överenskommelsen i paketreseavtalet ska arrangören, utan extra kostnader för resenären, erbjuda lämpliga alternativa arrangemang, som om möjligt ska vara kvalitetsmässigt likvärdiga eller bättre än de arrangemang som angivits i avtalet under paketresans resterande del, inklusive när resenärens återresa till avreseplatsen inte tillhandahålls enligt överenskommelse.

Om de alternativa arrangemang som föreslagits leder till en paketresa av lägre kvalitet än det som specificerats i paketreseavtalet, ska arrangören bevilja resenären en skäligen prissänkning.

Resenären får avvisa föreslagna alternativa arrangemang endast om de inte är jämförbara med vad man enats om i paketreseavtalet eller den prissänkning som medges är otillräcklig.

6. Om bristande överensställmelse väsentligen inverkar på fullgörandet av paketresan och arrangören inte har avhjälp detta inom en skäligen tid som fastställts av resenären, får resenären säga upp paketreseavtalet utan uppsägningsavgift och, i tillämpliga fall, i enlighet med artikel 14, begära en prissänkning och/eller skadestånd.

Om det är omöjligt att finna alternativa arrangemang eller om resenären avvisar de föreslagna alternativa arrangemangen i enlighet med punkt 5 tredje stycket i denna artikel, har resenären när det är lämpligt även utan att säga upp paketreseavtalet rätt till en prissänkning och/eller skadestånd i enlighet med artikel 14.

Om paketresan omfattar transport av passagerare ska arrangören i fall som avses i första och andra styckena dessutom erbjuda resenären likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

7. Om det är omöjligt att säkerställa resenärens hemresa enligt överenskommelsen i paketreseavtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter, ska arrangören stå för kostnaden för nödvändig inkvartering, om möjligt i motsvarande kategori, under en period på högst tre nätter per resenär. Om längre perioder fastställs i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det berörda transportmedlet för resenärens hemresa ska dessa perioder gälla.

8. Den kostnadsbegränsning som avses i punkt 7 i den här artikeln ska inte gälla för personer med nedsatt rörlighet enligt definitionen i artikel 2 a i förordning (EG) nr 1107/2006 eller för personer som medföljer dem, gravida kvinnor och ensamresande minderåriga samt personer i behov av särskild medicinsk hjälp, under förutsättning att de har meddelat arrangören om sina särskilda behov minst 48 timmar före paketresans början. Arrangören får inte åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa det ansvar som avses i punkt 7 i den här artikeln om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning.

Artikel 14

Prissänkning och skadestånd

1. Medlemsstaterna ska se till att resenären har rätt till en rimlig prissänkning för perioder under vilka det rådde bristande överensställmelse, såvida inte arrangören bevisar att den bristande överensställmelsen kan tillskrivas resenären.

2. Resenären ska ha rätt till skäligen ersättning från arrangören för eventuella skador som resenären drabbas av till följd av bristande överensställmelse. Ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

3. Resenären ska inte ha rätt till skadestånd om arrangören bevisar att den bristande överensstämelsen
 - a) kan tillskrivas resenären,
 - b) kan tillskrivas en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte kan förutses eller undvikas, eller
 - c) har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.
4. I den mån som de internationella konventioner som är bindande för unionen begränsar omfattningen eller villkoren för ersättning som ska betalas av en leverantör som utför en resetjänst som är en del av en paketresa, ska samma begränsningar gälla för arrangören. I den mån som de internationella konventioner som inte är bindande för unionen begränsar den ersättning som ska betalas av en tjänsteleverantör får medlemsstaterna begränsa den ersättning som ska betalas av arrangören i enlighet därmed. I andra fall får paketreseavtalet begränsa den ersättning som ska betalas av arrangören under förutsättning att denna begränsning inte gäller för personskador eller skada som orsakats uppsåtligt eller genom vårdslöshet och inte uppgår till mindre än tre gånger paketresans totala pris.
5. Rättigheter till ersättning eller prissänkning enligt detta direktiv ska inte påverka resenärernas rättigheter enligt förordning (EG) nr 261/2004, förordning (EG) nr 1371/2007, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 ⁽¹⁾, förordning (EU) nr 1177/2010, förordning (EU) nr 181/2011 och enligt internationella avtal. Resenärer ska ha rätt att lägga fram anspråk enligt detta direktiv och enligt dessa förordningar och internationella konventioner. Ersättning eller prissänkning som beviljats enligt detta direktiv och ersättning eller prissänkning som beviljats enligt dessa förordningar och internationella konventioner ska dras av från varandra i syfte att undvika överkompensering.
6. Preskriptionstiden för att framställa anspråk enligt denna artikel ska inte understiga två år.

Artikel 15

Möjlighet att kontakta arrangören via återförsäljaren

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 13.1 andra stycket ska medlemsstaterna se till att resenären kan skicka meddelanden, begäranden eller klagomål vad gäller fullgörandet av paketresan direkt till den återförsäljare som det köptes genom. Återförsäljaren ska vidarebefordra dessa meddelanden, begäranden och klagomål till arrangören utan onödigt dröjsmål.

Med avseende på iakttagande av tidsfrister eller preskriptionstider ska återförsäljarens mottagande av meddelanden, begäranden eller klagomål som avses i första stycket betraktas som arrangörens mottagande.

Artikel 16

Skyldighet att tillhandahålla assistans

Medlemsstaterna ska se till att arrangören ger lämplig assistans utan onödigt dröjsmål till resenärer som befinner sig i svårigheter, inbegripet under de omständigheter som avses i artikel 13.7, i synnerhet genom att

- a) tillhandahålla lämplig information om hälso- och sjukvårdstjänster, lokala myndigheter och konsulärt bistånd, och
- b) hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och hjälpa resenären att hitta alternativa researrangemang.

Arrangören ska kunna ta ut en skälig avgift för sådan assistans om situationen orsakats uppsåtligt eller av oaktsamhet från resenärens sida. Denna avgift ska inte under några omständigheter överstiga de faktiska kostnader som arrangören åsamkats.

⁽¹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss (EUT L 131, 28.5.2009, s. 24).

KAPITEL V

SKYDD VID OBESTÅND

Artikel 17

Effektivitet och omfattning gällande skyddet vid obestånd

1. Medlemsstaterna ska se till att arrangörer som är etablerade på deras territorium ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning i den mån som de relevanta tjänsterna inte fullgörs som en följd av arrangörens obestånd. Om transport av passagerare inbegrips i paketreseavtalet, ska arrangörerna även ställa säkerhet för hemtransport av resenärerna. En fortsättning på paketresan får erbjudas.

Arrangörer som inte är etablerade i en medlemsstat och som säljer eller erbjuder paketresor i en medlemsstat eller som på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat ska vara skyldiga att ställa säkerhet enligt lagstiftningen i den medlemsstaten.

2. Den säkerhet som avses i punkt 1 ska vara effektiv och omfatta rimligt förutsebara kostnader. Den ska omfatta summorna av betalningar som gjorts av resenärer eller för deras räkning för paketresor, med beaktande av längden på tidsperioden mellan erläggande av delbetalning och slutliga betalningar och fullgörandet av paketresorna, samt den uppskattade kostnaden för hemtransporter i händelse av arrangörens obestånd.

3. En arrangörs skydd vid obestånd ska omfatta resenärer oberoende av deras bostadsort och avreseort, oberoende av var paketresan har sålts och utan hänsyn till i vilken medlemsstat det organ som ansvarar för skyddet vid obestånd är beläget.

4. När fullgörandet av paketresan påverkas av arrangörens obestånd ska säkerheten vara tillgänglig kostnadsfritt för att säkerställa hemtransporter och, om så krävs, finansieringen av inkvartering före hemtransporten.

5. För resetjänster som inte har fullgjorts ska återbetalningar göras utan onödigt dröjsmål på resenärens begäran.

Artikel 18

Ömsesidigt erkännande av skyddet vid obestånd och administrativt samarbete

1. Skydd vid obestånd som en arrangör tillhandahåller enligt de nationella åtgärder som införlivar artikel 17 i den medlemsstat där denne är etablerad ska av medlemsstaterna erkännas som skydd som uppfyller kraven i deras motsvarande åtgärder.

2. Medlemsstaterna ska utse centrala kontaktpunkter för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen av arrangörer som är verksamma i olika medlemsstater. De ska anmäla kontaktuppgifter för dessa kontaktpunkter till alla andra medlemsstater och till kommissionen.

3. De centrala kontaktpunkterna ska ge varandra tillgång till all nödvändig information om sina nationella krav i fråga om skydd vid obestånd samt identiteten för den eller de enheter som ansvarar för skyddet vid obestånd för specifika arrangörer som är etablerade på deras territorium. Dessa kontaktpunkter ska medge varandra tillgång till tillgängliga förteckningar över arrangörer som fullgör sina skyldigheter vad gäller skydd vid obestånd. Alla sådana förteckningar ska göras tillgängliga för allmänheten, även online.

4. Om en medlemsstat hyser tvivel om en arrangörs skydd vid obestånd ska denna stat begära ett förtydligande från den medlemsstat där arrangören är etablerad. Medlemsstaterna ska svara på förfrågningar från andra medlemsstater så snart det är möjligt med beaktande av hur brådskande och hur komplext ärendet är. Ett första svar ska under alla omständigheter lämnas inom högst 15 arbetsdagar efter det att begäran har mottagits.

KAPITEL VI

SAMMANLÄNKADE RESEARRANGEMANG

Artikel 19

Skydd vid obestånd och informationskrav för sammanlänkade researrangemang

1. Medlemsstaterna ska se till att näringsidkare som underlättar sammanlänkade researrangemang ställer säkerhet för återbetalning av alla betalningar de mottar från resenärer i den mån en resetjänst som utgör en del av ett sammanlänkat researrangemang inte fullgörs till följd av deras obestånd. Om dessa näringsidkare utgör den part som ansvarar för transporten av passagerare ska säkerheten också omfatta resenärens hemtransport. Artiklarna 17.1 andra stycket, 17.2–17.5 och 18 ska gälla i tillämpliga delar.

2. Innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett sammanlänkat researrangemang eller motsvarande erbjudande ska den näringsidkare som underlättar de sammanlänkade researrangemangen, också då näringsidkaren inte är etablerad i en medlemsstat utan på något sätt riktar sådan verksamhet till en medlemsstat, på ett klart, begripligt och tydligt sätt ange att resenären

a) inte kommer att erhålla någon av de rättigheter som gäller uteslutande för paketresor enligt detta direktiv och att varje tjänsteleverantör ensam ansvarar för det korrekta avtalsenliga fullgörandet av dess tjänster, och

b) kommer att erhålla skydd vid obestånd i enlighet med punkt 1.

För att uppfylla denna punkt ska den näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang tillhandahålla resenären den informationen genom de relevanta standardformulären i bilaga II, eller, om det sammanlänkade researrangemanget i fråga inte omfattas av något av formulären i den bilagan, lämna den information som dessa innehåller.

3. Om den näringsidkare som underlättar de sammanlänkade researrangemangen inte har uppfyllt kraven i punkterna 1 och 2 i den här artikeln ska de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 9 och 12 och i kapitel IV tillämpas när det gäller de resetjänster som ingår i det sammanlänkade researrangemanget.

4. När ett sammanlänkat researrangemang följer av att ett avtal ingåtts mellan en resenär och en näringsidkare som inte underlättar det sammanlänkade researrangemanget, ska näringsidkaren informera den näringsidkare som underlättar det sammanlänkade researrangemanget om att det relevanta avtalet har ingåtts.

KAPITEL VII

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 20

Återförsäljarens särskilda skyldigheter i de fall arrangören är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 13.1 andra stycket ska, i de fall då arrangören är etablerad utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, den återförsäljare som är etablerad i en medlemsstat omfattas av de skyldigheter som fastställs för arrangörer i kapitlen IV och V, såvida inte återförsäljaren lägger fram bevis för att arrangören uppfyller kraven i de kapitlen.

Artikel 21

Ansvar för bokningsfel

Medlemsstaterna ska se till att en näringsidkare är ansvarig för eventuella fel till följd av tekniska brister i bokningssystemet som kan tillskrivas denna näringsidkare och, om näringsidkaren har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett sammanlänkat researrangemang, för de fel som görs under bokningsprocessen.

En näringsidkare ska inte vara ansvarig för bokningsfel som kan tillskrivas resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Artikel 22

Rätt till gottgörelse

I de fall där en arrangör eller, i enlighet med artikel 13.1 andra stycket eller artikel 20, en återförsäljare betalar ersättning, beviljar en prissänkning eller fullgör sina övriga skyldigheter enligt detta direktiv, ska medlemsstaterna se till att arrangören eller återförsäljaren har rätt att begära gottgörelse från en tredje part som bidrog till den händelse som utlöste ersättningen, prissänkningen eller andra skyldigheter.

Artikel 23

Direktivets tvingande karaktär

1. En förklaring från en arrangör av en paketresa eller en näringsidkare som underlättar ett sammanlänkat researrangemang om att denne uteslutande agerar som resetjänstleverantör, som mellanhand eller i annan egenskap, eller att paketresan eller det sammanlänkade researrangemanget i den mening som avses i detta direktiv inte utgör en paketresa eller ett sammanlänkat researrangemang, ska inte befria den arrangören eller näringsidkaren från deras skyldigheter enligt detta direktiv.
2. Resenärer får inte avsäga sig de rättigheter som de tillerkänns genom de nationella åtgärder som införlivar detta direktiv.
3. Avtalsmässiga arrangemang eller förklaringar från resenären som direkt eller indirekt åsidosätter eller begränsar de rättigheter som beviljas resenärer enligt detta direktiv, eller som syftar till att kringgå tillämpningen av detta direktiv, är inte bindande för resenären.

Artikel 24

Tillsyn

Medlemsstaterna ska se till att tillräckliga och effektiva resurser finns för att säkerställa efterlevnaden av detta direktiv.

Artikel 25

Sanktioner

Medlemsstaterna ska fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella bestämmelser som antas enligt detta direktiv och ska vidta alla åtgärder som krävs för att se till att de tillämpas. Sanktionerna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Artikel 26

Rapportering från kommissionen samt översyn

Senast den 1 januari 2019 ska kommissionen lämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om de bestämmelser i detta direktiv som gäller bokningar online som görs vid olika försäljningsställen och om huruvida dessa ska klassificeras som paketresa, sammanlänkade researrangemang eller fristående resetjänster och särskilt om definitionen av paketresa i artikel 3.2 b v samt om huruvida en justering eller utvidgning av den definitionen är lämplig.

Senast den 1 januari 2021 ska kommissionen överlämna en allmän rapport om tillämpningen av detta direktiv till Europaparlamentet och rådet.

De rapporter som avses i första och andra styckena ska vid behov åtföljas av lagstiftningsförslag.

Artikel 27

Ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2011/83/EU

1. Punkt 5 i bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 ska ersättas med följande:

"5. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 (*)

(*) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1)."

2. Artikel 3.3 g i direktiv 2011/83/EU ska ersättas med följande:

"g) om paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 (**).

Artiklarna 6.7, 8.2 och 8.6, 19, 21 och 22 i det här direktivet ska i tillämpliga delar tillämpas på paketresor enligt definitionen i artikel 3.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 avseende resenärer enligt definitionen i artikel 3.6 i det direktivet.

(**) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1)."

KAPITEL VIII

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 28

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska senast den 1 januari 2018 anta och offentliggöra de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska till kommissionen genast överlämna texten till dessa åtgärder.
2. De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 1 juli 2018.
3. När en medlemsstat antar dessa åtgärder ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.
4. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 29

Upphävande

Direktiv 90/314/EEG ska upphöra att gälla med verkan från och med den 1 juli 2018.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och ska läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilaga III.

Artikel 30

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 31

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 25 november 2015.

På Europaparlamentets vägnar
M. SCHULZ
Ordförande

På rådets vägnar
N. SCHMIT
Ordförande

BILAGA I

Del A

Standardinformationsformulär för paketreseavtal när det är möjligt att använda hyperlänkar

De kombinerade resetjänster du erbjuds utgör en paketresa i den mening som avses i direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför omfattas du av alla EU-rättigheter som gäller för paketresor. Företag(en) XY kommer att ansvara fullt ut för att paketresan som helhet fullgörs korrekt.

Dessutom har företag(en) XY, enligt lag, ett skydd för att återbetala dina betalningar och, när transport ingår i paketresan, säkerställa din hemtransport om det eller de hamnar på obestånd.

Mer information om centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk]

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302

- Resenärer kommer att få all väsentlig information om paketresan innan de ingår paketreseavtalet.
- Det finns alltid minst en näringsidkare som har ansvar för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs korrekt.
- Resenärerna får ett nödtelefonnummer eller uppgifter om en kontaktpunkt där de kan komma i kontakt med arrangören eller resebyrån.
- Resenärer får överlåta paketresan till en annan person, med skäligt varsel och eventuellt mot en extra kostnad.
- Paketresans pris får endast höjas om särskilda kostnader ökar (till exempel bränslepriser), och om detta uttryckligen anges i avtalet, samt i alla händelser senast 20 dagar före paketresans början. Om priset höjs med mer än 8 % av priset på paketresan får resenären säga upp avtalet. Om arrangören förbehåller sig rätten att höja priset har resenären rätt till en prissänkning om de relevanta kostnaderna sjunker.
- Resenärer kan säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift och få full återbetalning av alla betalningar om någon annan av paketresans väsentliga delar än priset ändras avsevärt. Om den näringsidkare som ansvarar för paketresan ställer in paketresan före paketresans början har resenärerna rätt till återbetalning och ersättning, i förekommande fall.
- Resenärer kan under exceptionella omständigheter säga upp avtalet före paketresans början utan att betala en avbokningsavgift, till exempel vid allvarliga säkerhetsproblem på resmålet som sannolikt skulle påverka paketresan.
- Dessutom kan resenärer när som helst före paketresans början säga upp avtalet mot en skälig och motiverad avbokningsavgift.
- Om betydande delar av paketresan inte kan tillhandahållas enligt avtalet efter paketresans början måste lämpliga alternativa arrangemang erbjudas utan extra kostnad. Resenärer får säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift om tjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet och detta väsentligen inverkar på paketresans fullgörande och arrangören inte avhjälpel problemet.

- Resenärer har också rätt till en prissänkning och/eller en ersättning för skada om resetjänsterna inte fullgörs eller fullgörs bristfälligt.
- Arrangören måste tillhandahålla stöd om resenären befinner sig i svårigheter.
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. Om arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren hamnar på obestånd efter paketresans början och om transport ingår i paketresan, säkras resenärernas hemtransport. XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag]. Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om tjänster inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK]

Del B

Standardinformationsformulär för paketreseavtal i andra situationer än de som omfattas av del A

De kombinerade resetjänster du erbjuds utgör en paketresa i den mening som avses i direktiv (EU) 2015/2302 .
Därför omfattas du av alla EU-rättigheter som gäller för paketresor. Företag(en) XY kommer att ansvara fullt ut för att paketresan som helhet fullgörs korrekt.
Dessutom har företag(en) XY, enligt lag, ett skydd för att återbetala dina betalningar och, när transport ingår i paketresan, säkerställa din hemtransport om det eller de hamnar på obestånd.

Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302

- Resenärer kommer att få all väsentlig information om paketresan innan de ingår paketreseavtalet.
- Det finns alltid minst en näringsidkare som har ansvar för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs korrekt.
- Resenärerna får ett nödtelefonnummer eller uppgifter om en kontaktpunkt där de kan komma i kontakt med arrangören eller resebyrån.
- Resenärer får överlåta paketresan till en annan person, med skäligt varsel och eventuellt mot en extra kostnad.
- Paketresans pris får endast höjas om särskilda kostnader ökar (till exempel bränslepriser), och om detta uttryckligen anges i avtalet, samt i alla händelser senast 20 dagar före paketresans början. Om priset höjs med mer än 8 % av priset på paketresan får resenären säga upp avtalet. Om arrangören förbehåller sig rätten att höja priset har resenären rätt till en prissänkning om de relevanta kostnaderna sjunker.
- Resenärer kan säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift och få full återbetalning av alla betalningar om någon annan av paketresans väsentliga delar än priset ändras avsevärt. Om den näringsidkare som ansvarar för paketresan ställer in paketresan före paketresans början har resenärerna rätt till återbetalning och ersättning, i förekommande fall.
- Resenärer kan under exceptionella omständigheter säga upp avtalet före paketresans början utan att betala en avbokningsavgift, till exempel vid allvarliga säkerhetsproblem på resmålet som sannolikt skulle påverka paketresan.
- Dessutom kan resenärer när som helst före paketresans början säga upp avtalet mot en skälig och motiverad avbokningsavgift.

- Om betydande delar av paketresan inte kan tillhandahållas enligt avtalet efter paketresans början måste lämpliga alternativa arrangemang erbjudas utan extra kostnad. Resenärer får säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift om tjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet och detta väsentligen inverkar på paketresans fullgörande och arrangören inte avhjälper problemet.
- Resenärer har också rätt till en prissänkning och/eller en ersättning för skada om resetjänsterna inte fullgörs eller fullgörs bristfälligt.
- Arrangören måste tillhandahålla stöd om en resenär befinner sig i svårigheter.
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. Om arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren hamnar på obestånd efter paketresans början och om transport ingår i paketresan, säkras resenärernas hemtransport. XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag]. Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktoppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om tjänster inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

[Webbplats där man hittar direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt.]

Del C

Standardinformationsformulär när en arrangör överför uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med artikel 3.2 b v

Om du ingår ett avtal med företag AB senast 24 timmar efter att ha mottagit bokningsbekräftelsen från företag XY kommer de resetjänster som tillhandahålls av XY och AB att utgöra en paketresa i den mening som avses i direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför omfattas du av alla EU-rättigheter som gäller för paketresenärer. Företag XY kommer att ansvara fullt ut för att paketresan som helhet fullgörs korrekt.

Dessutom har företag XY, enligt lag, ett skydd för att återbetala dina kostnader och, när transport ingår i paketresan, säkerställa din hemtransport om den eller de hamnar på obestånd.

Mer information om centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk]

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

Centrala rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302

- Resenärer kommer att få all väsentlig information om resetjänsterna innan paketreseavtalet ingås.
- Det finns alltid minst en näringsidkare som har ansvar för att alla resetjänster som ingår i avtalet fullgörs korrekt.
- Resenärerna får ett nödtelefonnummer eller uppgifter om en kontaktpunkt där de kan komma i kontakt med arrangören eller resebyrån.
- Resenärer får överlåta paketresan till en annan person, med skäligt varsel och eventuellt mot en extra kostnad.
- Paketresans pris får endast höjas om särskilda kostnader ökar (till exempel bränslepriser), och om detta uttryckligen anges i avtalet, samt i alla händelser senast 20 dagar före paketresans början. Om priset höjs med mer än 8 % av priset för paketresan får resenären säga upp avtalet. Om arrangören förbehåller sig rätten att höja priset har resenären rätt till en prissänkning om de relevanta kostnaderna sjunker.

- Resenärer kan säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift och få full återbetalning av alla betalningar om någon annan av paketresans väsentliga delar än priset ändras avsevärt. Om den näringsidkare som ansvarar för paketresan ställer in paketresan före paketresans början har resenärerna rätt till återbetalning och ersättning, i förekommande fall.
- Resenärer kan under exceptionella omständigheter säga upp avtalet före paketresans början utan att betala en avbokningsavgift, till exempel vid allvarliga säkerhetsproblem på resmålet som sannolikt skulle påverka paketresan.
- Dessutom kan resenärer när som helst före paketresans början säga upp avtalet mot en skälig och motiverad avbokningsavgift.
- Om betydande delar av paketresan inte kan tillhandahållas enligt avtalet efter paketresans början måste lämpliga alternativa arrangemang anordnas utan extra kostnad. Resenärer får säga upp avtalet utan att betala en avbokningsavgift om tjänsterna inte fullgörs i enlighet med avtalet och detta väsentligen inverkar på paketresans fullgörande och arrangören inte avhjälper problemet.
- Resenärer har också rätt till en prissänkning och/eller en ersättning för skada om resetjänsterna inte fullgörs eller fullgörs bristfälligt.
- Arrangören måste tillhandahålla stöd om resenärer befinner sig i svårigheter.
- Om arrangören eller, i vissa medlemsstater, återförsäljaren hamnar på obestånd kommer betalningarna att återbetalas. Om arrangören eller, i tillämpliga fall, återförsäljaren hamnar på obestånd efter paketresans början och om transport ingår i paketresan, säkras resenärernas hemtransport. XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag]. Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om tjänster inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK].

BILAGA II

Del A

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 a är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du, efter att ha valt ut och betalat för en resetjänst, bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via vårt företag/XY omfattas du INTE av paketresenärers rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att de ytterligare resetjänsterna fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster under samma besök på vårt företags/XY:s bokningswebbplats kommer resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd och, vid behov, din hemtransport. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter än XY som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [*HYPERLÄNK*]

Del B

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 a är en annan näringsidkare än en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du, efter att ha valt ut och betalat för en resetjänst, bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via vårt företag/XY omfattas du INTE av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att de enskilda resetjänsterna fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster under samma besök på vårt företags/XY:s bokningswebbplats kommer resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK].

Del C

Standardinformationsformulär vid sammanlänkade researrangemang, i den mening som avses i artikel 3.5 a, om avtalen ingås i näringsidkarens (som inte är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett) och resenärens samtidiga fysiska närvaro

Om du, efter att ha valt ut och betalat för en resetjänst, bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via vårt företag/XY omfattas du INTE av paketresenärens rättigheter enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att de enskilda resetjänsterna fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster under samma besök på eller kontakt med vårt företag/XY kommer resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag] (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer).

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

[Webbplats där direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt återfinns.]

Del D

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang i den mening som avses i artikel 3.5 b är en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via denna länk/dessa länkar omfattas du INTE av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att dessa ytterligare resetjänster fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster via denna länk/dessa länkar senast 24 timmar efter det att du mottagit bokningsbekräftelsen från vårt företag/XY kommer dessa resetjänster emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd och, vid behov, din hemtransport. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter än XY som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i nationell rätt [HYPERLÄNK].

Del E

Standardinformationsformulär om den näringsidkare som via internet tillhandahåller ett sammanlänkat researrangemang, i den mening som avses i artikel 3.5 b, är en annan näringsidkare än en transportör som säljer en tur-och-retur-biljett

Om du bokar ytterligare resetjänster för din resa eller semester via denna länk/dessa länkar omfattas du INTE av de rättigheter som är tillämpliga på paketresor enligt direktiv (EU) 2015/2302 .

Därför kommer vårt företag/XY inte att ansvara för att dessa ytterligare resetjänster fullgörs korrekt. Vid problem kontakta den relevanta tjänsteleverantören.

Om du bokar ytterligare resetjänster via denna länk/dessa länkar senast 24 timmar efter mottagandet av bekräftelsen av din bokning från vårt företag/XY kommer de resetjänsterna emellertid att utgöra en del av ett sammanlänkat researrangemang. I ett sådant fall har XY, i enlighet med EU-rätten, ett skydd för återbetalning av dina betalningar till XY för tjänster som inte fullgörs som en följd av XY:s obestånd. Observera att detta inte innebär någon återbetalning om den berörda tjänsteleverantören hamnar på obestånd.

Mer information om skydd vid obestånd [ska tillhandahållas i form av en hyperlänk].

Under denna hyperlänk får resenären följande information:

XY har tecknat skydd vid obestånd hos YZ [den enhet som ansvarar för skyddet vid obestånd, t.ex. en garantifond eller ett försäkringsbolag].

Resenärer får kontakta denna enhet eller, i tillämpliga fall, den behöriga myndigheten (kontaktuppgifter – inklusive namn, besöksadress, e-postadress och telefonnummer) om resetjänsterna inte tillhandahålls till följd av XY:s obestånd.

Anmärkning: Detta skydd vid obestånd gäller inte avtal med andra parter än XY, som kan fullgöras trots XY:s obestånd.

Direktiv (EU) 2015/2302 i den form som det har införlivats i relevant nationell lagstiftning [HYPERLÄNK].

BILAGA III

Jämförelsetabell

Direktiv 90/314/EEG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
Artikel 2.1	Artikel 3.2 och artikel 2.2 a
Artikel 2.2	Artikel 3.8
Artikel 2.3	Artikel 3.9
Artikel 2.4	Artikel 3.6
Artikel 2.5	Artikel 3.3
Artikel 3.1	Utgår
Artikel 3.2	Utgår, dock har huvuddelarna införlivats i artiklarna 5 och 6
Artikel 4.1 a	Artikel 5.1 f
Artikel 4.1 b	Artikel 5.1 h, artikel 7.2 d och f och artikel 7.4
Artikel 4.2 a	Artikel 7.2
Artikel 4.2 b	Artikel 5.3 och artikel 7.1 och 7.4
Artikel 4.2 c	Utgår
Artikel 4.3	Artikel 9
Artikel 4.4	Artikel 10
Artikel 4.5	Artikel 11.2 och 11.3
Artikel 4.6	Artikel 11.2, 11.3 och 11.4 samt artikel 12.3 och 12.4
Artikel 4.7	Artikel 13.5, 13.6 och 13.7
Artikel 5.1	Artikel 13.1
Artikel 5.2	Artikel 14.2, 14.3 och 14.4 och artikel 16
Artikel 5.3	Artikel 23.3
Artikel 5.4	Artikel 7.2 e och artikel 13.2
Artikel 6	Artikel 13.3
Artikel 7	Artikel 17 och artikel 18
Artikel 8	Artikel 4
Artikel 9.1	Artikel 28.1
Artikel 9.2	Artikel 28.4
Artikel 10	Artikel 31
Bilaga, led a	Artikel 5.1 a i
Bilaga, led b	Artikel 5.1 a ii
Bilaga, led c	Artikel 5.1 a iii

Direktiv 90/314/EEG	Detta direktiv
Bilaga, led d	Artikel 5.1 e
Bilaga, led e	Artikel 5.1 a i
Bilaga, led f	Artikel 5.1 a v
Bilaga, led g	Artikel 5.1 b
Bilaga, led h	Artikel 5.1 c och artikel 10.1
Bilaga, led i	Artikel 5.1 d
Bilaga, led j	Artikel 7.2 a
Bilaga, led k	Artikel 13.2

Sammanfattning av delbetänkandet Ny paketreselag (SOU 2016:56)

Bakgrund

Det tidigare paketresedirektivet, som låg till grund för den nu gällande lagen (1992:1672) om paketresor och som delvis genomförts även genom ändringar i resegarantilagen (1972:204), har ersatts med ett nytt direktiv om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Det nya direktivet, som är ett fullharmoniseringsdirektiv, har ansetts vara motiverat främst av de skillnader i lagstiftning inom de olika medlemsstaterna som det tidigare minimidirektivet givit upphov till, i förening med de förändrade sätt att köpa resor på som noterats. Resenärer köper i allt högre utsträckning resor via internet och kombinerar dem själva. Det har lett till osäkerhet om vilka regler som gäller för resorna och vilket skydd resenärerna har om resorna ställs in som en konsekvens av att den som ansvarar för dem är på obestånd.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har bestått av två delar, dels att analysera direktivet och föreslå hur det ska genomföras i svensk rätt, dels att analysera dagens system för att ställa resegaranti och ge förslag på hur detta kan förbättras. Den första delen av uppdraget redovisas i detta delbetänkande. Utredningens analys och förslag rörande resegarantisystemet kommer att redovisas i utredningens slutbetänkande.

Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang

Det nya direktivet syftar till att bidra till en väl fungerande marknad och till att uppnå ett så högt konsumentskydd som möjligt på området. Direktivet innehåller bestämmelser om bl.a.

- information som ska lämnas till resenären innan avtal ingås
- vad paketreseavtal ska innehålla och hur de ska vara utformade
- vem som bär ansvaret för att avtal fullgörs
- resenärens rättigheter när avtal inte fullgörs
- skyldighet att tillhandahålla säkerhet för återbetalning och hemtransport när avtalet inte kan fullgöras på grund av insolvens.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår en ny paketreselag som till sin utformning och sitt innehåll ligger nära direktivet. Lagen kommer, liksom den nuvarande lagen om paketresor, att innehålla civilrättsliga bestämmelser. I jämförelse med den nuvarande lagen kommer den nya lagen att vara mer detaljerad. Vilka resor som kan utgöra paketresor kommer också att ändras. En nyhet är att uthyrning av vissa fordon, t.ex. bilar, i

kombination med andra turisttjänster, t.ex. en guidad kanottur kan utgöra en paketresa. Uthyrning av vissa fordon kan alltså ersätta transport och inkvartering som nödvändigt inslag i en paketresa. Den nya lagen innebär vissa ändringar i reglerna om förhandsinformation. Ändringarna innebär bl.a. att de nuvarande reglerna om broschyrer tas bort och att det införs ett krav på att information ska lämnas genom ett särskilt standardinformationsformulär.

Ansvar för fullgörandet av paketresor kommer att vila på arrangören, dvs. den som kombinerar och till försäljning erbjuder en paketresa. Återförsäljare kommer endast att vara ansvariga i de fall de till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området, som inte fullgör sina skyldigheter enligt avtalet. En regressrätt införs också. Arrangörer, återförsäljare och andra näringsidkare som har infriat en i lagen föreskriven skyldighet att kompensera resenären för fel i resan, ges rätt att kräva ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit. I lagen regleras också s.k. kopplade researrangemang, vilket avser de researrangemang som i direktivet kallas för sammanlänkade researrangemang. Dessa kopplade researrangemang är inte paketresor. De uppstår när en näringsidkare som träffat avtal om ytterligare en eller flera resetjänster med resenären om en resetjänst på visst sätt underlättar för resenären att träffa avtal med en eller flera andra resetjänstleverantörer för samma resa. De näringsidkare som ska leverera de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget ansvarar som utgångspunkt själva för sin del. Den näringsidkare som underlättar det kopplade researrangemanget åläggs dock att lämna information till resenären om dennes rättigheter och att ställa säkerhet till skydd vid obestånd. Skyldigheten att ställa säkerhet, såväl för dessa näringsidkare som för arrangörer, regleras i resegarantilagen. Utredningen föreslår även ändringar i denna lag, i den omfattning som bedöms vara nödvändig för att uppfylla direktivets krav. Resegarantilagen ändras så att säkerhet får tas i anspråk endast när och i den utsträckning de resetjänster som säkerheten ställts för inte fullgörs till följd av insolvens. I fråga om paketresor ska säkerheten täcka alla betalningar som har gjorts för resan och kostnaden för hemtransport, om det ingår persontransport i paketresan. När det gäller kopplade researrangemang ska säkerheten täcka alla betalningar som den som underlättat researrangemanget har mottagit från resenären och kostnaden för hemtransport, om näringsidkaren är den som ansvarar för en persontransport som ingår i arrangemanget. En regel om presumtion för insolvens införs också. Kravet på säkerhet begränsas till den personkrets och de resor eller researrangemang som omfattas av direktivet. Vidare ska säkerhet som ställts i en annan medlemsstat anses som säkerhet som ställts enligt resegarantilagen. En regel om avräkning och återbetalning införs i resegarantilagen.

Den nuvarande straffrättsliga sanktionen för underlåtenhet att ställa säkerhet enligt resegarantilagen samt för underlåtenhet att fullgöra uppgiftsskyldighet som ålagts näringsidkaren enligt samma lag föreslås ersättas med en administrativ sanktion. Sanktionsavgiften ska prövas av Kammarkollegiet genom avgiftsföreläggande. Avgiftsföreläggandet ska godkännas inom viss tid och gäller då som lagakraftvunnet avgörande om att avgift ska tas ut. Godkänns föreläggandet inte inom den tid som angetts i föreläggandet får Kammarkollegiet hos den förvaltningsrätt

inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats ansöka om att avgiften ska tas ut. Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst tio miljoner kronor. Avgiften ska dock inte kunna överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående räkenskapsår. När avgiften bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. Sanktionsavgiften ska få efterges helt eller delvis, om det finns särskilda skäl.

Det tidigare straffstadgandet för lämnande av oriktiga uppgifter ersätts med en regel om att näringsidkaren ska lämna efterfrågade uppgifter om sin verksamhet på heder och samvete. På så vis kan i stället brottsbalkens bestämmelser om straffansvar för osann eller vårdslös försäkran tillämpas.

Konsumentverket föreslås alltså ansvara för tillsynen över att paketreselagens regler följs. Utredningen föreslår dock att myndigheten inte pekats ut i lagen utan att dess tillsynsansvar i stället framgår av en ny förordning om tillsyn över paketreselagen. Marknadsrättsliga och vissa civilrättsliga sanktioner föreslås.

Följdändringar i sjölagen, lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler och marknadsföringslagen föreslås.

En ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti föreslås. Förordningen föreslås också innehålla den bestämmelse om ömsesidigt godkännande av certifikat, intyg m.m. som finns i förordningen (2009:1076) om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti. Den förordningen föreslås samtidigt bli upphävd.

Vidare föreslås en ny förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang. Av förordningen ska framgå att de formulär som det hänvisas till i den nya paketreselagen har den utformning som framgår av bilagorna till direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Utredningen föreslår också att bilagorna tas in som bilagor till förordningen. Dessutom föreslås att Konsumentverket ska åläggas att tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från verkets webbplats.

Utredningens överväganden

Direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang är ett fullharmoniseringsdirektiv och medlemsstaterna får därför inte införa eller behålla regler som skulle ge en annan skydds nivå än vad direktivet föreskriver, på det område som omfattas av direktivet. Det innebär att utredningens överväganden i huvudsak har rört frågor om hur direktivet ska tolkas och hur bestämmelserna rent lagstiftningsmässigt bör genomföras i svensk rätt. I vissa avseenden föreskriver direktivet valmöjligheter vid genomförandet. Utredningen har i dessa avseenden övervägt olika möjligheter. Utredningen har gjort bedömningen att det inte bör införas någon ångerrätt vid köp av paketresor eller kopplade researrangemang. Utredningen har vidare kommit fram till att återförsäljaren inte bör åläggas något solidariskt ansvar för fullgörandet av paketresan, inte heller när denne är part i avtalet. Det framstår som överflödigt att föreskriva ett sådant ansvar eftersom det alltid kommer att

finnas en ansvarig arrangör som resenären kan vända sig till. Dessutom skulle ett ansvar som enbart gällde i de fall då återförsäljaren var part i avtalet leda till beaktansvärda tillämpningssvårigheter eftersom återförsäljarens ställning i regel kan konstateras först i efterhand. Därmed skulle det vara svårt för återförsäljare att uppfylla direktivets krav på att ställa säkerhet innan resan erbjuds till försäljning. Återförsäljarens ansvar har därför begränsats till vad som föreskrivs i direktivet, nämligen till de fall då återförsäljaren till försäljning erbjuder paketresor som har kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området utan att kunna visa att arrangören uppfyller sina skyldigheter enligt lagen.

Den nuvarande regeln om att resenären förlorar sin rätt att åberopa fel i paketresan om denne inte reklamerar inom skälig tid har förts över till den nya lagen. Utredningen har vidare gjort bedömningen att det inte bör införas någon särskild preskriptionstid i lagen.

Utredningen har bedömt att det bör införas en särskild bestämmelse i den nya lagen som tillförsäkrar den arrangör, näringsidkare som enligt den nya lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, och återförsäljare som har kompenserat resenären för fel i paketresan en rätt att regressvis återkräva beloppet från den som har bidragit till att felet uppkommit. Genom att föreskriva att arrangören, näringsidkaren eller återförsäljaren i en sådan situation övertar resenärens rätt till ersättning undviks också att resenären överkompenseras när denne har möjlighet att också kräva ersättning direkt ifrån en resetjänstleverantör.

Utredningen har också gjort bedömningen att direktivets krav på ansvar för bokningsfel inte fullt ut tillgodoses genom nuvarande regler om skadeståndsansvar vid fel i tjänsten. Resenären har enligt gällande rätt i regel inte heller möjlighet att frånträda avtalet med hänvisning till bokningsfel. Utredningen har därför ansett att det i den nya lagen bör införas särskilda regler om skadeståndsansvar vid bokningsfel.

Utredningen har gjort bedömningen att de regler om tillsyn och sanktioner i den nu gällande lagen om paketresor, sammantagna med reglerna om tillsyn i marknadsföringslagen, är tillräckliga för att säkra efterlevnaden av de regler som genomförs genom den nya paketreselagen. Utredningen har därför föreslagit att den nuvarande ordningen ska bestå och att paketreselagens regler om tillsyn och sanktioner, efter anpassning till övriga bestämmelser, förs in i den nya lagen. Utredningen har dock gjort bedömningen att Konsumentverket inte bör pekas ut som tillsynsmyndighet direkt i lagen utan att dess tillsynsansvar i stället ska framgå av den nya förordning om tillsyn enligt paketreselagen som utredningen också föreslår. Det ansvar för det administrativa samarbetet som bör ankomma på Konsumentverket med anledning av direktivet framgår redan av förordningen om instruktion för Konsumentverket och kräver därför inga ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Direktivets krav på skydd vid obestånd föreslås bli genomförda genom ändringar i den befintliga resegarantilagen. Utredningen har övervägt om ett krav på resegaranti bör föreskrivas för andra aktörer än dem som omfattas av direktivet men har stannat för att i detta sammanhang inte föreslå någon utvidgning av personkretsen. Återförsäljares skyldighet att ställa säkerhet begränsas därmed till de fall då återförsäljaren till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad utanför EES-området och som inte har ställt säkerhet i enlighet

med resegarantilagen. Utredningen har också gjort bedömningen att kraven på säkerhet endast bör gälla för de resor som omfattas av direktivet. Säkerheten ska inte heller kunna tas i anspråk i andra situationer än då fullgörandet av paketresan eller det kopplade researrangemanget påverkas av insolvens hos arrangören eller den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget.

Direktivets krav på ömsesidigt erkännande har utredningen ansett kunna genomföras genom att det i resegarantilagen införs en bestämmelse om att skydd vid obestånd som näringsidkaren har ställt i enlighet med motsvarande nationella bestämmelser i den medlemsstat där denne är etablerad ska anses utgöra säkerhet som ställts i enlighet med resegarantilagen, vid Kammarkollegiets prövning av vilket belopp säkerheten ska gälla och om kravet på säkerhet bör efterges.

Utredningen har också gjort bedömningen att en bestämmelse om avräkning bör införas i resegarantilagen. Av bestämmelsen ska framgå att ersättning som resenären har fått genom försäkring eller på annat sätt för att en resetjänst inte fullgjorts ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ut enligt lagen. Den nuvarande bestämmelsen om återbetalning föreslås utökas till att avse även fall då resenären genom att lämna oriktiga uppgifter om ersättningen har fått högre ersättning än vad som annars skulle ha betalats ut.

Tillsynsansvaret enligt resegarantilagen bör enligt utredningens mening åvila Kammarkollegiet. Medlemsstaterna har getts viss valfrihet när det gäller utformningen av sanktionerna, så länge sanktionerna är effektiva, proportionella och avskräckande. För att efterkomma direktivets krav på effektivitet bör, enligt utredningens bedömning, den nuvarande straffrättsliga sanktionen i resegarantilagen bytas ut mot en administrativ sanktion som prövas av Kammarkollegiet genom avgiftsföreläggande.

De ändringar i konsumenträttsdirektivet (2011/83/EU) som också har gjorts genom direktivet medför att ändringar behöver göras i distansavtalslagen. Till följd av att en ny lag föreslås behöver ändringar göras även i sjölagen och i marknadsföringslagen.

Utredningen föreslår att direktivets bestämmelser om administrativt samarbete i fråga om skydd vid obestånd regleras genom en ny förordning om administrativt samarbete m.m. i ärenden om resegaranti. Utredningen har bedömt att den förordningen med fördel också kan innehålla den bestämmelse om ömsesidigt godkännande av certifikat, intyg m.m. som finns i förordningen om godkännande av dokument i ärenden om säkerhet för resegaranti.

Direktivets krav på att arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska använda särskilda standardinformationsformulär bör regleras genom att det i lagen anges att och när formulären ska användas. Utformningen och innehållet i formulären bör däremot regleras i en särskild förordning om standardinformationsformulär vid paketreseavtal och kopplade researrangemang. Till förordningen kan formulären fogas som bilagor. Utredningen anser också att det vore en fördel om Konsumentverket ålades att tillhandahålla information om formulären och möjliggöra nedladdning av dem från verkets webbplats.

Utredningen bedömer att utrymmet för Konsumentverket att utfärda verkställighetsföreskrifter kommer att vara i det närmaste obefintligt. Verket bör därför upphäva de nu gällande föreskrifterna. Därefter bör också förordningen med bemyndigande för verket att utfärda verkställighetsföreskrifter upphävas.

Ikraftträdande

Bestämmelser som genomför direktivets krav måste enligt direktivet tillämpas från och med den 1 juli 2018. Utredningen föreslår därför detta datum för ikraftträdande av de föreslagna författningarna.

Övergångsbestämmelser

Utredningen föreslår att bestämmelserna i den nya paketreselagen ska tillämpas på avtal som ingås efter ikraftträdandet. De skyldigheter och rättigheter som föreskrivs i lagen ska alltså gälla för de avtal som träffas efter ikraftträdandet. För avtal som träffats före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser alltså gälla. Utredningen föreslår en övergångsbestämmelse som reglerar detta.

Ändringarna i resegarantilagen föreslås gälla från och med ikraftträdandet. Det innebär bl.a. att bedömningen av om skyldighet att ställa säkerhet föreligger och vilket belopp säkerheten ska gälla ska göras utifrån de regler som gäller då bedömningen görs. Det innebär också att säkerhet som ställts enligt äldre bestämmelser som utgångspunkt ska bestå även efter det att de nya reglerna har trätt i kraft. En bedömning av om säkerheten alltså behövs får göras utifrån samma omständigheter som gäller för säkerhet som ställts efter ikraftträdandet. Enligt utredningens bedömning behövs inga särskilda övergångsbestämmelser som reglerar detta.

Bestämmelserna om sanktionsavgifter i resegarantilagen ska tillämpas på överträdelser som sker efter ikraftträdandet. För överträdelser som sker före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser gälla. Det ska framgå av en övergångsbestämmelse.

Utredningens bedömning är att det inte behövs några särskilda övergångsbestämmelser rörande ändringarna i sjölagen, distansavtalslagen och marknadsföringslagen.

Förslagets konsekvenser

De föreslagna reglerna berör alla näringsidkare som säljer paketresor eller som underlättar kopplade researrangemang. Det rör sig om såväl små som stora och medelstora företag. De nya reglerna medför förändringar framför allt för de företag som bedriver sin försäljning i digitala kanaler och som arbetar med merförsäljning från andra företag eller som underleverantörer till andra distributörer. Dessa företags tjänster kommer att omfattas av de nya reglerna och företagen kommer att få utökat ansvar, ökade kostnader för information och för att ställa säkerhet vid insolvens. För de företag som redan i dag omfattas av

reglerna kan ändringarna innebära en lättnad när det gäller skyldigheten att ställa säkerhet. Dels kommer inte längre alla återförsäljare att behöva ställa säkerhet, dels kommer säkerheten inte att behöva omfatta andra situationer än insolvens. En väsentlig skillnad är också att det inte längre kommer att vara nödvändigt att ställa säkerhet vid s.k. stolsförsäljning, resor som uppvisar en väsentlig likhet med paketresor eller vid utbytesresor. Möjligheterna att ställa säkerhet i en annan medlemsstat kommer också att öka, vilket bedöms få betydelse främst för de större multinationella företagen.

För resenärerna kommer de ändrade reglerna innebära en ökad rätts-säkerhet, eftersom de i flera avseenden innebär förtydliganden av deras rättigheter och av motpartens ansvar. De kommer också att vara skyddade vid köp av delvis andra resetjänstkombinationer än de som i dag omfattas av konsumentskyddsreglerna.

För det allmänna är det främst sanktionsväxlingen i resegarantilagen som kan ha någon betydelse. Denna innebär att kostnader för att utreda och beivra brott flyttas från de brottsbekämpande myndigheterna till Kammarkollegiet, som får ansvar för påförandet av sanktionsavgiften. Det bör leda till en mer effektiv resursanvändning. Sanktionsväxlingen bör också ha en marginell påverkan på brottsligheten, eftersom vissa förfaranden avkriminaliseras.

Direktivet syftar till att åstadkomma en mer effektiv marknad genom att reglerna blir desamma inom hela EU. De nya reglerna bör följaktligen ha en positiv samhällsekonomisk effekt.

1.1 Förslag till paketreselag

Härigenom föreskrivs¹ följande

Inledande bestämmelse

1 § Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG syftar till att bidra till en väl fungerande inre marknad och till att uppnå en så hög och enhetlig konsumentskydds nivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

I denna lag finns bestämmelser varigenom delar av direktivet genomförs i svensk rätt.

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen tillämpas

1. då näringsidkare erbjuder paketresor till försäljning till resenärer och
2. då näringsidkare för resenärers räkning underlättar kopplade researrangemang.

Lagen ska inte tillämpas på paketresor och kopplade researrangemang som

1. omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte innefattar inkvartering över natten,
2. erbjuds eller underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en avgränsad grupp resenärer eller som
3. en fysisk eller juridisk person köper inom ramen för sin yrkes- eller näringsverksamhet och på grundval av ett ramavtal för affärsresor.

Definitioner

3 § Med *paketresa* avses i lagen en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om

1. dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, även när tjänsterna kombineras på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om

2. dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med enskilda resetjänstleverantörer

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

- a) köps från ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts ut innan resenären samtycker till att betala,
- b) erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris,
- c) marknadsförs eller säljs med beteckningen paketresa eller en liknande beteckning,
- d) kombineras efter ingåendet av ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller
- e) köps från separata näringsidkare genom länkade bokningsprocesser via internet där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda näringsidkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

För att en kombination av resetjänster där endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 14 a–c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 14 d ska anses utgöra en paketresa krävs att de sistnämnda tjänsterna står för en betydande del av värdet av kombinationen eller att de marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen, och att de väljs och köps innan fullgörandet av den förstnämnda resetjänsten har inletts.

4 § Med *kopplat researrangemang* avses i lagen minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester, vilka inte utgör en paketresa, som leder till ingåendet av separata avtal med de enskilda resetjänstleverantörerna, om en näringsidkare

1. underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna, vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe eller

2. på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med en sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Om endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 14 a–c och en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 14 d köps utgör de inte ett kopplat researrangemang om de sistnämnda tjänsterna inte står för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde och inte marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inslag i resan eller semestern.

5 § I denna lag avses med

1. *arrangör*: en näringsidkare som kombinerar och till försäljning erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med 3 § 2 e,

2. *betalningsvillkor*: betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska betalas som delbetalning samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas eller andra ekonomiska garantier ska betalas eller tillhandahållas av resenären,

3. *etablering*: etablering enligt 4 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden,

4. *försäljningsställe*: fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser via internet, telefon-tjänster eller kombinationer av försäljningswebbplatser, liknande försäljningsplatser via internet och telefontjänster, som presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats,

5. *hemtransport*: resenärens återresa till avreseplatsen eller till någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om,

6. *kontaktuppgifter*: adress, telefonnummer och, i förekommande fall, e-postadress och faxnummer,

7. *minderårig*: en person under 18 år,

8. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägad eller privatägad, som i samband med avtal som omfattas av denna lag agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i näringsidkarens namn eller för näringsidkarens räkning, oavsett om denne agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang eller resetjänstleverantör,

9. *oundvikliga och extraordinära omständigheter*: en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits,

10. *paketreseavtal*: ett avtal om en paketresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan,

11. *paketresans början*: början av fullgörandet av någon av de resetjänster som ingår i paketresan,

12. *person med nedsatt rörlighet*: en person vars rörlighet är nedsatt vid användning av transporter på grund av någon form av fysiskt funktionshinder, sensoriskt eller motoriskt, bestående eller tillfälligt, psykiskt funktionshinder eller psykisk funktionsnedsättning eller på grund av annat funktionshinder eller ålder och vars situation kräver lämplig uppmärksamhet och anpassning till hans eller hennes särskilda behov av de tjänster som är tillgängliga för alla passagerare,

13. *resenär*: en person som avser att ingå ett paketreseavtal eller ett avtal som utgör en del av ett kopplat researrangemang eller som har rätt att resa på grundval av ett sådant avtal,

14. *resetjänst*:

a) passagerartransport,

b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,

c) uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, eller motorcyklar som kräver körkort för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort,

d) andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en sådan resetjänst som avses i a–c,

15. *resetjänstens huvudsakliga egenskaper*:

a) resmål, resplan och vistelseperiod, med datum och, om inkvartering ingår, antalet nätter som ingår,

b) transportmedel, typ av transport och transportkategori, datum, tid och plats för avresa och hemkomst, eller om den exakta tidpunkten ännu inte har fastställts, den ungefärliga tidpunkten för avresa och hemkomst, resans längd, platser för uppehåll under resan och anslutande transporter,

c) inkvarterings belägenhet, utmärkande kännetecken och, i förekommande fall, kategori enligt destinationslandets regler,

d) måltider som ingår,

e) besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för paketresan,

f) huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp och i så fall, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek,

g) om resenärens tillgång till andra turisttjänster är beroende av effektiv muntlig kommunikation, det språk som dessa tjänster kommer att utföras på,

h) allmänna uppgifter om resans eller semesterns lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, vid förfrågan, exakta uppgifter om resans lämplighet för den aktuella resenären,

16. *återförsäljare*: en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör.

6 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för resenären är utan verkan mot honom eller henne, om inte annat anges i lagen.

Information innan ett avtal om paketresa ingås

7 § Innan resenären blir bunden av ett paketreseavtal ska han eller hon på ett klart och tydligt sätt informeras om

1. arrangörens firma och kontaktuppgifter och, i förekommande fall, motsvarande uppgifter beträffande återförsäljaren eller den näringsidkare till vilken arrangören har överfört uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e,

2. resetjänstens huvudsakliga egenskaper, i den utsträckning som är relevant för de resetjänster som omfattas av erbjudandet,

3. paketresans totalpris inklusive skatter och eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader eller, om kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan avtalet ingås, vilka typer av tilläggskostnader som kan tillkomma,

4. de betalningsvillkor som gäller för paketresan,

5. det minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras om ett sådant krav finns, och den tidsgräns som gäller för uppsägning av avtalet om minimiantalet resenärer inte uppnås,

6. allmän information om pass- och viseringskrav, inbegripet ungefärlig tid för att få visering om sådan krävs, samt information om hälsobestämmelser, i destinationslandet,

7. information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skälig uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören får begära i enlighet med 24 §,

8. information om frivillig eller obligatorisk försäkring som täcker kostnaden för resenärens uppsägning av avtalet eller kostnaden för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycka, sjukdom eller dödsfall.

Resenären ska utöver vad som anges i första stycket 1–8 ges information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketreseavtal som är relevant för avtalet ifråga.

8 § Arrangören ansvarar för att information lämnas enligt 7 §. Säljs resan genom en återförsäljare ansvarar också återförsäljaren för att informationen lämnas.

Den näringsidkare som överför uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e och den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs ska innan de ingår avtal med resenären lämna förhandsinformation enligt 7 § första stycket i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som de erbjuder.

Den näringsidkare som överför uppgifterna om resenären ska dessutom ge resenären information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketresor som är relevant för avtalet.

9 § Information som lämnats enligt 7 § 2–5 och 7 utgör en del av paketreseavtalets innehåll och får inte ändras, såvida parterna inte uttryckligen kommer överens om annat.

Paketreseavtalets form och innehåll

10 § Paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska vara klart och tydligt utformade. Paketreseavtalet eller bekräftelsen ska innehålla alla avtalsvillkor, vilket innefattar all förhandsinformation enligt 7 § första stycket och eventuella ändringar i förhandsinformationen som parterna har kommit överens om samt de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat.

I paketreseavtalet eller bekräftelsen ska också finnas information om:

1. arrangörens ansvar enligt 28–36 §§ för att alla resetjänster som ingår i paketresan fullgörs,

2. arrangörens skyldigheter att tillhandahålla assistans i enlighet med 45 §,

3. namnet på och kontaktuppgifter till det organ som ansvarar för skydd i händelse av arrangörens insolvens,

4. namnet på och kontaktuppgifter till arrangörens lokala representant, till en kontaktpunkt eller till en annan tjänst som gör att resenären snabbt kan kontakta arrangören och effektivt kommunicera med arrangören för att begära assistans eller framföra en reklamation,

5. information om resenärens skyldighet att reklamera i enlighet med 30 och 43 §§.

6. kontaktuppgifter som möjliggör direkt kontakt med resenären om han eller hon är minderårig och reser utan föräldrar eller annan ansvarig person på en resa som inbegriper inkvartering, alternativt kontakt-

uppgifter till den som ansvarar för den minderårige på den plats där den minderårige vistas,

7. information om näringsidkarens interna förfaranden för att hantera klagomål och resenärens möjligheter att begära prövning av krav hos den nämnd för alternativ tvistlösning som näringsidkaren omfattas av och som är en sådan nämnd som avses i lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden och om plattformen för tvistlösning online enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013² och

8. information om resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 17 §.

11 § Arrangören eller återförsäljaren ska i samband med att paketreseavtalet ingås eller utan oskäligt dröjsmål därefter till resenären överlämna ett exemplar av avtalet eller en bekräftelse på avtalet i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Är avtalet ett avtal utanför affärslokaler i den mening som avses i 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska exemplaret av avtalet eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Ingås avtalet i parternas samtidiga fysiska närvaro ska arrangören eller återförsäljaren ge resenären ett exemplar av avtalet eller bekräftelsen i en handling, om resenären begär det.

Uppkommer paketreseavtalet till följd av att resenären ingår avtal med en näringsidkare till vilken uppgifter om resenären har överförts ska arrangören så snart denne fått besked om att en paketresa har skapats tillhandahålla resenären motsvarande information som i 10 § sägs i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Näringsidkarens skyldighet att informera arrangören om att paketresa skapats

12 § Den näringsidkare till vilken uppgifter om resenären överförs och som träffar avtal om ytterligare en resetjänst med resenären, i enlighet med vad som anges i 3 § 2 e, ska utan dröjsmål och på ett klart och tydligt sätt informera arrangören om att en paketresa har skapats. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

Information och handlingar som ska överlämnas innan paketresans början

13 § Arrangören ska i god tid före paketresans början tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (förordningen om tvistlösning online vid konsumenttvister (EUT L 165, 18.6.2013, s. 1).

incheckning samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, Bilaga 3
anslutande transporter och ankomst.

Påföljder vid utebliven information

14 § Om sådan information som avses i 7, 10–11 och 13 §§ inte lämnas ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

15 § Om resenären inte har fått information om tilläggsavgifter och övriga kostnader i enlighet med 7 § 3, eller om uppsägningsavgift i enlighet med 7 § 7, är resenären inte skyldig att betala sådana kostnader eller avgifter.

16 § Det åligger den näringsidkare som enligt 7, 8, 10 eller 13 § har en skyldighet att lämna information till resenären eller till någon annan näringsidkare att visa att informationsskyldigheten har fullgjorts.

Överlåtelse av paketreseavtalet

17 § Resenären får överlåta paketresan till någon som uppfyller alla villkor i avtalet för att få delta i resan, om resenären i skälig tid före paketresans början underrättar arrangören om sin avsikt genom ett meddelande i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för arrangören. Underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början ska alltid anses ha gjorts i skälig tid.

Arrangören får ta ut en skälig avgift för överlåtelsen. Avgiften får högst motsvara de faktiska kostnader som arrangören drabbats av till följd av överlåtelsen. Arrangören ska informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen och tillhandahålla underlag för dessa.

Överlåtaren och förvärvaren är solidariskt ansvariga gentemot arrangören för vad som återstår att betala för paketresan samt för överlåtelseavgiften.

Ändringar före paketresans början

18 § Arrangören får höja priset på paketresan med ett belopp motsvarande högst åtta procent av paketresans totalpris, förutsatt att det framgår av avtalsvillkoren att en sådan prisändring får göras och arrangören senast 20 dagar före paketresans början på ett klart och tydligt sätt meddelar resenären prishöjningen. Meddelandet ska innehålla en motivering till prishöjningen och en beräkning av denna. Det ska lämnas i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

19 § Priset får inte höjas av andra skäl eller i högre utsträckning än vad som föranleds av ändringar som inträffat sedan avtalet ingicks och som beror på

1. att kostnaden för passagerartransporter som ingår i paketresan har ökat till följd av högre kostnader för bränsle eller andra energikällor,

2. att nivån på skatter eller avgifter som tas ut av tredje parter som inte direkt medverkar vid genomförandet av paketresan har höjts för de resetjänster som ingår i avtalet eller

3. att valutakurser av relevans för paketresan har ändrats.

Avtalsvillkor om prisändring ska ange av vilka skäl priset kan höjas, hur prisändringar ska beräknas och ge resenären rätt till motsvarande prissänkning om de kostnader som kan utgöra skäl för prishöjning i stället minskar under tiden från det att avtalet ingicks fram till paketresans början.

20 § Vid en prissänkning får arrangören göra avdrag för faktiska administrativa kostnader. Arrangören ska på resenärens begäran visa hur dessa kostnader har beräknats.

21 § Är arrangören före paketresans början tvungen att göra ändringar i paketreseavtalet genom att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, eller kan arrangören inte uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat, eller höjer arrangören priset av de skäl som sägs i 19 § men med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans totalpris, ska arrangören utan onödigt dröjsmål på ett klart och tydligt sätt meddela resenären detta.

Meddelandet ska ges i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Av meddelandet ska framgå vilka ändringar arrangören vill göra och, om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan, vilket prisavdrag resenären erbjuds samt att resenären anses ha accepterat ändringarna om resenären inte inom en viss angiven tid meddelar arrangören att avtalet sägs upp. Den angivna tiden ska vara skälig.

Resenären har rätt att säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift, förutsatt att resenären inom den angivna tiden ger arrangören besked att avtalet sägs upp. Lämnar resenären inget sådant besked ska han eller hon anses ha accepterat ändringarna. Resenären har dock alltid rätt till skälig ersättning för prisskillnaden om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan.

22 § Säger resenären upp avtalet enligt 21 § utan att godta någon alternativ paketresa ska arrangören utan dröjsmål och senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan. Resenären har i dessa fall också rätt till skadestånd i enlighet med 38–41 §§.

23 § Arrangören får före paketresans början göra andra ändringar i avtalsvillkoren än de som sägs i 18–21 §§, förutsatt att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet och resenären får besked om ändringarna på ett klart och tydligt sätt i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Uppsägning av paketreseavtalet före paketresans början

24 § Resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Resenären ska betala en uppsägningsavgift om arrangören

begär det och om arrangören i avtalet har förbehållit sig rätten att ta ut en sådan avgift.

Uppsägningsavgiften ska vara skälig och får högst motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Arrangören ska på resenärens begäran ange hur uppsägningsavgiften har beräknats.

Har arrangören i paketreseavtalet förbehållit sig rätten att ta ut en standardiserad uppsägningsavgift ska denna vara skälig och beräknad utifrån tidpunkten för uppsägningen av avtalet och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna.

25 § Resenären får före paketresans början säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift om fullgörandet av paketresan eller transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Resenären har i dessa fall inte rätt till skadestånd från arrangören.

26 § Arrangören får säga upp paketreseavtalet utan att betala skadestånd till resenären om färre personer än det lägsta antal resenärer som anges i avtalet har köpt paketresan och arrangören inom den tid som anges i avtalet meddelar resenären att paketreseavtalet sägs upp. Meddelande om att paketreseavtalet sägs upp på denna grund får dock inte lämnas senare än

1. 20 dagar före paketresans början om den varar längre än sex dagar,
2. sju dagar före paketresans början om den varar mellan två och sex dagar,
3. 48 timmar före paketresans början om den varar längst två dagar.

Arrangören får också säga upp avtalet utan att betala skadestånd om arrangören förhindras att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören meddelar resenären uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

27 § Säger resenären eller arrangören upp paketreseavtalet enligt 24–26 §§ ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från det att paketreseavtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan, i förekommande fall med avdrag för uppsägningsavgiften.

Ansvar för paketresans fullgörande

28 § Arrangören ansvarar gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs. Ansvaret gäller även för vad som enligt paketreseavtalet ska fullgöras av någon annan än arrangören.

29 § Om en resetjänst inte fullgörs i enlighet med avtalet ska arrangören avhjälpa felet.

Arrangören är dock inte skyldig att avhjälpa felet om det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpandet skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Om arrangören till följd av sådana omständigheter som i andra stycket sägs inte avhjälper felet har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§.

30 § Resenären ska utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om fel i paketresan. Krävs inte omedelbart avhjälpande ska resenären ange en skälig tid för arrangören att avhjälpa felet.

31 § Resenären har rätt till försvarliga kostnader för att själv avhjälpa felet om omedelbart avhjälpande krävs eller arrangören inte avhjälper felet inom den skäliga tid som resenären har angett. Detsamma gäller om arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

32 § Fel som består i att en betydande del av de avtalade resetjänsterna inte kan tillhandahållas ska arrangören avhjälpa genom att utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga alternativa arrangemang av samma eller högre kvalitet för den resterande delen av paketresan. Det gäller även när hemtransporten inte kan tillhandahållas enligt avtalet. Kan lämpliga likvärdiga alternativ inte erbjudas får arrangören erbjuda alternativa arrangemang av lägre kvalitet i förening med ett skäligt prisavdrag.

Resenären får avvisa alternativa arrangemang endast om de inte är likvärdiga med dem som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

33 § Kan arrangören inte erbjuda lämpliga likvärdiga arrangemang, eller avvisar resenären föreslagna arrangemang i enlighet med 32 § andra stycket, har resenären, om det är skäligt, rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§, oavsett om resenären säger upp paketreseavtalet enligt 34 § eller inte. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

34 § Är felet av väsentlig betydelse för fullgörandet av paketresan och avhjälper arrangören inte felet inom den skäliga tid som resenären har angett får resenären säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Säger resenären upp avtalet på denna grund har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

35 § Om det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemtransport ska arrangören stå för kostnaden för nödvändig inkvartering under högst tre nätter eller de längre perioder som fastställs i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det aktuella transportmedlet.

Arrangören får inte åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa sitt ansvar enligt första stycket om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning.

36 § Kostnadsbegränsningen i 35 § gäller inte när resenären senast 48 timmar före paketresans början har meddelat arrangören sina särskilda behov och resenären är

1. en person med nedsatt rörlighet eller medföljande till en person med nedsatt rörlighet,
2. gravid,
3. ensamresande minderårig eller
4. en person i behov av särskild medicinsk hjälp.

Prisavdrag och skadestånd vid fel i paketresan

37 § Resenären har rätt till skäligt prisavdrag för de perioder under vilka det förelagat fel i paketresan, såvida inte arrangören visar att felet beror på resenären.

38 § Resenären har rätt till skälig ersättning från arrangören för den skada resenären drabbas av till följd av fel i paketresan. Ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

Resenären har inte rätt till skadestånd om arrangören visar

1. att felet beror på resenären,
2. att felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas eller
3. att felet har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

39 § I den mån bestämmelser i vissa andra lagar, förordningar och internationella konventioner begränsar förutsättningarna för, eller omfattningen av, den ersättning för skada som resenären kan utkräva av en resetjänstleverantör som ska utföra en resetjänst som ingår i paketresan ska samma begränsningar gälla i fråga om resenärens rätt till ersättning för skadan från arrangören. Det gäller de begränsningar som finns i

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,
2. 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgods,
3. sjölagen (1994:1009),
4. rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage,
5. lagen (2010:510) om lufttransporter,
6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,
7. järnvägstrafiklagen (1985:192) och
8. lagen (2015:338) om internationell järnvägstrafik.

40 § I andra fall än de som avses i 39 § får resenärens rätt till skadestånd genom paketreseavtalet begränsas till ett belopp som motsvarar tre gånger paketresans totala pris. Begränsningen får dock inte avse

personskador eller skada som orsakats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

41 § Resenärens rätt till prisavdrag eller skadestånd enligt denna lag påverkar inte resenärens rätt till ersättning enligt internationella konventioner eller enligt

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004,

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004.

Ersättning som resenären har beviljats enligt dessa bestämmelser ska dras av från motsvarande ersättning som beviljas enligt denna lag.

42 § Har arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som enligt lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, betalat ersättning, medgett prisavdrag eller på annat sätt kompenserat resenären för fel i paketresan i enlighet med denna lag övertar arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren resenärens rätt till motsvarande ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit.

Reklamation m.m.

43 § Resenären får inte åberopa fel i paketresan om resenären inte inom skälig tid efter det att han eller hon har märkt felet underrättar arrangören om felet.

Har arrangören eller återförsäljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder får resenären åberopa fel även efter den tid som sägs i första stycket.

44 § Meddelanden, krav eller klagomål rörande fullgörandet av de resetjänster som ingår i en paketresa som har mottagits av den återförsäljare som sålt resan ska anses ha mottagits av arrangören.

Återförsäljaren ska utan oskäligt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden, krav eller klagomål till arrangören.

Skyldighet att tillhandahålla assistans

45 § Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans när han eller hon befinner sig i svårigheter, även när dessa svårigheter beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Sådan assistans kan bestå i att ge resenären information om hälso- och sjukvårdstjänster, om lokala myndigheter och om konsulärt bistånd eller att hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och att hitta alternativa researrangemang.

Har resenärens behov av assistans orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet från resenärens sida ska resenären betala arrangören en skälig avgift för assistansen, om arrangören begär det. Avgiften får högst uppgå till arrangörens faktiska kostnader för assistansen.

Återförsäljarens särskilda skyldigheter i de fall arrangören är etablerad utanför EES-området

46 § De skyldigheter som fastställs för arrangörer i 28–45 §§ ska gälla för återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), såvida inte återförsäljaren visar att arrangören uppfyller de skyldigheter som fastställs i dessa bestämmelser.

Kopplade researrangemang

47 § Den näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang ska på ett klart och tydligt sätt, innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett kopplat researrangemang, informera resenären om

1. att resenären, om han eller hon efter att ha bokat och betalat för den aktuella resetjänsten bokar ytterligare en resetjänst för samma resa eller semester, inte kommer att omfattas av de rättigheter som gäller för paketresor,

2. att varje enskild näringsidkare ensam ansvarar för fullgörandet av de resetjänster som de enligt avtalen ska utföra,

3. att resetjänsterna sammantagna kommer att utgöra ett kopplat researrangemang om resenären antingen bokar och betalar för dem vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe eller inom 24 timmar köper dem med hjälp av länk, e-postmeddelande eller liknande som näringsidkaren har försett resenären med,

4. i vilken utsträckning de betalningar som gjorts av resenären för resetjänster som sammantagna utgör ett kopplat researrangemang kommer att vara skyddade i händelse av näringsidkarens insolvens samt

5. vart resenären ska vända sig för att begära ersättning ur det insolvensskydd som näringsidkaren tillhandahåller.

Den information som avses i 1–5 ska ges genom det standardinformationsformulär för kopplade researrangemang som är relevant för arrangemanget i fråga. Finns inget relevant standardinformationsformulär för researrangemanget ska näringsidkaren lämna information motsvarande innehållet i 1–5 på annat sätt.

48 § Underlåter näringsidkaren att lämna information i enlighet med 47 § eller att ställa säkerhet i enlighet med 1, 3 och 4 §§ resegarantilagen (1972:204) ska de rättigheter och skyldigheter som gäller för paketreseavtal enligt 17 § och 24–45 §§ gälla för de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget. Vad som sägs om arrangören i dessa bestämmelser ska gälla för den näringsidkare som har underlättat det kopplade researrangemanget.

49 § Om sådan information om insolvensskydd inte lämnas i enlighet med 47 § ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

50 § Den näringsidkare som medverkar till uppkomsten av ett kopplat researrangemang genom att ingå avtal om resetjänst med en resenär sedan en annan näringsidkare underlättat resenärens urval eller anskaffande av resetjänsten, ska utan dröjsmål underrätta den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget om att avtal träffats.

Skadestånd vid bokningsfel

51 § Uppkommer skada för resenären på grund av bokningsfel som beror på tekniska brister i ett bokningssystem för bokning av paketresor eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang har resenären rätt till ersättning från den näringsidkare som de tekniska bristerna kan hänföras till. Ersättningsansvaret gäller dock inte om felet har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

52 § En näringsidkare som har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang ska ersätta resenären den skada som resenären drabbas av på grund av fel som görs vid bokningen. Ersättningsansvaret omfattar inte bokningsfel som beror på resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Tillsyn

53 § Den myndighet som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt.

54 § För tillsynen har tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser rätt att göra inspektioner hos arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska tillhandhålla de handlingar och lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar enligt första stycket att vid vite fullgöra sin skyldighet.

55 § Om tillsynsmyndigheten har förelagt en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt 54 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Administrativt samarbete

56 § Tillsynsmyndigheten, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018, då lagen (1992:1672) om paketresor upphör att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1.2 Förslag till lag om ändring i resegarantilagen (1972:204)

Häri genom föreskrivs¹ i fråga om resegarantilagen (1972:204) dels att 1 a, 1 b och 7 §§ ska upphöra att gälla, dels att 1, 4, 5, 6, 8 och 14 §§ ska ha följande lydelse, dels att det ska införas elva nya paragrafer, 5 a, 6 a, 6 b, 6 c, 6 d, 6 e, 8 a, 14 a, 14 b, 14 c och 14 d §§, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Den som är arrangör eller återförsäljare av paketresor enligt lagen (1992:1672) om paketresor skall, innan han marknadsför en paketresa eller transport som sker tillsammans med en paketresa, ställa säkerhet hos Kammarkollegiet.

Skyldigheten att ställa säkerhet gäller även den som annat än tillfälligtvis säljer eller marknadsför

1. resor som består av separata transport- och inkvarteringstjänster som sammantagna uppvisar väsentlig likhet med en paketresa,

2. resor som består av transporter och utbildningsvistelser med inkvartering i form av boende i en värdfamilj, även om inkvarteringen är kostnadsfri.

Den näringsidkare som är arrangör av paketresor enligt paketreselagen (0000:0000), eller som underlättar kopplade researrangemang enligt samma lag, ska ställa säkerhet hos Kammarkollegiet innan denne erbjuder en paketresa till försäljning eller underlättar ett kopplat researrangemang.

Skyldigheten att ställa säkerhet gäller även den återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som har kombinerats av en arrangör som är etablerad i en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), såvida återförsäljaren inte visar att arrangören har ställt säkerhet enligt denna lag.

4 §³

Säkerhet skall gälla det belopp, som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer. Om det finns särskilda skäl får kollegiet efterge kravet på säkerhet.

Säkerhet ska gälla det belopp, som Kammarkollegiet med hänsyn till reseverksamhetens art och omfattning bestämmer. Om det finns särskilda skäl får kollegiet efterge kravet på säkerhet.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

² Senaste lydelse 2002:601.

³ Senaste lydelse 2002:601.

Vid bedömningen enligt första stycket ska säkerhet som näringsidkaren har ställt i enlighet med motsvarande bestämmelser i den medlemsstat där näringsidkaren är etablerad anses som säkerhet som ställts i enlighet med denna lag.

5 §⁴

Kammarkollegiet får, om det finns skäligen anledning att anta att skyldighet att ställa säkerhet föreligger, ålägga den som marknadsför en resa att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet skall kunna prövas. Om den uppgiftsskyldige inte lämnar de begärda uppgifterna, får kollegiet förelägga honom vid vite att fullgöra sin skyldighet.

Om det finns skäligen anledning att anta att en näringsidkare omfattas av skyldighet att ställa säkerhet får Kammarkollegiet ålägga näringsidkaren att lämna de uppgifter om sin verksamhet som är nödvändiga för att frågan om säkerhet ska kunna prövas. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete. Om den uppgiftsskyldige inte lämnar de begärda uppgifterna, får kollegiet förelägga denne vid vite att fullgöra sin skyldighet.

5 a §

Kammarkollegiet ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika medlemsstaterna, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

6 §⁵

Säkerhet får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en resa som omfattas av garanti enligt denna lag och som blir inställd eller av annan anledning inte blir av. Om det finns synnerliga skäl skall detta gälla även om resenären har avbeställt en sådan resa kort tid innan den skulle ha påbörjats.

Säkerhet som ställts av en arrangör eller en återförsäljare får tas i anspråk för att betala tillbaka pengar som betalats för en paketresa som omfattas av säkerhet enligt denna lag i den utsträckning de resetjänster som ingår i paketresan inte fullgörs som en följd av arrangörens insolvens.

Om en transport av passagerare

⁴ Senaste lydelse 1996:354.

⁵ Senaste lydelse 2002:601.

I fråga om resor som har påbörjats men inte slutförts får säkerheten tas i anspråk för resenärens uppehälle under resan, deras återresa och skälig ersättning till dem för värdet av de förmåner de gått miste om genom att resan avkortats.

Ersättning får betalas ut till den som tillhandahåller uppehälle eller återresa åt en resenär.

Om den som har ställt säkerhet har försatts i konkurs eller måste antas vara på obestånd, får säkerheten tas i anspråk även för att betala nödvändiga kostnader för dels biträde åt deltagare i resor som avbrutits, dels utredning i ärenden om ianspråktagande av säkerheten.

Pengar som betalats ut får återkrävas från resenären endast om denne genom otillbörligt handlande orsakat en kostnad som medlen tagits i anspråk för.

ingår i paketresan får säkerheten tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport och inkvartering i avvaktan på hemtransporten.

6 a §

Säkerhet som ställts av en näringsidkare som underlättat ett kopplat researrangemang får tas i anspråk för återbetalning av alla betalningar som näringsidkaren har mottagit från resenären för en resetjänst som ingår i det kopplade researrangemanget, i den utsträckning resetjänsten inte fullgörs som en följd av näringsidkarens insolvens.

Om näringsidkaren ansvarar för en transport av passagerare som ingår i det kopplade researrangemanget får säkerheten tas i anspråk även för att betala resenärens hemtransport och inkvartering i avvaktan på hemtransporten.

6 b §

Om inte annat visas eller framgår av omständigheterna ska utebliven fullgörelse av en resetjänst anses bero på insolvens hos arrangören eller den näringsidkare som under-

6 c §

Ersättning får betalas ut till den som tillhandahåller uppehälle eller hemtransport åt resenären.

6 d §

Ersättning som resenären har fått genom försäkring eller på annat sätt för en resetjänst som inte fullgjorts ska dras av från motsvarande ersättning som betalas ut enligt denna lag.

6 e §

Ersättning som betalats ut enligt denna lag får återkrävas från resenären endast om resenären genom otillbörligt handlande har orsakat en kostnad som medlen tagits i anspråk för eller resenären genom att lämna oriktiga uppgifter om sådan ersättning som avses i 6 d § har fått högre ersättning än vad som annars skulle ha betalats ut.

8 §⁶

Framställning om att säkerhet skall få tas i anspråk skall göras inom tre månader efter det att den resa, som avses med framställningen, inställts, förklarats ej komma till stånd eller avbrutits eller, i fall som avses i 6 § tredje stycket, efter det att kostnaden uppkommit. Försummas det, upphör rätten till ersättning ur säkerheten.

Begäran om att säkerhet ska få tas i anspråk ska göras inom tre månader efter det att den resetjänst som avses med begäran skulle ha fullgjorts. Försummas det, upphör rätten till ersättning ur säkerheten.

8 a §

Ärende om ianspråktagande av säkerhet får inte avgöras utan att den som har ställt säkerheten har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan och har fått tillfälle att yttra

⁶ Senaste lydelse 1996:354.

sig över den.

Ärendet får dock avgöras utan att så har skett om näringsidkaren har försatts i konkurs eller det är känt att denne inte kan anträffas. Har näringsidkaren försatts i konkurs ska konkursförvaltaren underrättas om att ansökan om ianspråktagande av säkerheten har gjorts.

Resegarantinämnden bestämmer med hänsyn till omständigheterna i ärendet om underrättelsen ska ske muntligt, genom vanligt brev, genom delgivning eller på något annat sätt.

14 §⁷

Till böter eller fängelse i högst ett år skall den dömas som uppsåtligen säljer eller marknadsför en resa utan att ha ställt säkerhet som krävs enligt denna lag.

Till böter skall den dömas som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. lämnar oriktig uppgift vid fullgörande av uppgiftsskyldighet som ålagts honom med stöd av 5 § eller

2. underlåter att fullgöra sådan uppgiftsskyldighet.

För en gärning som avses i första stycket skall inte någon dömas till ansvar i den utsträckning gärningen omfattas av ett vitesföreläggande enligt 4 a §. För en gärning som avses i andra stycket 1 skall inte någon dömas till ansvar, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken. Inte heller skall någon dömas till ansvar för en gärning som avses i andra stycket 2 i den utsträckning gärningen omfattas av ett vitesföreläggande enligt 5 §.

Allmänt åtal för brott mot denna lag får väckas endast efter medgivande av Kammarkollegiet.

Har en näringsidkare erbjudit en paketresa till försäljning eller underlättat ett kopplat researrangemang utan att ha ställt säkerhet i enlighet med denna lag ska näringsidkaren åläggas att betala en sanktionsavgift.

Sanktionsavgift ska också åläggas den näringsidkare som har underlåtit att fullgöra sådan uppgiftsskyldighet som har ålagts näringsidkaren med stöd av 5 §.

Sanktionsavgift ska åläggas även för överträdelse som inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Sanktionsavgiften tillfaller staten.

⁷ Senaste lydelse 2002:601.

14 a §

Sanktionsavgift får inte åläggas någon för en gärning som omfattas av ett vitesföreläggande enligt 4 a § eller 5 §.

14 b §

Kammarkollegiet prövar genom avgiftsföreläggande frågor om sanktionsavgifter.

Avgiftsföreläggande innebär att näringsidkaren föreläggs att godkänna avgiften inom viss tid.

När föreläggandet har godkänts gäller det som domstols lagakraftvunna avgörande om att avgift ska tas ut. Ett godkännande som görs efter det att den tid som angetts i föreläggandet har gått ut är dock utan verkan. Om avgiftsföreläggandet inte har godkänts inom utsatt tid får Kammarkollegiet ansöka hos den förvaltningsrätt inom vars domkrets avgiftsföreläggandet har utfärdats, om att avgift ska tas ut.

14 c §

Sanktionsavgiften ska bestämmas till lägst femtusen kronor och högst tio miljoner kronor.

Avgiften får inte överstiga tio procent av näringsidkarens omsättning närmast föregående år. Om överträdelsen har skett under näringsidkarens första verksamhetsår eller om uppgifter om omsättningen annars saknas eller är bristfälliga, får omsättningen uppskattas.

När avgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. Avgiften får efterges helt eller delvis om det finns särskilda skäl.

14 d §

Sanktionsavgiften ska betalas till Kammarkollegiet inom trettio dagar från det att beslutet vann laga kraft eller inom den längre tid

som anges i beslutet.

Om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket, ska Kammarkollegiet lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar.

Avgiften faller bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år från det att beslutet vann laga kraft.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
 2. I fråga om överträdelse som skett före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas.

1.3 Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)

Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 8 § sjölagen (1994:1009) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

8 §¹

Om transportavtalet avser en bestämd person, får den personen inte överlåta sin rätt enligt avtalet till någon annan. Sedan resan har påbörjats får överlåtelse inte ske, även om avtalet inte avser en bestämd person.

Första stycket gäller inte när <i>lagen (1992:1672) om paketresor</i>	Första stycket gäller inte när <i>paketreselagen (0000:000)</i> är tillämplig på avtalet.
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

¹ Senaste lydelse 2015:256.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Detta kapitel gäller för avtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Med tjänst avses i detta kapitel också uthyrning av fast egendom. För avtal om finansiella tjänster eller om överlåtelse eller emission av finansiella instrument gäller i stället 3 kap.

Detta kapitel gäller inte för avtal som

1. avser uthyrning för varaktigt boende,
2. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,
3. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller i en automatiserad affärslokal,
4. ingås med en operatör genom användning av en offentlig telefonautomat,
5. avser en tjänst som fullgörs genom användning av en telefon-, internet- eller faxuppkoppling, om tjänsten utförs vid ett enda tillfälle,
6. avser vadhållning, kasinospel eller andra lotteritjänster,
7. avser försäljning av livsmedel eller andra dagligvaror för hushållet som levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning, eller
8. omfattas av lagen (1992:1672) om paketresor eller lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt.

8. avser paketresor enligt paketreselagen (0000:000) eller som omfattas av lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt.

Kapitlet gäller inte för avtal utanför affärslokaler, om det pris som konsumenten sammanlagt ska betala understiger 400 kronor.

I fråga om avtal om transport av personer gäller endast 3 § tredje stycket och 9 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

1.5 Förslag till lag om ändring i marknadsföringslagen (2008:486)

Härigenom föreskrivs att 1 § marknadsföringslagen (2008:486) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag har till syfte att främja konsumenternas och näringslivets intressen i samband med marknadsföring av produkter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenterna och näringsidkare.

Bestämmelser om marknadsföring finns bl.a. i

- lagen (1992:1672) om paket- – paketreselagen (0000:0000),
resor,
- tobakslagen (1993:581),
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti,
- lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (1999:158) om investerarskydd,
- lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,
- lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informations-samhällets tjänster,
- lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet,
- prisinformationslagen (2004:347),
- lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler,
- försäkringsavtalslagen (2005:104),
- lagen (2005:405) om försäkringsförmedling,
- lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
- lagen (2010:510) om lufttransporter,
- radio- och tv-lagen (2010:696),
- alkohollagen (2010:1622),
- konsumentkreditlagen (2010:1846),
- lagen (2011:914) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende eller långfristig semesterprodukt,
- lagen (2013:1054) om marknadsföring av modersmjölksersättning och tillskottsnäring,
- lagen (2014:1344) med kompletterande bestämmelser till EU:s tåg-, fartygs- och busspassagerarförordningar,
- lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden, och
- lagen (2015:953) om kollektivtrafikresenärers rättigheter.

¹ Senaste lydelse 2015:955.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förslag till paketreselag

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Inledande bestämmelse

1 § Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG syftar till att bidra till en väl fungerande inre marknad och till att uppnå en så hög och enhetlig konsumentskyddsnivå som möjligt genom att tillnärma vissa aspekter av medlemsstaternas lagar, regler och administrativa bestämmelser vad gäller avtal mellan resenärer och näringsidkare med avseende på paketresor och sammanlänkade researrangemang.

I denna lag finns bestämmelser varigenom delar av direktivet genomförs i svensk rätt. Ytterligare bestämmelser som genomför direktivet finns i resegarantilagen (0000:0000).

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen tillämpas

1. då näringsidkare erbjuder paketresor till försäljning till resenärer och
2. då näringsidkare för resenärers räkning underlättar kopplade researrangemang.

Lagen ska inte tillämpas på paketresor och kopplade researrangemang som

1. omfattar en tidsperiod på mindre än 24 timmar och som inte innefattar inkvartering över natten,
2. erbjuds eller underlättas tillfälligt på ideell basis och endast för en avgränsad grupp resenärer eller som
3. en fysisk eller juridisk person köper inom ramen för sin yrkes- eller näringsverksamhet och på grundval av ett ramavtal för affärsresor.

Definitioner

3 § Med *paketresa* avses i lagen en kombination av minst två olika typer av resetjänster avsedda för samma resa eller semester om

1. dessa tjänster kombinerats av en enda näringsidkare, även när tjänsterna kombinerats på begäran av resenären eller i enlighet med resenärens urval, innan ett enda avtal om alla tjänster ingåtts, eller om

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1–33, Celex 32015L2302).

2. dessa tjänster, oberoende av om separata avtal ingås med enskilda resetjänstleverantörer

a) köps från ett enda försäljningsställe och dessa tjänster har valts ut innan resenären samtycker till att betala,

b) erbjuds, säljs eller debiteras till ett allomfattande eller totalt pris,

c) marknadsförs eller säljs med beteckningen paketresa eller en liknande beteckning,

d) kombineras efter ingåendet av ett avtal som ger resenären rätt att välja bland ett urval av olika typer av resetjänster, eller

e) köps från separata näringsidkare genom länkade bokningsprocesser via internet där resenärens namn, betalningsuppgifter och e-postadress överförs från den näringsidkare med vilken det första avtalet har ingåtts till en annan näringsidkare eller andra näringsidkare och ett avtal ingås med den eller de sistnämnda näringsidkarna senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

För att en kombination av resetjänster där endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 15 a–c kombineras med en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 15 d ska anses utgöra en paketresa krävs att de sistnämnda tjänsterna står för en betydande del av värdet av kombinationen eller att de marknadsförs som eller på annat sätt utgör ett väsentligt inslag i kombinationen, och att de väljs och köps innan fullgörandet av den förstnämnda resetjänsten har inletts.

4 § Med *kopplat researrangemang* avses i lagen minst två olika typer av resetjänster köpta för samma resa eller semester, vilka inte utgör en paketresa, som leder till ingåendet av separata avtal med de enskilda resetjänstleverantörerna, om en näringsidkare

1. underlättar resenärens separata urval och separata betalningar för var och en av resetjänsterna, vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med dess försäljningsställe eller

2. på ett riktat sätt underlättar anskaffandet av minst en ytterligare resetjänst från en annan näringsidkare när ett avtal med en sådan näringsidkare ingås senast 24 timmar efter det att bokningen av den första resetjänsten har bekräftats.

Om endast en typ av sådan resetjänst som avses i 5 § 15 a–c och en eller flera sådana turisttjänster som avses i 5 § 15 d köps utgör de inte ett kopplat researrangemang om de sistnämnda tjänsterna inte står för en betydande del av tjänsternas sammanlagda värde och inte marknadsförs som, eller på annat sätt utgör, ett väsentligt inslag i resan eller semestern.

5 § I denna lag avses med

1. *arrangör*: en näringsidkare som kombinerar och till försäljning erbjuder paketresor, antingen direkt eller genom en annan näringsidkare eller tillsammans med en annan näringsidkare, eller den näringsidkare som överför resenärens uppgifter till en annan näringsidkare i enlighet med 3 § 2 e,

2. *betalningsvillkor*: betalningssätt, inklusive belopp eller procentandelar av priset som ska betalas samt de tidpunkter då den resterande delen av priset ska betalas eller andra ekonomiska garantier ska betalas eller tillhandahållas av resenären,

3. *etablering*: etablering enligt 4 § lagen (2009:1079) om tjänster på den inre marknaden,

4. *EES*: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

5. *försäljningsställe*: fasta eller rörliga detaljhandelslokaler, försäljningswebbplatser eller liknande försäljningsplatser via internet, telefon-tjänster eller kombinationer av försäljningswebbplatser, liknande försäljningsplatser via internet och telefontjänster, som presenteras för resenärer som en enda försäljningsplats,

6. *hemtransport*: resenärens återresa till avreseplatsen eller till någon annan plats som de avtalslutande parterna har enats om,

7. *kontaktuppgifter*: adress, telefonnummer och, i förekommande fall, e-postadress och faxnummer,

8. *minderårig*: en person under 18 år,

9. *näringsidkare*: en fysisk eller juridisk person, antingen offentligägd eller privatägdd, som i samband med avtal som omfattas av denna lag agerar för ändamål som faller inom ramen för den egna närings- eller yrkesverksamheten samt varje person som agerar i näringsidkarens namn eller för näringsidkarens räkning, oavsett om denne agerar i egenskap av arrangör, återförsäljare, näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang eller resetjänstleverantör,

10. *oundvikliga och extraordinära omständigheter*: en situation utom kontroll för den part som åberopar en sådan situation, och vars konsekvenser inte hade kunnat undvikas även om alla rimliga åtgärder hade vidtagits,

11. *paketreseavtal*: ett avtal om en paketresa som helhet eller, om paketresan tillhandahålls enligt separata avtal, alla avtal som omfattar resetjänster som ingår i paketresan,

12. *paketresans början*: början av fullgörandet av någon av de resetjänster som ingår i paketresan,

13. *person med nedsatt rörlighet*: en person vars rörlighet är nedsatt vid användning av transporter på grund av någon form av fysiskt funktionshinder, sensoriskt eller motoriskt, bestående eller tillfälligt, psykiskt funktionshinder eller psykisk funktionsnedsättning eller på grund av annat funktionshinder eller ålder och vars situation kräver lämplig uppmärksamhet och anpassning till hans eller hennes särskilda behov av de tjänster som är tillgängliga för alla passagerare,

14. *resenär*: en person som avser att ingå ett paketreseavtal eller ett avtal som utgör en del av ett kopplat researrangemang eller som har rätt att resa på grundval av ett sådant avtal,

15. *resetjänst*:

a) passagerartransport,

b) inkvartering som inte utgör en integrerad del av passagerartransport och som inte är för bostadsändamål,

c) uthyrning av bilar, andra motorfordon i den mening som avses i artikel 3.11 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/46/EG av den 5 september 2007 om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon, eller motorcyklar som kräver körkort för kategori A i enlighet med artikel 4.3 c i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG av den 20 december 2006 om körkort,

d) andra turisttjänster som inte utgör en integrerad del av en sådan resetjänst som avses i a–c,

16. *resetjänstens huvudsakliga egenskaper:*

a) resmål, resplan och vistelseperiod, med datum och, om inkvartering ingår, antalet nätter som ingår,

b) transportmedel, typ av transport och transportkategori, datum, tid och plats för avresa och hemkomst, eller om den exakta tidpunkten ännu inte har fastställts, den ungefärliga tidpunkten för avresa och hemkomst, resans längd, platser för uppehåll under resan och anslutande transporter,

c) inkvarteringen belägenhet, utmärkande kännetecken och, i förekommande fall, kategori enligt destinationslandets regler,

d) måltider som ingår,

e) besök, utflykter eller andra tjänster som ingår i det avtalade totalpriset för paketresan,

f) huruvida någon av resetjänsterna kommer att tillhandahållas resenären som en del av en grupp och i så fall, om möjligt, gruppens ungefärliga storlek,

g) om resenärens tillgång till andra turisttjänster är beroende av effektiv muntlig kommunikation, det språk som dessa tjänster kommer att utföras på,

h) allmänna uppgifter om resans eller semesterns lämplighet för personer med nedsatt rörlighet och, vid förfrågan, exakta uppgifter om resans lämplighet för den aktuella resenären,

17. *återförsäljare:* en annan näringsidkare än arrangören som säljer eller erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör.

6 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för resenären är utan verkan mot honom eller henne, om inte annat anges i lagen.

Information innan ett avtal om paketresa ingås

7 § Innan resenären blir bunden av ett paketreseavtal ska han eller hon på ett klart och tydligt sätt informeras om

1. arrangörens firma och kontaktuppgifter och, i förekommande fall, motsvarande uppgifter beträffande återförsäljaren eller den näringsidkare till vilken arrangören har överfört uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e,

2. resetjänstens huvudsakliga egenskaper, i den utsträckning som är relevant för de resetjänster som omfattas av erbjudandet,

3. paketresans totalpris inklusive skatter och eventuella tilläggsavgifter och övriga kostnader eller, om kostnaderna inte rimligen kan beräknas innan avtalet ingås, vilka typer av tilläggskostnader som kan tillkomma,

4. de betalningsvillkor som gäller för paketresan,

5. det minsta antal resenärer som krävs för att paketresan ska genomföras om ett sådant krav finns, och den tidsgräns som gäller för uppsägning av avtalet om minimiantalet resenärer inte uppnås,

6. allmän information om pass- och viseringskrav, inbegripet ungefärlig tid för att få visering om sådan krävs, samt information om hälsobestämmelser, i destinationslandet,

7. information om att resenären kan säga upp avtalet när som helst före paketresans början mot en skälig uppsägningsavgift eller, i tillämpliga fall, de standardiserade uppsägningsavgifter som arrangören får begära i enlighet med 24 §,

8. information om frivillig eller obligatorisk försäkring som täcker kostnaden för resenärens uppsägning av avtalet eller kostnaden för assistans, inklusive hemtransport, i händelse av olycka, sjukdom eller dödsfall.

Resenären ska utöver vad som anges i första stycket 1–8 ges information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketreseavtal som är relevant för avtalet ifråga.

Träffas avtalet per telefon ska den information som framgår av relevant standardinformationsformulär lämnas på annat sätt.

8 § Arrangören ansvarar för att information lämnas enligt 7 §. Säljs resan genom en återförsäljare ansvarar också återförsäljaren för att informationen lämnas.

Den näringsidkare som överför uppgifter om resenären i enlighet med 3 § 2 e och den näringsidkare till vilken uppgifterna överförs ska innan de ingår avtal med resenären lämna förhandsinformation enligt 7 § första stycket i den utsträckning det är relevant för de resetjänster som de erbjuder.

Den näringsidkare som överför uppgifterna om resenären ska dessutom ge resenären information om de centrala rättigheter och det insolvensskydd som gäller för paketreseavtalet genom det standardinformationsformulär för paketresor som är relevant för avtalet.

9 § Information som lämnats enligt 7 § 2–5 och 7 utgör en del av paketreseavtalets innehåll och får inte ändras, såvida parterna inte uttryckligen kommer överens om annat.

Paketreseavtalets form och innehåll

10 § Paketreseavtal och bekräftelser på sådana avtal ska vara klart och tydligt utformade. Paketreseavtalet eller bekräftelsen ska innehålla alla avtalsvillkor, vilket innefattar all förhandsinformation enligt 7 § första stycket och eventuella ändringar i förhandsinformationen som parterna har kommit överens om samt de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat.

I paketreseavtalet eller bekräftelsen ska också finnas information om:

1. arrangörens ansvar enligt 28–36 §§ för att alla resetjänster som ingår i paketresan fullgörs,

2. arrangörens skyldigheter att tillhandahålla assistans i enlighet med 45 §,

3. namnet på och kontaktuppgifter till det organ som ansvarar för skydd i händelse av arrangörens insolvens,

4. namnet på och kontaktuppgifter till arrangörens lokala representant, till en kontaktpunkt eller till en annan tjänst som gör att resenären snabbt kan kontakta arrangören och effektivt kommunicera med arrangören för att begära assistans eller framföra en reklamation,

5. information om resenärens skyldighet att reklamera i enlighet med 30 och 43 §§.

6. kontaktuppgifter som möjliggör direkt kontakt med resenären om han eller hon är minderårig och reser utan föräldrar eller annan ansvarig person på en resa som inbegriper inkvartering, alternativt kontaktuppgifter till den som ansvarar för den minderårige på den plats där den minderårige vistas,

7. information om näringsidkarens interna förfaranden för att hantera klagomål och resenärens möjligheter att begära prövning av krav hos den nämnd för alternativ tvistlösning som näringsidkaren omfattas av och som är en sådan nämnd som avses i lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden och om plattformen för tvistlösning online enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013² och

8. information om resenärens rätt att överlåta avtalet till en annan resenär enligt 17 §.

11 § Arrangören eller återförsäljaren ska i samband med att paketreseavtalet ingås eller utan oskäligt dröjsmål därefter till resenären överlämna ett exemplar av avtalet eller en bekräftelse på avtalet i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Är avtalet ett avtal utanför affärslokaler i den mening som avses i 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler ska exemplaret av avtalet eller bekräftelsen ges i en handling eller, om resenären samtycker till det, i en annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Ingås avtalet i parternas samtidiga fysiska närvaro ska arrangören eller återförsäljaren ge resenären ett exemplar av avtalet eller bekräftelsen i en handling, om resenären begär det.

Uppkommer paketreseavtalet till följd av att resenären ingår avtal med en näringsidkare till vilken uppgifter om resenären har överförts ska arrangören så snart denne fått besked om att en paketresa har skapats tillhandahålla resenären motsvarande information som i 10 § sägs i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Näringsidkarens skyldighet att informera arrangören om att paketresa skapats

12 § Den näringsidkare till vilken uppgifter om resenären överförs och som träffar avtal om ytterligare en resetjänst med resenären, i enlighet med vad som anges i 3 § 2 e, ska utan dröjsmål och på ett klart och tydligt sätt informera arrangören om att en paketresa har skapats. Näringsidkaren ska tillhandahålla arrangören den information som krävs för att denne ska kunna uppfylla sina skyldigheter som arrangör.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 524/2013 av den 21 maj 2013 om tvistlösning online vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (förordningen om tvistlösning online vid konsumenttvister (EUT L 165, 18.6.2013, s. 1).

Information och handlingar som ska överlämnas innan paketresans början

13 § Arrangören ska i god tid före paketresans början tillhandahålla resenären nödvändiga kvitton, intyg och biljetter och, i förekommande fall, information om de planerade tiderna för avresa och tidsfristen för incheckning samt de planerade tiderna för uppehåll under resan, anslutande transporter och ankomst.

Påföljder vid utebliven information

14 § Om sådan information som avses i 7, 10–11 och 13 §§ inte lämnas ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

15 § Om resenären inte har fått information om tilläggsavgifter och övriga kostnader i enlighet med 7 § 3, eller om uppsägningsavgift i enlighet med 7 § 7, är resenären inte skyldig att betala sådana kostnader eller avgifter.

16 § Det åligger den näringsidkare som enligt 7–8, 10–13 §§ har en skyldighet att lämna information till resenären eller till någon annan näringsidkare att visa att informationsskyldigheten har fullgjorts.

Överlåtelse av paketreseavtalet

17 § Resenären får överlåta paketresan till någon som uppfyller alla villkor i avtalet för att få delta i resan, om resenären i skälig tid före paketresans början underrättar arrangören om sin avsikt genom ett meddelande i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för arrangören. Underrättelse som görs senast sju dagar före paketresans början ska alltid anses ha gjorts i skälig tid.

Arrangören får ta ut en skälig avgift för överlåtelsen. Avgiften får högst motsvara de faktiska kostnader som arrangören drabbats av till följd av överlåtelsen. Arrangören ska informera överlåtaren om de faktiska kostnaderna för överlåtelsen och tillhandahålla underlag för dessa.

Överlåtaren och förvärvaren är solidariskt ansvariga gentemot arrangören för vad som återstår att betala för paketresan samt för överlåtelseavgiften.

Ändringar före paketresans början

18 § Arrangören får höja priset på paketresan med ett belopp motsvarande högst åtta procent av paketresans totalpris, förutsatt att det framgår av avtalsvillkoren att en sådan prisändring får göras och arrangören senast 20 dagar före paketresans början på ett klart och tydligt sätt meddelar resenären prishöjningen. Meddelandet ska innehålla en motivering till prishöjningen och en beräkning av denna. Det ska lämnas i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

19 § Priset får inte höjas av andra skäl eller i högre utsträckning än vad som föranleds av ändringar som inträffat sedan avtalet ingicks och som beror på

1. att kostnaden för passagerartransporter som ingår i paketresan har ökat till följd av högre kostnader för bränsle eller andra energikällor,

2. att nivån på skatter eller avgifter som tas ut av tredje parter som inte direkt medverkar vid genomförandet av paketresan har höjts för de resetjänster som ingår i avtalet eller

3. att valutakurser av relevans för paketresan har ändrats.

Avtalsvillkor om prisändring ska ange av vilka skäl priset kan höjas, hur prisändringar ska beräknas och ge resenären rätt till motsvarande prissänkning om de kostnader som kan utgöra skäl för prishöjning i stället minskar under tiden från det att avtalet ingicks fram till paketresans början.

20 § Vid en prissänkning får arrangören göra avdrag för faktiska administrativa kostnader. Arrangören ska på resenärens begäran visa hur dessa kostnader har beräknats.

21 § Är arrangören före paketresans början tvungen att göra ändringar i paketreseavtalet genom att väsentligen ändra någon av resetjänsternas huvudsakliga egenskaper, eller kan arrangören inte uppfylla de särskilda krav från resenären som arrangören har accepterat, eller höjer arrangören priset av de skäl som sägs i 19 § men med ett belopp som överstiger åtta procent av paketresans totalpris, ska arrangören utan onödigt dröjsmål på ett klart och tydligt sätt meddela resenären detta.

Meddelandet ska ges i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären. Av meddelandet ska framgå vilka ändringar arrangören vill göra och, om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan, vilket prisavdrag resenären erbjuds samt att resenären anses ha accepterat ändringarna om resenären inte inom en viss angiven tid meddelar arrangören att avtalet sägs upp. Den angivna tiden ska vara skäligen.

Resenären har rätt att säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift, förutsatt att resenären inom den angivna tiden ger arrangören besked att avtalet sägs upp. Lämnar resenären inget sådant besked ska han eller hon anses ha accepterat ändringarna. Resenären har dock alltid rätt till skälig ersättning för prisskillnaden om ändringarna innebär en försämring av kvaliteten på eller värdet av paketresan.

22 § Säger resenären upp avtalet enligt 21 § utan att godta någon alternativ paketresa ska arrangören utan dröjsmål och senast 14 dagar efter det att avtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan. Resenären har i dessa fall också rätt till skadestånd i enlighet med 38–41 §§.

23 § Arrangören får före paketresans början göra andra ändringar i avtalsvillkoren än de som sägs i 18–21 §§, förutsatt att arrangören har förbehållit sig den rätten i avtalet och resenären får besked om ändringarna på ett klart och tydligt sätt i en läsbar och varaktig form som är tillgänglig för resenären.

Uppsägning av paketreseavtalet före paketresans början

Bilaga 4

24 § Resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Resenären ska betala en uppsägningsavgift om arrangören begär det och om arrangören i avtalet har förbehållit sig rätten att ta ut en sådan avgift.

Uppsägningsavgiften ska vara skäligen och får högst motsvara paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Arrangören ska på resenärens begäran ange hur uppsägningsavgiften har beräknats.

Har arrangören i paketreseavtalet förbehållit sig rätten att ta ut en standardiserad uppsägningsavgift ska denna vara skäligen och beräknad utifrån tidpunkten för uppsägningen av avtalet och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna.

25 § Resenären får före paketresans början säga upp paketreseavtalet utan att betala någon uppsägningsavgift om fullgörandet av paketresan eller transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Resenären har i dessa fall inte rätt till skadestånd från arrangören.

26 § Arrangören får säga upp paketreseavtalet utan att betala skadestånd till resenären om färre personer än det lägsta antal resenärer som anges i avtalet har köpt paketresan och arrangören inom den tid som anges i avtalet meddelar resenären att paketreseavtalet sägs upp. Meddelande om att paketreseavtalet sägs upp på denna grund får dock inte lämnas senare än

1. 20 dagar före paketresans början om den varar längre än sex dagar,
2. sju dagar före paketresans början om den varar mellan två och sex dagar,
3. 48 timmar före paketresans början om den varar längst två dagar.

Arrangören får också säga upp avtalet utan att betala skadestånd om arrangören förhindras att fullgöra avtalet på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter och arrangören meddelar resenären uppsägningen utan onödigt dröjsmål före paketresans början.

27 § Säger resenären eller arrangören upp paketreseavtalet enligt 24–26 §§ ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar från det att paketreseavtalet sagts upp betala tillbaka allt vad resenären eller någon för hans eller hennes räkning har betalat för resan, i förekommande fall med avdrag för uppsägningsavgiften.

Ansvar för paketresans fullgörande

28 § Arrangören ansvarar gentemot resenären för att paketreseavtalet fullgörs. Ansvaret gäller även för vad som enligt paketreseavtalet ska fullgöras av någon annan än arrangören.

29 § Om en resetjänst inte fullgörs i enlighet med avtalet ska arrangören avhjälpa felet.

Arrangören är dock inte skyldig att avhjälpa felet om det föreligger ett hinder som arrangören inte kan övervinna eller om avhjälpan skulle medföra oproportionerliga kostnader med hänsyn till omfattningen av felet och värdet av de påverkade resetjänsterna.

Om arrangören till följd av sådana omständigheter som i andra stycket sägs inte avhjälper felet har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§.

30 § Resenären ska utan onödigt dröjsmål och med beaktande av omständigheterna informera arrangören om fel i paketresan. Krävs inte omedelbart avhjälpan ska resenären ange en skälig tid för arrangören att avhjälpa felet.

31 § Resenären har rätt till försvarliga kostnader för att själv avhjälpa felet om omedelbart avhjälpan krävs eller arrangören inte avhjälper felet inom den skäliga tid som resenären har angett. Detsamma gäller om arrangören förklarar att felet inte kommer att avhjälpas.

32 § Fel som består i att en betydande del av de avtalade resetjänsterna inte kan tillhandahållas ska arrangören avhjälpa genom att utan extra kostnad för resenären erbjuda lämpliga alternativa arrangemang av samma eller högre kvalitet för den resterande delen av paketresan. Det gäller även när hemtransporten inte kan tillhandahållas enligt avtalet. Kan lämpliga likvärdiga alternativ inte erbjudas får arrangören erbjuda alternativa arrangemang av lägre kvalitet i förening med ett skäligt prisavdrag.

Resenären får avvisa alternativa arrangemang endast om de inte är likvärdiga med dem som skulle ha tillhandahållits enligt avtalet eller det prisavdrag som erbjuds inte är skäligt.

33 § Kan arrangören inte erbjuda lämpliga likvärdiga arrangemang, eller avvisar resenären föreslagna arrangemang i enlighet med 32 § andra stycket, har resenären, om det är skäligt, rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§, oavsett om resenären säger upp paketreseavtalet enligt 34 § eller inte. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

34 § Är felet av väsentlig betydelse för fullgörandet av paketresan och avhjälper arrangören inte felet inom den skäliga tid som resenären har angett får resenären säga upp avtalet utan att betala uppsägningsavgift.

Säger resenären upp avtalet på denna grund har resenären rätt till prisavdrag och skadestånd i den utsträckning som gäller enligt 37–41 §§. Innefattar paketresan transport av passagerare har resenären också rätt till likvärdig hemtransport utan onödigt dröjsmål och utan extra kostnad.

35 § Om det på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter är omöjligt att säkerställa resenärens hemtransport ska arrangören stå för kostnaden för nödvändig inkvartering under högst tre nätter eller de längre perioder som fastställs i den unionslagstiftning om passagerarrättigheter som är tillämplig för det aktuella transportmedlet.

Arrangören får inte åberopa oundvikliga och extraordinära omständigheter för att begränsa sitt ansvar enligt första stycket om den relevanta transportören inte kan åberopa dessa omständigheter enligt gällande unionslagstiftning.

36 § Kostnadsbegränsningen i 35 § gäller inte när resenären senast 48 timmar före paketresans början har meddelat arrangören sina särskilda behov och resenären är

1. en person med nedsatt rörlighet eller medföljande till en person med nedsatt rörlighet,
2. gravid,
3. ensamresande minderårig eller
4. en person i behov av särskild medicinsk hjälp.

Prisavdrag och skadestånd vid fel i paketresan

37 § Resenären har rätt till skäligt prisavdrag för de perioder under vilka det förelegat fel i paketresan, såvida inte arrangören visar att felet beror på resenären.

38 § Resenären har rätt till skälig ersättning från arrangören för den skada resenären drabbas av till följd av fel i paketresan. Ersättning ska lämnas utan onödigt dröjsmål.

Resenären har inte rätt till skadestånd om arrangören visar

1. att felet beror på resenären,
2. att felet beror på en tredje part som saknar anknytning till tillhandahållandet av de resetjänster som omfattas av paketreseavtalet och inte skäligen hade kunnat förutses eller undvikas eller
3. att felet har uppkommit på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

39 § I den mån bestämmelser i vissa andra lagar, förordningar och internationella konventioner begränsar förutsättningarna för, eller omfattningen av, den ersättning för skada som resenären kan utkräva av en resetjänstleverantör som ska utföra en resetjänst som ingår i paketresan ska samma begränsningar gälla i fråga om resenärens rätt till ersättning för skadan från arrangören. Det gäller de begränsningar som finns i

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 av den 23 april 2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,
2. 2002 års Atenkonvention om befordran till sjöss av passagerare och deras resgoods,
3. sjölagen (1994:1009),
4. rådets förordning (EG) nr 2027/97 av den 9 oktober 1997 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage,
5. lagen (2010:510) om lufttransporter,
6. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,
7. järnvägstrafiklagen (1985:192) och

40 § I andra fall än de som avses i 39 § får resenärens rätt till skadestånd genom paketreseavtalet begränsas till ett belopp som motsvarar tre gånger paketresans totala pris. Begränsningen får dock inte avse personskador eller skada som orsakats uppsåtligen eller genom vårdslöshet.

41 § Resenärens rätt till prisavdrag eller skadestånd enligt denna lag påverkar inte resenärens rätt till ersättning enligt internationella konventioner eller enligt

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91,

2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer,

3. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 392/2009 om transportörens skadeståndsansvar i samband med olyckor vid passagerarbefordran till sjöss,

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004,

5. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004.

Ersättning som resenären har beviljats enligt dessa bestämmelser ska dras av från motsvarande ersättning som beviljas enligt denna lag.

42 § Har arrangören, återförsäljaren eller den näringsidkare som enligt lagen ansvarar på samma sätt som en arrangör, betalat ersättning, medgett prisavdrag eller på annat sätt kompenserat resenären för fel i paketresan i enlighet med denna lag övertar arrangören, återförsäljaren eller näringsidkaren resenärens rätt till motsvarande ersättning från den som bidragit till att felet uppkommit.

Reklamation m.m.

43 § Resenären får inte åberopa fel i paketresan om resenären inte inom skälig tid efter det att han eller hon har märkt felet underrättar arrangören om felet.

Har arrangören eller återförsäljaren handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder får resenären åberopa fel även efter den tid som sägs i första stycket.

44 § Meddelanden, krav eller klagomål rörande fullgörandet av de resetjänster som ingår i en paketresa som har mottagits av den återförsäljare som sålt resan ska anses ha mottagits av arrangören.

Återförsäljaren ska utan oskäligt dröjsmål vidarebefordra sådana meddelanden, krav eller klagomål till arrangören.

Skyldighet att tillhandahålla assistans

45 § Arrangören ska utan onödigt dröjsmål tillhandahålla resenären lämplig assistans när han eller hon befinner sig i svårigheter, även när dessa svårigheter beror på oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Sådan assistans kan bestå i att ge resenären information om hälso- och sjukvårdstjänster, om lokala myndigheter och om konsulärt bistånd eller att hjälpa resenären att upprätta distanskommunikation och att hitta alternativa researrangemang.

Har resenärens behov av assistans orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet från resenärens sida ska resenären betala arrangören en skälig avgift för assistansen, om arrangören begär det. Avgiften får högst uppgå till arrangörens faktiska kostnader för assistansen.

Återförsäljarens särskilda skyldigheter i de fall arrangören är etablerad utanför EES

46 § De skyldigheter som fastställs för arrangörer i 28–45 §§ ska gälla för återförsäljare som till försäljning erbjuder paketresor som kombinerats av en arrangör som är etablerad i ett land utanför EES, såvida inte återförsäljaren visar att arrangören uppfyller de skyldigheter som fastställs i dessa bestämmelser.

Kopplade researrangemang

47 § Den näringsidkare som underlättar ett kopplat researrangemang ska på ett klart och tydligt sätt, innan resenären blir bunden av ett avtal som leder till tillkomsten av ett kopplat researrangemang, informera resenären om

1. att resenären, om han eller hon efter att ha bokat och betalat för den aktuella resetjänsten bokar ytterligare en resetjänst för samma resa eller semester, inte kommer att omfattas av de rättigheter som gäller för paketresor,

2. att varje enskild näringsidkare ensam ansvarar för fullgörandet av de resetjänster som de enligt avtalen ska utföra,

3. att resetjänsterna sammantagna kommer att utgöra ett kopplat researrangemang om resenären antingen bokar och betalar för dem vid tidpunkten för ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe eller inom 24 timmar köper dem med hjälp av länk, e-postmeddelande eller liknande som näringsidkaren har försett resenären med,

4. i vilken utsträckning de betalningar som gjorts av resenären för resetjänster som sammantagna utgör ett kopplat researrangemang kommer att vara skyddade i händelse av näringsidkarens insolvens samt

5. vart resenären ska vända sig för att begära ersättning ur det insolvensskydd som näringsidkaren tillhandahåller.

Den information som avses i 1–5 ska ges genom det standardinformationsformulär för kopplade researrangemang som är relevant för arrangemanget i fråga. Finns inget relevant standardinformationsformulär för researrangemanget ska näringsidkaren lämna information motsvarande innehållet i 1–5 på annat sätt.

48 § Underlåter näringsidkaren att lämna information i enlighet med 47 § eller att ordna resegaranti i enlighet med bestämmelserna i resegarantilagen (0000:0000) ska de rättigheter och skyldigheter som gäller för paketreseavtal enligt 17 § och 24–45 §§ gälla för de resetjänster som ingår i det kopplade researrangemanget. Vad som sägs om arrangören i dessa bestämmelser ska gälla för den näringsidkare som har underlättat det kopplade researrangemanget.

49 § Om information inte lämnas i enlighet med 47 § ska marknadsföringslagen (2008:486) tillämpas, med undantag för bestämmelserna i 29–36 §§ om marknadsstörningsavgift. Sådan information ska anses vara väsentlig enligt 10 § tredje stycket marknadsföringslagen.

50 § Den näringsidkare som medverkar till uppkomsten av ett kopplat researrangemang genom att ingå avtal om resetjänst med en resenär sedan en annan näringsidkare underlättat resenärens urval eller anskaffande av resetjänsten, ska utan dröjsmål underrätta den näringsidkare som underlättat det kopplade researrangemanget om att avtal träffats.

Skadestånd vid bokningsfel

51 § Uppkommer skada för resenären på grund av bokningsfel som beror på tekniska brister i ett bokningssystem för bokning av paketresor eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang har resenären rätt till ersättning från den näringsidkare som de tekniska bristerna kan hänföras till. Ersättningsansvaret gäller dock inte om felet har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

52 § En näringsidkare som har åtagit sig att sköta bokningen av en paketresa eller resetjänster som ingår i ett kopplat researrangemang ska ersätta resenären den skada som resenären drabbas av på grund av fel som görs vid bokningen. Ersättningsansvaret omfattar inte bokningsfel som beror på resenären eller som har orsakats av oundvikliga och extraordinära omständigheter.

Tillsyn

53 § Den myndighet som regeringen bestämmer utövar tillsyn över att denna lag följs. Tillsynen ska utövas så att den inte vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändigt.

54 § För tillsynen har tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser rätt att göra inspektioner hos arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och att ta del av alla handlingar som behövs för tillsynen. Arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang ska tillhandhålla de handlingar och lämna de upplysningar om verksamheten som begärs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får förelägga en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang och som inte tillhandahåller handlingar eller lämnar upplysningar enligt första stycket att vid vite fullgöra sin skyldighet.

55 § Om tillsynsmyndigheten har förelagt en arrangör, en återförsäljare eller en näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang att tillhandahålla en handling, får beslutet överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av tillsynsmyndigheten enligt 54 § får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Administrativt samarbete

56 § Tillsynsmyndigheten, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska vara central kontaktpunkt för att underlätta det administrativa samarbetet och tillsynen över arrangörer, återförsäljare och näringsidkare som underlättar kopplade researrangemang i de olika länderna inom EES, med avseende på de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018, då lagen (1992:1672) om paketresor upphör att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Förteckning över remissinstanser (betänkandena)

Remissinstanser som har yttrat sig över delbetänkandet Ny paketreselag (SOU 2016:56)

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Stockholms tingsrätt, Patent- och marknadsdomstolen, Uppsala tingsrätt, Förvaltningsrätten i Stockholm, Kommerskollegium, Myndigheten för delaktighet, Finansinspektionen, Kammarkollegiet, Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Resegarantinämnden, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet, Transportstyrelsen, Konkurrentverket, Tillväxtverket, Regelrådet, Nämnden för statligt stöd till trossamfund, Sveriges Kommuner och Landsting, Expedia Sweden AB, Föreningen Svensk Sjöfart, Konsumentvägledarnas Förening, Pan-Nordic Card Association, Researrangörsföreningen i Sverige, Riksidrottsförbundet, Scouterna, Svensk Försäkring, Svenska Bankföreningen, Svenska Resebyråföreningen, Sveriges Bussföretag, Sveriges Konsumenter, Visita och Youth For Understanding Sverige.

Sveriges Kommuner och Landsting och Sveriges advokatsamfund har avstått från att yttra sig.

Yttranden har dessutom kommit in från Sveriges Kristna Råd, Näringslivets regelnämnd, Civos och Aspekta AB.

Remissinstanser som har yttrat sig över slutbetänkandet Ny resegarantilag (SOU 2016:84)

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Stockholms tingsrätt, Patent- och marknadsdomstolen, Uppsala tingsrätt, Förvaltningsrätten i Stockholm, Kommerskollegium, Myndigheten för delaktighet, Finansinspektionen, Kammarkollegiet, Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Resegarantinämnden, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet, Transportstyrelsen, Konkurrentverket, Tillväxtverket, Regelrådet, Nämnden för statligt stöd till trossamfund, Sveriges Kommuner och Landsting, Expedia Sverige AB, FORUM – Idéburna organisationer med social inriktning, Föreningen Svensk Sjöfart, Konsumentvägledarnas Förening, Nordic Guarantee, Pan-Nordic Card Association, Researrangörsföreningen i Sverige, Riksidrottsförbundet, Svensk Camping, Svensk Försäkring, Svenska Bankföreningen, Svenska KommunalPensionärernas Förbund, Svenska Resebyråföreningen, Svenska Turistföreningen, Sveriges Bussföretag, Sveriges Bussresearrangörer, Sveriges Konsumenter och Visita.

AFS Interkulturell Utbildning, Biluthyrarna Sverige AB, Bookingdotcom Sverige AB, Branschföreningen Tågoperatörerna, Föreningen Svenska Bilresearrangörer, Föreningen Svenskt Flyg, Handikappförbunden, Konsumenternas Bank- och finansbyrå,

Konsumenternas Försäkringsbyrå, Lika Unika, Moderna Garanti, Bilaga 5
Scouterna, Svenska Försäkringsföreningen, Svenska Flygbranschen,
Svenskt Friluftsliv, Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund,
Sveriges Redareförening för mindre passagerarfartyg, Utländska
Försäkringsbolags Förening, V.S. Visit Sweden AB och Youth For
Understanding Sverige har avstått från att yttra sig.

Yttrande har dessutom kommit in från Swedish Lapland Visitors
Board.

Jämförelsetabell

Sammanställning av bestämmelserna i paketresedirektivet och motsvarande eller närmast motsvarande bestämmelser i den nya paketreselagen eller annan svensk lag som omfattas av förslagen i lagrådsremissen

<i>Direktivet</i>	<i>Paketreselagen</i>
Artikel 1	ingen motsvarighet ¹
Artikel 2.1	1 kap. 1 § 1 st.
Artikel 2.2	1 kap. 1 § 2 st.
Artikel 2.3	ingen motsvarighet
Artikel 3.1	1 kap. 2 §
Artikel 3.2	1 kap. 3 §
Artikel 3.3	ingen motsvarighet
Artikel 3.4	ingen motsvarighet
Artikel 3.5	1 kap. 4 §
Artikel 3.6	1 kap. 5 § 1
Artikel 3.7	1 kap. 5 § 2
Artikel 3.8	1 kap. 5 § 3
Artikel 3.9	1 kap. 5 § 4
Artikel 3.10	ingen motsvarighet
Artikel 3.11	ingen motsvarighet
Artikel 3.12	ingen motsvarighet
Artikel 3.13	ingen motsvarighet
Artikel 3.14	ingen motsvarighet
Artikel 3.15	ingen motsvarighet
Artikel 3.16	4 kap. 8 §
Artikel 4	ingen motsvarighet
Artikel 5.1	2 kap. 1 och 8 §§
Artikel 5.2	2 kap. 9 § 1 st.
Artikel 5.3	2 kap. 2 §
Artikel 6.1	2 kap. 3 §
Artikel 6.2	2 kap. 10 §
Artikel 7.1	2 kap. 5 och 8 §§
Artikel 7.2	2 kap. 6 § 1 och 2 st.
Artikel 7.3	2 kap. 9 § 2 och 3 st.
Artikel 7.4	2 kap. 6 § 3 st.
Artikel 7.5	2 kap. 7 §
Artikel 8	ingen motsvarighet
Artikel 9.1	3 kap. 9 § 1 st.
Artikel 9.2	3 kap. 9 § 2 och 3 st.
Artikel 9.3	3 kap. 9 § 2 st.
Artikel 10.1	3 kap. 2 § 1 st. 1 och 2
Artikel 10.2	3 kap. 2 § 3 st.

¹ I det fall det antecknas ”ingen motsvarighet” i högerspalten är bedömningen att ingen genomförandeåtgärd i form av lagstiftning behövs.

Artikel 10.3	3 kap. 2 § 1 st. 3 och 2 st.
Artikel 10.4	3 kap. 3 §
Artikel 10.5	3 kap. 8 § 2 st.
Artikel 11.1	3 kap. 4 §
Artikel 11.2	3 kap. 5 § 1 och 2 st.
Artikel 11.3	3 kap. 6 § 1 och 2 st.
Artikel 11.4	3 kap. 6 § 3 st.
Artikel 11.5	3 kap. 5 § 3 st. och 8 § 1 st.
Artikel 12.1	3 kap. 1 §
Artikel 12.2	3 kap. 1 § 1 st.
Artikel 12.3	3 kap. 7 §
Artikel 12.4	3 kap. 8 § 1 st.
Artikel 12.5	ingen motsvarighet
Artikel 13.1	4 kap. 1 § 1 st.
Artikel 13.2	4 kap. 2 § 1 st.
Artikel 13.3	4 kap. 6 § 1 och 2 st.
Artikel 13.4	4 kap. 6 § 1 och 3 st.
Artikel 13.5	4 kap. 4 §
Artikel 13.6	4 kap. 7 § 2 st. och 8 §
Artikel 13.7	4 kap. 5 § 1 st.
Artikel 13.8	4 kap. 5 § 1 och 2 st.
Artikel 14.1	4 kap. 7 § 1 st.
Artikel 14.2	4 kap. 9 §
Artikel 14.3	4 kap. 9 §
Artikel 14.4	4 kap. 10 och 11 §§
Artikel 14.5	ingen motsvarighet
Artikel 14.6	ingen motsvarighet
Artikel 15	4 kap. 3
Artikel 16	4 kap. 12 §
Artikel 17	ingen motsvarighet
Artikel 18	ingen motsvarighet
Artikel 19.1	ingen motsvarighet
Artikel 19.2	5 kap. 1 §
Artikel 19.3	5 kap. 3 §
Artikel 19.4	5 kap. 2 §
Artikel 20	4 kap. 1 § 2 st.
Artikel 21	2 kap. 13 § och 5 kap. 5 §
Artikel 22	4 kap. 13 §
Artikel 23.1	ingen motsvarighet
Artikel 23.2	1 kap. 6 §
Artikel 23.3	1 kap. 6 §
Artikel 24	6 kap. 1–3 §§
Artikel 25	2 kap. 11 § och 5 kap. 4 §
Artikel 26	ingen motsvarighet
Artikel 27.1	ingen motsvarighet
Artikel 27.2	2 kap. 4 och 12 §§ och 2 kap. 1 § 2 st. lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler

Sammanfattning av promemorian om Boverkets tillsyn över intygsgivare

I promemorian föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder för intygsgivare enligt bostadsrättslagen (1991:614) och lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt. Förslagen återställer Boverkets möjlighet att utöva tillsyn över intygsgivare.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614)

Härigenom föreskrivs i fråga om bostadsrättslagen (1991:614)
dels att rubriken närmast före 3 kap. 1 § ska lyda ”Planens innehåll”,
dels att det ska införas en ny paragraf, 3 kap. 3 a §, av följande lydelse,
dels att det närmast före 3 kap. 2 § ska införas en ny rubrik som ska
lyda ”Intygsgivare”.

3 kap.

3 a §

*Regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer får
meddela föreskrifter om vem som
får ges behörighet som intygs-
givare, om tillsyn över intygs-
givare och om disciplinära åtgärder för intygsgivare.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt ska införas en ny paragraf, 4 kap. 4 a §, av följande lydelse.

4 kap.

4 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vem som får ges behörighet som intygsgivare, om tillsyn över intygsgivare och om disciplinära åtgärder för intygsgivare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

Förteckning över remissinstanser (promemorian) Bilaga 9

Efter remiss har yttranden över promemorian Tillsyn över intygsgivare lämnats av Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Växjö, Regelrådet, Boverket, Bostadsrätterna, Fastighetsägarna Sverige, HSB Riksförbund, Restate Bjurfors Isaksson Partners AB, Riksbyggen ekonomiska förening, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag och Sveriges Byggindustrier.

Bofrämjandet, Gar-Bo Besiktning AB, NCC AB, Skanska AB och Stockholms Kooperativa Bostadsförening har beretts tillfälle att yttra sig, men har avstått från att göra det.